

Ratholski Posol.

Ludowy czasopis,

wydawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Sydomnath lětní.

w Budyschinje.

Czijhož Smolerjec knižicžnečezenje w macžicžnym domje w Budyschinje.

1879.

W o p s h i j e c z o.

	Str.
Najchimi čzitarjam. Wot redaktora	1
Łe staniznam poněmčenja w Hornjej Lužicy. Wot r.	2, 15, 23, 33, 42, 51, 60, 80
Schulečka khezora Napoleona I. Wot r.	4
Archibiskop albańskich katolikow. Wot r.	13
Wuszyńska dżeczaca modlitwa. Wot P. Tadeja Natuscha	17
Mor. Wot r.	21
Wodaječe swojim njeprzeczelam! Wot P. Tadeja Natuscha	25
Raný našchoho časa. Wot r.	41
Rubježnikam a wobiedžerjam cyrkwińskoho kubla so ženje derje schto njeje. Wot P. Tadeja Natuscha	43
Niedostatki duchownych. Wot r.	49
Wodaječe tvar katolickie cyrkwički w Hajnicach! Wot fararja M. Hórnika	57
Robert Berger. †. Wot fararja M. Hórnika	59
„Dzi t Józefci!“ M. Biedrich	62
Zařady katolickie cyrkwie wo spodžiwnych wozjewienjach, wustrowienjach a t. d., kotrež so zwonila Božjho Psjima powiedaju. Wot r.	69
Nefore wujasjenja a wulkadowanja jubilejskich wuměnjenjow. Wot J. Čunki	70
Marpingen. Wot r.	77
Pišečežhanjo katolickie cyrkwie w Rusowskej. Wot J. Kílanka	79
Načne serbiske šhule. Wot J. G. Kubascha	89
Wojak pompejti. Wot r.	97
Biskop Brinkmann a liberalne nowinařstwo. Wot J. Kílanka	105
Slово wo dokonjanym jubileju. Wot J. Skale	108
We nastupanju krupežanskoho proceſiona. Wot fararja J. Herrmannia	110
Matej Petka, farar w Schwadencie. Němcy spisal A. Echerney, pschelozil M. Hórnit	117
Tvarjenje katolickie cyrkwički w Hajnicach je dowolene. Wot fararja M. Hórnika	125
Na smjertnym ložu. Wot J. Kílanka	127
Hajndorf. Wot J. G. Kubascha	129, 137
Macz kędžbij na swoje džeczi! Wot r.	146
Leuther z Hoyndorsa, hodžijisti farar. Wot r.	153
Džeczi maja swojoho janodzela pěštona. Wot r.	156
Katolicka cyrkje a khudži. Wot r.	165
Swjate kchiže pčchi puczach. Wot J. Kílanka	173
Klöschtr Lenin a jeho přen. abt. Wot r.	181
Burske zjednoczenja we Westfalskej. Wot P. Tadeja Natuscha	184
Liberalismus. Wot r.	185
Niedziałowne džeczi. Wot r.	185
Pomiatne powołania na sud Boži. Wot r.	193
Narodnošč naboožništvo. Wot J. Libicha	201, 213, 221
Bóh swoju macz njeda za smičh meež. Wot J. Kílanka	203
Łe Lužic a Sakſeje,	} stajne rubriki.
Łe chłoko swęta,	
Wschelcžizny,	
Naležnošče našchoho towarzystwa,	
Darh a dan za cyrkje w Baczenju,	
Darh za cyrkje w Bitawje,	
Darh za cyrkwičku w Hajnicach,	

Łe číšku 5. běchtaj dwaj pa styrskiej listaj biskopa F. Bernerta pschipołożenaj a Łe číšku 6. wozjewienjo knihow „Pobožny Spěvář“.

P s i ċ i s p o m n i e n j o .

Do „Katholickoho Pósla“ su nimo redaktora pak nastawki pisali pak dopisy skali cijile knieza: duchowny radziczer a farar F. Schneider, farar M. Hórník, farar J. Herrmann, farar H. Duczmann, administrator P. Innocenc Jawork, kapłan P. Tadej Natusch, kapłan J. G. Kubasch, kapłan J. Scholka, kapłan J. Skala, vikar J. Nowak, wiczeř J. Kral, stud. J. Kilanek, stud. J. Kummer, stud. J. Libsch, dale: J. Czunka, J. Kofla, M. Wawrik, M. Schewcik, M. Biedrich, M. Holka a J. Bryl. Wszechem tymle naszchim sobudżelaczerjam prajimy tudz swój najwutrobnisci dżak. Tich, kaž tež wszczech drugich, kiž na to so wustaja, z nowa lubje a należuje proshym, woni chyli nam tež za psichichodne lěto swoju luboſcz wobkhowacz a nas z nastawkami podpjeracz a nam woſebje powieszcze ze swojeje wotolnoſeže ſtaž. Zenož tak by nasch „Katholicki Poſol“ doſpołomy, Serbam spomožny a zajiſmawy bhež možt. — Z tudomneje hłowneje expedicije, kotrež t. zwonik Jakub Wjenka jara porjadnje wjedże, dostawaja a rozſcherjeja w swojej wotolnoſczi „Katholicki Poſol“: t. kapłan Scholka w Chróſcziach 170 exemplarow, t. farar Duczmann w Radworju 80, t. kapłan Skala w Kalbicach 80, t. kapłan P. Tadej w Marinej Hwězdze 56, t. administrator P. Innocenc w Róžencze 58, t. farar Herrmann we Wotrowje 52, t. kapłan Kubasch (resp. t. klamar a tjicher Kubasch) w Nějebjelicach 34, t. kapłan Lipiec w Kulowje 35. (W Budyschinje a joho wotolnoſczi čita jo 73 exemplarow a z póstom rozſezelejo 37 exemplarow.) Powielenji knieza wobſtarachu tež pjeniežne psichinoſcki. Za tajke psicheczelniwe a njeſebicze ſobuſtowanjo expeditiorow pschi rozſcherjenju naszchoho Pósla wuprajany wſchitkiniſtenje zaś swój najwutrobnisci dżak.

Budyschin, 19. decembra 1879.

Redakcija „Katholickoho Pósla“.

Prěnje čiſlo na 1880 wuñdze 3. januara.

Katholicki Pósoł



Wudawa so
prěnu a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy czasopis.

Wudawany wot towarzista SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Číslo 1.

4. januara 1879.

Lětnik 17.

Naszym czitarjam.

Lěto 1878 je so minylo. Nowe lěto je nastalo. Z postrachowanjom do psichoda hladam. Schto nam pschinje? Dopuschči Bóh, kiz wšichtko wob-tniežuje, zo by bjezbožnoć swoju měru dopjeliňla? zo by njewéra, zacpęćzo na-vožništwa, hida napsciećzo wšchomu božkemu hiſcheče dale wokoło so sahała a hiſhesčanskemu ludej wutrobu z jědom zawiđawała? zo by revolucija, tale džontka hele, swój dobyczeńství cžah měla po hiſhesčanskich krajach? zo by katholicka cyrk, tale nadobna njewiesta Žežuſa Khrystuſa, z dotalnej złoſczi a surowoćzi psche-ſzehana byla? Budža předykhoďzicžerjo antikhrystowi pschech huſcžiſho a zjawi-niſho wustupowac? budže politiske a socijalne hubjeniſtwo z jenajkej plodnoćzi rojcž a pschibjerac? Abo wobrocza so wěch wšchubžom k lepschomu?

My to njewěmy a z cyka žadyn čłowjek nic. Ženo to směny z wěstoćzi wobkruczowac, zo móže čłowjeske towarzisto samo z pokuczenjom hrožace ſudy Bože wotwobročić. Z pokuczenjom, t. r. z wěrnym, powšichtkownym a dospołnym zavróženjom k Bohu a k cyrkwi Žežuſa Khrystuſa a joho ťaznjam a hnadownym řeđkam. Wěsta lijenca na swět so wuliwa. Cirkel budže wumozna archa; žadneje zbožnoćze nijeje zwonka nijeje, ale w njej a pschez nju móže a budže wumozene, ſchtož chce so wumozicž dač.

Tule wěrnoćz wučicž a rožščerjecž je powołanjo a winowatoćz kathol-ſkoho písmowstwa.

„Katholicki Pósoł“ z najmjeńšha — vyrije joho mocu małe a ſlabe byle — ženje njepſchestanje na swj. katholicku cyrkę halo na jenitku wožbožecu swěta pořazowac.

„Katholicki Poboł“ je wschudżom derje znath a rady so čita. Wot 12,000 katholickich Serbow něhdże 700 na njoho płacža. Toho namakaš na farach a schulach, w burskich domach a kładach. Kotromuž Serbej Bóh swérnu katholicku wutrobu popscza, won za nim so prascha. Duž dha so z wěstoſežu nadžijamy, zo joho czitarjo nam tež w tymle lécze swérni woſtanu a swoju luboſež a dowěru a szerépnosež nam wopokaža. Dokelž pač jenož ze zjenoczenym mocami schto kłmane a hódne so dokoniecž hodi, tohodla z nowa wschitkich wustojnych katholickich Serbow prošnym, woni chyli ze słowom a skutkom a woſebje z nastawkami a powjesczemi naschmu zhromadnu wèc podpjeračz a spěchowacž — kaž naschi předownich, tak tež my — Bohu k czeſcež a naſchomu serbſtomu ludej k wužitku.

Do kotohožkuli domu pač naſch „Katholicki Poboł“ zaſtupi, tam ſobu pſchinjes cžikoscž a ſtrwoſež, Božu hnadi a požohnowanjo!

To je naſhe nowoletne pſchecžo.

W Budyschinje, 1. januara 1879.

Redakcija „Kath. Poboła.“

Na ſtawiznam poněmeženja w Hornjej Lužicy.

Kak ſu ſo Němcy Hornjeje Lužicy zmócnili, a kak je němſka rycž a němſke waschnjo po něčim z najmieniſcha wejenotliwych krajinach tejeſameje knieſtvo nabýlo, wo tym my hacž do 16. lětſtotetka nimale nicž njevěmy. Hafle wot tohole czasa rycži ſo tu a tam w cyrkwiſkih knihach, hacž we žanej woſadže serbſka abo němſka narodnoſež knieſi, a hdy je we wſchelakich woſadach serbſka rycž wotemrjela.

A pſchecy tola wučeni mužowje z woſebitej pilnoſežu pospytuja, czemu tamnyh czasow někak rozijsnicž. Tak je Dr. Hermann Knothe z wulkej swěru ze starých lisczinow a piſmow w hromadu zezběrał, ſchtož ſo na poněmeženjo Hornjeje Lužicy hacž do 15. lětſtotetka pocžahuje, to njeſtronisch wopisał a we „Archiv für die Sächſiſche Geschicht. 1876“ wozjewil. My chcemy po kuskach z tohole naſtawka wſchitkorjenje podawacž, ſchtož ſo nam za Serbow wopomnječza hódne zezda.

Hornja Lužiza zaſtarſku Miſſka rěkaſche a jeje serbſch wobydlerjo Miſczenjo. Z njenom Lužica bě w starých czasach jenož Delnja Lužica měnjená, a pod Lužicę na mi zrozemjachu ſo jenož jeje wobydlerjo. Tohodla w Delanach hiſteče džensniſki džen ſkyſtiſki: Lužiſka (t. r. delnjołužiſka) žona bě k nam pſchisbla, abo: won Lužiſki (t. r. delnjoſerbſki) rycži.

Němcy ſebi dwójcy we wſchelakim czasu Miſczenow, Serbow Hornjeje Lužicy, podežiſnychu. Rajprjedy kral Hendrich I. w l. 932 jich „wot Miſchna

pschewint a nuzowasche, jomu dawki dawacż.“ Hdyż kieżor Otto I. w l. 938 mischonske biskopstwo założi, pschipołaza jomu hido dżesath dżel wotkożomnych dawkom też z Milskeje (t. j. z Hornjeje Łuzicy), kotreż „we miedże, pjenjezach, wotrocžkach, wobleczenjach, świnjoch a žieże“ wobstejachu. Mischonski mark-hrabja Ekkehard (985—1002) wza pozdżischo „Milczanam jich staradownu swobodnoſę a pschemeni jich do wotrocžkom.“

Zawęſeże je někotražkuli krwawa bitwa zbita bycž dyrbjała, prjedy hacž milczanscy Serbia swoju schiju pod „kwaklu wotrocžstwa“ zhibowachu. A pszechy tosa njeje wo tym ani jedna napisana powieſę na nas pschischiła.

Na wojowanjo w Milskej (Hornjej Łuzicy) spominaju nam někotre p o w j e s c ź e , kaž n. psch. wo Lubin u (Drohmberg, Thronberg, Kronberg) pola Běl- czech, hodžinu k połdnju wot Budyschina. Tam sedzachu něhdy na sydom kamje- njach sydom „serbskich kralow“ a radu skladowachu, kaž mogli Němcow pobicž a prjedawſchu swobodu sebi dobycž. Woni wschityrjenje w szézhowacej bitwie padnýchcu, ale jich wójske czrjodý dobytch bitwu a pohrjebachu kralow ze złotymi krónami na hłowje pod tamne sydom kamienje, kotrež hiszczęze džensniſki džen widžisich (Lausitzer Magazin 1863 str. 278). — Powieſeži wo Landskrónie pola Zhorjelca a wo hrodze Limasa wjele wažnoſęce nimatej. Historiske jadrijeſčko w tym wobsteji, zo su Serbia tutej hrodaj sylnie wobtwierdžili, ze zaſakloſęzu zaſitowali, a zo je wobſadka Limasa do poslenjoho muža zabita była. Mawje- dowarjo su pječza čekli a z krótką na to k wjecžoru wot Zhorjelca na königshainſkich horach, kiz běchu tehdom hiszczęze z hustymi lešami pokryte, hiszczęze junu, ale podarmo napſhęcžo Němcam so stajeli. Wopravdże ma tam jena hórkę imię „Kämpferberg“ (wojerjow hora), a wopomnijecžo na prjedawſche wojo- wanja mjez Serbami a Němcami je so pola tamnych wobydlerjow hiszczęze wob- thowalo. — Na tajſe wojowanja pokazuja tež imena druhich hórkow mjez Lubijom a Gibawom („der große und kleine Kampf“) a w zhorjelskej holi („Kämpferberge“). — Wažne zas je, zo da powieſež zaſitarjow Landskróny a hrodu Limasa, dokež so Němcow wobrōč ujemóżachu, so do leſow a tmyjeniſkichów Delnjeje Łuzicy szahnycež.

Ani imena janotliwych wuwołanych muži njeſsu serbske powieſeże ze żanej swēru wobthowale. Tak poſledni wobſedžer a zaſitarz Landskróny rěka Čžiſčibor, hrodu Limasa paž Crescentius (serbski najſkerje Pschibylſlaw). Džowka serbstoſho zemjana, katraž ze swojim lubym, Mlinkom, njedaloko rjanoho kuzoła měto Lubij założi, ma hido kschęczanske imięno Marja. Pschidamysli hiszczęze serbstoſho krala Wajſlawa, kiz za krala Hendricha I. pod horu Kotmarom „hród“ wobſedžesche, potom my žane wjac imena njewěmhy z čoſa ſamostatnoſęce serbskich Milczanow. — Na prjedawſkich wjerchow po- kažuje imięno „kralowske rowy“ (Königsgräber), kotrež wjacore rowne hórki njeda- ſko Mužakowa hiszczęze maju. „Rowy,“ na kotrež so spomina w lisčinje, katraž mjezy Hornjeje Łuzicy poſtaja (z lěta 1228, resp. 1241), kaž „sepulcrum Winicho-

pez^(*) we kwiśowym wołrjeſu a „sepulcrum Drossoucoph^(**)” ſt połdnju wot Lubija, khowachu wo ſebi najſſerje częſta zaſtarſkich ſerbſkich wjerchow. Hiſhće do njedawna ſu „někotre ſerbſke ſwójby wołoko Budyſchina z tym ſo wukhwalowale, zo z kralowſkoho rodu poſkadźeja” (Pſchir. Preuſker, Blicke IV. 187).

^(*) W starej ſerbſkej ryczi: Winji kope, někto by rěkal Winowij kope (pſchirumaj: kope, kopej).

^(**) Po prawym: Držinjow kupa.

(Poſteaczowanjo.)

Schulerka khezora Napoleona I.

Něhdze pſched dwaczeſti lětami pſchebywaſche bſti arcbiſkop ſwojeje stro-woſeſe dla w kupyjeli Alix-les-Bains w Savojskej. Tu bu wón na dobo ſt mre-ſjacej žónſkej, ſt džowow wuwołanoho generala z časa prěnjoho khezorſtwa wołany. Z njej ryczo pytny tónle kniež pſchi njej taſ rjane na božniſte zaſady, zo wón hacž do ſylzow hnuth ſo wopraſcha: „Wot koho dha macže tele zaſady?” „Knieže,” wona wotmołwi, „po Bohu mam ſo za nje džakowacž khezorej Napoleonej. Ža běch z nanom a macjerju na kupje St. Helenje. Jednoho dnja — ja běch teh-dom džefacžlētna holičica — khezor mi praſi: „„Moja džowězicžka, Ty ſy rjana a za mało lět budžech hiſhće rjeňſcha, pſchi tajſich zwonkownych krasach wo-čakaju. Če w ſwěſte wulke strachi. Wobſteiſich dha je, njeiſyli wobarnowana, wobrónjena z wěru? Ale ſchtó chciſ Eče w njej rozwučjeſz? Twój nan žad-neje nima, Twoja macž hiſhće mjenje. Ža ſam chci winowatoſć, kotrež wonaj mataj, na ſo wzacž; jutſe pſchiūdž ſe nimi, zmjeſech prěnju wucžbu.”“ A dwě lěčje dołko kchodžach za thđenj wjac̄ ſtrócz ſe khezorej, ſwój katechismus pod pažu noſcho. Ža dyrbjach w nim cžitacž a wón mi wſchitko na drobne wukladowaſche. Pozdžiſcho, hdnj běch dwanacze hacž tſinacze lět ſtara, khezor ſe nimi praſi: „„Něk, moja džowka, myſlu, zo ſy doſez rozwučjena. Je čzaſ, zo ſt ſvjatej ſpowiedzi džesč. Ža chci z Francózſkeje dacž knieža pſchiūcž. Wón njech Tebje ſt ſvj. wopratwjenju pſchihotuje, mje paſ ſt ſmjerči.”“ A khezor to ſežini.

Z Luižich a Sakſkeje.

Z Budyſchina. Maſcha katholſka woſada je ſo zaſh wo něſhto po-wjetſhila, taž je z cykloſtnych pſcheladow někto widžecž. Tola njerofcze naſcha woſada ſama ze ſebje, ale woſebje pſchez pſchicžahowarjow ze ſuſodnych krajow, a cyrkwinſke aktv rozmnožeja ſo najbóle pſchez katholikow, kij z wonka naſchoho farſkoho wołrjeſa t. r. we ſuſodnych lutherſkich woſadach bydla. Kſhčených bu w naſchimaj cyrkwiomaj abo tola wot naſchich duchownych 124 džecži, mjez nimi 68 holičatkov; z tych běchu 22 ze wſow wołoko Budyſtec a 12 z Bifkopie, Žemic a woſolnoſce, kotrež hromadže 34 džecži buchu nimale wſchitke wot duchownego doma kſhčene, a ſt tomu hiſhće 4 wot miſſionara w Lubiju. Wyſche kſhčených běſche jenož ſo hiſhće jene morwe narodžiſlo. Tsi ſtrócz běchu dwójniſki. Njemandželskich džecži běſche 18, tola z tuthych jenož

4 vot zařarovanych t. r. do měščanskéje abo wjesneje wosadu římských macžerjow. Swjatych woprawjenjow bě 5170. Zvěrowanych bu we woběmaj chrkviomaj (15+12) hromadže 27 mandjestrów, z wjetšha pšchitarowanych. Zemrjetych je pola nas zapisanych 111; vysche toho je so wězo něshto katholikow w sušodnych wosadach pořebala. Pola s. Miklawšcha bě 87 pořebow, na filialnym pořebnišču we Menichoneu 20 a schtyri cžela buchu druhdže pořebane; bjez tuthmi zemrjetymi bě z jenym morvorodženym 62 džecži do 14. léta, jedyn do 20. léta, 7 vot 20.—30., 4 vot 30.—40. atd., 3 běchu pšchez 80 let, a najstarscha bě w stotym lécze. *mh.*

— Z pšbecželskoho lísta tele wažne слова, kolporterow, po Serbach khodžach, nastupace, tudy wocžiščem: „Sym nětko wschelalo wokoło pšchišho, tu a tam so dopraschował a t. d. — a tu hake sym zhonił, schto je tón cžłowjet (abo su jich wjac byli?) schkodžał. Čile je ludži zašlepík, tak zo z jenym exemplarom jebanskich spisow so njejsu spokojili. Pola někotrych burow (k pšch. w B.) je 4 a 5 ex. wotbyl! Jedyn exemplar ze wschém pšchišidže wšcho hromadže na 9 koseř! a te su do jamy cžišnjene. Dwě premiji, kotrejž roznoschuije, placžitej — je-li wjele — jena 2 mark! a pisma lědma něhžde 6 mk. Wokoło 16 mk. je po tajkim za lós, kž sam na sebi placži 3 mk. A we wšchém wšach je khodžík, wschudžom k najmijetšhomu něshto wotbyl, dokelž je ludži wjedžať zjebacž a zamolicež. To su sta toleć, kž su serbskomu ludej pšchez to z rukow zdřene a hdý by z cžasom ta wěc wozjewjena byla, zavěseže by za mnohich hiščeže cžasa došež pšchiška, zo by jich wotraschiša. Nětko wschak wschitey spóznanawa a pšchišnanawa, zo je to wěrno, schtož je w Poſole pisané. A to ma woprawdže wažnosč, schtož Poſoł pšchinjeſe. Starý ſ. Jurij praji, je to wažniſche, dyžli předowanjo, dokelž předowanjo jenož na jenym městnje so ſlyſhi, Poſoł pak dže po kraju.”

Z Radworja. We zařdenym lécze bu we naſčej farskej cyrkwi kſhežene 72 džecžatkow (35 mužskoho, 37 žónskoho ſplaha); — pořebaných bu 61 wosbow (22 mužskoho, 39 žónskoho ſplaha), a to 35 doroslených a 26 džecži; — pšchipowjedało je so 11 porow a bu jich 9 tudy wěrowaných. K Božomu blídu běše 1650 wosbow, do bratrstwa buchu 17 zapisani. *D.*

Z Ralsbic. We zařdenym lécze je we naſčej wosadže so narodžilo a w naſčej farskej cyrkwi kſhežených 44 džecžatkow (6 mjenje hacž loni), a to 21 hólčatkow a 23 holečatkow. Wumrjeſo a po kſhesčijském waſhnu jow pořebaných je 33 wosbow (runje kaž loni): mjez nimi běchu 14 mužskoho a 19 žónskoho ſplaha. Pšchipowjedaných bu 20 porow, z kotrychž bu 13 porow pola nas wěrowaných. Ze po tajkim 11 wosbow wjac so narodžilo hacž wumrjeſo. Swjatych woprawjenjow bě 4300. *J. S.*

Z Ščunowa. Dženj swjatoho Domaſcha, 21. decembra, dopoldňa w džesatej hodžinje pocža so tudy mjez khežkomaj ſakuba a Miklawšcha Rocha na dotal njeruſlěžene waſhnu wulka hromada ſuchoho ſčinovovoho ſlanja palicž.

Wóhení sylnie wokoło so hrabasche a zapopadże bróžnju a domske Žatuba Nočja, kotrež tež do popjela pschewobrbczi. Dokelž so to runje na temschach sta, njebešche tu tak wjèle ludži k pomoc, tež woda pobrachowasche. Z Božej pomocu pač bu tola wjetšche njezbožo wotwobrocżene a wosiebie najblízschi dom Miklawšcha Nočha zdžeržan.

S.

Z Wotrowa. We zaúdžentym lécze je so w naszej woſadže narodžilo a swjatu křečeńcu w naszej farſkej cyrkwi dostało 17 džecžatkow a to 8 hólczatkow a 9 holczatkow, mjez nimi 1 njemandželske. Pschipowjedanych bu 7 porow, 5 porow buchu pola nas weroowane. Khowane bu na nasch kherchow 11 czelów, a to 5 czelów džecži a 6 doroszonych; mjez nimi běchu 3 czela z khrózjanſkeje woſady. Swjatych woprawienjow bu mudzelenych 2272. Pređtpisane cyrkwinſte woſory mějachu széhōwace wunoſki: za towarzſtwo ſvj. Józefa bu nawdate 36 m., za lyonske towarzſtwo 95 m., za ſvj. row w Jeruzalemie 23 m., za towarzſtwo ſvj. Bonifacia 60 m. a hačo Pětrowy pjenježk 72 m. Za woſmyſlenu cyrkę w Žitanje so tudy nahromadži 427 m. 70 p.

Z Kanec. Tudy zemrje pónidželu, 23. decembra, wjeczor w 9. hodžinje po dleščej khoroszji k. mloník Jurij Wawrik, pschedsyda katholſkoho kaſina w Kukowje, hačo katholik a Serb tež w dalszych stronach derje znaty. Njebočicžki bě zaſlužbny muž; duž chyſche „Katholſki Poſol“ ze swojeje stronu wobſčernie na njoho ſpominacž. Tola tu dosta wón dopis mot k. J. Bryla, piſma-wjedzerja kaſina, kotruž ze wſhem prawom takle wo njeboh Wawriku piſe: Čzas ſwojoho živjenja bě wón zahorjeny za czescz Božu, a zloženy dobre ſtukowacž k ſpomoženju ſwojich ſobucžlowjekow. Z toho pschiūdže, zo 1872 katholſku bjesadu w Kukowje założi, kotruž hacž do toho časa z wulkej horliwoſcžu a pilnoſcžu hačo pschedsyda wjedžesche. Pschi tym dobu ſebi powſhitkomu czescz a luboſcž, wot wulkich a małych, wot wyſokich a nizkich. To woſtwědži wosiebie poſlenia wóſba, kž 1. decembra so ſta. Wón bu jeno-hlóſnje z nowa wuzwoleny. Dokelž pač ſam pschitomny njebě, bu jedyn Poſoč woſpoſlany, zo by jomu tute wuzwolenjo wozjewiš. To zwjefeli joho tak jara, zo ſwoju boſoſcž, kotruž drje hewak tež ſczeŕpnie a z podacžom do Božej wole pschenjese, dwaj dnaj cyłe zabu. Kaž běſche wón dobrý syn katholſkeje cyrkwie, tak czesczowasche z wulkej pschiwiſliwoſcžu ſvj. Wótcia, woſobniye Piſa IX. To počaza pschi tſioch ſkladnoſcžach. Pschi 25létym bamžowſkim, a pschi 50létym biſkopſkim jubileju, hdžez wón žanu prócu njeſutowasche, teſle dnaj ſwiatocžnje ſwjeczicž, woſobniye w kaſinſkim lokalu buchu pod joho wjedženjom najrjeniſche pschihoty cžinjene. Tehdom ryczesche wón z wulkej horliwoſcžu wo ſvj. Wótcu. Tſecži króč, hdžez wo thufamym ryczesz pschiležnoſcž njeſeſche, běſche wo mērcſkim poſedzenju, hdžez wón ſmjerčz tohole wulkoho bamža woſowjedowasche. Tu njemožesche psche ſylny wjac̄h ryczesz. Hizom dlešchi čas dyrbjescze njebočicžki wſchelake boſoſcze czerpječz, rheumatiske a aſthmatiske. W oktoberſkim poſedzenju je nas poſledni króč wopytał. Tu połoži nam hiſčeje na wutrobu, zo njebyhym

naměří lětných 30 markow, wot njeboh hrabiny Stolbergoweje nad Worklecam i wotkazany, na prózne wěcy wudali, ale derje nałożili. Wošobnje starasche so wón wo to, zo by zjenočenstwo k podpieranju khudych, kotrež lětine 4 króž khudym jěsez dawa, a to 3 rózne časy a na narodnym dnju swj. Wótca, psjehich wobstało. Kaž bě we strowoſci swojemu Bohu swérny, tak bě w swojej khoroseži prawy pschikkad scjerpnoſcze. Njebohi Wawrik jo dwójcy w Romje pobyl; 1842 přeni króž pod bamžom Hrehorjom XVI. Druhi króž 1870, hdžej wón z někotrymi psjeheczelemi 18 duow tam zwosta. Žadyn dži, zo mějšehe bamžow wobraz psjehich psched wocžomaj. Zo běſehe sebi po-wschitomnu čjesč a luboſcz dobył, dopokaza tež joho po hrjeb, kotrež so tsecži džení hodow we Wotrowje wotdžerža. Wulka syła ludzi, psjhi wulkim wětrje, bě pschitomna, tak zo bě cyrkwička pschepjelnena. Na po hrjebje bě mjez druhimi tež brunjowski hrabja Alfred Stolberg, kaž tež zwudowjena hrabina Hoensbroech ze swojim k. synom (w tu khwili we Worklecah). Wón bu wot 8 sobinstawow kasina njeſeny. Z wjetſcha wschitey sobustawu wopokazachu wotemrjetomu poslenju čjeſč, a kóždy stupi drje z tej myſlīcžku wot rova: Kenjeze, daj jomu wěczny wotpocžink, a wěczne swětko swěcz jomu! Njech tež dale joho w modlitwie wopominja a po joho pschikkadže horšinje katholske naležnoſcze pod-pjeraja! Wón bě tež sobustaw towarzſta ſf. Cyrilla a Methoda a sobustaw wuhjerk za Bacžoňsku cyrkę.

Wotpočuj dha po Twojim džele!
Te žně něk pschiniudu po tym ſywie.
Njech króna njeſmjernta
Tam w njebju Tebje wudebjia!
Tom' Kenjezej swérny był Ty ſy,
Něk wužiwaſ tam wěczne myto Ty!

Ze wſdhoſho swěta.

Němska. Khezor Wylem pôſla městočenclerjei a pschedsydže statnoho ministerſtwa, hrabi Stolbergej, samoručný liſt, w kotrymž mócenje žada, zo by knjezeſtvo wo wſchém tak činiło a so zložowało, kaž bě wón to njedawno wufazał. Dale wulku wažnoſc na to kladže, zo by so mlođoſcz w zjawnych ſchulach lepie we wěrje a w dobrých pocžinkach wuwučzowała.

— W Póznijskej bu pôſke towarzſto k wždželanju ludzi rozpuſčené. Toſamo bě ſo cyky čzas swojoho ſchěſzleſtñoho wobſtacža bojažliwe wſhomu wuhibowało, ſchtož bě katholske, džeržo ſo k narodne-liberalnej stronje. Ze pječza rozpuſčené bylo dla pschedstupjenja poſtajenoho programma.

— „Köln. Bzg.“ je duchowne zastojniſta w hromadu zestajiſa, kij ſu w dwanacze pruſſich diöceſach dla mejſkich zakonow hacž do 15. decembra 1878 nje wobſadžene byle. Tajich wuprzednjenych zastojniſtow je wjac hacž 1063.

Dioceſy.	Fary.	Kaplaſtwa.	Do hromady.
Köln	137	něhdje 50	187
Münster	81	něhdje 68	149
Paderborn	80	?	80
Trier	163	?	163
Ermland	18	15	33
Zulda	11	3	14
Culm	33	24	57
Limburg	20	7	27
Hildesheim	23	2	25
Osnabrück	18	13	31
Wratislaw	107	93	200
Poznan	97	?	97
Do hromady	788	275	1063

— Hrozne hubjenſtwo, czelne a duchowne muſy w Berlinje kniejeſz. W jenym jenitkim (protestantskim) domje namaka jedyn męſečanski missionar dwacząci njeſkiczenyjch dżeczi, dżewjecz cyrkwinſcy njezwerowanych mandželskich porow, a sydom swojbow bjez dżela a khleba.

— Z połnōcneje Ameriki ſo w tu khwili wjele žita a muſki pschiwoſuje, tak zo amerikanske žito placiznu ungarſkoho a ruskoho žita jara dele kłoczi. Tónle nimo mery wulki pschiwoz katarſtwu w Němcach jara schkodzi, wſchak tu hižo bjez toho žito jara mało placzi.

Awſtrija. We wienskim rajchſračje wondano mjez zapoſlancami wulki holk wudýri, jako zapoſlanec Schönerer rjeſny, zo je w Awſtriji woſebje w pjenjeznych naležnoſezech tak hubjenje, zo awſtrischi Němcy wjac pod awſtriskim kniejeſtwom woſtačz nochedža, ale bychu ſo radſho k němſkomu khežorſtwu pschizamkli a Boſniju a Hercegowinu ze wſhem druhim pschidawkom wotbyli. — Zo drje mjez awſtriskimi Němcami tajke myſle bóle abo mjenje knieža, je tež z toho widzeć, zo je wſchinoſej tak mjenowane czitarſke towařſtvo němſkich studentow we Wińje zaſazała, dokelž je za awſtriske khežorſtw oſtrachne. Do tutoho towařſtwa ſtuſteſe 666 studentow, 135 profesorow, 207 ežeſnych zwonkownych atd. ſobuſtawow, po tajkim wſho do hromady 1008 ludži.

Francózſka. Wulke njezbožo hrozy ſwj. cyrkwi we Francózſkej; pschetož cykle kniejeſtwo tutoho wbohoho kraja wudawa ſo do rukow ludži, kotsiž jón czile ſe wo wěru, wo kſcheſčanske woſeženjenjo dżeczi a wo druhe dobroty pschinjeſz chcedža, kotrež nabozenske zjenočeſtwa poſkiczeja. Kommunard Gambetta a joho pschipadnich hižo ſo njetaja ze ſwojimi zamyslami (planami) na cyrk, kotrež ſu předy wulahnyli we ſwojich ſkradźnych ſkadzowankach. Radzi-li ſo tymle ludžom kniejeſtwo we Francózſkej czile ſe na ſo storhnyež, budże to krute wojowanjo pschecžiwo cyrkwi, wojowanjo hacž na ſmijerež,

hórsche dhžsi wone we Italiji a Němiskej. Pschede wšchém wucžerja wšchitke klóštriske rjady — psche samu swobodu —, potom wudželaju tajti zakon za wotwod k wójsku, kotryž jara wobczežne, haj njemóžne szčini wuwieczenjo młodych duchownych, a hdž budže skónčenje naboženstwo ze schulow a ze zjawnoho žiwjenja wustorežene, — hdž budže Bóh křesćjanow zesadženy a na joho město postajeny duch pýchí a njewiazaňnych načilnosćow jenotliwych komunardnych nawjedowarjow, potom su nowotni wozbožerjo Francózskéje swoje wotpohladanjo docpeli. Hacž to so stanje, to su wežerajsche senatoriske wólby rozsudžili.

Italska. Swj. Wótc njepšchestawa wujednač z Pruskej a Ruskej, zo by katholikam w tutymaj krajomaj měr a pokoj wróćíl. Bóh daj, zo by joho wótcomské prócowanjo bórzy dobroho kónca našeho!

Belgija. Tu je knieſtvo naſtupilo nowe — liberalne ministerſtwo, kotrež je hnydom kulturne wojowanjo napscheczę cyrkwi zapoczął. Schtož w Pruskej hžo zle płody njese — to nětko zawieduju w Belgiji. Nadzijami sy, zo tež tute wojowanjo cyrkwi njezeschłodži, ale zo belgisch katholikow z toho so poſylnieja.

Jendželska. Jendželske tydženjske nowiny „Whitehall review“ wozjewuju we jednej brožirach wobroczenja, kotrež su so we Jendželskej wot zapoczątka katholiskoho pohibowanja stałe. Wona wopschija 1880 mjenow wobroczenych, a to 350 przedawskich anglikanskich duchownych, z kotrychž su požđisjego 120 katholisku měščniſtu swječiznu dóstali. Po duchownych su wojach najwjac zaſtupjeni, z kotrychž je 95 wobroczenych, a to 1 pólny marschal (F. Fitzgerald), 7 generalow (Clan, Caradoc, Mac Gowan, kž je nětko lajſki (klóštrski) bratr, Macmullen, Patterson, Tyler, Webber), 4 admirale (Hall, Manners, Prieſe, Wodehouse), 23 wyschich a majorow a wjèle druhich. Tym so hodnje pschi zamkuja wjsočy jendželscy zemjenjo, jich je 50 a to 6 wójvodkow, 2 marquisaj, (Bute, Ripon), wjèle hrabjow a baronow. Dale tam nańdžemy 48 prawiznikow a rycznikow, 19 lekarjow, 21 mandželskich a džowlow wot generalow a rycznikow, twarcow a t. d. Tola paž tež tale brožirka njemože so doſpołnoſće khwalicž.

— We diöceſh Liverpool je we zańdženym lěče natwarjenych a wotewrjenych bylo džewječ nowych cyrkwiow a jedna kapalka, a na nje je so wudało 990,000 mark. Jedna bohata knieni natvari we Dittonje kraſnu cyrkę za jezuitow, z Němiskeje wuhnatych. Džewječ nowych cyrkwiow so hishcze twarja a budža lětja dotwarjene. Po ryczi kardinala Manninga je nětko w Jendželskej 1400 katholiskich schulow, kotrež na 140,000 katholiskich džeczi wopytuje.

— Njedawno bě so do klinika katholiskeje cyrkwe wróćíl Dr bý Shiplej. Wón bě jedyn z najbóle wučených a wuwołanych ritualistow t. r. tamních muži, kž drje hishcze protestantam pschiſluſcheja, hewak paž katholiskej wérje jara so bliža. We jednym liscze na nowiny Times wón winy swojoho wobro-

cjenja rozeftaja. Wón prají, zo so to stało njeje na radženjo joho pszechzelow ani, zo je pišma druhich wobroczenych cítał, ani, zo je schto druhe z wonka na njoho skutkowało, ale jeniczey pschez hnadu Božu, kotaž je joho wołaka.

Bolhařska. Kaž je znate, běchu Rúšowje wot Turkí woswobodzenjo wschitkých Bolharow wunuczili, ale na kongressu w Barlinje bu na krute žadanjo Žendželskeje, kotaž bě sebi z boka kongressa kupu Cypr pschisudžila, Bolhařska bohužel rozdwojena, tak zo drje džel tejesameje samostatne wjehowistwo twori, połodnijscha połojca pač pod imenom Rumelijska turkowska wostacz dyrbi po słowach wuzinjenja. Bolhařski lud pač nochce tak dželeny byz a je komissaram europijskich wulkomocon, Rumelijsku rjadowacym, swój protest wozjewil a njebudže tam předy mér, doniz so ludej po sprawnoſeži njestanje. Hako pschiklak budže drje tamniſhim městam a wſam služicž, schtož su wóndy wobydlerjo w Nowej Zagorje (Seni Zagra) sežinili; tam zakazachu europijskomu komissarej pschehladowanjo dokhodneje kassu a prajachu jomu, zo by so tam wrózil, z wotkelž je pschischoł. Hdnyž w postajenym času rusowske wójſka tam wotczahnu, budže wěscze nowy bolhařski zbezkl. A hdnyž sultan njebudže móc změrowanjo w kraju wobſtaracz, sežinja to druzy, kaž je so to w Boſniji a Hercegowinje stało. A potom, myſla Bolharjo, njebudže z najmjeñſcha Awstrija, kiz je hewak Žendželcžanam sekundirowała, wjacy pszechziwo nim a za Turkí, hdnyž chce tola tež swój džel Turkowskeje zdžerzeč. Snadž so Bolharam jich zjenočenjo poradži.

mh.

Boſnija a Hercegowina. Deputacija kchecžanskich (wobejn wuznacžow) a mohamedanskich, kotaž je we Bińje a Peſchce derje pschijata byla, roszcherja nětko spokojenjo z awstrijskim kniežerstwom. Awstrija změje tam lochko kniežicž, budže-li sprawna k tamniſhim Serbam a Khrowatam, a budže-li jich pschede wſhem podarmowskim madžarismom a germanismom w zarjadowanju zakitacž. Serbia a Khrowatowje pſcheja sebi zjenočenjo ze swojimi bratrami w Khrowatskej, Sławoniskej a Dalmatiſkej a tohodla chedža zhromadny sejm w Zagrebje (Agram) měž. Kniežerſke nowiny w Sarajewje wukhadzeja w serbskim a khrowatskim piſimje; pschetož rycž je, kaž syny hžo piſali, ta sama.

Rusowska. Wſchelake nowiny piſaja, zo stej so Žendželska a Rúšowska afghanskich a turkowskich naležnosćow dla tak zjednałoj, zo mjez nimaj mér wostanje. Z Rúšowskeje nětko podobne powjescze pschihhadzeja a měnja ruske nowiny, zo drje je najlepje, hdnyž so Rúšowska w tu chwilu z Žendželskej měrnje zjijese, zo pač wěscze něhdyl tón čas pschiūdže, hdzej zmeja Rúšojo z Žendželcžanami wójnu wjescz.

Wſchelcžinj.

Staroba rybow. Mjez rybami někotre wyšoku starobi dosahnu; kharpy z mochojtej hłowi hacž 150 a schęzki pschez 200 lět. W Žendželskej w rybnikach a hlinowych jamach, kiz ſu pódla dworow, kharpy njeſměrnejše wulkoſeže naděndžesč.

Niekotri mienja, zo su w hatach, kotrež hród Fontainebleau w Francózskej wobdawaja, kharpy, ktoré su píshez 200 lét stare. A hdy by schiò to prečz čchyk, džiwnie su te biele schupizny, kotrež maju, a ich pomale ježdženie dopokazuje, zo rybý runje tak derje zestarnu, kaž ludžo. Columello powjeda, zo su w jeho časú n jedalo ko Paſſilippa w Čaſarowym hacze rybu meli, wot kotrejž so dopokazacž hodžeſtve, zo je 60 lét živá byla. Tež Gesner píshe, zo su pola Heilbronna w Schwabskej (1447) rybu popadnali, na kotrejž pléwadle (Floßfeder) pierscheženii wiſasche z napisnom: „Sym prénja ryba, ktoruž khěžor Vjedrich II. na 5. októbra 1203 do tohole hata ſadži,” z čohož je widžecž, zo je tale ryba starobu wot 240 lét dosahňala.

Czorni Afrikanowje — missionarjo za bělych Europjanow. Z vjetšha běki ē Afrikanam halo missionarjo du. Ale našcha kultura (wđželanoſć) je hžo tajfa, zo my dobre wuczby wot Afrikanow pſchijecž mamy. Wuwołany pſche-puczowar Afriki, Stanley, Tendželčan a protestant, dom so wróczniwchi w jenej zjawnjej zhromadžinje powjedasche: „Czile czorni nam praja: My suny bje wschoho rozwuczenja. Vy, wždželani muže, trjebacie našchoho ſlěbora a złota. Vjerjeſe ſej je. Dajeſe nam paſ, ſchtož nam pobrachuje. My suny w živjenju njezbožowni a ſmierze ſo bójimy. Nam powjedaju, zo je wsche živjenjo zbožowne a zo wž w njezbožu wěru macze, ktoré wam wjèle tróſčta poſkiczuje. Kajka je to wěra? Niekotri z was ſmějſchi hubu wumrjeja, dokelž je pola was muži, ktoré druhich wucza, zo ſo ſmierze bojecž njetriebaju. Sczelče nam tajkich tróſčtarow!” Stanley ſkónči ſwoju rycž z tymile ſłowami: „Wam tele žadoſcze czornych wobydleri Afriki wozjewiwschi, njetriebam drje rožestajecž, ē čomu naſhe pſchepytowanja nutskowneje Afriki dobre a wužitne bycž moža. Hdyž něhdyn tónle czorný kraj budže wumozheny řekacž, hdyž dobroty wždželanoſće a kſchesczanskeje wěry změje a ludžo tam wjac ſupowani a pſchedawani njebudža, potom budže Afrika do tých krajow ſluſhacž, ktoré ſudžom najwjac wužitka a cjeſcze pſchijneſu.” Tele ſlowa Stanleyowe mèle ſo wſchitkim mudracžlam, njeweriwym a njeſchecželam duchownych praſicž. Zawérno, to by hara byla! Wždželani měli ſo zahaňbowacž pſched džiwnimi, běli pſched czornymi. Czile czorni praja: „Vjerjeſe ſej naſhe złoto, ale dajeſe nam wěru, ktoraz živym bycž a wumrječ wuczi.” Běli wždadža ſo wěry z luboſcze ē złotom a wołoję, ſchtož traž na budu, abo tež nic. Pſchecž maju džiwnu reju pſched złotym czeleczom a hanja a wuſměſcheja tajku rycž. Wſchaf je wsche czasy lóže, dobromu ſo wuſmiecž, hacž ē dobromu ſo wobročicž. Hdyž paſ ſtrony rozom wostanje, hdyž mudroſcž živjenja?

Naležnoſće našchoho towarzſtwa.

Sobustawu na lěto 1879: II. 1—14. z Budýjhina: can. cap. cantor Žafub Kucžanč, can. cap. scholasticus Petr Scholta, farač Michal Hórnik, direktor Józef Dienſt, kaplan Michał Róla, nježelný predař Józef Schönberner, katechet Jurij Nowak, registrator Jurij Banda, Jan Nowak, Jan Pětka, Hana Žemilec, Jan Koplanski, Miklawš Mlóniš, Miklawš Vjedrich;

15. frater Pantakrac Glawisch z Brünna; 16. frater Jurij Jaworff z Rumburka, 17. P. Tadej Natušich z Kłoschtra Marineje Hněždy; 18. kapłan Jakub Skala z Kalbic; 19. 20. z Kukowa: Wojnarcka, Zmijowa; 21. Jan Bjarsch z Laza; 22. Jan Duczmań z Bozankec; 23. Jan Kral z Čejemjeř; 24. Jakub Lieblich z Wunjowa.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 401—403. ze Sloñeje Borschcze: Hanža Müllerka, Miklawisch Heino, Jan Kętan; 404—407. z Wotrowa: Jan But, August Richter, Petr Čzum pjela, Jakub Džilawf; 408. Miklawisch Kral z Kęschec; 409. Jakub Scholta z Nowodwora; 410. 411. z Konice: Jakub But (Pjech), Michał Bręzan; 412—417. z Rybileczie: Madlena Strancowa, Michał Pječka, Petr Dornik, Wörchla Bjenšchowa, Michał Běl, Khatka Ryczeric; 418. Jurij Schimank, hospodař z Pazlic; 421. Jakub Mróz ze Schunowa; 422. Miklawisch Lebzha z Kukowa; 423. Sch. z Pančic; 424. Michał Pjech ze Swinařne; 425. Michał Kocor z Konice; 426. wucjer Franc Kleiber z Nárožanta.

Doplacízhtaj na lěto 1877: ff. Sch. z Pančic, Ž. K. z R.

Dobrowolne dary za towarzystwo: ff. can. cap. cantor Kuečank 3 mark, can. cap. scholasticus Scholta 1 mark 50 p., direktor Dienst 50 p., njedželny předař Schönberner 50 p., katechet Nowak 50 p., Š. Ž. 50 p., Ž. Koplauski 50 p., M. Mlózik 50 p.

Dary a daní za církve w Bacžonju.

Nawdath kapital a dotal nahromadžena daní wucziniejshtaj: 37,359 mark 47 p.

K čečezi Božej a k spomoženju dušchow su dale woprowali: ff. K. A. V. B. Š. z Kłoschtra 3 mark; N. ze Schunowa 1 mark; pſchez k. P. Tadeja wudowa Zmijowa w Kukowje 100 mark; ktryž D. 4m. 25p.

Hromadže: 37,467 mark 97 p.

Dary za církve we Žitawje.

Wot serbskeje woſady w Budyschinje: 268 mark (a to wopor w chrkvi 90 m. 60 p., M. Bjarsch 3 m., M. Ž. 12 m., N. Schäfrig 9 m., Bjarschowa z Č. 2 m., z Hornjeje Kini 12 m., Š. 3 m., z B. 1 m. 50 p., lužiſta maschinowa fabrika 30 m., direktor E. Roenfky 5 m., mh. 30 m. 90 p., Jan Leschawa z Budyschina 3 m., B. 50 p., N. z B. 6 m., Jan Spann z Malsec 9 m., Maria Möhner z Wunjowa 2 m., M. z B. 15 m., Anna Schrauec z B. 3 m., Michał Bulank z Mnichowca 2 m., A. E. 6 m., Ž. z B. 1 m., N. z B. 9 m., Ž. P. z B. 2 m., Maria Sifschowa 4 m., r. 10 m.

Dale z tejeſameje woſady: Ž. z D. 1 m., N. 1 m. 50 p. N. 1 m., Š. Ž. 50 p.; z ralbicežanskeje woſady pſchez k. kaplana Skalu: „Węźmy wotpožink spođez jej. Kríjeje!” 5 mark; z njebjelčanskeje woſady pſchez k. kaplana Kubačha: 2 m. 50 p.; z kloſtira: 2 m. 55 p.

Z chia su so w Serbach dotal bohate dary za žitawſtu církve nawdale, tak we wotrowiskej woſadze 427 mark, we nje bjelečanskej 197 mark, jaſenčaniskim kaſinje 35 mark.

Zhromadžizna wubjekta za bacžonſku církve je jenož toho dla wotstorežena, dokelž ryšy církwi ze Žitawje híšeče njejsu dôſhle.

J. Kuečank, pſchedlyda.

Džat.

Pſchi Božim wohnju, ktryž na ſwj. Domascha mojoho bratra a ſuſoda potřeboji, bu moj statok z Božej pomocí zdžeržany. Čzju ſo winowatý wſchitkim tym, kofíž ze Schunowa a Konice k wohnju pſchiběžachu a z Kuečanſkeje luboſeže mój dom wobaracž pomhachu, tudy zjawnje mój najwutrobnitsi džak a „Zaplačz Bóh tón řenjez” prajic.

Miklawisch Broho w Schunowje.

Katholicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.



Plaći lětnje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy czasopis.

Wudawaný mot towařstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Číslo 2.

18. januara 1879.

Lětník 17.

Archibiskop albanískich katholikow.

Na vatíanskej cyrkwiniskej zhromadžiznje sydasche kólnjanški archibiskop Pa-woł pódla staroho patriarchi orientalskoho rita. A archibiskop woprascha so su-soda, z wokel je a kotre biskopstwo wobstara.

„Ja sym archibiskop ze Skadra a Vara (Scutari et Antivari). Wownci mojeje pastwy su splahi katholickich Albanow, pschebywace w połnocnym kraju Albanije wokoło skadarского jézora.“

„A moje archibiskopstwo je Colonia Agrippina (Köln nad Rheinom)“, praji Pawoł.

Na to khětse narańšchi archibiskop stany a podawajo súsođej z muslim pohnućjom prawicu praji: „A to džé sym ja syn Washeje diöcesy, dokelž ja sym narodžený we wsh Teweren w geilenkirchenškej krajinje.“

Kólnjanški archibiskop so tomu njemačko džiwasche a njemačko bě pschebhwany, hdyž narańšchi hōdnoštar w delnjoněmskej naryczi pocža ryežec: „So, Maiherr, ich bin us Tewern, än seßig Jahr net mi hem geweß (Haj mój krježe, ja sym z Tewerna, na schesczdzesat lét njejjym wjac doma byl).“

Psched wotjézdom z Roma pschebhwodžeschtaj so wobaj krajanaj we vatínskej zahrodze a kólnjanški archibiskop proschebše swojoho luboho znatoho z Albanije, zo by jomu powjedał, fakt je so do turkowſkoho kraja dostał. Barski archibiskop pocža powjedacž, ale nic w němskej spisownej ryeži, pschetož tule wysočeněmstu ryež je dospołnje zabyl. Ryeži nětko laczonški, italski, albanški, narycž Meriditor a swoju delnjoněmsku (plattdeutsch) narycž, kotrūž je hako hólczeč ryežał.

Mjeno archybiskopa barskoho a skadarского — tajki ma titl — je Pooten. Wón narodži so nehdze psched 80 letami we wshy Tewerenu blizko městacza Geilenkirchen, hdzež staj hishcze joho bratr a sotra na burskim kuble žiwaj. Archybiskop sej bjez wopšedestacža ze swoim pschedelstwom dopisjuje a je jim wjac̄ króz podpjemu posicžowal. Ale dokoł su zamožicži, wolkazowachu wschitke pjenježy chrkwjam a khudym. Po skončzenju vatikanskeje chrkwinskeje zhromadžizny pschiidže archybiskop Pawoł pschi firmowanju tež do městacza Geilenkirchen (ve to runje psched joho čeknjenjom z Pruskeje) a pschinješe bratrej a sotse archybiskopa Pootena wjele dobroho wot bratra w narančich kraju.

Wosud tohole muža je tak zajimawy, zo zaſkujuje, zo bhcmu wo nim rozw̄awu podali. Joho poſtajenjo na czołe katholickich Albancow njebe ženje bjez wosobnych strachow a pschedzivnosćow.

Młody Pooten, schulu na wshy wukhodžiwschi, wotemđe, hdnyž bē džesacž let stary, do Roma, chyjo tam pucžowacž swojej macžeri k woli, kotaž na smiertnym ſožu ležesche. Dokho nicžo wo swojej macžeri njeſlyſchesche, hacž skončzne žhoni, zo je wumrjela, hdnyž bē hido na pucžu. W Romje pschiwzachu khudocho, stradanoho, w cuzej ryczi proſhacoho hólčeca miloſćini ludžo — kloſtreni. Z wopredka woni sami njerjedžachu, ſhto z nim zapoczež. Haſke, hdnyž so dopytachu, z kajfeje dalokeje krajinu je pschiichol, wotedachu joho po radže wěstocho kardinala na wozchěnjenjo wustawej romiskeje katholiskeje propagandy.

Pooten bē hido doma pocžał ſacžonski wuknyž a poſkazowaſche tajke dary, zo bórzy wſchěch ſwojich ſobusčuleri pschetrjechi. Wón bē za miſſionarſtwo wſchón zahorjeny. Bjez džiwa tohodla, zo bu krótko po ſwojim wuſwjeczenju poſlany do swęta „pohanam przedowacž ſłowo Bože.“ Tónle jaſoſtolski kniež poda so najprjedy do Małejie Afisje, Palestiny, Syrije, do Perſije a Afganistanu. Hdnyž so po dlečkim pschedywaniu w narančich krajach do Roma wróci, bu jomu wobcežna miſſija w Turkowſkej pschiopkaſana. Wón mějſche ſanatiskim albaniskim muhamedanam pschipowjedowacž ſczenjo Syna Božego a propagandu začožicž mjez poſkatholiskimi Miriditami. Ketholikam so za wonhch czoſow zlē wjedžesche w Albaniji. Woni běchu tam živi z wjetſha pschi mórfiſkih brjohach w najkhudžihih pschistawach (Haſen), a na horach w małych cžrjódkach a běchu wichelako podežiſciežowani wot wukrutnych Turkow. Do albaniskich hor na połnoch a ranju wot skadarского jězora zwazičhu so mało hdnyž miſſionarjo. Ale mjez ſplashami Miriditow bē hido tójskto kſheſčjanow.

Splashi Dioch, Klementy, Skreli a druhe běchu we wſchěch czoſach kſheſčjanſtwnej pschikhilene. Žednaſche so w romiskej propagandze wo to, zo by pomjenowanym ſplasham tajka hlowa so dała, kotaž by z wjetſhei zjawnoscžu a ſwiatocžnoſću swoje jaſoſtolske dželo zaſtaracž mogła, hacž bē dotal miſſionaram a mnicham w kloſtřech móžno bylo. A tak so (1854 a 1860)

radži missijonarej Pootenej pod zakonom austrijskoho khežora założicž a stajiež wulki Boži dom w Baru (Antivari). Tehdom prawjewěriwi kcheseženjo swoje wot starodawnych časow skhowane zwony pschiwjezechu a na wežu (torm) zwěschachu, zo bychu ze swojimi swjatocžnymi zynkami po albanſkej zemi roznosjowala čeſcz a khwalbu knjezowu.

W niektórych listach, którež je archibiskop Pooten swojim pschecželam poſtał, spomina na wſchelake strachnoſeže, którež jomu hroža, hdyluli po swojim biskopstwie pucžuje. Mapſchecžo tomu pač jara khwali pschitilnoſež a luboſež kchesežanskich splahow pschecy zwolniwych, žiwienjo za swojego paſtyrja podacž. W Skadru, hdžež je ſo z prówowanjom Pootena tež jedyn dom Boži natwarik, maju kcheseženjo jara wobcežne poſtajenjo. Archibiskop Pooten powieda w dwemaj listomaj, zo ſu Turcy dwemaj missijonaromaj — joho prjedykhodžicžerjomaj — hlowu wotrubali!

Hdžež běchu loni Čzornohórcy Bar wobſadžili, roznijese ſo pola nas powjescz, zo ſu woni jednoho staroho katholſkoho knjeza, kiž jim po woli bycž njechaſhe, do Cetylne wotwiedli. Množy, kiž staroho Pootena znajachu, mějachu staroſež wo njoho, myſlich, zo by won mohł bycž tamny pschesežehany ſchědžow. Zda ſo pač, zo Pooten tam radscho kchesežanskich Čzornohórcow knježicž widži, hacž njewerowych Turkow. Loni rožščerjeſche ſo tež wopacžna powjescz wo ſmierci archibiskopa barskoho. Alle won je dotal hiſhceže žiwu w Baru, njewuſtawajo w japoſchtoſkim džele. Z joho listow z najmjeniſcha ſo widži, zo je z čežlom a dusku swojim albanſkim krajanam podatuy — zo je wótc swojego ludu. Ženike wotpohlađanjo joho žiwienja je, zo by wſchę Albancow do katholſkich kchesežanow pschewobrocžil.

¶ ſtawiznam poněmczenja w Hornjej Lužicy.

(Poſtracžowanjo.)

Kunje tak mało, kaž wo podežiſnjenju Serbow pschez Němcow, wě ſo wo poſtajenju, którež podežiſnjeni mějachu k swojim knjezam. — Dotalny kraj Milčanow bu haſko „župa Miſka“ (Gau Miſka), pozdjiſho haſko „župa Buduſka“ (Gau Budiffin) němſkomu kralefſtuwmu pschizamkniemy. „Buduſka župa“ mjez ludžimi z krótką „Buduſka“ rěkaſche, tohodla w naſichich narodnych ſpěwach ſo huſežiſho ſłowa wróća: „Ečeſku a Buduſku je pschijezdžil“ a t. d. Moc narodnych serbſkich wjetchow pschewižje na němſkoho krala. Tak možeshe hijo w lécze 1006 Hendrich II. „ſti jomu ſluſhace hrody z jich kublami“, mjenujich Botrow, Drjewnich (pozdjiſho Zhorjelc) a Hodžijs mischonſkomu biskopſtwu daricž. Naměſtnik kralowy bě mischonſki markhrabja. Tak bu Hornja Lužica džel mischonſkoho markhrabinſtwa.

Kaž drugy ſłowjenjo, tak mějachu tež Milčenjo swoje ſemjanſtvo. Schtóž z nich Němcam ſo podežiſných, wobkhowa ſebi swoje kubla. W Mischon-

stej z najmjeńsha wobsedźesche „swobodny muž, z mjenom Bor, po narodnośći i Słowjan”, kubla w župje Nižanskej, z kotrychž wón w lęcze 1071 pjez mišhoniskomu biskopstwu pſchemostají, za to pał druhe wój dôšta. Z nich dwé w Hornjej Lužicy ležeschtej, mjenujž Družkech (k połodniu wot Hodžija) a Ročina (najſkrerje pozdžisze pod biskopicžanskim arcymieſtrom stolom ſtejace, nětko pał zaschlé Roſenhahn). — Někotre mjenia wóz pokazaju na swojego předadawſchoho ſerbskoho wobſedžera, taž Milkech na Miłka, Skónecy na Skónka, Smježkech na Smiežka, Miłoczicy na Miłotu a t. d. — Tak dha je džel pozdžischoho hornjołužiſkoho zemjanſtwa słowjanſkeje krjewje byl. Alle woni njeſju ženje ſrijedžiszejo byli za narodnoſerbsku ſtronu. Po wſchem zdaczu ſu z kſežeńcu tež němske mjenia pſchimwali, haj ſo cžiſče pſcheněmeželi. Tež synaj předy naſpomijenenoho Słowjana Bora rěkataj hižo Wichard a Liutger. We wopisju hornjołužiſkich wicžazow (vassallow) z 13. leſtotetka nimałe nihdže wjac słowjanſke pſchimjena njenaužemy. (W jenej braniborskej liſežinje markhrabje Albrechta z lěta 1208 namakany mjez ſwědkami: slavi nobiles (woſobni Słowjenjo) Heinricus, Prizzlawiz, Pribbezlaus et Andreas fratres.)

Burja wostachu na ſwojich kublach. Staroſłowjanſke roždželenjo gmejnſtich polow ſo pſchidžerža; tohoda je ſo ſtało, zo w staroſerbſtich wſach te k jenomu kublej pſchisluſchace pola a kuki a lěsy po kufach tu a tam rózno leža. Kóžda wjes wobkhowa ſej tež staroſtu (pozdiſiho po němſkim ſcholka abo rychtař mje- nowanohn), kiz w ſnadniſtich wěcach ſudžesche. Na „wicžených kublach“ ſu drje z wopredka Němcy ſydali; dokež „wicžaz“ znamjenja w druhich słowjanſtich ryczach to, ſchtož „dobhezér“. Z takimi němſkimi wicžazami chyčhu nowi knježa ſerbſtich burow ſkérje w poſluſhnoſći z džeržecž. Nihdže njevidžim staroſłowjanſke wobſtejnnoſeže z mocu pſheměnječ. Raž předy mjejachu burja dawki dawacž a ſlužby wokložecž; nowy bě drje jenož džesat̄ (woſypl) na biskopa a fararja. Kunje toſamo dyrbjachu pozdiſiho pał tež němcy burja dawacž. Brěcž drje ſo njeſta, zo jenotliwi tu a tam pſchecživo wſhomu prawu burſti lud klo- ežachu a podcžeshežowachu, ale to potrjechi nic jeno ſerbſtich, ale tež němſtich burow. W tym naſtupanju je ze starschoho časa woſebje to znate: „Madobny knjez“ Mojk ze Stolpina (po mjenje drje ſam Słowjan), kiz bě herbſki bohot nad tſjomi w Hornjej Lužicy ležachymi wſami: nad Koblamicami, Dobrane- cami a Kanecami (z džela pola Biskopic, z džela pola Hodžija), „bě burow ze wſchědnymi njeſchisluſhnyimi robotami — a nowym njeſlyſhanym cžwělo- wanjom tak wobězejil“, zo ſo biskopſki ſtift ſkónczne (w l. 1222) uzurowany wi- džesche, tute bohotſtwo wot Mojka zas nazad kupicž, zo bychu tamne kubla „čjiſče zapuſczene njebyſte.“ — W lęcze 1355 khežor Korla IV. zemjanam w Hornjej Lužicy porucži, „zo měli wot ſwojich kſudnych poddanow pſchichodniſe jenož zwučzene a dotalne dawki, ſlužby a prawa bracž a z tym ſo ſpokojiež; hdj by pał ſchtó ſwojemu kſudomu ludej kſhiwdu cžiniš, krajny bohot njeměl to cze-“

pjecz, ale měl jím to z radu schęsczych měst začazacz, zo bych u chudži ludžo wuhubjeni njebyli, ani tón kraj.“

(Potraczowanjo.)

Wuſthſhena dżęczaca modlitwa.

W Petersburghu, w rusowškim hłownym měscze, wunrje njedawno zaſtojnisk a zawostají wudowu a tsi dżęczi. Dokelž njeboh nan žane zamоženjo měl njebe, dha kniežeſche ſurowa nuza w tej woſyroczeńej ſwójbje. Tu napiſa jene dżęczo, ſydymlétny hólczeć, na papjerku lisczík, kotryž rěkaſhe: „Lubij Božo! Moja ſotra chce jěſeč, poſczel mi tsi kopeki, zo bych chlěb kupicž mohl.“ Z tymle lisczíkom, kotryž bě zawaſil, běżeſche hólczeć k najblíz̄homu liſtnomu kaſchęcikę, zo by lisczík nutz tyknł. Tola ſwojeje mólczkoſcę dla njemóžesche hacž k kaſchęcikę doſahnyeć. Psihi tymle pròcowanju wuſlada joho jedyn duchowny, kotryž k hólczej pſchitupi a ſo joho wopraſħa, ſhco jow czini. Hólczeć poſaza jomu ſwoj lisczík. Hdyž bě duchowny lisczík pſcheczitał, prasheſche ſo za tej chudej ſwojbu a hdyž bě ſo wo jeje nuzy a sprawnoſczi pſchepoſazał, poſticiž wudowje naſladny dar. Tola z tym hiſhče ſo ſmilny duchowny rjeſpoſokoj. Na pſchichodnej njedzeli wjedzeſche wón dweju tych chudych dżęczi do cyrkwi a prèdowaſche wo ſmilnoſczi a kſchęczańſkej luboſczi a powiedaſche po- tom tón podawł z tym chudym hólczkiem. Skóńczenje hromadzſche duchowny w ſwojej woſadže za tu chudu wudowu a jeje dżęczi a tu ſmilne wutroby naſdachu 1500 rublow. Tak bu hólczlowa próſtwa, kotruž bě w ſpominjenym lisczíku wuprajik, wyſche wſchitkoho woſzakowanja dopjelnjena. T.

Z Lužic a Sakskeje.

Z Budyschina. Ministerſtwo kulta a zjarnoho wucženja je wucžerja pſchi tachantskej ſchuli, k. Józefa Schmiedeka, za „wyschichohho wucžerja“ pomjenowało.

— Na namjet hnadnoho k. biskopa je generalne pſchedydtwo Bonifacijo-woho towarzſtwa w Paderbornje ſwoj wunoschķ loňſchoho wopora w kathol-ſkich cyrkwiach sakskeje Lužicy, mjenujech 550 mark 70 p. wubjerkej za bacžońſku cyrkę pſchipoſazało.

Z Khrósczic. W běhu zańdzenoho ſéta je ſo w naſhei woſadže narodžilo a w naſhei farſkej cyrkwi kſchęczenych bylo 133 džęcžatkov (27 wjach hacž loni), a to 60 hólcžatkov a 73 holežatkov. Žemrjeło je 103 woſobow a to 46 mužſkoho a 57 žónſkoho ſplaha. Pſchipowjedaných bu 52 porow, werowaných pač 38 porow. K Božomu blidu bě pola naš 11,480, w kloſtrje Marijnej Hwězdze pač 10,400 woſobow. Za twar žitawſkeje cyrkwi ſo pola naš hiſhče hromadži, w kloſtrje pač je ſo 150 mark w hromadu ſkladomoſlo. Š.

Z Čjornec. Naſche ſchulſke džęczi budže na porucžnoſcž ministerſtwa neſko w zymje dwaj měſacaj doſho k. ſeminariſt Petr Hila rozwučęcž. Potom dyrbja

zas hrôščansku škulu wophtowac̄, Smý sylnieje nadžije, zo nam nazymjo
zas stajnoho wucžerja wobradži.

Z Njebjelčic. W nashej fariskej cyrkvi bu we zaúdženym leče 6 porow
wérowaných. Narodžilo je so we wosadže samej 24, kſchczene z Němskich Pazlic 1,
z cyla 25. Wot nich z Njebjelčic 7, z Peštec 12, ze Serbskich Pazlic 5.
Hólcžatkov je 12, holežatkov 13. Z nich je podjanſkich 23, lutherskej 2,
mandželskich 21. Wumrjeli su 19, wot nich 14 dorosczeni, 5 džecžatka. Wosada
je po taikim wo 6 duszhov pſchimzała. — K natwarjenju nowoho wulkoho
wołtarja nawda so z cyla 363,75 M., a to darh mjez živými 124,50 M., wot-
kažanja 160,50 M., na kwaſach 36,25 M., wobkhadny wopor spowiednych —
wot knjeza fararja k tomu darjent — 34,79 M., a wopory po mormykh 7,71 M.
Na dani namaka so potajkim we knižech 40310 budyskeje banki 832 M. 12 p.
Mjech je tuta naležnosć swoj. Měrczinej poručena, kotoromuž k čeſecži so tute
darh hromadža, zo by mjez wosadnymi miloſćizne wutroby k dokonjenju tutoho
hordoznho ſutka dale zbudžował — móžno-li, tež z wonka njebjelčanskeje
wosady. — Za nowu žitawsku chrkej bu 200 M. nahromadžene; pſchi tym wob-
dželi so tež čeſecž z nadobnymi darami. Čeſecž jej, kif je sebi tu čeſecž zaſlužila!
— Bohu žel bu we nashej wosadže njeđawno zaſy koſporteur, čłowjek, kif
za cužu cyrkve we Oppenheimje knihe rozpschedawasche a pôdla ludžom hroźnje
woczi wutré. Po mojim wjedženju je, prjedy hacž něchtio zhoničm, ludžom
na 450 M. wuryczał a to za knihu, kotoruž kóždy, kif ju trjebaj ma, njech tam
donjese, hdžez bjez nužy njehodži. „Džecži tutoho sweta su mudri we swojim
waschnju“ — žněja, hdžez syli njeſſu, wjedža rjenje rycežecž a — roežt popadnje
so na lep. Rjech je to wbohim zjebanym nowa wucžba za 25 M. a njech
radſcho za to „Boſol“ džerža, kif je pſched taikimi wěcam i husto warnowaſ. Pſchichodnie njech žadyn Serb wot cužych ſpiž njeſkupi, tež nic ſwiecžatka, kaž
nětko wočko noſčha, nima-li tón ežlowjek wopismo wot wosadnoho fa-
rarja a pſchez to dowolnoſć. K čomu dha pſchecy enych kormicz, kif nam hewak
ze wſchęch stronow klonki stajeja? — Mjez dobročerjemi nasheje cyrkve man
wumjenkarja B. Kocora ze Serbskich Pazlic mjenowacž, kif je rjane, w
„Marinym Dole“ wuſchite khorhowje wot swojoho darił. Su pſcha nasheje
cyrkve a budža na dolhe čaſhy wosadnym k wopomnježu na „dobročiwoho
Boſčija.“ — Hdhytežto k tomu pſchiūdže, zo so nowe ſkhoď z pucža k cyrkvi
natwarja? Rycežane je wo tej węch hižom wjèle, a dobra wola k tomu je tež
była. Wſčho morkota na tón wostudly a hladki ſkhód a tola wostanje pſchecy
— pſchi starym. Móžno, zo tute rycežki nětahož k tomu dowjedu, zo, město zo
sebi na kerkowje čeſekamien na row stajicž da, swoje mieno pſchecz wotkažanjo
k nowomu ſkhodej (150 markow) njeſmijertne ſejini a sebi džak cykleje wosady
dobudž. K.

Ze Serbskich Pazlic. Z nowym lětom bě 25 lět, zo je Schimanec
Jurij ſwérnje swoju ſlužbu, a to 10 lět za wotročžka, 15 lět za hospodarja

polu Kórbanec Káthath zaftal. Wjele zbožja na nowe — 25 lét! Wón je wot zapoczątku cítař „Káth. Póšla“ był.

K.

Z Kulowa. W zaúdzenym lécze 1878 je so w kulowſkej wosadze narodžili: we Kulowje 53 hólczatorow a 53 holczatorow, hromadže 106 džeczi; w zasavorowanych wsach 23 hólczatorow a 25 holczatorow, hromadže 48 džeczi. Zwonka wosady je 10 hólczatorow a 2 holczecy, hromadže 12 džeczi narodžonych a w naſchej kulowſkej cyrkwi kschęzenych było. We wſchem je so potajkim narodžili 86 hólczatorow a 80 holczatorow, hromadže 166 džeczi, 14 wjaczy haczy w lécze 1877. Míez nimi su s̄chtwore dwójnički, 3 poru w Kulowje a 1 poru na wſy. Njemandalzelskich džeczi bě 7, w měsce 5, na wsach 2. — Wumrjelo je: w Kulowje 49 muſkich, 36 žónskich woſobow, hromadže 85; na wsach: 19 muſkich, 15 žónskich woſobow, hromadže 34. We wſchem je wumrjelo 68 muſkich, 51 žónskich, hromadže 119 woſobow; míez nimi su 62 doroszeni a 57 džeczi niže 14 lét. 16 woſobow je wjaczy wumrjelo, haczy w lécze 1877; narodžonych je w lécze 1878 47 woſobow wjaczy było haczy zemrjethy. Míez wotemrjethymi bě najstarschi muž: wumjenkar Michał Korch (Rynč) z Nowej Wsy, starý 86 lét 7 měsacow; najstarscha žónska bě: kniežna Káthyrna Bulanek, stará 93 lét 3 měsacy (sotra předawſchoho grunawſkoho l. fararja Jana Bulanka). — Wérowanych mandželstwów bě w lécze 1878 24, 14 mjenje haczy w lécze 1877; pſchipowiedaniow bě 28. Civilne mandželstwa bjez cyrkwinſkoho požohnowanja njeſju, džakowanu Bohu, žane były. — Swjathych woprawjeniow je so w farskej cyrkwi a pſchi khorých ſožach 10,643 wudželiſlo. — Prédowanijow bu wotdžeržanych 103 w serbskej, 60 w němskej ryczi. — Na woporach je so składowało:

a. w móſhniczych	347	mark	72 p.
b. z poſrjebow	128	=	45 =
c. z cyrkwinych městow	88	=	75 =
d. z njewěſtých cyrkwinych dohodow .	64	=	50 =
e. w cyrkwinych kollektach za duchowne potřebnoſcze cužnych kſudych kſchęzenianow a ſwjatoho Wótca	358	=	50 =
f. za towarzſtwo Ježuſowoho džeczatſtwa . .	150	=	— =
g. za Bonifacijowe towarzſtwo	57	=	— =

Dohodow mějſche kulowſka cyrkwi w zaúdzenym lécze 1000 mark 67 p.; wudawkow pak běſche 906 mark 90 p., tak zo je so wuzbytkowało 93 m. 77 p. — Na ſobuſtawach lieža kulowſka farska wosada 3000 Serbow, 1000 Němcow a zwonka wosady (we Wojerjecach, Zlym Komorowje, Scheckthalu (piſanym Dole), Skafkowje, Wyſokej, Wóſlinku, Riedžichowje atd.) wjaczy haczy 250 duſhov. — Pſchi kulowſkej farskej cyrkwi maju duchowne zaſtojnſtvo jedyn farar, dwaj kapłanaj a jedyn ſchiffenſki direktař. — Schulſkich džeczi bě w zaúdzenym lécze w 6 měchęžanskich ſchulach 385, w 3 wjeſtynych

schulach: we Němcach, Koczinje a Sulzecach 130, hromadze 515. — K prě-njemu swjatomu wopravjenju wjedzechu so 73 woſadne a 12 cuze džeczi, hromadze 85. — Do archbratstwa swjatoho rózarija buchu zapisani 143, do bratstwa swj. ſkapulira 29. — Z tyhle statistickich liczbow so spóznaje, zo mocu duchownych za cyrkwinſke a ſchulſke potřebnoſeže kuloſfeje woſadu so w połnej mērje napinaju.

Z **Kuſowa**. Ze starodawnych czasow běſche w naſchim měſtac̄ku te waſchnjo, zo po nowym ſeče naſchej dwaj cyrkwinſkaj wuczerzej, t. kantor a jeho khórski pomocník, z woſym ſpěvarſkimi hólcami, fiz běchu ze ſchěročimi židžanymi hantami wupyscheni a złotu hwězdu na žerdzi w rukouj njeſechu, wobkhad wotdžeržowaschtaj, we domskich měſchčanow t. česczi ſwiatych tjojch kralow khérlusich ſpěwaschtaj a na ſtwinie durje jich imena C(aspar) + M(elchior) + B(althasar) z krydu napisaschtaj. Naſcha měſchčanska rada je ſetsa poſtajiſa, tónle tſikralowski wobkhad zběhnyč a za njón wobimaj wuczerjomaj z měſchčanskeje kaffy 36 markow lětnje t. zatunanju wupłacžicž. Tak wſho, ſchtož na ſtare kſchěczanske czasy a waſchnja naſpomina, so bóle a bóle minje. Naſchej t. dwaj kapłanaj paſ wokoło nowoho lěta dale džeržitaj ſtary wobkhad w měſcze a na wsach t. cyrkwinomu ſwjecženju domow.

Dokelž nam džensa rumia pobrachuje, dyrbimy rubriku „Ze wſcho ho ſwěta“ wuwoſtajicž. Budžem⁹ wſho trěbne w psichodnym čiſle powiedacž. Dale nam džensa móžno njeje, da v y za žitawſku chrkej wozjewicž. Tež to dyrbimy za psichodne čiſlo ſhowacž.

Naležnoſeže naſchoho towarzſtwia.

Sobuſtaw⁹ na lěto 1879: t. 25. Franc Gähler ze Baſdowa; 26—29. Hana Mužikowa, Khata Duežmanec, Jan Mróz, Jakub Bjarsch; 30. Jan Kral (Kilan) z Čejmire; 31. Michał Domšč z Bozaňec; 32. Maria Pjetaschowa ze Židowa; 33. Jan Mětrowſki ze Sloñeje Vorſeje.

Dobrowolny dar za towarzſtwio: t. J. Bjarsch 50 p.

Dar⁹ a dań za chrkej w Bacžonju.

Naſbach kapital a dotal na hromadzena dań wuežinjeſchtaj: 37,467 mark 97 p.

K czeſcegi Bozej a t. ſpomogenju duſchow fu dale woprowali: Wunojsk bonifacjowoho wopora we Lužicach z lěta 1878 (hladaj pod Budžetinom!) 550 mark 70 p.; ze Schunowa 1 mark 50 p.

Hromadze: 38,020 mark 17 p.

Pſchijpomnenjo. W poslednim čiſle je zmólk ſtejo wostal. Tam ma rečacž: ſoty D. 4 mark 50 p. město 4 mark 25 p. Dokelž bě to jeno čiſhceſki zmólk, dha je hlowna ſumma prawa.

We wſchěch expedicijach Poſla je za 25 p. na pſchedaní:

Krajan.

Katholicka prothka za Hornju Lužicu na lěto 1879.

Czijecž Smolerjec inihicjihežernje w macžiežnym domje w Budžetinje.

Katholicki Posł

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.



Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy czaſopis.

Wudawany wot towařiwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Číslo 3.

1. februara 1879.

Lětnik 17.

M ó r.

W tu khwili so wjese wo čłowjeczim morje pišče, kotryž je wónzano w ruskej wsh Wjetlancy w astrachanskej guberniji wudyrík a tam někotre sta ludži morík. Wjetlanka je wjes, kotraž ma něhdže 2000 wobydleri. Wona, kaž tež Astrachan, leži blízko wulkeje Wolgi, kotraž so někotre mile wot tam do kaſpijskoho morja wuliwa. Jedyn koſak imjenujcy běſche so njedawno z aſiſkeje Turkowſkeje wróčil, hdžez běſche na wójnje był a bě swojej njewjeſeſti rjaný turkowſki ſchawol (wulke rubiſhko) ſobu pschinjeſt. Hako bě so wona z nim pschifa, bórzy ſthorje a tež hnydom wumrje. Z koſakom so toſamo ſta, kaž tež z ludžimi, koſiž běchu do blízkoscze jeju eželov abo jeju zmachow pschischli. Duž wychnoſcz za tej wěcu poſlada a so hnydom dohlada, zo ſu woni na móř wumrjeli. Někto ſu pak tam — do astrachanskeje wokolnoſeſze — lěkarjo poſlani a wſhě pucze ſu z wojačami wobſadžene, kijž nikoho z khorych wſow won a tež nikoho do nich nutz njepuscheža. Duž ſměniſ ſo nadžijecž, zo budže z tym — da-li Bóh — rožſčerjenjo moru zastajene.

Wuſtupjenjo moru w naſchich dnach nam pschiležnoſeſz ſkicži, na ruciſ ſtawiſnow ſurowe ſtutkowanjo tuteje mordařſkeje khoroſcze z krótka wopominacž.

Běſche w lěće 1347, hdžez tale zatraſchna khoroſcze Europu doma wopyta a pječ počnych lět mijez ludžimi njemdrjeſche. Wona „móř abo ežorna ſmjercz“ rekaſche. Taſama pschinidže z Chiny, pschecžahny Uſiju, hdžez na 37 millijonow ludži prječ hrabny, poſaza ſo 1344 na polkupje Krimi pschi čornym morju, 1347 w Italskej, 1348 w Francózkej, Schpaniſkej, Žendželskej, 1349 w Danskéj a Němſkej. Poſlojca wſhēch wobydleri Europiſkeje wumrje

na tule khoroſc̄. Najwjetſche mręćzo bē w Italſkej a Francózſkej, wjac hac̄ dwē tſecžinje jomu pschipaduſhſtej. W Němſkej ſamej bē 200,000 wſow wſchēch ſwojich wobydleri pschisadžilo. Tak na psch. ſo wo Konjecach powjeda, zo bē tam jenož jedna holiczka (Rachelic) žiwa wostała. W Erfurze a Straßburgu wumrzechu w kóždym 16,000, we Weimaru 5000, w Baselu 14,000, w Lübeku na jenitkim dnju połtſecža tħſac a tam wſchēch do hromady 90,000 wobydlerjow. Wot boſy miučow ſamych wumrje w Němcach 124,000, we wulkej parižkej hójerni, Hotel Dieu imenowanej, bē wſchēdnje pschez 500 morwych. Wulke ſwojby, ludupołne klóſchtry cziſcze wotemrzechu, a w někotrych krajinach wosta jenož džesath człowjek žiwy. Island a Grönland, priedy z wjele ludžini wobydlenej, ſtej pschez „czornu ſmjercz” zapuſczenej wostałej. Najwjetſche mręćzo bē w l. 1350 wot jutrow hac̄ do Michała. Ludžo móžachu jenož hiſczeje w hromadach we wulkich jamach poħrjeban ihyż. Z toho čiſa ſu te „morwe hórfi”, kotrež tu a tam po kraju nadenidžes. Čyle tji lěta tónle mór trajesche.

Priedy mora ſo w Bożej pschirodze wſchelake džiwnie węch ſtarachu, kaž: woheń bluwace hory pocžachu njemérne hyż, běchu hufte kurjawy, duſchata para ze zemje ſtupasche, wóhniwe kule po njebjesach lětachu, bē wjele plézniwych roſtlinow widžecž a wulke róje ſchmitow a kuntworow, ſlót z hromadami padaſche. Z wopředka tónle mór pomalu ſo rozſchereſe. Wón běſhe ſo hižo 1344 mjez Tartarami na poſkuſje Krim pokazaſ, hdvž woni město Kaffa wobléhachu, kotrež tehdom Genuiesam ſluſches. Wot tam ſo z lódz, kotrejž mužtvo bē ſo wot 1000 na 10 pomjeniſhilo, do Italſkeje pschenjese a rozſchéri ſo mjez pschecžeſemi tħchle pschihadnikow a pschez nich mjez cyklum ludom. Do Bergena w Norwegſkej pschinidže pschez lódz, ktruž běchu wichorj tam k brjohu zahnaše.

Khoroſc̄ ſo wſchudžom jenajka njepokaſowaſche, jenož mręćzo bē jenajke, mało hdv ſchtó z morom nathyknieny wotkhore.

Mór ſo na tſoje waſchnjo pokaſowaſche:

- 1) ſmjercz we přenjej hodžinje abo tola na přenim dnju,
- 2) bjezhlóſnoſc̄ a bjezčučiwoſc̄ a ſmjercz na druhim abo tſecžim dnju,
- 3) wótre bolenjo wutroby, ſmierdžathy dyħ, ſuhoſc̄ tlam, zymnica, wulke hlowy bolenjo, druhdy kule (bubon).

Mjez 1361 a 1382 ſtariznij hiſczeje wo ſchtyrjoch „morach” powjedaju, kotrež ſo přenjomu runachu. — Mór, kotrež 1528 w Hornjej Italſkej knježeſche, ludži bôle pomalu morjeſche, a woni z wjetſha hakle na ſchěſtym dnju zemrzechu. — 1534 bē w połodniſkej Francózſkej mór, z kotrejž ludžo njewjadcy, haklo bħixu wot Bożeje rucžki zajecži byli, k zemi padžechu, a zwonkownje ani najmjeniſche znamjeſhko mora na ſebi njemějachu. We wulkim morje, kiž 1564 we Freiburgu (w Breiſgawje) wſcho zapuſcjeſche, poča ludžom nös krawicž a

jich za krótko mori, ale druhe znamjenja moru na sebi njenoschachu. W lécje 1708 knježesche mór w Bruskej a połodnišchej Němskej; potom čehniesche 1711 a 1714 jara straschny a khětſje morjacy mór po cyklu Němskej a Danskej; w Kopenhagenu, w danskim hlownym mieście, njemidrjesche woſebje mijez khudymi ludzimi a dwě pječizne wschêch wobydlerjow prjecz hrabny. 1770 hacž 1771, hdyž bě rusko-turkowska wójna, wudhyri mór w dunajskich wjerchowstwach a zaczaſhny hľuboko nutz do Rusowſkeje. W Moskwje samej wumrje tehdom na njón 52,000 ludži.

Na ſtawiznam poněmeženja w Hornjej Lužic̄y.

(Podracžowanju.)

Wot kóneca 10. lětstotetka poważowaſche ſo Hornja Lužica za němſki kraj. Ale hiſcheze lětſtotetka doſho běchu tu Němcy we wulſej mjeuſchinje. Ze swojimi wojoſnikami bě ju markhrabja Eſſehard dobył. Mnozy wot nich ſu ſo tu zaſydlili hako zakitarjo krajneje twjerdžizny Budyschina, hako wobſedzerjo wjetſhich abo nijenſhich kubłów („wicžežnych“), kotrež běchu dostaſi k woplačenju za ſwoju statnoſcz a k lóžchomu wobkuňezenju hiſcheze njepſchecželscy zwylſlenych Serbow. Miſchoncy rycerjo ſu drje z wjetſcha byli, kotrež miſchoncy markhrabje wicžežne kubla pſchepodawachu. Raſtarſchi zemjenjo němſkeje na rodon oſe ſe po kohadzeja toho dla z Miſchna a Oſterlanda, a njech je tež Hornja Lužica pozdžiſcho pod cžefskim (1158—1253), na to pod braniborskim (1253—1319), potom zaſ pod cžefskim (naraiſha poſojoce wot 1319—1346 pod ſchlezyñskim) knjeſtowm ſtaſa a njech ſu ſo tu ze wſchêch týchle krajow zemjanſke ſwojby zaſydlile, pſchecy paſt tola hiſcheze w cžasach, w kotrejž žadne politiske zjenočenjo z Miſchnom wjac̄i njewobſtejſche, miſchonſko=oſterlandſke ſwojby pſchicžahowachu. Kaž dobyče, tak bě tež poněmeženjo hornjołužiſkych Serbow pſchede wſchém dželo němſkoho zemjanſtwa.

A pſchecy tola by pſchez nich ſamych tóuse kraj ženie poněmežený njebył. Ze ſwojej ſwojbu, a jeſli wjele, z někotrymi němſkimi wotroczkami ſedžeſche němſki rycer na kuble ſwojeje wſy woſrjedž ſerbſkih burow. Wón ſam a joho ludžo dyrbjachu ſerbſki naukuňhez, chyčhuſi ſo ze Serbami rozryczečz. Po ſerbſkej wſy, w kotrejž ſydlęſche, bu němſki rycer z wopredka bjez wuměnenjenja imenovaný. Duž dha je cžiſeže wopacžne měnjenjo, zo na pſch. starolužiſke ſwojby von Kittliž, von Roſtiž a dr. hižo toho dla ſlowjanſkeje krewje bjez dyrbja, dokelž ſlowjanſke pſchimijeno maju. Hiſcheze na ſpočatku 13. lětſtotetka halza miſchonſko=oſterlandſkeje ſwojby von Beſta tohole ſwojoho doſtalnoho imena ſo cžiſeže wzda a nowe ſerbſke „z Kamjencem (von Kamenz)“ pſchirvoza, dokelž bě tale halza wobſedzeniſtwa kamjencſkoho knjeſtwa nabyla. — Kaž mało ſu němſcy zemjenjo poněmežicž zamohli, je z toho najjaſniſcho widžecž, zo runje ta krajina, hdyž ſu woni wot ſpočatka najbóle z

huska sedželi, krajina wot Kamjenca hacž k Lubijej, hišćeje džensnischki džen cyła serbska je w ryczi a waschnju.

Mjez pschewinjenymi Serbami pocža so tež křeščjanstwo zakorjeniecž. Kaž wot spocžatka zemjenjo pod mischonškim markhrabju, tak stejachu tež duchowni Hornjeje Lužicy pod mischonškim biskopom. Hornja Lužica dosta drje na pocžatku 13. lětstotetka z tachantstwom k swj. Petrej w Budyschinje swoju woſebitu chřewinsku wychinoſć, ale wone bě kollegiatny ſtift wot Mischna. Toho ſobustawy (kapitularj) běchu z wopredka z mischonſkoho a hake pozdjiſhcho z hornjołužiſkoho zemjanſtwa wzaczi. Z Mischna ſeſelechu so tež pschez doſke čaſy duchowni k tym tu a tam naſtaſacym cyrkwiſam. Hdže tež by ſo Serbam w přením čaſu po jich pschewinjenju chylo, ſwojich synow k ſlužbje jeneje wěry poſwycieſz, ke kotrejž běchu wot cužih knjezow pschinužowani byli? Mjena hornjołužiſkich duchownych, kotrejž ſu z 13. lětstoteka na nas pschiſke, ſu wſchitke němſke, hacž na dwě, hacž na mjenou jednoho hodžijskoho (1216) a jednoho křeſčjanſkoho fararja (1248), kotrejž wobaj „Pſchibyſław (Prbiſlaus)“ rekataj, a hacž na mjenou několnych budyskich tachantſkich knjezow, k psch. „Prithanus (drje Bręczanſki abo Bręczowſki)“. — Za najstarſhu chřekę w hornjołužiſkich Serbach po budyskej poważuje ſo ze wſhem prawom hodžijska, kotrejž je pječza wokoło l. 1076 mischonſki biskop swj. Benno założiſ. Tale woſada bě z wopredka njeſměrije wulka. Hiſćeje ſrjedž 16. lětstotetka wobſahasche 66 wſow. A tola běſtej ſo hižo w 14. lětstotetku wot njeje dwě filialcy, Hufka a Njeſwacžidlo, z wjacorymi zafarowanymi wſami (něko 22 a 34) hako ſamostatnej woſadze wottorhlej. Po taikim bě z wopredka wſcha krajina wot hor, k poſdnju wot Hufki, hacž k wulkej holi, k połnoch wot Njeſwacžidla, k hodžijskej cyrkwi pschipokazana. K wjeczoru wot tuteje wulkeje woſady běchu w pocžatku 13. lětstotetka kamjenſey knježa wjacore cyrkwie założili. Z wěſtoſciu hodži ſo to rjec wo kamjenſkej fariskej cyrkwi, kij bu 1225 po Božim wóhnju z nowa ſtajena a kotrejž woſada 1248 hiſćeje wſchitkon kraj wot Lepkarjec (k poſdnju wot Kamjenca) hacž k Witnicy (Wiedniž, k połnoch wot tohole města) wobſahasche — wo křeſčjanſkej, kotrejž hiſćeje džensa 35 wſow abo wjeſnych kruchow ſluſha — a wo kulfowskej, na kotrejž ſo, kaj na křeſčjanſku, 1248 přeni króč ſpomina. Hižo 1225 běchu cyrkwie tež w Žezercaj (Gersdorſje), Viſchneje (Viſchheimje), Neukirchu (k wjeczoru wot Kamjenca), 1226 w Połczinch, 1248 w Halschtrowje. Wysche toho ſpomina ſo 1222 na cyrkje we Wjazońcy (Neukirch pola Viſkopic), Wjeleczinje, Solandze, Kumwaldze, Buſecach, Grodziszczy, Porschicach, Klufſchu, Huczinje, 1227 w Viſchdorfje a 1252 Kettlicach. Druhich cyrkwiow w nawječornej połojcy Hornjeje Lužicy drje hiſćeje bylo njeje. — W naraiſhcej połojcy tohole kraja je bjez poſhiby jaworniſka najstarſha byla. Zeje założenjo ſtajeja do 10. lětstotetka. Na kóždy pad je ſtarſha, hacž ſama zhorjelcska, hewaſ bychu ſórbarki wokoło Zhorjelca, ani Ebersbach, kij k połnoch wot tohole města leži, do Jawornika woſypk dawacž njetrjebale. Tež cykly

Eigensti wokrjes (wookoło Bjernadžic) bě tam zafarowany, dónz srjeđ 13. lětstotetka schönburgschen knježa w Bjernažicach wosebitu cyrkj njenatvarichu a wšchě wsh tohole wokrjeſa do njeje njepſchipokazachu.

Ale jara bychmy so molisili, hdý bychmy měnili, zo je cyrkj poněmczenjo we wosobnej mérje ſpečhowala. Duchowni, kiz běchu drje z wopředka z wjeticha Němcy, dyrbjachu, ačchjeli na serbſkých woſadných ſtutlowac̄, ſami ſerbi na-wučnež; ale ludžo hiſhćeze tohodla němſki njewučných. Wyšche toho njeje drje ſo w tamnych čjasach we wěrnoſćach kſhēcjanſkeje wery z tajkej ſwēru rozwucžowalo. Thietmar Merſenburgski powieda, kał je joho předownik w zaſtojnſtwje, biſkop Boſo († 970) Serbow swojeſe diöceſy pſchede wſhém te Kyrie eleiſon po ſebi praſicž a ſpěwac̄ wucžil, a kał ſu tele grichiske ſłowo pſche-měnili do: „V kri volſa“, t. j. w křežku je wóſſcha. Tež we Hornjej Lužicu ſu Bože ſlužby ſo we kacžonſkej (nic we ſłowjanſkej) ryczi džeržaſe. Miſchonſke ſynodalne ſtatuty pſchiporucžowachu duchownym ſerbiſkých woſadow, nježelju ludej japoſchtolske wěrywuznaczo a wótczenaſch w jich ryczi před ſpěwac̄, zakazowachu pał kóžde čitanjo a wuſkladowanjo z biblije, njech by to zjawnje abo ſtradžu bylo.*). Hakte ſtatut z l. 1504 poſtaſiſhu, zo dyrbja ſebi fararjo w ſerbiſkých woſadach, kotsiž ſerbiſki njerozemja a tohodla ſwojich woſadných z předowanjom, ſponjeđanjom, ze ſwj. wótczenaſchom a japoſchtolskim wěrywuznaczo njezamioža w kſhēcjanſkich wěrnoſćach rozwucžec̄, kapłanow džeržec̄, kiz ſu ſerbiſkeje rycze móeni. 1293 budyske tachanstwo poſtaſi, zo dyrbjaſ farar cyrkwe ſwj. Marije, z wonka měſchczanſkich murjow ležaceje (nětſicheje ſerbiſkeje cyrkwe), „němſki a ſerbiſki rozemic̄, a hdý by ſam poſlednju rycž njerozemjaſ, ſebi z najmjeñſcha ſerbiſkoſte kapłana džeržec̄“, zo by ſerbiſkých ludži w pſchedničczech a na wſach, do Budyschina zafarowanych, doma wopravjec̄ možl. — W tutej cyrkwi je ſo tež ſerbiſki předowalo. Z najmjeñſha poſteži 1293 merſenburgski biſkop 40 dnjovski wotpuſit wſhítkim, „kiz bychu do němſkoſte abo ſerbiſkoſte předowanja fararja abo joho kapłana pſchiſhli.“ Tež w cyrkwi Franciſkanow (boſy mnichow) w Budyschinje je ſo hižo pſhed lětom 1345 ſerbiſki předowalo. (Poſtracžowanjo.)

*) Schkoda, zo tónle ſtatut k rych nimam! Kóžde wuſkladowanjo Božoho Piſma tola zaſazane bycz njemiožeſče, to by njeſatholſen bylo. Najſterje je ſtatut poružit, zo bychu ſo duchowni ſwēru nježelnych perikopom džerželi, a nic ſamowolne wſchelake kruchi Božoho Piſma z kletki čitali a ludej wuſkladowali.

Wodajeſe ſwojim njepſhеcželam!

W času přeňeje francóſkeje revoluciſe zaſhadžachu bjezbóžni ludžo ſurowje pſhеcživo katholſkej cyrkwi. Swěrni duchowni buchu ſkóncowani abo z kraja wuhnac̄, klóſchtry a cyrkwinſke kubla rubjene. Tał zeńđe ſo tež klóſchtrej St. Lubin we Vendée. W jenej zjynej noč pſhiňdžechu tſjo revolucijsch mužojo do klóſchtra a ſkóncowachu wſhítkich mnichow z wužacžom jenoho jenitkoſte. Tónle mnich, kotryž bě tež tón najmložſhi, bydleshe w najpoſlenej cali (ſtwicžen)

a jomu so radži, hdyž mordarjo w druhich calach kóncowachu, z klóschtra cęknięz. Wón skhowa so w jenej khézey blízkeje wsh a tam tak došho zwosta, dónz eži zloſtnic和平 so woſhalili njebeču. Potom pał wróciſi so tónle mnich zaſh do klóſchtra. Kajki zrúdný napohſad poſſiegi so jow joho wočjomaj! Wón wiđi te ežela swojich duchownych ſobubratrow, kotrež pohrjeba; wiđi wſchitko pſhemjetane a roztorhane a wurubjene. Tola bjez stracha wobzamkuje, w swojej prjedawſtejſi cali zaſh bydlicz. Nekotſi ſtari klóſchtrſch ſlužownich ſo ē njomu pſchiwadža a wostann z nim w tym klóſchtrje. Wón džerži Bože ſlužby w cyrkwi, ſpěva swoje khóſke modlitwy a wiedże puſtniſke žiwenjo. Tu jenoho wjecžora dwaj pucžowarje na klóſchtrſke wrota klapataj a proſytaj za wucžek pſched njewjedrom a deſhezom, kotrež ſo bliżeſte. Mnich waž teju pucžowarjom nuts do klóſchtra a wopokaza jimaj te ſlužby, kotrež bě klóſchtrſka hoſpodliwoſć pſhelych džeržafa. Žedyn wot njeju bě hido zeſtarjeny muž, kotrež bojaźnie a ſploſchinje wokoło ſo hlaſaſche, druhi pucžowar bě dwachžilétny młodženc. Kaž ſo zdaſche, běſhtaj to nan a syn. Hdyž běſhtaj wobaj czubnikaj ſo najědloj a napikoj, a zwohrjewaſloj, napominasche starſchi mlóðſchoho ſtanycz a dale pucžowacz. Dokelž pał njewjedro njebe ſo zlehnýlo, dha radzeſte jimaj mnich, w klóſchtrje pſhenocowacz. Młodomu pucžowarje ſo tale rada ſpodoBaſche, tola starſchi njechaſche ničo w tym wiedžecz. „Ja ſo jara džakuju za hoſpodliwoſć, kotrež ſmoj jowle zhoňiſloj“, praſeſte starſchi pucžowar, „tolu njechał za ničo w ſwecze w tymle klóſchtrje pſhenocowacz.“ Hdyž starſchi to wupraji, hlaſaſche bojaźnie wokoło ſo a joho hłos pokazowaſche nutſkowny strach. Tola mnich njepſhesta pucžowarjom proſhez, tudy pſhez nōc wostaſz, prajich, zo ma doſez próznych ſtrow. Tu zarža z jenym dobom cyh klóſchtr, pſhetož Bože njewjedro bě w bližkoſci nutſ dyriko. Starſchi pucžowar wſchón zbledný, a praſheſte ſo za čaſom, mijez tym, zo ſwój čaſniſ ſe zaſa wucžahnyz ſo prócowaſche. Mnich bě jomu pſhi tmy pomocny, wucžede čaſniſ a hdyž na njón poſladny, wiđeſte z moſom, zo je tónſamón čaſniſ, kotrež bě pſhi cęknienu pſhed mordarjemi w swojej cali (ſtwicžy) woftajſi. Tola mnich da čaſniſ zaſh tomu staromu, na tamne rubjenjo ani njeſpominajo. „Woftańče jow“, praſeſte mnich potom młodžencej, „Wy móžecze we ſožu poſlenjoho pſchedſtejerja tohole klóſchtr ſpacz a wotpočowacz.“ „A Wy“, praſeſte mnich ē ſtarſhomu ſo wobrocžiwschi, „pójce ſe mnii, za Was mam druhe ſož, w kotrejmi ſpacz móžecze.“ Mnich wiedžeſte starſchoho do swojeje caſe, z kotrejž bě pſhed wjach lětami mordarjam cękniſ. Hdyž bě joho tam dowiedł, praſeſte ē ſtarſhomu: „Jow Wan! ſnadž cęžko njeſpadnje, mér namakacz, jow ſo njeje žana krej pſhelaſa.“ Tele ſłowa staroho muža tak hnuijacu, zo na ſwoje kolena padže. Mnich da jomu ſwoje požehnowanjo a praji: „Dobru nōc, bratſe!“ a woftaji joho potom ſamoho. — Tak ſo wjecži wěrny kſhescjan, kotrež je wot Khryſtusowoho ducha zahorjeny; wón woda ſwojim njepſhczelam a wopokaza jim dobroty.

3 Lujzych a Sakskeje.

Z Baczonja. W baczonjskej skale poła Haßlowa su z nowa kamjenje za nowu cyrkę lamane. Blízšchi a dalschi katolschi so zaszy pschebroščuju, kamjenje za cyrkę pschiwožowacż, hdvžkuli změja k tomu čas a móžnoſć. Schtóż kamjenje pschiwjeze abo načladowacż a wotkladowacż pomha, njech so k wopominječju do wupołożených knihow zapishe.

Z Drežđan. Młody awstrijski krónpryne Rudołf (narodž. 1858), kiž nětko na pražskim hrodže sydli, bě schtwórk týdženja na dwaj dny na wopýtanjo naſcheje kralowskeje swójby pschijel. Schtwórk wjecžor bu jomu k čeſezi na kralowskim dworje pschijný bal wotdzeržany. Wón je so swojeje pschečeſniwoſcze a statnoſcze dla wſchitkim jara lubil.

— Wutoru týdženja rano je hnadny kniež biskop Franc Verner kandidatej duchownstwa, k. Augustej Nowakiej, tonsuru a schthri nižsche swjecžizny w biskopskej kapálej wudželiſ. Sobotu, 25. januara, bě joho na subdiakona, pónđzelu, 27. januara, na diakona a wcžera, 31. januara, rano w sedmich w dwórskej cyrkvi na měšťnika wuswjecžit. Młody kniež budže drje z wopredka k. fararja Titlbacha w Friedrichstadeje zastupowacż, kotryž je bohužel nimale wſchón woslepil.

— Nascha serbska Žednota je swoje bydlo pschemenička a namača so nětko njedaloko předawſcheje, njedaloko kſchijzneje cyrkvi „an der Kreuzkirche No. 7. Restaurant Boulevard.“ Wone ma nětko wokoło 30 sobustawow. Njedželu, 9. februara, wjecžor w sedmich změje Žednota mały swjedženj, na kotryž su z tuthym tež pschečeſelojo tutohu towařstwa pschebroščeni. Wjele zboža!

Ze wſchoho swěta.

Němska. Bismarkowa pschedloha k nowomu prancowomu zakonju t. j. zo by so tež pscheczę zapoſlancam, kiž su schto njelubozne rycželi, ſudniſch zaſrocžicž možlo, je z 299 głosami padnyla — pod blido; za tónle zakon je jenož 63 zapoſlancow głosowało.

— Po pschikladze mnichowskoho archybiskopa su tež družy biskopja połodniſcheje Němskeje zjawné modlenja wo doſahnjenjo cyrkwiſkoho měra w Pruskej pschiporucžili.

— Pruske kniežerſtwo nětko wſchudžom raznje zaſrocžuje, hdžej wiđji, zo by schto bylo napscheczę dobrym poczinkam, kaž su njepoccžiwe knihi, wobrazy, fotografije a dr. Nětko tež swěru ſedžbu dawa na džiwadla (theatry), „Tingl-Tangl“ imenowane, w kotrychž z wjetſcha pěſnje dwojakeje myſle so spěvaju a tež tajke „hry“ so hraja. K tomu koncej su poſtajeni policajowje, kiž maja pilnje za tym hladacz, kaž „hracžki“ pschi tym so zadžerža t. r. hacž jich tryski a deſlamacieje njeiſu njepoccžiwe a t. r. Tak je tež žonſkim tajkich džiwadlow zaſazane, kaž dolho so hraje, mjez pschipoſlucharjow khodžicž. Někotromužkuli

budże so tajke wobkredžbowanjo pschēhnate zdacž, ale njeje; lepje wſchał by było, hdj by podobnych džiwiadłow z cyła nihdže njebylo.

— W Frankfurce ſkorža na wulku naboženſku liwkoſc̄ tamničich protestantow. Z woſolnych woſadow, kiž maju na 3—5000 duſchow, ujekhodži pječja nimo pastora, wucžerja a měchiteptarja (falkanta) nichtó ke mſchi, tak zo ſu nětko nježelne Bože ſlužby do cyła pschēftaſe. Ženož na wulkich ſwiedženjach ſu dopoldničhe ſemſche. Pschi tajkich wobſtejnoscžach ſo zaweſcze džiwiacž nje-trjebamž, zo pschi pschēſadžowanju, kotrež ſo w jenej ſufodnej woſadže w nježelu ſta, jedyn pačoł ſawohladawſhi Božu martru ſawoła: „Schtu je to do muža, kiž tam je pschibitý?” To je wobražk nowotnoho pohanſtwa.

Francózſka. Wuzwolenjo ſenatorow, 5. januara, je ſ zbožu njeſkatholſteje ſtrony Gambettowej wupadnyło. Nětko změje drje tež Francózſka ſwoje kulturne wojowanjo.

Italſka. Swj. Wótc je zaſy ſwoj hłos pozběhnył a w kraſnym woběžnym piſmije na wſchę archybifkopow a bifkopow cykleje zemje jaſnje poſtajenjo katolſteje cyrkwy ſ revolucionſkomu ſocialiſmu wuprajíſ.

Tale druha encyklika je tak rjec poſtracžowanjo prenjeje, kotrež bě Leo XIII. bórzy po naſtupjenju ſwojoho zaſtojnſtwa wozjewiſ. Tehdom po wſchitkom je rycěſche wo zaſlužbach cyrkwy wo cžaſne zbožo čłowjecžoho towarſtwa; nětko tele zaſlužby poſkazuje w oſebje w ſocialnym praſhenju.

Katholſka cyrkę a revolucionarny ſocialiſmus ſtaj ſmjertnaj njeſchecželej! Tale ſada je z woběžnym liſtom bamžowym z nowa wobſtrucžena. Leo XIII. wotckrywa najpriyedy wotpoſhladanja tohole revolucionarnoho ſocialiſma, kotrež dče porjad ſtaſow a ſtaſow, ſwóbj a wobſedženſtwa zwróćicž. Wón ſo praſha za poczatk o m tuteje zahubjaceje wucžby a praji, zo je ſpjeczenjo napſhéczo ſwj. wérje a bójkomu wozjewienju korejí revolucije. Wón poſkazuje na zaſlužby bamžow, kiž hnydom z mocu napſhéczo pótajuym towarſtam, tymle hnězdam revolucije, wuſtupowacu, kaž je to z mnohich wukazow z cžaſa bamža Klementa XII. hacž do nětka widžecž.

Swj. Wótc potom dopoſkazuje, zo „ani w čłowjesciſtch zaſkonjach, ani w nuznych poſtajenjach wyschnoſcze, ani w bróniach wojaſow tajka móc ſ wotwo-bročenju ſocialiſtſkoho moru njeje namaſacž, kajfaž je w cyrkvi Khryſtuſowej.“ Cyrkwińska wucžba rumu měru ſocialiſtſkej błudnej wérje napſhéczo džěla we wſchę tſioch hłownych wěcach. Cyrkę najpriyedy ſtat podpjera, wona džěr prawe rozdželenjo winowatoſcžow a prawow mjez wſchelakimi ſtaſwami a mjez knježerjemi a poddanami na Božu volu wróci, a w oſebje ſpjeczenjo napſhéczo wyschnoſczi zaſazuje. K druhomu je cyrkwińska wucžba podpjera a zaſtawa ſwójby, wona džěr ze ſakramentom mandželſtwa zwiaſz mjez mužom a žonu ſwježi a wobſtrucžuje a po knjezowych laſnijach porjad mjez ſtarſhimi a džěczimi, knjezami a ſlužob-nikami zdžeržuje. K tſecžomu cyrkę zaſtupuje pschinarodžene prawo na wobſedženſtvo a ſczini wſchelake hubjenſtwo znijsliwe z tym, zo khudym ſejer-

nošej a nadžiju na druhe žiwjenjo, bohatym pał poměrnosć a darniwość wuczi.

Na tutomu krótkomu, ale jadriwomu wukładowaniu swj. Wótc pſchiwdawa śwérne napominanja na wjerchow tohole swęta a na biskopow a wériwych. Woł prěnich dale niczo nježada, hacž zo bychu cyrkwi swo bodońscz popſcheli, kotrejż potrejba, zo by swój wumozach ſkut na cžłowiſtwie dokoniecz moħla. Ma ſtawu wuczaceje a ſkyschaceje cyrkwi ma swj. Wótc tsoje napominanjo: 1. za roszczenie katholskeje wuczby so staracż; 2. ze ſkutkom dopokazowacż, kaf spomožnie tele wuczby pſchez swjatosczenjo nukskownoho a zwonkownoho cžłowijska ſkutkuja; 3. nabožniſke towarzista rjemieſtnikow a dželaczerjow podpjeracż.

Tónle wobieżny list swj. Wótcia je nowe jaſne dopokazmo mudrości a močy, kotrejż ſtej japoſchtolskomu ſtolej pſchinarodżenej. Dale hacž poſhlad mudrych a mócnich teje zemje ſaha wózko wyschyschoho měſchnika, kotorož je Boh k paſtýrzej a zakitarnej wſchęch kraleſtwow a ludow poſtaſi. A njeh su tež čaſh czeſke a zrudne, wón woka a njepſhestawa wołacz a hłóż vatikańskoho jatoho roznjese so ze ſylnym zynkom po cykle zemi.

Chyli tola muže, kiz kraleſtwa wobkniežuju, taſke pſcheſwědčenjo nabycz, prjedy hacž by rěkało: pſchepozdże! Njechalí tola na bodaki a ſhelsy swoju jedacžnu nadžiju ſtajecż, ale chyli ſo radſho ruki pſchinimyč, kotoruž jim ſciža, zo bychu w hromadže z cyrkwi za prěnim kužołom tohole hubjeniſtwa pytali a jón zatykali. Wſcho druhe je jenož pôdlanska węc. Njeradži-li ſo, zakladu a podložki kſchesežaňſkoho towarzista — wéru a dobre pocžinki — zdžerzecż, potom twarjenjo ſtator a ſtawow hiez rady a hnady w hromadu ſo ſympnie.

Rady bychmi tuſe kraſni enchyliku naſchim cžitarjam ſłowo wot ſłowa podali, ale ze ſchfodu, nam k tomu ruma njeje!

Jendželska. W poſlednim tydženju zańdženoho lěta je ſo zaś 38 lódzi podmuriło. Z cyła je w l. 1878 wjac hacž 1527 lódzi rozrožených bylo; kubla, kiz z nimi ſo zatepičku, pſaciežachu na 12 millijonow mark.

Schpaniſka. W poſledních wołamienjeniach Moncaſija, kiz bě krała Alfonsa XII. nadpadnył, tole piſaju: Hdyž bě ſo jomu joho wotſudženjo k ſmijerci pſchedczitało, poda ſo Moncaſi ze ſwojim ſpovjedníkem a z nekotrymi křiſtſkimi knježimi do kapalki a cžitacſte tam někotre liſty. Joho bratr Hrehorj joho z piſmom napominaſte, zo by ponížne ſmijercz podſtupił, ſwoje nabožniſke winowatoſcze dopjelnik, z wérnej želnoſcžu wumrjeſ a pſched wotprawjenjom hishcze na ſwoju ſwójbū piſał, a ſkóńcžne wſchém z wntrobu wodał. Schytri ſotry nadpadníkowe joho z liſtom proſchadhu, zo by wſchu ſwoju dowéru na Boha ſtajíł, wobžarujo, zo joho wjac njewohladnu, dokelž pſche khudobu tak daloki puć naſtupicž njemóža, a lubja, joho w pacžerjach wopominacż. Wobej liſtaj dyhatej hlu boke kſchesežaňſke zmýſlenjo a ſpodbíwajo ſo praschesch, kaf je ſobuſtar tajkeje ſwójbū moħl krała nadpadnycz. Zło towarzisto je jow po wſchém zdacžu dobre pocžinki ſkazhlo. Potom

piisaſche złóſtnik liſt na ſwoju žonu, mienowaſche ju prawoſho jandžela a poruciſti jej za dobre wočehnjenjo džecži ſo staracž. W drugim liſcze džakowaſche ſo ſwojomi rycznikej. Po ſnedanju ſo wuſpowieda. Wobjedowaſt je z jednym ſpſhczelenym ſobujathm. Wot wina njerodžesche. Wjecžor w džewiecžich zeſtaji ſwoje wotkaſanjo, a potom džesche ſpacž. W noch w jenej paſt ſtanu a bě ſam ze ſwojim ſpſwiednikom. Nano w ſchtyrjoch dôſta generalnu abſoluciju, a potom modleſche ſo ežiſche dležiſhi ežaſ pſched wobrazom boleſciweje maczerje Božeje. Na to bě Boža miſcha. Na jeje kóncu dôſta Moncaſi ſwj. wopravjenjo a bě widžecž, zo je wſchón rožkath. Wokoło ſedemich počzachu jaſtrownych ſo zhrromadžowacž. K na poł wóſnim zaſtupi ſat. Zlöſtnik to febzbu njemějeſche a ſo dale modleſche, dójž ſat ſo njewopraſha, hacž jomu woda. Moncaſi puſhczi ſwoje knihe a wotmołwi: „Z cykleje wutroby!“ Potom ſat wobleče joho doſku čzornu draſtu kħudih hřeſhnikow. Hdyž woſym bijesche, zwiazachu jomu ruci, podachu jomu Božu martru a potom počza ſo zrudny ežah do prečka hnicž. Pſched jaſtrowm zaſlež Moncaſi, wot dweju duchowneju pſchewodžany, do woza. Wozej na bokomaj džechu klóſchtrich bratsja ze zaſwěcenymi ſwecžkami. W prečku ežaha njefesche ſo kſhiz. Wſchě zwony klóſchtra a měſchezanſkeje cyrkwe počzachu zwoničž. Schaffot bě z wojaſkami wobdath. Mjelczo złóſtnik jón horje džesche, a nekotre wokamiknenja poždžiſho bě njeboh.

Wſchelcziuň.

Na domskim wuherſkohu kublerja běchu ſebi bacžony hnězdo natwariske, a kóžde naſečzo je wobczahnychu a kónc kóždoho ſečza je zaſ wopuſhczicchu. Junu da kubler jenoho bacžona popadnycž a ſejini jomu železny rynk wokoło ſchije z tym napismom: Ex Hungaria colonia N. N. (z wuherſkeje wſy N. N.). Pſchichodne ſéto bacžony zaſ pſchilecžachu. Jednoho dnja kubler na třechu hladasche, wuhlada bacžony a widžesche jednomu na ſchiji ſo neſchtó blyſkotacž. Wezípný, ſchtó mohlo to być, joho popadny. Ale ſak ſo ſpodžiwaſche, hdyž město železnoho rynka złoty wuhlada, na kotryž bě napisane: Ex India colonia mitto donum cum ciconia (z indiskeje koloniije ſeželu z bacžonom dar). Zo njeje kubler tónle złoty rynk bacžonej woftajſt, ſo ſamo rožemi.

Stare želedo. Najſtarſche kruchi kowanohu železa, kotrež ſo znaja, ſu najſkerje ſerph, kotrež Belzoni ſpody Sfinx (wuſkoho pſchibójskoho ſwyczečza) w Kárnaku pola Thebena (w Egyptijskej) namala; brimk, kotryž wſchě Wyſe we wulfkej pyramide zamurjowany nadenídže, a kruch pilki, kotryž Layard w Nimrudze (w Mesopotaniji) wurjeba. Tele wěch ſu nektó w britiſkim muſeju w Londonie. Po taſkim by želedo a wuſtojnoscž, je khowacž, wjele předy znate bylo, hacž pſchecžiwnych biblije to pſchidacž chedža. Po wſchém zdacžu je z woprečka jenož mało ludži ſo na kowanjo železa wustało, a lětſtotetka běchu ſo minyke, předy hacž bu želedo powschitkominje znate, haj, předy hacž do Eu-

ropy pschiidze. Ufisa je potajskim klobka železa a worcela. Prěni stab damasenskoho železa, wo kotrymž so wě, bě kral Porus Alexandrey Wulkomu pschepodał. Většinotka doho pschetrjechichu chinesiske britwje kózdy europski worceł, schioż wótroscz a krutoscz nastupa.

Maležnoſče naſchoho towarzſtwia.

Sobustawny na lěto 1879: ff. 34—43. z Jaworoh: Miliawich Wawrik, Miliawich Krawcik, Miliawich Jakubasch, Michal Čzorlich, Miliawich Barjent, Petr Krawc, Miliawich Krawc, Madlena Scholczie, Michal Hanušich, Petr Bryl; 44. Jan Bryl z Drezdjan; 45. Michal Piech z Wětenech; 46. R. V. z M. Hw.; 47. P. Innocent Jawork, administrator w Różenecze; 48. 49. z Chróſczie: Hana Rhyczowa, Jan Domian; 50. Madlena Wólmanowa z Čzornee; 51. Jakub Serbin z Kozaře; 52. Miliawich Womęzecz z Pozdec; 53. Miliawich Domich ze Žejic; 54. 55. z Jaseńich: Jakub Juſt, Petr Žur; 56. Jan Knebel z Haſlowa; 57—62. z Bačonja: Miliawich Delan, Handrij Smola, Jakub Žur, Hawschtyn Eiselt, Schewczit, Schewe; 63. Jakub Woleńt z Kopischina; 64. Jakub Lebz z Nuknich; 65. Kral z Wětrowa; 66. Symant z Nowej Wieſti; 67. Lenz z Hor; 68. Madlena Wiczazowá z Prawocžic; 69—78. z Chróſczie N. N.; 79. Jan Wiesnat z Chróſczie; 80—84. z Wotrowa: farař Jakub Herrmann, Michal Wrobel, Miliawich Böhme, Miliawich Rhyczka, Michal Bulank; 85—88. z Kancie: Petr Kocor, Karl Nowak, Petr Libšich, Hanža Pieczakowa; 89. 90. z Krjepice: Petr Haſchla, Jurij Piech; 91. 92. ze Žuric: Maria Merškowa, Jan Pieťasch; 93. 94. z Kac̄hce: Hana Wjacławek, Jakub Smola; 95. Hana Hejdanowa z Wotrowa; 96. Jakub Wjeuka z Różanta; 97—99. ze Sernjan: Michal Lipicž, Miliawich Matka, Madlena Bjenchowa; 100. wuečer Hermann Brauner w Schunowje; 101. 102. z Konjec: Jurij Kowarč, Jakub Čzornak (Rachel); 103. 104. z Nalbic: Jurij Žur, Š. L.; 105. Jakub Hajna w Kukowje; 106. Hajn w Serbskich Pažlicach; 107. Jan Mlónik z Čzemjer; 108. 109. z Njebjelczie: farař Miliawich Smola, kaplan Gustav Kubasch; 110. Handrij Haſcha ze Zajdowa; 111. Maria Kiechižanowa z Hrubjelczie; 112. Jurij August Kofla ze Zajdowa; 113. Jan Maaz z Wulkoho Wjelkowa; 114. Jakub Rězak z Vělezee; 115. Handrij Haſcha z Wulkoho Wjelkowa; 116. Karl Pieczka z Budyschina; 117. Maria Kalic z Budyschina; 118. Maria Grohmannova na Židowje; 119. kantor Michal Maj z Budyschina.

Sobustawny na lěto 1878: ff. 427. Jakub Serbin z Nowostic; 428. Michal Piech z Wětenech; 429. 430. z Różanta: Michal Jurk, Petr Lebz; 431. 432. z Peſsec: Michal Manjok, Petr Scholta; 433. Jakub Schězapan z Dobroščic; 434. Michal Kral ze Sernjan; 435—449. z Chróſczie: Michal Želnak, Jan Nowak, Jakub Scholta, Jurij Herrmann, Michal Kiešlak, wuečer Pieťasch, Maria Wjenkowa, M. Serbin, M. Cyžowa, Hana Bruschna, M. Nowotny, Jakub Barjent, Hana Rhyczowa, Michal Wawrik, Jan Wiesnat; 450. 451. ze Gulsche: Maria Žurec, Miliawich Hajška; 452. Maria Mlónikowa z Nowej Wieſti; 453. M. B. z Budworja; 454. Jakub Serbin z Kozaře; 455—457. ze Smječkec: Petr Džislav, Miliawich Henig, Michal Cyž; 458. Petr Delenka z Wutoležic; 459. Jurij Sopa z Prawocžic; 460. M. Hórnikowa z Worskla; 461. Jakub Kummer z Čzasec; 462. Marja Domšchowa ze Žejic; 463. Hanža Wláschyna ze Staroje Čybelnic; 464. z Khr. N.; 465. 466. z Wotrowa: Jakub Symant, Michal Bulank; 467. Jakub Schěrak z Nowodwora; 468—470. z Różanta: Jakub Wjenka, Miliawich Suchi, Michal Frencel; 471. 472. ze Sernjan: Miliawich Matka, Michal But; 473. Michal Womęzecz z Hranich; 474. 475. ze Schunowa: wuečer Hermann Brauner, Petr Brézan; 476. Jan Rachel z Tita; 477. 478. z Wotrowa: Maria Scholczie, Jakub Balcar; 479. Schlež, mlónik w Swinjatni; 480. Hanža Albertowa z Budyschina; 481. 482. z Dobroščic: Michal Popjela, Jurij Scholta; 483. Jakub Zmij ze Serbskich Pažlic; 484—486. z Njebjelczie: Marja Sandmlónikowa, Jurij Wujesch, Hana Wrobles; 487. Wórschla Vjedrichowá z Budyschina; 488. Miliawich Vjedrich, gymnasiast w Praži; 489. Franc Merčík z Vělczeč; 490. 491. z Njebjelczie: Š. a Ř.

Doptacjihu na lěto 1877: ff. Michał Buł ze Sernjan, Michał Woweżek z Hranich, Božej Schuster z Różanta.

Dobrowolne dary za towarzstwo: ff. P. Innocenc 50 p.; Hajn z Serbskich Paźlic 50 p.; J. Młotik z Czemjetc 50 p.; J. A. Koška z Bałdowa 25 p.; Maria Kalic z Budyschina 50 p.; M. Maj z Budyschina 50 p.

Za sw. Wóteca: ff. M. K. z Cz. 3 mark; Maria Majer z Budyschina 2 mark.

Darh a dań za chrkej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadzena dań wuczinieschtaj: 38,020 mark 17 p.

K czescej Bożej a k spomoženju duschow fu dale woprowali: ff. N. z Ralbic 1 mark; pſchez t. P. Tadeja wot jedneje služowneje w Marince Hwězdę 30 mark; Michał Maj z B. 3 m. Hromadze: 38,054 mark 17 p.

Darh za chrkej w Źitawje.

(Na żadosej hnadnoho kujeza biskopa wotcziszczone.)

Woskracżowano z 1. cijsta. Wykrodošt. kniez vikariatu radziczer Stępanek w Dreždjanach 1000 schłnałow; Smieczech 15 mark 50 p.; pſchez t. kapłana Józefa Müllera w Dreždjanach 80 mark; pſchez t. fararia Keperta w Kamienicach 50 mark; Chrózanska woſada 600 mark; Kłoschr Marina Hwězda z Różantom 773 mark (a to 168 m. cyrkwińska zběrka, a 605 m. dar klóchtra); ralbiczańska woſada 408 mark (a to: w Ralbiciach 167 m. 25 p., w Konjecach 104 m. 70 p., w Różanec 56 m. 25 p., w Schunowje 41 m. 20 p., w Smierdzacej 13 m. 20 p., we Łazku 13 m., w Nowoſlicach 12 m. 40 p.).

Hjſcheze z Budyschina: ff. N. 3 mark; Maria Kalic 5 mark; Józef W. 1 m. 50 p.; Michał Maj 3 mark.

We wſchēch expedicjach „Posola“ a w Kulowje pola pſchekupca Welsa je na pſchedan:

Nowa Jezusowa winica,

z pſchowiązantymi „Mjeniſčimi spěwarſtmi“ a ze ſtacijonſtmi
knízkami.

W najlepſzym pſchym zwiaſku a najlepſzej koži 6 markow, druga tohorunja pſchma družina 5 m. 70 p.

Bziej spěwarſtich a ſtacijonſtich, taž dotal, po 5 m. a 4 m. 75 p., ze žolnym abo zelenym reſtom 4 m., niewiaſane 3 m.

Tej woktaraja ſo na požadaujo zwiaſki w ſomocje a z drohotnymi zaňkami a wſchitke druhé.

Slowny illad ma: Jakub Wjentka, zwónik pſchi tačantskej cyrkwi.

Te dožho hladana a husto žadana kniha wuſchla a je we wudawarni „Serb. Nowja“ za 1 mark 50 p. dōſtač. Je to:

Towařšny Spěwnik

za serbski lud. Zestajał K. A. Fiedler. Wudaty z nakładom Maćicy Serbskeje. Ciśe Smolerjec kniličiſčeřne w Budysinje.

Zestajeſt tuteje knihe je wulku proci nałożicž dyrbjał, zo by wſchitne tajſe krasne spěwy zezberal; cžim bôle pak budže ſo ta kniha lubicž, wofebje dokoſl ſo tež jara tunjo pſchedawa, hdyž jo wopomni, zo ſu hloſy pſchicžiſčeřane.

Tutón Spěwnik je tež pola Niklawſcha Weclicha w Ralbiciach na pſchedan.

Něčto starých pjeniez, złotych a ſlebornych — někotre hjo z wuſchkom — je na pſchedan. Hdže? zhomisch w redakcji „K. P.“

Cžiſc Smolerjec kniličiſčeřne w maczicznym domie w Budysinje.

Ratholski Posol

Wudawa so
prěnu a třeou sobotu
měsaca.



Plači lětnje
na pósce a we knihaſti
1 m. 70 p.

Luđowy časopis.

Wudawany wot towarzſta SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Cislo 4.

15. februara 1879.

Lětnik 17.

Na ſtawiznam poněmczenja w Hornjej Lužic̄y.

(Pokraczowanjo.)

Bóle běchu ſo na pſcheněmczenju hornjołužiſke měſta wobdzělike. — Pod ſerbskim a hifchče doſki čas pod němſkim knjeſtviom njebe pódla krajneje twjerdžizny (krajnoho hrodžiſcheža) Budyschyna žadnych měſtow w Hornjej Lužicy. Hdy by jich bylo, Thietmar merſeburgski, kij taſ wobſchernje wójny mijez Němcami a Polakami wo milczanski kraj wopisuje, by zavěſcze pſci jednej abo druhéj ſkladnoſeži na nje ſpomnił. Serb bě a je po ſwojej powažy ratar a tohodla bydli na wsach a nic w měſtach. Měſta w Hornjej Lužic̄y hafle z 13. lětſtetekom naſtawachu. W līſčinach ſu města mjenowane preni króč: Lubij 1221, Kamjenc 1225, Wóspork 1228, Zhorjelc a Ryčbach 1238, Luban 1268. Tež Schönberg a Róžborák bějtej w thymle ſeče najſkerje hižo měſczi. Vjernadžich buchu ſriedž 13. lětſtetka założene. 1245 ſpomni ſo na „Starý Woſtrowc (Alt-Oſtríz)“. Město Žitava je z króčka pſched 1255 założene.

Nimo Budyschyna ležeske tež Kamjenc, Lubij, Zhorjelc a Luban — tele najstaršche a najbóle wuwołane města — pſci starodawnej drozy, po kotrejž pſchekupch ze Sas do Poſliskeje czahächu. Poſlednje tſi města njeſtu ženje pod žadnym zemjanom ſtate, ale njepoſredniye pod krajnym knjezom. Otakar I. a Wjacław I. założowaſtaj wſchudžom po Čechach němſke města, pod nimaj ſu drje tež wone w Hornjej Lužicy naſtałe. Wo Žitave ſo z wěſtoſežu wě, zo ju kral Otakar II. załoži. Po pſchekladže wjerchow cžinachu tež wulch zemjenjo. Knježa z Besty natwarichu poczatk 13. lětſtetka město Kamjenc; woni założichu Kulow najpriedy jako wjes (1248), ale 1286 widźimy jón hižo jako město. Vjernadžich maja ſwoj ſpoczatk wot knjezow ze Schönburga nad Gluchowom, Woſtrowc ma ſwoje měſchćiaſke prawo najſkerje wot burkhrabjow z Dohny, Seidenberg (preni króč 1331) ſwoje wot knjezow z Vibersteina, kij z Mijchonſeje poſhadžachu. Počzinca dosta 1355 hermanek a witi, 1375 poſte měſchćiaſke

prawo na prôstwu burkhrabjow z Wettina. Biszkopich, hîzo 1225 naspominjene a najsskerje wot mîschonstich biszkopow założene, mjenuju so 1361 prêni krôz hako město. Wojerjeca m dari khêzor Koral IV., tîž bê tam z kniezom, 1371 mîschczanske prawo. Mužakow je ze sredz 15. lëtstotetka město mjenowanâ a kuschesche tehdom kniezam z Bibersteina. Halschtrow dosta hakle 1528 na prôstwu kniezow z Ponikawa mîschczanske prawo. Kinsbôrk je hîzo 1248 naspomnjeny, ale město hakle 1331 mjenowany. Kuland je najpriyedy jenož hrôd, 1393 pak prêni krôz město mjenowany.

Schtož městno se ž tychle nowych městow nastupa, džerzachu so w Hornjej Lužicy, kaž druhđe, dwojoho waschnja. Pak dosta hîzo wobstejaca wjes mîschczanske prawo, kaž Zhorjelc (1081 hîschcze wjes), Kulow, Seidenberg, Wojerjcy, Biszkopich, Kuland, Mužakow, Halschtrow, a najsskerje tež Wöspork, Schönberg a Rôzbôrk. Pak so wot zahonow hîzo wobstejaceje wsh kruch woldzeli a so postajî k założenju nowoho města, kotrež mieno tuteje wsh dosta. Wjes pak bu z pschedawkom Wjes (Dorf) abo Starý (Alt=) wot nowoho města rozdželena. To dopokazują wsh Wjes Rychbach (Dorf Reichenbach), Starý Lubij (Alt-Löbau), Starý Luban, Staré Bjernadzich (Alt-Bernsdorf), Starý Seidenberg, Stará Zitawa (miejz ludom Alte Sitte). — Wo tjož padach buchu hîzo wobstejace mîschczanske prawa na nowe městnočce pscheniesene. Wot preñjotinohó (starohó) města Wostrowca bôle k połnocn założi so „Nowy Wostrowc“ a na njon pscheniesechu so wostrowczanske mîschczanske prawa. „Staré město Wostrowc (Altstadt-Ostritz)“ bu pak zašy wjes.*). Podobnie je so tež z Marlissu mělo, hdzejz preñjotny blak města netko „Altstadt (staré město)“ refa. — Bernard I. z Vesty bê najpriyedy pod hrodowskej horu město Kamjenc natwaril. Hdzejz pak Boži wohén je spali, pschepoloži je Bernard II. na nětischi blak. Brjedawjsche město zdžerža mieno „Altstadt (staré město)“ a bu z pschedmîschczom.**)

We wšchêch tychle městach kniejejsche němske prawo. Z cyka na druhe prawo, hacž na němske, so wot 11. lëtstotetka w Hornjej Lužicy nihdže wjac niespomi. Slowjanske prawo bê potajskim hîzo zašklo.

Schtož su prêni wobylnerjo w hornioluzijskich městach byli, to njewemy. Zo su jo Flämänderjo***) kaž w schlezynskich, tak tež w hornioluzijskich městach zašydlili, je w nastupanju Zhorjelca dawno znate, w nastupanju Kamjencu stará podawizna, hodži pak so tež za Budyschin dopokazac̄†) a pola druhich městow je k wérje podobne. Džiwacz so dyrbjeli, zo buchu woni pschez Hornju Lužicu do Schlezynskej puezujo njepytli, zo móža tež w tymle kraju swoje tkaniñ z wujtkom wotbycz. Tohodla widžimy tež bôržy we wšchêch hornioluzijskich

*) Hîzo 1245 so „Starý Wostrowc“ (antiquum Ostros) naspomni; 1326 powjeda so wo dawach w starym měsce Wostrowcu a w Nowym Wostrowcu (in antiqua civitate Ostros et in novo Ostris), a 1346 je „Altstadt“ (antiquum oppidum stare město), kaž hîschcze džensnisihi džen rëfa, wjes k „městu Wostrowc“ slusčaca mjenovanâ. Cod. Lus. str. 71. 262. 376.

**) Cod. Lus. II. 4. — (1225) Bernhardus de Vesta — parrochiam in Kamenz in loco, ubi primo oppidum exstruxerat, — dotaverat. Filius ejus locum oppidi immutavit (t. j. Bernard z Vesty wobdarri kamjencsu faru z ležomnošcemi na městnočzi, hdzejz bê priyedy město natwaril. Joho syn tele město pschepoloži). — Tu spomni so tež na zahrodu w starym měsce (in antiquo oppido) ležacu.

***) Flämänderjo (Blämänder, Blämen, Blamingen) bydla netko hîschcze, na 3 mill. sylni, w Hollandstek a Belgiskej a rycza delnioněmski.

†) Hîzo 1281 mjenuje so mjez swědkami Ludowicus Vlemingus, 1282 jedny Vlaeming mjez mîschczansimi radnymi kniezami. Cod. Lus. 107. 110. W lëcze 1345 spomina so na njeboh Andreas Flemingi, Nicolaus Flemingi. Tež tam str. 355.—1296 je w Budyschinje rycz w tkalcu (textor laneus) Bertoldu, tež poždžischo wopomina so wjele tkalcow (textores). Tež tam str. 153, 355 a t. d.

městach runje tkalcovstvo řežecž, schtož nam tež „tkalcovſke a ſukelníſke hafy“ do pořazaju, kotrež tam nimale wchubžom nařídžemy. Sednore ſwójby pſchihadžo-wachu tež ze ſuſodneje Měiſchonſkeje a z njedaloſeje Thüringskeje (woſebje rjemjeſt-nych a pſchekupcy). W Zhorjelu a Lubanju namakamy tež Schlezakow, w Žitavje Čechow.

Bórzny pak tež wjeli wjeſnicjanow z wokolnoſeže do nowych městow ſo ſejahny a nabýchu měſchęzanske pravo. Čidle pſchihadničk věchu narodženi Němcy. A běſche-li hdež mjez nimi žadyn Serb, wón do němſkih měſchęzánov zaſtupiwiſhi, bórzny ſo ſam pſcheněmcži. (Poſtracžowanjo.)

3. Lužic a Sakskeje.

Z Budyschina. 7. februara bě runje léto, zo je ſo Pius IX. ze ſvěta minyl. Doho wopomnječžo pak je hiſcheze žiwe we wſchěch katholſkih wutrobach, woſebje wopomnječžo na wſcho, ſchtož je za cyrkej činiš, a hiſcheze bôle na wſchě hórkoseže, kotrež je za nju wuſtał. Džení dobycža widžecž njeje jomu ſo popſchało — ale my ſmy kruteje nadžije, zo budže wſchitko prjedy abo poſledy hacž na najrjeſiſho zefihadžowacž, ſchtožkuli je w ſwojim dolhím ži-wjenju wuſhywał. — Na wopomnječžu na tohole nam njezapounitohu bamža džeržeſe 7. februara w naſhej tachantskej cyrkvi wýſokodost. f. can. cap. cantor Kucžank z aſſiſtencu ſwjatočne anniversarium.

Z Jaseńcy. Čudomne kaſino ſvjecžeske 9. februara ſwój pjatý za ko-ženſki ſvjedžení na jara wuſtojne waſchnjo. Deſchzejk a běcožane pucže věchu drje někotrohožkuli wotraſchile ſo na nim wobdželicž, tola pak mnohich to na-wabi, zo mějeſche ſo na město hewaſ zarjadowanych reji džiwađlo (theater) hracž. Šwjedženska zhrromadžizna wotewri ſo $\frac{1}{2}6$ hodž. wot f. pſched-ſhydž z wutrobnym powitanjom. Ma to ſpěwaſche khröſčanska Žednota němſki ſpěw: „Das ist der Tag des Herrn.“ Hdyž bě doſpěwaný, mějeſche f. hrodowſki kaplan Sparla ſvjedžensku ryčž. Wón pſchede wſchém na to ſpomni, že bě loňſche léto ſmjerež ſwj. Wótca Pija IX. wſchitke wutroby ſvěrnych katholikow z bohoſcžu, wuzwolenjo nowoho bamža Leona XIII. pak z wjeſkoſežu napjelnilo. Wón pſchejeſche ſwj. Wótcej doſhe žiwenjo a zbožowne kniježenjo a wunjeſe jomu tiftrócznu „ſlawu.“ Ma to ſpěwaſche ſo ſerbſki ſpěw towarſhny a wjeſoły. Potom wuſtupi f. Brýl ze Stareje Chelnic, piſmawjedžer kulkovſkoho kaſina. Wón pſchinjeſe w mjenje tamnoho kaſina wutrobné zbožapſchecža a ryčejſche wo kloſtřeje Marinej Hwěždze, kaf je naſtał a ſchto dobroho ſtutkuje. Ma to hrajeſche ſo jara wuſtojne wot ſobuſtawow Žednoty, kij ſu tež z wjetſcha ſobuſtawu kaſina, džiwađlo. Kaf je ſo ſpodovalo, to nam najlepje čjeſćjeni poſlucharjo a pſchihla-dowarjo powjedža. Prěni kruh, kij ſo hrajeſche, bě „Der Großvater (džed)“ w tſjoch aktach, naſhomu čaſej derje pſchiměrjený. Tomu mójeſche ſo z lohka rozemiež, dokež bě f. kaplan prjedy hracža wſcho na drobne rožswětliſ. Druhi kruh pak bě wjeſeho hra, kotrež wjeli ſměcha wubudži. Skončenje bě z h ro-ma d n a w j e c ſ e ſ t, pſchi kotrejž ſo wſchelake pſchipitki (toastrý) wunjeſehu: prěni

na swj. Wótcia, drugi na hnadnoho knjeza biskopa, kotryž bě swoje zbožapsčecža z woſebithm listom towarzstwu wuprajš, dale na k. kapłana Sparlu, kij bě nam dženſniſche wjeselo zarjadowaſ a t. d. Spěwarjo wostachu hischeze khwilu hromadže pschi wjesolnym spěwoje a schlenich „brunoho”, hacž połnóena hodžinka wschitkim domoj kaſasche.

J. K.

Pschiſpomnjenjo. Kjebi traž tamne džiwiadlo ſo lóže hrálo, ſépie zrozemiato a hischeze boli spodobalo, hdy bý ſe rbiſe bylo? Nicito njepraj: my to w ſerbſkim pſchelozku nimam! Kóždny ſchitudoſach ſerbiſti mlodžene by zaměſci ſady taſku wécku pſchelerbiſchežl. Čzomu pſchech za cužym hladacž, hajmy ſebi radícho ſwoje! — Hischeze neſto nam na myſle leži. Čzomu dha my w Serbach naſche „katholſke bjeſadyl” z cužym ſłowom „kaſina” mijenujemy? Snadž tohodla, dofeſl ſo tam jednomu abo dwemaj Němcemaj k. woli nemíti ryci — pſchi tym pak w jale Serbam wſchelake wéch njezrojenane wostanu? Zenje z wočow njepruežimy: z katholſkimi bjeſadami cheem w Serbach katholſke zmyſlenijo hajtež a ſpěchonacž, a to ſo naſlože dospěč hodiž jenož z pomociu naſcheje maczterneje ſerbſkeje rycě. Wuwołany nemíti baſnik Góthe praji: „Warum immer weiter ſchweifen? Sieh, das Gute liegt ſo nah!”

Red.

Z Drezđan. Njebamno wuſwicžený měſhník, k. Fr. August Nowak, ſwicžesche na swěčk Mariju we katholſkej dwórkowej cyrkwi rano $\frac{1}{2}9$ hodžin ſwoju prěnju Božu mſchu. Wón bu we ſwiatocžnym czahu wot wyſokodſtojných knjezi: konſiſtoriaſnomo präfesa Fr. Stolle, präfesa congreſationis k. Maaza, präfekta R. Halmu, ſchulſkohu direkторa A. Dežnera a wot běložhotowaných, kwětki ſcželachých holcžkow, z kotryžž jedna na bělém atlaskowym zahľavežku myrthoru krónu njeſeſche, po cyrkwi, z pobožnymi napjelnjenej, k wołtarju pſchewodženy, hdyž primiciant hymnus „Veni, sancte Spiritus (pſchiňdz, DUCHO ſvjatý)“ zaſpěwa, kotryž na khorje ſo doſpěwa. Ma to bě wulka Boža mſcha, na kotrejž tudomne towarzſtwo ſwj. Čačilije pod naſjedowanjom wuwołanoho dwórkohu organiſta, k. Ed. Kretſchmera, ze znaćej wuſtojnoscž ſpěwasche. Po ſwj. ſeženju ſtupi wyſokodſt. k. ſchulſki direkтор A. Drežner na kletku a džeržesche ſwiedženſku rycž. Ma Božej mſchě wopravi primiciant tež ſwoju macž, bratra a ſotru. Po kempach wudželſche nowo-wuſwicžený knjez w kſchijnej kapačk wěriwym Bože požohnowanja. Njech Bože nadobne požohnowanjo, zaſtupna proſtwa najczíſzejſcheje knježny Marije a pobožna modlitwa wosadnych mlodoho knjeza pſchech pſchez cžle žiwenjo pſchewodžuje!

— Na swěčk Mariju wjecžor bě naſche katholſke kaſino w módréj zali Helsbicę reſtauracije ſwój 8. założenſki ſwiedžen wobefchlo. Mjez pſchitomnymi bě tež hnadny k. biskop a hrabi ze Schönburg-Forderglauchawa a z Leutruma. Pſchedsyda, k. baron Kochus z Kochowa, ſponni w ſwojej rycži na jara čeſtne waschnjo tež na njeboh Jurja Wanrika, kanečanskohu mlónka. — 1. februara ſwicžesche we wſchej cžichosći k. Edmund Kretſchmer ſwój 25-létny jubilej halo organiſt pſchi katholſkej dwórkowej cyrkwi. Pſched neſto ſétami hischeze mało dale Drezđan znath, je ſo něko joho mijeno po cžlych Němcach, haj hischeze dale rožnieslo (pſchez komponirowanjo Žolkungow a Hendricha lawa). — 27. januara bě za wuczerjow a ſchulerjow tudomneje

katholskeje hłowneje schule wośebje swiatoczny dżen. Nano w dżerweczich pschimidze k. měschęanski radziczer Heubner, pschewodżany wot k. schulskoho radziczerja Berthela, a pschepoda wo ujenje Joho Majestoscze krała k. wuczerzej Robertej Strauszej „pschitpóznajo joho dołholétnie swérne a swědomite skutowanjo we wuczerstwu” zaſkužbny kſchiž.

Z Lipska. Tow bu njedawno towarzstwo swj. Cäcilije założene a da ſo na swęczę Mariju přeni krócz w nashej cyrkwi ksyhcez. Wuznacę dyrbimy, zo je tele mkode towarzstwo swoje wotpohladanjo, „katholski cyrkwinski spěv hajcę a spěchowacę,” rjenje wobtwierdžilo. Dirigent towarzstwa je k. schulski direktor Löbmann.

Ze wſchohho swęta.

Němska. Hdyž ſo po wojnie w lécze 1866 wo mér mijez Pruskej a Awstriskej jednasche, staji Pruska dwę hłowneje wumienjeni na Awstriju: wuſtup z němſkoſtozwiazka a pschewostajenjo Schleswig-Holsteina Pruskej. Awstrija dyrbjescze ſo tehdyn w swojej njemocy podwolicz. Tu pocza pak z dobom francózski khezor Napoleon III. do toho ſo měschęz a pschecziszczeza tamnu za-werku (Klaufulu) do V. artikla, po kotrejz Awstrija drje ſo swojego prawa na Schleswig-Holstein wzda, ale wuměni, „zo dyrbja wobydlerjo połnocoñnoho Schleswiga zas Danskej wrózzeni bycę, hdy bych ſo w swobodnym hłosowaniu za Dansku wuprajili”. Někto pak je ſo wjerchnej Bismarkej radžilo, tule za-werku w V. artiklu wotstronicę. Awstrija ſo nadžija, zo znieje z toho na Pruskej swérnogo pscheczela.

— 12. februara je němſki „rajchstag” wotworený był. Jednanja budża drje doſęd zajimawę, hdyž budże ſo wo pschedłohach ryczęcę, kotrejz dawki a elo naſtupaju.

Awstrija. Komora zapoſlancow je w tu khwilu swoje dżela zaſtajila, dońž na město nakhwilnoho ministerſtwa Auerſperga definitivny kabinet njeſtupi. Hrubia Taaffe, dotalny naměſtnik w Tirolskej, ma tónle kabinet tworicę a tej Čechow k zaſtupjenju do awstriskoho „rajchstaga” narabicz. Ale kaž najnowisze telegrammy wjedźecz chcedzą, njeje hrabi Taaffje to ſo radžilo a wón je ſo tohodla zas do Tirolskeje wrózzi.

Francózſka. Wot toho časa, hacę je Francózka něhdze psched ſto létami hłowu swojego prawoſtoho krała Ludwiga XVI. pod padawu ſekeru połoziliſta, njeje mera a pokoj poměla. Khezory, krale a präsidenty z „ludowej hnadu” pschithadżowachu a wothadżowachu, kaž węch, kotrejz khwilku ſo lubja, potom pak na ſmiecze ſo eziſnu. Wot 30. januara je ſebi Francózka, dokelž Mak Mahon ſo mučený widzescze wotſtupicę, we woſobje ryčnika Juliaja Grévyha nowu hłowu ſtajila. Komora zapoſlancow a ſenat na tamnym dnju do narodneje zhromadžizny w hromadu zetſtupischtę; wot 670 hłosow padże 563 na dotalnogo pschedsydy komory Grévyha; tón wólbu pschija, a bu hnydom za präsidenta francózſkeje republiky na sydom lét wuwołany. Julius Grévy je 65 lét stary. Wón je wſchę časa republikanscy zmyslenný był. Po powaznych měrniwyh a rozmyslennych pokazuje ſrenje dary. Po njezbožownej wojnie z Němcami pschitwiza mandat do narodneje zhromadžizny, a ſkutkowaſche swérne za nowe zarjadowanjo Francózſkeje hako republiky. Tehdyn praji, Francózka

zo ma na wchěj stronę mér a pokoj džeržecz, pschi tym pak ženje na wotrunanjo z Němcami njezabycz. — Wotstupjenjo Mak Mahonowé bě češtne. Wón móže sebi zbožo pschecz, zo je so po swoim předawšim khablotanju hisččeze tak z čeſčzu a leſčiu minyč mohk. Republikanska vjeſtchina a ministerſtwo Dufaure (praj: Difor) chycſtej wchitkých wychſtich zaſtojnkok a wojerſtich rožkazowarjow zehadžených mécz, kiz doſcz republikanscy zmýſleni njebečnu, a tele tuczne města ze swojimi ludžimi wobſadžicz. Schtož zaſtojnkok nastupa, Mak Mahon hisččeze pschizwoli; ale wojerſtich rožkazowarjow niſdy ze ſlužby njepuschči, wchak mohklo to wójſtu zechkodžicz. Dokelž pak pschecy tola hisččeze na njoho so dobywachu, wón radſho svoje präſidentſtwo zloži. Radikalný Gambetta bu za präſidenta komorę zapóſlancow wuzwoleny. Radikalna strona potajkim poczina néčko w Francózſtej knježicz, a doſlo dręe njebuženym čaſakacz a zaſtyſhchinu wo nowych zakonach napſhcečzo cyrkwi a ſchuli. A kónc wchoho? Schtož chęt to do prēdka prajicz?

— W Parizu zarjaduja sebi nowu gallikanskę cyrkwičku. Rjezbožowny knjez a wotpadijeny mnich Hiachynth Lohson (praj: Loafon) wozjewi parijskomu kardinalej archybiskopej, zo prěnja gallikanska kapalka wotewrjena budže 9. februara, a z njeſtchanej krobloſcju žadaſche, zo by so to stało pod zakitonu naſpomnjenenoſho archybiskopa. — Kardinal zhoniwſhi, zo chec ſ. Lohson ſwój liſt w nowinach wotčiſhčecz dacz, napisa jomu wotmolvjenjo. Naſpominajo jomu, na tajke ſcjezki je wotſchoł a do tajkich so zapletł bludow, jomu pschi tym wozjewuje, zo je tajki bludnik, tajkiz wón je, pschestał bycž ſyn katholiskej cyrkvi. Na kóncu swojego japoſchtoſskoho liſta kardinal prají: „Ja proſhu Boha, wón chęt Wam egaſa ſ pokuženju popſhcečz, předy hačž Was powoła psched ſwoj ſudny ſtol. O zo byſhceze tola narunak a naprawiſ pohorſchenjo, fotrž ſeże cyrkwi daſ a swojim bratram!“

Jendžellſka. W Londonje je w tychle dnach wulſe spodžiwanjo wubudžilo pschestupjenjo protestantskoho duchownego Algernona Stanleya ſ swj. katholiskej cyrkvi. Wón je druhi ſyn barona Stanleha of Alderley a je 35 lét starý.

Italſka. Hisččeze w tymle měſacu budže ſwoj. Wótc konſistorium džeržecz a wozjewi pschi tym jubilejſki wotpustk za cykly katholiski ſwět.

Čjorna Hora. Tónle malý, ale statný kraj je ſkónečnje tola bje wchoho zadžewka twjerdžijm a krajinu wobſadžil, fotrž jomu Turkowska po barlinskich wuzčinenjach wotſtupicž dyrbjeſche.

Turkowska. Po najnowiſtich powjeſežach z Konſtantinopla je něčko tola mér mjez Turkowskej a Ruskej zavřený. Ruscy pócžmu hižo Adrianopel a Rumeliu wopuſhčowacž. — Z podpiſanjom tohole méra je dwělētna wójſta doba ſkónečna. Wscho pak njeje hisččeze zarjadowane. Rjeđokončene wujednanja z grichiskim knježerſtwom, njeſpoſkoſeč Bolharow w narańſkej Rumelii a hisččeze wjèle druhich wěcow njeſhpiuſhččeja nadžiju, zo ſkónečnje w narańſkej Evropje naſtanje trajacy mér a potoč.

Rusowska. Mór njeje ſo hisččeze w astrachanskej guberniji minyč. Wjes Wjetlijanka budže na khežorowu porucžnoſcž cjiſeze do prócha a popjela ſpalena, ludžom pak naſtata ſchkoda wot kraja zarunana. Wchě krajiny, hdzej je tale khorosč ſo poſazała, ſu z wojakami wobdate. Tež wchě ſuſodne kraje ſu wchō tak zaradowałe, zo by tale ſtrachna khorosč ſo ſ nim dôſtač nje-mohla. Němſke a awstriſke knježerſtwo ſtej do natyknjených ſtronow ſekarjow

pošlałej, kiž měli nastaćo moru pscheptyowacž a schtudowacž, kaf moħlo so joho wobrōcž.

Afria. Z Afganistana rożscherja powjescž, zo su w joho hłownym měsće Kabulu měshčenijo na měshčanow stanli a mjez sobu wojuju; Šarub Khan (syn wjercha Schir Alija) zo da wot swojego wojska dżel tohole města wobtělecz. Wo rożsudnych dobyćzach Tendželčanow w Afganistanu pak so niczo njewē.

Afrika. Moc a sylnosć Tendželskeje wobsteji w jeje zwonkowych, we wszech swětowych dżelach leżacych koloniach. Z nich czebnię swoje bohatstwo. W nich ma nimale bjez wopśchestacza wojnu wjescž k wobkniezenju tamnych podczisnijenych ludow a k pschidobływanju nowych krajinow. Schtó so niedopomini na krwawe wojowanjo, kotrež Tendželska psched 20 lětami w indijskich koloniach mějesche? A něczischa wójna Tendželskeje z Afganistanom nieje hisczce skončzena. Mjez tym je jej hižo zas w połodniſcej Afriky wójna napšeczo Kaſſram nastala. Něpscheczel Tendželčanow je tu kral Zulu-kaſſrow, mudry a mócný Cetewaho. Wón hižo 30 lět dołho knježi a ma něhdze 40,000 wojsownikow, pschetož koždy Kaſſer wot 15.—60. lěta je z wojałom. Wójna je hižo wudyrila a jendželske wojsko je do něpscheczelskoho kraja zaſtuſilo. Tendželske wojsko ma 20,000 wojałow, mjez nimi pak jenož 6—7000 bělých, druzi su Afrikaniowje. Hač runje su Kaſſrowie derje wobronjeni a po najnowszych powjesczach jedne jendželske wotdželenjo cziſeże na hłoni zibili, najſterje budža tola skončenje jendželskim třebam wustupowacž dyrbjecž. Potom by tež tónle wobſcherny kraj, kaf druhe ſuſodne staty, jendželskemu knjeſtwu pschipadnyk.

Knjež redaktor!

Hako dołholętny cžitar a wěrny pscheczel „Katholickoho Poſoła“ dowolam ſebi Wam tudy někotre rynčki poſłacž, dokelž ſebi myſlu, zo je cžescž „Katholickoho Poſoła“ a Waſcha ſama ranjena.

W swojim 2. cžilie pschinjese „Kath. Poſoł“ dopis z Njebjelczie, kiž je mje cžim bôle zajimał, cžim injenje taſich dopisow runje z Njebjelczie pschikhadža. Tamón dopis pak je, kaf ſo zda, někomu abo někotrym jara wopaki był. Pschetož „Kamenzer Wocheinſchrift“ cžilko 12. pschinjese jene „Zapóſlane“ (Eingesandt) napšeczo tomu. Je podpisane R. W.

Zwérju ſebi hako wschodny muž bjez wědomoſeže na tute „Zapóſlane“ někotre ſłowa wotmołwicž, dokelž ſo tež w tym hnydom na přenje pohladnjenjo žana woſebita wuezenoſcž njeſpolazuje, ale je bjez dwéla wot rólnika.

Njeſtaram ſo wo to, schtó je tamón dopisowar K. był, ani wo to, schtó je R. W. w kaminenskim cžasopisu. (Poſleniſchi pak je zavěſeže cžitar „Kath. Poſoła“). Chcu jenož za cžescž „Kath. Poſoła“ a wszech katholickich Serbow naſtehe wotkoſcze wustupicž, pschetož ſym ſebi wěsty, zo wſhitecž tak myſla, kaf ja. Hdy by tež w tamnym dopisu „Kath. Poſoła“ z Njebjelczie něchtio było, schtož je wopacźne, dha tola wotmołwienjo na to ſluſcha zas do „Kath. Poſoła“, a nie do cžasopisa, kaf „Kamenzer Wocheinſchrift“ je. Zo tón napšeczo nam katholickim Serbam naipšeczelníſcho zmyſleny nieje, wě kúždy, dokelž ſu ſo hižo gmejnicy pschedſtejicžerjo pschecžiwo njomu dyrbjeli wobčežowacž. A do toho ſczele kath. Serb pschecžiwo kath. Serbej ſwoje wotmołwienjo! Njeſtym drje

hiſčicze wjele časopisow čital, tola sym pač hacž dotal ps̄huc namakač, zo ſchtóž na čeſči džerži, tež tam zas wotmołwja, hdžej měni, zo je ps̄chimany byl.

Ale tež dopis sam w Poſole tak wonajki njeſe. To ſežehuje z toho, zo ſu same „Bauſener Nachrichten“ jón za hódný džerželi, wucžahwki z njoho ps̄chijesč! R. W. praji, zo ſu w nim najnjeſchitojuſche wuražy abo ſłowa ſtač, wón pač žane njemjeniuje a njemože, dokež tam žane njeſu. To, ſchtóž R. W. cyłomu ſwetej wožjewja, njeje tež njeſchitojne ſłowo, ale na tajke ſo jenož m y ſli. Je pač tež čiſče prawje prajene, dokež ſebi tamne ſpihy kolporterow ſlepčohoho blača njezaſluža. Zo ſo tež z Njebjelcziec ps̄ched nimi warnuje, ſhoto je na tym wopacze abo njeſchitojne? — So rozmici, zo njebjelčanski dopisowat do wołnoſči duchownoho za kolporterow nježada, ale w opisimo, zo ſu ps̄checławane węch dobre. Kac nuzne by tajke wopisimo bylo, je nazhnienijo doſči jaſnje wucžilo, hdž ſu ſebi ps̄ched něchtco časom ludžo (w teſle pjenjeſnej nuzi!) za wjele toleri węcow nakupili, kiz ſu nic jeno njetrèbne, ale wjele bóle jara ſchłodne. A tež ludžo ſu je kupowali, kotsiž ſu hewak doſči mudri: móžu jow ſwoju hewak prawje ps̄cheklepanu žonu mjenowacž, kiz je přenjej zechiwak tūpiła. — Z cyła pač je to čiſče nječestne waschnjo, taſle tajnie čłowjeka hanicž a ani ſwoje wobydlenjo mjenowacž. Kac pač ſo žda, je to parſchonſke njeſcheczelſtvo mjez K. a R. W., kotrež je poſleniſchoho poſnušo, ps̄checživo K. taſle wuſtupowacž. Džeržu pač za to — a tač zawiēcze kóždž katholſki Serb myſli — zo ma ſo tajke njeſcheczelſtvo druždże a hinak naprawicž, hacž tač, zo to cyłej naſchej dobrej węch, „Kath. Poſolej“ a joho redaktorej a čiſtarjam k poħorſchkej a ſchłodze ſluži. — Z krótki: dobry Serb a dobry katholik tamón ſpisar do ſamjencſkoho časopisa njeje.

Hdž ſpisowat ſkóležne redaktorej Poſola hako duchownomu poroč čini, zo tajke naſtaſki horje bjerje, kotrež zwadž („Reibereien“) we ſebi maja, dyrbju na to ſpominicž, zo ja w naſtaſku ſamym žanu zwadu njenamačam. Tu haſle ſpisowat do Ramjenca někto zapocžina. Ŝu tam jeno ps̄checzelne poſkiw a naſmety, kotrež móža kóždomu ſube być, kiz ſwoju cyrkę lubuje. Zo to redaktor ps̄checzwymje, to njeje džitne; to pač je tola zawiēcze ſpodžiwiſche, zo někto tón ſpisowat redaktora namaka, kiz joho njeſchihodne „Zapóſlane“ ps̄checža. — Wyſche toho ſebi myſli, zo nam trjeba njeje, w thchle za naſchu weru doſči zrudnych časach ſwojich duchownych (kaž k. redaktora) w napſchecžnych časopisach ps̄chimacž, hdžej ſu tajke ſłowa jenož tym witane, kotsiž nam dobri njeſu. Je to drje preni króč, zo ſo tajke něchtco w Serbach stanje.

Dopomnju wſchak ſo na stare ps̄chillowo: Je to wołidny ptacž, kiz — ſwoje hnězdo čiſte nježerži.

Sedyn wobſedžer z Khróſcžie.

Darh a dan za chrkej w Baczonju.

Naſdaty kapital a dotal naſromadžena dan wucžinjeſchtaj: 38,054 mark 17 p.

K čeſči Božej a k ſpomoženju duchow ſu dale woprowali: kwasne ſchenkowanjo z ralbicžanskie wosady 3 mark.

Kromadže: 38,057 mark 17 p.

Za ſw. Wótcę: k. J. K. z B. 3 mark.

Katholicki pôsob



Wudawa so
prěnu a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pôsće a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawaný wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschiuje.

Redaktor: Michał Róla.

Cislo 5.

1. měrca 1879.

Lětnik 17.

Raný našeho časa.

Bože Písmo prají: „Shtož swojoho bratra njelubuje, kotohož widži, kaž móže tón Boha lubowacž, kotohož njewidži?“ Z toho sežehuje, zo bjez luboſeže k bližšhomu žadneje luboſeže k Bohu nijee. Ale wěste tež je, zo so luboſež k bližšhomu bjez luboſeže k Bohu myſlíc njeda, a Bože Písmo nam to wukladuje prajich, zo pohani jenož tyč lubuja, kž jim dobroty wopokazuju, zo je potajkim luboſež k bližšhomu, kž so na luboſež k Bohu njezepjera, jenož sebicžna luboſež. Je-li hdj časa bylo, kž nam wěruoſež tuteje sadu zjawiſe poſlazuje, je to našeh čas, pschetoz lědoma hdj wot nastacža kchesežanstwa nadenidžesč doby, kotrež by Boha tak woteznała, kaž pschitomnoſež, a w kotrejž by čłowjek z čłowjeka tajki wuzitk za so čzahnyčez chycl, kaž w našich dnuach. Ludžo, kž su nětko živi, sebi jenož na so samych myſla, a za tymi du, sebi bohatstwom a z nimi ſredkow k porjeniſhenju swojoho živjenja nabhež. Lichwarſtvo, jebansťwo a wšich móžne złoſeže su sežehwki tohole sebicžnogo spoczinania, kotrež bohužel zakonje nowotnouho stata ſpečhuja, město zo bychu jim ze wšich ſwěru a mocu zadžewale.

Shto wſchitko njeje lichowanjo zawiňko? Ani dženj so njeminje, kž by nam powjedacž njewiedžał, kaž je tón abo tamón lichwař wokamiknitu nužu bližšeho wuzík, zo by wot njoho wýjoku dań čzahnyk, wupožeženy pjenzej z njeſmilnoſežu na zad žadał a joho bjez rady a hnady do hubjeniſta storčił. Nowotny stat tomu ujewobara.

Sebaste aktijswe towarzſtwa su kaž hriby ze zemje roſile a tysach lichťowěriwych ludži su pschez nje plody swojoho hórkoho potu, swoje cykle zamoženjo píchisadžili. Nowotny stat nima ſredka napſhęcžo tomu.

Zfalschowanjo chroby je tak pschewzało, zo so rjec hodži, wšcho, schtož człowjek (wosebje w městach) wuzije, je zfalschowane. A nic traž, zo by falschowanjo z njeschfódnymi frédkami so stało abo za drobi pjeniez jeno schpatna wěc so podala, ně, samoho jedu njesutuja, wěch pschihotowacž, kotrež potom hako chrobu na wiki noscha a woža. Žiwjenjo a strowoscž wjele ludži so do stracha pschiwiedže a podryje a to z jenitkej winy, zo by druhomu so pečnje móschniczka formila.

Sebicžny człowjek znaje jenož prawo za so samoho, a to hodla najwyjszych tukla bližšeho fędžbu nima, zabhywchi so po Božich kazniach zložowacž. Zamordowanjo, rubienjo a kradienjo, zapalenjo a druhe wobſchódzenjo czegož tukla, jebanjo a pschetschivjenjo, pschestupjenjo schesteje kaznje, pschifrózenjo czescze — hdý je bóle rozsympienjane bylo, hacž runje nětko, a schto su to wschitko zawiñhi? Nic tamni, kiž su so Boha wotrjekli a pschestali, swoje nabożenſte winowatoſcze dopjelnicz?

Je a wostanje wérno: bohabojoscz a luboscz k bližšhomu stej stołpaj towarschnoho žiwjenja, a dokelž stej so tutej w naschim časni wschudzom bōle abo mjenje minyłej, tohodla my żałosczimy pod hroznymi szczehwkami bohazabytoscze a sebicžnoscze. Zenož wérne zwroćzenjo k Bohu a k schesčanstwu zamóże ludži wumozicž a wozbožicž. K schesčansku wuczbu paž jeniczech w katholskej cyrkwi czistu a njezfalschowanu naděndžes, dokelž wshē druhe tak mjenowane cyrkwie su człowieski skutk a nic prózne wschelakich bludow; a tohodla njeje zwonka katholskeje cyrkwie žadneje zbožnoscze!

¶ Stawiznam poněmczenja w Hornjej Lužic̄h.

(Pokraczowanjo.)

Pódlia Němcow běchu w městach paž tež Serbja a to hako połnoprawni měschczenjo. Kac býchu dha tež dotalnych serbskich wobydlerjow wsh, kotrež, kaž k psch. Bhorjelc, na město wuzběhnichu, z jich wobseženſtwa wuczíšczech a z nowoho měschcianstwa wuzamknycž mohli? Wjele wjac so tež tu, kaž druhdže*) drje radu widžesche, zo k wjetšhomu rozmnoženju měschcianskoho wobydlerſtwa ze wsw Serbja do nowych městow czahnychu. — Tak so mijez tymi, kiž buchu 1345 w Budyschinje pola bosy mnichow pohrebani, mjenuje Pribicz (snadž Pschibyš, skróczenie za Pschibylaw, kaž Bronisław wot Bronislawa) slavus (Slowjan) a Seyſch (prawje Zawisſ) slavus (Slowjan), poslednjomu je zjawnje pschistajene: civis Budisinensis (budyski měschczen). Toho tež hijo zemrjeth syn paž mějesche němiske mjenno Bžedrich. (Cod. Lus. 354.) Serbja běchu wosebje ratarjo w psched-měschczech, za kotrejchž, kaž předy str. 25 na spomnichmy, farar pschi swj. Marinej cyrkwi sebi serbskoho kapłana džerzecž dyrbjesche. Hiszcež džensa mjenia „serbska

*) Pschi założenju nowoho města Salzwedela so postaji, zo dyrbja Slowjenjo, tiž do njoho poczahnu, z Němcami pod tym samym měschcianskim sudom staž. Riedel, Mark Brandenburg 1250. II. 14.

haſa" a „ſerbiſke hrjebje" na to poſazuja, hdeſe ſu ſerbiſchen mēſchezenjo w Buduſchinje woſebe bydili. — W Lubiju naidžem 1336 Mērczina ſlavum (Slowjana) mjez ſwēdkami, virum honestum (cžeſezomnoho muža), bě potajkim zavěſeže z mēſchčanom. (Cod. Lus. 312.) — Tež mjez ſamjenſtini mēſchčanami pozdjiſcho Serbow namakam; 1518 paſ mēſchčanſka rada wobzamku, zo měl kóždy, kiz by wo mēſchčanske pravo proſyl, němſkeje narodnoſeže bycž, „dokelž Serbow tak jara pſchibjera." Hafle wot 1530 ſo zaſ pſchipuſchčowachu, dyrbjachu paſ ſebi mēſchčanske pravo droho, za 100 toleri kupicž. (Haberkorn, Annales Camenzienses rukopis.) — Tež w Biſkopicach móžachu narodženi Serbia jenož za 100 toleri mēſchčanske pravo dōſtač. W mjeiſtchich měſtach, kaž w Počežinyc, Haſchtrowje, Mužakowje, kiz běchu z wopředka ſerbiſke wſy, běchu preni mēſchčenjo najſkerje z wjetſcha ſerbiſkeje narodnoſeže. Z najmeiſtcha je znate, zo je ſo w někotrych z nich hacž do nowiſchoho čaſa ſerbiſki ryčało a predovalo. — Hdyž wopominamy, zo tež we wjetſchich měſtach, kaž w Buduſchinje, ſamjenecu, Lubiju ſerbiſka čezeledž mēſchčanow ſo tam husto woženi abo hewał zaſydi, z toho ſežehuje, zo bě wot wſchoho ſpočatka w mēſchčanskich wobydlerjach Hornjeje Lužicy wjele ſlowjanſteje krewje, zo běchu němſch Lužičenjo wſchě čaſy z měſchane wobylérſtwo, mjez tym, zo Serbia na wſach wokoło Buduſchyna a t. d. ſo doſež ſvěrnje kóždoho zaměſchenja z Němcami zdžeržachu.

Kaž w druhich ſlowjanſkich krajac, tak buchu tež w Hornjej Lužicy němſke města bórzy ſrjedžiſh cža, z kotrychž ſo němſka ryč a němſke waſchnjo pomału tež na wokolnoſež rozhčerjeſche. Z jedneje ſtronu kupichu ſebi mēſchčenjo — ſhtož ſo wot 13. lětſtotetka ſem dopočazacž hodži — husto na wſach kubla, na kotrychž paſ ſami bydlachu, paſ ſebi ſchofarjow džeržachu. Tak tež ſo won na wſy Němcy dōſtachu. Z druheje ſtronu paſ wiki, haj ſame njedželske Bože ſlužby ſerbiſkich wjetſnicičanow k porjadnomu wopřitowanju měſtow nužowachu a k wjetſhomu abo mjeiſtchomu wužiwanju němſkeje ryče.

Pſchech tola paſ njeſmije ſo městam pſchewulſke poněmezenjo pſchiklaſcž. Bone ſo wjele wjac w tyhle, ze wſchěch ſtron wot Serbow wobdatych měſtach jenož na to wobmjezowasche, zo wjetſnicenjo němſku ryč a němſke waſchnjo tróščku zeznachu. Hifchče džensa ſu němſke ryči ſe kupy, kotrež města w Serbach tworja, jara maše. Hifchče džensa ſo nimale pſchi ſamých ſamjenſtich, buduſtich a lubiſtich wrotač ſerbiſka ryč a draſta zapocžina a ſerbiſke waſchnjo. W někotrych mjeiſtchich měſtach, kotrež běchu prjedy z Němcami wobydlene, kaž w ſeulowje, Wojerjecach a Wóſporku, wucžiſhce ſerbiſka ryč pomału němſku, a hacž do nowiſchoho čaſa je ſo tam z wjetſcha ſerbiſki ryčało. (Počražowanjo.)

Nubježnikam a wobſedžerjam chrkwiſkoho kubla ſo ženje derje ſchlo ujeje.

Pſchijſlowo praji: „Guze kublo njeſchimje ſe žadne žohnowanjo." Hdyž my hižo to w jara wjele padach pſchez nazhojenjo wobkruežene wižimy, dha

wjele mjenje rubjenjo a wobsedženjo tajkich kublow k zbožu dže, kotrež su cyrkvi a Božim službam postajene. Pschetož rubjenjo cyrkwińskich kublow je boharubjenstwo, tohodla wjele wjetšchi hréč, hacž druhe kranjenjo a rubjenjo. Hijo pola pohanow placěsche wurubjenjo a wonjecžeszenjo jich templow za najwjetšchu žlóscz, kotrež móže čłowjek wobeńcz. Zo Bože khostanjo husto hijo jow na zemi rubježnikow cyrkwińskich kublow trjechi, to stawizný zańdžených lětstotekow wobkruća. Dwaj anglikanskaj (protestantskaj) duchownaj staj w lěče 1846 stare knihe z wjele pschistarckami wudaloj, w kotrychž knihach z wjele pschikladami pořazujetaj, zo jena wyschšcha ruka napschecžo wobschłodžerjam a wobsedžerjam cyrkwińskich kublow so pozbehá. Sendželssi kraj wotpadže w 16. lětstoteku z wjetšcha wot katholskeje cyrkve a pschi tym so, kaž druhdže, kłoschtr zbehachu a cyrkwińskie kubla rubjaczu a tež pschedawachu. Sedyn protestantski Sendželčan, z mjenom Sir Hendrich Spelmann, bě tež někotre cyrkwińskie kubla na so pschinjeſt. Tola wot tohole časa joho jene njezbožo po druhim potrjedi, tak zo poczinaſche rozmysleč, hacž snadž wobsedženjo cyrkwińskego kubla na tym wina njeje. Hdž Sir Hendrich Spelmann w swojej wokolnoſeži so rozhlađowacše, widžesche, zo najwjac wot tych kublerjow, kij běchu tež cyrkwińskie kubla na so sežahnyli, wot tychsamych njezbožow běchu domapytani. To tohole anglikanskoho Sendželčana pohiu, tež w druhich krajinach pschedytiowacž, tak so wobsedžerjam cyrkwińskich kublow dže, a widžesche, zo tež jow Boža spravnosć so widžownije pořazuje. Wón zestaja dha knihe, w kotrychž podarci a njezboža wschitkach tych jendželſkikh swójbow wopisa, kij katholske cyrkwińskie kubla wobsedžachu hacž do lěta 1634. Tola mjez tym Sir Hendrich Spelmann wumrje. Po joho smjerczi pak, 50let pozdžiščo, so tele knihe wudachu, w lěče 1698. Tola doho njetrajesche, dha běchu wschitke exemplarij tychle knihow rozpschedate. Hafle w lěče 1846 wudashtaj, kaž spominichmy, dwaj anglikanskaj duchownaj tele knihe z nowa z wjele pschidawkami. Ale tež tele wudaczo bě so bórzy z knihupſtwa zhubišo. Jenož jedyn exemplar dóstacž, radži so winskomu duchownomu, hrabi Coudenhove, kotryž tele knihe do němſkeje ryczež pschelozí a wuda. W tychle knihach je ze stawiznow jenotliwych swójbow, kotrež běchu cyrkwińskie kubla wobschynly, pokazane, tak su swojej zahubje napschecžo ſchlí. Pak buchu skónowani, pak wołhudnychu, pak wotemrjechu bjez potomníkow. Tak je wot Hendricha VIII., tohole najwjetšchoho rubježnika cyrkwińskich kublow, prajene, zo jú, hdž na marach ležesche, psj joho kraj lizak. Lorda Byronowu swójbu jene njezbožo po druhim potrjedi. Hrabja Leicester, kotryž so pola rubjenja cyrkwińskich kublow wobdželi, wołhudny a kaž mole drastu rozkusaja, tak zhubicu so tež joho druhe kubla, kotrež bě wot starscheju namrč. Tež w druhich krajinach, hdžez so wosobnije w zańdženym lětstoteku cyrkwińskie kubla rubjaczu, pokazaja so sežehroki nic jenož pschi kipowarjach a wobsedžerjach cyrkwińskich kublow, ale tež pschi krajach samych. Schpaniſkej, Portugalſkej a woſobnije tež Awstrijskej, hdžez so wot khežora Žózeſa II. wjele kłoschtrow zbehny, njepomhasche cyrkwińskie kublo niežo, wjele wjach wołhudžichu

tele prjedy tak bohate kraje a maja hiſčicze dženſniſchi džen wjele doſka. Tola byrnie poſla jednoho abo druhoſho kraja, kotryž je cyrkſej wurubil, z molom ežasne njebožo ſo njepokazało, wone wonka njewoſtanje. Znate pſchislowo praji: „Bože miłynu mleja pomalku, ale na drobne a ežiſče.“ T.

3 Luižich a Sakskeje.

Z Budyschina. Zaſidžemu njedželu je we wſchich cyrkviach Luižich a Sakskeje z kleki ežitany był paſtý ſki liſt naſchoho hnadnogo knieza biskopa. Tuſte wožewi ſo wſchudžom do ſpołny wotpuſk, kotryž je ſwj. Wótc wſchitkim Khrystusaweriwym po waſcheinu jubilejſkoho za čas wot 2. měrca hacž k 1. jumiju incl., potajſkim wot prěnjeje pôſtnieje njedžele hacž k ſwiatkam pſchizwoliſ. Schtóż jón dobycz hce, dyrbi w ſpominjenym čaſu

1. ſakmentaj pokuth a woſtarja dôſtačz,
2. ſchęſczkórcz cyrkwe, wot duſchipaſthyrjow k tomu wuſtajene, wopytacz a tam wotpuſtne pacžerje ſpěvacz,
3. jedyn džen ſo poſćicz, a to na dniu, na kotrymž ſo hewaſ poſćicz njetrjeba,
4. jaſmožnu za kħudych abo za druhi dobru wēc wotedacz.

Schtóż jedne z poſledních tſjoch ſkuſkow dopjelnicz njemóže, dyrbi ſwojoho ſpowiednika proſyčz, zo by jomu za to druhi dobrý ſkuſk napołożiſ.

Z najwjetſchej wjesoſoſcu ſmy wuzvoſlenjo Leona XIII. witali, z najwjetſchej dověru prěnje ſkuſkowanjo nowoho bamža pſchewodželi. Tak dha mamy wſchu winu, Bohu ſo džakowacz, zo je nam na město njezapomnitohu Pijsa tak doſtojnoho naſtupnika dał, a joho proſyčz, wón chcył nowoho bamža tež dale žohnowacz a joho prěcoranju za naſche a cyrkwinne ſlepſche dobrý wuſlěd popſhacz. Z woſebitej horliwoſcu dha modlitwy a dobre ſkuſki wotkožejimy, ke kotrymž naſ hnadowny čas jubileja pſcheproſchuje.

Wobaj paſthyrſkej liſtaj hnadnogo knieza biskopa ſtej dženſniſhomu „R. P.“ pſchipožonej.

— Zaſidžena njedžela, 23. februara, zhromadži katholikow z města a ze wſow (hacžrunje ſněh z njebjes ſo kidaſche) we wulfzej mnohoſezi w naſchej towarſchi. Riemjeſtnich hrajachu ze znatej wuſhiknoſcu najprjedy wjeselohru „Der eingebildete Kranke“ a potom žort „Sncognito“. Woni zaſlužichu ſebi po wuſhikownu kħwalbu. Tež hnadny kniez biskop počeſczi zhromadžených ze ſwojej pſchitomnoſcu. Kož hewaſ, tak tež tón krócz reje tute pôſtniske zawiſelenijo wobzamkných.

Z Drejdžan. Wondaniſchi towarſchňi wjecžor naſcheje „Fednoth“ běſche jara derje wopytany; na dwě ſeże pſhuczelow towarſtwa běſche pſchisčlo. Pſchedsyda powita hoſezi z ryczu, w kotrejž jim wotpohlaſdano naſcheje „Fednoth“ rožkladže a jim ſkónečnije ſlawu wunjese. Za wjecžer a reje bě derje poſtarane, tak zo ſo naſch małych ſwiedžen wſchém pſchitomnym derje lubjeſche.

Ewikaw. 13. februar bě za naſchu katholiku woſadu žadny ſwiedžen.

Běžce runje 50 let, zo bě tu njeboh biskop Ignac Bernard Mauermann katholsku šchulu zařízil. Wona bu tehdy ze 17 džecžimi wotewrjena a někto ma jich na 120.

Wesselsburg. Dženja, 16. februara, bu we tudomnej rjanej a krasnje wobnowjenej hrodowskej cyrkvi Joho Časnočeze hrabje Karel ze Schönburg-Forderglaucha wa nowy křižowý pucž wot k. dworskoho předarja Botthoffa swieczeny. Tónle napomnjeny hrabja bě pšched lětami k našej cyrkvi pšeestupil. Wón je z wudowcom, woženi pak so na svj. Józefa z jednej belgiskej wójwodku.

Ze wſchoho swěta.

Němska. Němski rajchstag, kž bu 12. februara wot khežora wotewrjeny, njeje hřichče wjele wuradžic̄ moh̄, dokelž je ze swojim samismym zrjadowanjom tóshko časa pščecžinil a druhdy njebe došc̄ zapoſlancow na wuradženjo pščichlo. Pšchi wölbje pšchedsydow rajchstagowych je katholske centrum tež tón króz prözdné wuschlo. K pšchedydzie wuzwolichu zas z Forckenberka (nationalliberalnoho); k prénjomu podpřechedzje Stauffenberga, tež nationalliberalnoho, k druhomu Dr. Lucia wot „rajchské“ strony. Woni wšchitcy w pšchedsydſtvo su katholikojo, ale jenož po vjenje, duž so z toho na nas žadna česc̄ njevrózci. — Zapoſlancaj Fritsche a Hafelmann staj socialdemokrataj a běſchtaj niedawno z Barlina wupokazanaj. Někto pak staj na rajchstag pščijeloj a wyschnosc̄ by jeju tohodla rad schtraſowaſa. Ale to so ze zapoſlancami tak lohko nječini, k tomu dyrbi so najprjedy dowolnosc̄ wot rajchstaga dac̄. Tón je ju pak zapovjedžil, prajich, zo je khežor wšchec̄ rajchstagskich zapoſlancow k wuradžowanju do Barlina powołał, a zo staj tohodla tež Fritsche a Hafelmann pščinež dyrbjałoj a jeju w tym policija zadžewac̄ njesmje. Duž smětaj pomjenovanaj socialdemokrataj za čas rajchstagskich wurdžowanjow w Barlinje wostac̄. Same liberalne nowiny někto wuznaja, zo so realcji blížimy.

Awstrija. Awstrija ma něk zas swoje definitivne ministerstwo. Hrabja Taaffe je tola do njoho zaſtupil, ale jenož jako minister nutškownych naležnosc̄ow. Pšchedsydſtvo wjedze kniez Stremayr. Wotstupiloj staj jenož hrabja Auersperg a kniez Unger.

— Do brunicowych podkopów bližko Woſeka w Čechach (z kotorož kloſchtra naſchi kloſchtrc̄ knieža pščihadžeja) je so podzemiska woda dobyla, je zatepila a žalostnje wulku ſchodu načiniła. Njezbožo je so na te waschnjo ſtało, zo jedyn hewjer delka hľuboko w zemi do jedneje worschty brunic w filopom ſopny, zady kotrejž běžce wulki hat wody. Woda pšchi předku z džery, ktoruž bě filop wuražil, jenož ſlabje chrežesche, ale za khwili so kaž z wrotami do podkopow wali, hđez je so 25 hewjerjow tepilo, dokelž zahe došc̄ čeknyc̄ nemožachu. Woda je so potom tež do wſchelatich ſuſodnych podkopow pšchedrela a hřichče pščeh pščibywa. Tamny hewjer, kž bě tele wody wukopal, drje za-

tepjenju wuczeńy, ale, taž by ſmijercí woſtudženy był, za por dnow bu wot železnych hrabnieny a do ſmijercé zajęzdženy. — To pač njeje jenika ſchôda, ně, tež městu Čzoplicam zatraſhne ſchłodowaniſo hrozh. Tam ſo hewaf ze zemje čzopla woda žorli, kotrež je taſ ſtrowa, zo kóžde léto tyſacy khorých ludži do Čzoplic jězdža, zo býchu w tamních čzoplych kúpjelach ſwoju ſtronosć zaſ na- makali. Wsché domy w Čzoplicach ſu tohodla w lécze z cuzychmi hoſczeni wob- ſadžene, a tamni khezerjo ſebi wulki pjeniez wot ſwojich podrožníkow zaſluža. Duž ſo džiwacz njetrjebam, zo ſo wſchitcy Čzopliczenjo wulcyſhne ſtróžichu, ſtýchich, zo ſu ſo jich žorla čzopkeje wody na dobo zaprahyňe. Hafle za týdžen ludžo ſo trochu změrowachu; pſchetoz węcy wuſtojni mužojo ſu prajili, zo drje čzopliske čzopke žorla w tu khwilu do poczřených podkopów ſwoju wodu ſeſelu, zo pač to zaſtanje, tač bórzy hacž podkopki budža chle połne. W poſledních dnach ſu tež pod wulkim ſwiatoczeńſem za tym ryž poczeli a to z wulkej nadžiju, zo ſo ſi njomu doryja, dokelž hľubje ryja a čzopliske zemja býwa. — Družy pač zaſy winu zemjerženjam pſchicpěja, kotrež ſu ludžo tu a tam w tym- ſamym času pytlí. Tež pſchi liſſabonſkim zemjerženju běchu čzopliske žorla na khwilu zaprahyňe (1755).

— 12. a 13. januara ſwyczeńſe ſo w Filipſdorfje 13. létne wo- pomnjeczo tamnoho ſpodiwnoho wuſtrowjenja. Ludžo běchu ſo w njeſmérnej mnohoſeſi w hromadu zechli, tež z Morawy, Saksieje a t. d. Wſchudžom w hnadownej kapalci bě wulka pobožnoſcz a nutnoſcz widžecž. Wjecžor předý bě Georgſwalde a Filipſdorf rjenje wobſwěleny. Chrktvi dóstachu ſo drohotne dary. Nimalo kóždy týdžen pſchiszcželu ſo pjeniez ſi natwarjenju hnadowneje cirkve, z wjetſha za wulcyſhane paczerje. W lécze 1876 nawda ſo 13,000 ſchěnaſkow, w l. 1877 něhdže 16,000 ſchěnaſkow a loni pſchez 15,000 ſchěnaſkow a nihdže tola njeje žadny čzlowiek wo tajki dar proſheny był.

Francózſka. Francózſki ſejm je nětko wobzamkný, zo maju ſo kommu- nar dowje, ſi ſchtraſje do Kaledonije poſlani, wobhnadžiž a zaſ do Francózſkeje wrózieč. Su to z wjetſha ludžo, kiz za čas němſko-francózſkeje wójny w Parizu palachu, ſmalachu, kóncorachu a hewaf wſchelake njeſazanſtwa cíerjachu. Kajfa wobrada ſo z tym Parizej a cyklej Francózſkej stanje? Pſchitndže drje čas a najſkérje daloko njeje, zo nětſiſche knježerſtwo z tamním kuzlařſkim hólzecom wždyhovacž budže: „Herr, die ich rief, die Geiſter werd' ich nun nicht los!”

Boſkarfska. Boſkarfski ſejm je we hłownym měſeſe Tirnowje w hromadu zefupiſ, zo by krajej wjetcha wuzwoliſ. Wſchudžom knježi wulka radoſcz. Wſché hasy a torhoſečza ſo zelenja a wjetſhe měſtnoſeſe ſu pſhemienjene do woprav- dživých zahrodow. Khorhoje zmahuja ſo na domſkých, cirkwiaſ a zjawných twarjeniach. Šwjatocžne woblecžený lud pſchelhodžuje ſo po hasach a ſlawi ze ſpěvom ſwoj narodnyj ſwiedžen. Tež wjèle cuzych je do Tirnowa zavitało a eži wſchitcy, dokelž doſcz hoſczeniow njeje, wjac abo injenje na hasach nocuja.

Powschitkommu fedźbnoścž wubudźichu tu zapoſłanczy z narańſcheje Rumelije (kotraž ma pod turkowſkim knieſtвom wostacž). Woni su jow pschiſhli, hačrunje ſka-
zani njeběchni. Powitanjo pak bě wutrobne. Su to Stoſlow, Danow a Kara-
derow. Bolharjo ſami prajichu, zo bych u pſcheradu zawiñhli, hdы bych u swoich
bratrow z narańſcheje Rumelije wotstorečili. Tohoſla je woſomdžesat bolhařſkich
wótežincow piſmo zložilo na wjercha Dondukov Korsakowa (kiz tam w tu čwili
w mjenje rufskoho khežora rožkazuje): „Bolharjo njemôža za dobre požnacž nje-
pſchirodžene, w Barlinje poſtajene mijez a dyrbja pſchecžiwo tomu wuſtupowacž,
dokelž pſchez to by jich narodnoſcž zahimyla. To ſwiatocžne wuznacž ſmy Bohu
winowacž a ludej a pſchihodnoſcži.“ — Kaž jo piſa a Ruſovſka horco žada,
zo by wójwoda Petrowicž, pſchedsyda ſenata a wuj czornohórſkoho wjercha,
wuzwoleñ był za bolhařſkoho wjercha. — 23. februara bu bolhařſki ſejm (ſkup-
ſhczejna) wotewrjeny. Po poſedzenju bě hoſćina. We wſchěch bolhařſkich cyr-
wjach ſo modli, Bóh tón kniež chęć hnađnje cykly bolhařſki narod zjenožicž.

Maležnoſeže naſchoho towarſtwa.

Sobuſtawu na lěto 1879: ff. 120—123. z Budyschina: Maria Kſchijaneč, Michał
Cyz, Jurij Klemens Faſubasch, Hana Kudželic; 124. Khatka Mühnowa z Čemjerę; 125—130.
z Radworja: ſarāt Handrij Duežman, Jan Cyz, Jurij Rječza, Hana Žantowa, Madlena
Wlinshee, Faſub Holbit; 131. Hana Wolmanowa z Luhá; 132. Maria Wlciček z Čornoho
Hodlerja; 133. Maria Grehorjowa ze Strožiſcheja; 134. Maria Włoske z Khełna; 135. Kora
Kremplka z Khasowa; 136—138. ze Idžerie: Petr Wenfa, Jurij Petrienc, Jan Schmarander;
139. Wórlchlo Krawežikowa z Bronja; 140. Michał Petrienc, Dr. med. w Malečechach; 141.
Madlena Spannec z Matsec; 142. Michał Wels z Něvsec; 143. Miſławich Młonk ze Štomeje
Borſcze; 144. R. V. priorka Paula Metec.

Sobuſtawu na lěto 1878: ff. 492—495. z Radworja: Michał Běrk, Madlena Watovi-
kowa, Michał Donat, J. Č.; 496. Khrus. Donatcz z Khełna; 497. Hanža Vermidhowa z Lahowa;
498—501. z Radworja: Petr Kurjo, Michał Schphela, Hanža Lehmannec, Miſławich Biedrich;
502. M. M. z Č. Č.; 503. 504. z Bronja: Petr Kral, Madlena Wenclowa; 505. Jurij
Boſſa z Libuchowa; 506. 507. z Ramjenje: Petr Winar, August Helas; 508. Michał Schotta
z Měrkowa; 509. Michał Čunka z Khełna; 510—512. z Khasowa: Maria Kſchijina, Kora
Kremplka, M. Č.; 513. Jan Bul z Radworja; 514. Jan Schmarander ze Idžerie; 515, 516.
z Bremljenja: Jan Khočza, Faſub Konecht; 517. Miſławich Młonk ze Štomeje Borſcze.

Doplacžilu na lěto 1877: ff. M. W. z N.; M. Z. z L.; M. W. z B.; J. W. z K.

Na lěto 1876: f. M. W. z B.

Dobrowolne daru za towarſtvo: ff. M. Młonk ze Št. Borſcze 50 p.; J. K. Fa-
kuſasch z Budyschina 50 p.; priorka Paula Metec 1 m. 50 p.

Darh a dan za chrkej w Bacžonju.

Nawdath kapital a dotal nahromadžena dan wucžinjeſhtaj: 38,057 mark 17 p.

K čeſecky Božej a k ſpomoženju duſišow ſu dale woprowalí: ex voto z Ralsbic 1 m.;
Madlena Hendričec z Radworſkoho Žaja 45 m.

Hromadze: 38,103 mark 17 p.

Darh za chrkej w Žitawje.

Wyoſokoſt. f. can. cap. cantor J. Kuczanek 300 mark; wyjoſokoſt. f. can. cap. scho-
lasticus P. Schotta 200 mark; ſhptialſka (lamjeneca) woſada 131 mark; pirnaſka woſada
180 mark.

Dale z budyskeje woſady: ff. Handrij Guda z Hornjeje Kiny 20 mark; P. Buda z
Dježnikec 2 mark; J. M. z Budyschina 15 mark.

Dar za ſwj. Wóteč: z Ralsbic 1 mark.

Knihy rjenje a tunje wjaza

Karl Neitsch w Kulowje.

Cjíſicž Smolerjec knihičiſhćejeſte w maczicžnym domje w Budyschinie.

(Pſchipoſoženje 2 paſtryſkej liſtaj hnađnho f. biskopa.)

Katholicki Posł

Wudawa so
prěnu a třeću sobotu
měsaca.



Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy czasopis.

Wudawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Číslo 6.

15. měrca 1879.

Lětník 17.

Njedostatk duchownyj.

We wšichcch krajach poczina muza bycz na duchownych. Haj z blakami je hžo tak wulka, zo dyrbimy so za psichodnoscž najhórschoho bojecž. Nimalo wšichcny francózycz biskopja su w poslednich lětach wěrimych na to ředžnych cžinili. W Němcach njeje lěpje. W samym katholickim Tyrolu je brizenſki biskop na tónle njedostatk ſkoržicž dyrbjal. A zo tež w nashej Sakskej w tym nastupanju hubjenje ſteji, to kózdy z nazhonjenja wě. Hdy by z khwilemi k nam duchowny z czužby njepšicžahnýl, někotrežkuliž duchowne město by njewobſadžene wostacž dyrbjal.

Schto ma so w tajkich zrudnych wobstejnoscžach cžiniež?

Wschede wschém je swjata winowatoſć k schesčanskoſho ludu, z pacžerjemi wo dobrých duchownych proſyčž. Chrystus je prajík: „Proſcheže ſenjeza, zo by dželacžerjow do swojeje winich poſlal.“ Ludžo dyrbja so modlicž, Boh chcył wjèle mlodym mužam powołanjo k měſchnistwu do wutroby ſklaſč. To ma so wobſeje w ſužich dnač ſtač. A hdy bychmu so wſchudžom ruch k njebjesam pozběhowale, a ſtołyſach so wo dobrých duchownych k Bohu woſali, móhla drje tale modlitwa njewuſkýchana wostacž?

Druhe, ſchtož so cžiniež dyrbí, je: ſtarſchi dyrbja husto ſwojim džěcžom něſchto wo powołaniu k měſchnistwu powiedacž. Katholiskej mlodođosći dyrbí ſo husto na měſchnistwo halo na te najswiecžiſche, najwyšiſche, najwoſobniſche a najrjeniſche pokazowacž, ſchtož je na zemi. Tak by cžista wutroba někotrohožkuli hólcžeca zahorjena byla za měſchnistwo. Pobožna macž móže w tym nastupanju wjèle ſtukowacž! Schto tež je za k schesčanskú ſwojbu rjeniſche

a tróščtniſche, hacž wopominacž, zo je jedyn jeje ſobuſtarow w měſchniſtwom debjeny, kotrež w Božinaj wočomaj wſchu nazemſku doſtojnoſć a moć pſcheſaha? Žedne džecžo pſchi woſtarju abo w klóſchtrje je za ſwójbu zawađawč čaſnoho a węcznoho zboža. Ach, kač hluſje někotízkuſi katholſcy ſtarſchi ſudža! Woni měnja, hdvž jich syn do duchownych abo jich džowka do klóſchtra dže, zo ſtaj kaž zhu- bjenaj a zevirjetaj. Ženoz ſo woženicž a potom je wſcho w rjedže! Swětej z wutrobu rady ſwoje džecži dadža, ale Bohu a cyrkwi a woſtarju . . . wo tym njechadža niežo wjedžecž. O zaſlepjeni ſtarſchi, wam pobrachuje hiſhcze poſne ſwětko wéry!

ße tſecžom dyrbi za to ſtarane hycž, zo by ſo na ſchulach powołanjo k měſchniſtu njezhubiko, ale wjèle wjac wubudžene a poſylnjene bylo. Někotryžkuſi hólczeč zapóčniſe ſwoje ſtudije z wotmyſlenjom, na duchowniſtwu ſo pſchihotowacž — ale na ſchulach tele powołanjo woſbudže. Swětni wuczerjo ſu hukto njeſkatholſcy a njeweriwi mužowje, kiž pſchi kóždej ſklađnoſci poſazuja, kač jara katholſke duchowniſtwu zacpewaju. A tež duchowni wuczerjo, kač jara ſo z bo-joſeče pſched ludžimi na ſedžbu bjeru, luboſež k měſchniſtu w młodženecích wutrobach zbudžowacž! A tak minje ſo pomału wſchě zahorjenjo za wýſhſche, pſchenaturſke žiwjenjo. Mamy dha ſo hiſhcze džiwačž, zo ſebi jenož někotſi wéru ſwojoho džecžatſtwa, luboſež k Zbóžniſkej a maczeri Božej, njewinwatoſež wutroby, wjeſoſoſež na cyrkwi, jeje Božich ſlužbach a ſakramentach wobkhowanju? Schtó čhyk ſo potom hiſhcze k měſchniſtu wobročiež?

Duž dha maju ſtarſchi, kotrež ſyn chce na duchowniſtwu ſtudowacž, ſwiatu winowatoſež, joho ſkerje a lepje do biſtopſkoho ſeminara dacž, zo by wſchém ſtracham, kotrež jomu a joho powołanju hroža, cžim ſkerje wuczeſknýl. Toho- dla piſa bamž Benedikt XIV. w lécze 1725: „Hdžez ſu duchowni wot prěnich lét runja młodym roſtlinam z luboſežu woſhodani a w ſeminarach we wědo- moſczech ſwéru rozwuczeni byli, tu, zaſadženi do winich Šenjezoweje, k zbožu woſadow a ludow wjèle ſpomožnoho ſkutkuja, to my z doſholétnoho nazhonjenja wěmy.“ A kóždomu je derje wědomo, zo za naſkich ſtudowacych młodžencow hižo pſchez 150 lét doſho ſerbſki ſeminar w Pražy wobſteji. Tam njetriebaju ſo bojecž, zo bychu wot zlych pſchiffadow a zaſadow ſwěta natykneni byli a ſwoje powołanjo k měſchniſtu wotbyli.

Se ludži, kiž praja, zo pſchitomne wobſtejnoſče, zo pſcheczežehanja cyrkwi e a wéry młodych ludži wot duchowniſtwu wotdžerzuja. To pač je měnjenjo liberalnych katholíkow. Schtóž je wopravdže powołany, a tele powołanjo njeje z rozpuſteženym žiwjenjom pſchifadžil, toho zrudne poſtajenjo cyrkwi ſe záveſcze njewotdžerži, na duchowniſtwu ſtudowacž. Na wopak, to joho powołanjo poſylnjuje. Nadobna, młodostna wutroba muſh ſo dže runje tohodla za cyrkę, za jeje ſlužbu a zakitowanjo zahoricž, dokelž je wona, tale nje- wjeſta Chrystuſowa, ze wſchěch ſtronow tyſchana. Hdžez ſo tak nima, hdvž je pſchi wſchěch pſcheczežehanjach, kotrež cyrkę domapytaj, pſchecy mjenje a mjenje

duchownych, dha je to dopokazmo, zo je w kschesčanskim swęcze wera wotewzała a luboſcz wustudła, a zo so poslednjomu času pſchiblizujemy, dokelž Ježus je zjawiſje prajil, zo budže wera na zemi ſłaba, hdhž won pſchindże swęt ſudźicż.

Ze swętom złe ſteji. Zbóžna Khatra Emmerichec bě něhdy w ſpo-
džiowym wiđenju z hněwom zawoſala: „Wy paduſchi! Čakajcze, wam ſo
njeproradzi! Paſthř ſteji na ſtale. Wy měſchnich, wy ſo njehibacze! Wy
ſpicze a woczeńja pali ſo na wſchęch róžach! Wy niežo nječzinicze! O kaſ
budzecze to něhdy woplałowacż! Cyku nóc dyrbjach pſchihladowacż, kaſ nje-
pſcheczelolo naſchoho Knejeza Ježuſa (cyrkej) na kalvarſkej horje ſem a tam cza-
hachu a czwelowachu! Ta widžu taſ wjèle pſcheradnikow. Woni znejſcz
njemóža, hdhž ſo praji, zo hubjenje ſteji. Wſcho je jim prawo,
móža-li ze swętom ſo zradowacż.“ A taſ je, liberalni katholikow pſchec
praja, njeje taſ złe, my móžemy čakacż. Woni widža cyrkę na kalvarſkej
horje ſem a tam czahanu a ſo njehibaju a katholíſki lud njeproradzi, zo bych
ſwojim synom do wojerſtwa Ježuſowoho, do Knejezoweje winich, do ſwieczených
rumow měſchniſtwa zaſtupicž dali. A katholíſki lud, njech tež tele wołanjo za-
ſtyschał, zatka ſej wuſhi a praji: to pjeniez khoschtuje! Woczeńja Kry-
ſtuſowa na wſchęch róžach ſo pali a haſchachych kaſ je mało! Woni dadža
kraſnomu templej ſo paſicž a změrom pſchihladują!

Starſhi, wuczerjo, a wy wſchitcy, kiž mlođoſcz woſkublujecze, poſluchajcze
na cyrkwiny hłos, modlijcze ſo a dělkajcze, zo bych ſu powołani pſchihadžowali.
A ſchtóž je z čaſnymi ſubkami žohnowany, tón po ſwojej zamoznoſći pomhaj,
zo by tež khudy pobožny hólczec, kiž powołanjo k měſchniſtwu poſazuje, wołanjo
dobroho paſthyrja moħł ſczejhowacż.

K ſtawiznam poněmečenja w Horniej Lužic̄y.

(Poſkracžowanjo.)

Same němske ſudniſtwo, kotrež je w druhich ſlowjanſkich ſtronach wjèle
pſchipomhało, němsku ryc̄z zamejſcz a ſerbſku wukorjenicž *), njebeň nihdże w
Horniej Lužicy ſerbſkej ryc̄zi wulku ranu zaſadžiło.

Na wſach mjeniſche węch rožſudžachu ſerbſcy ryhtarjo, a pſchi woſemaj
krajnýmaj ſudomaj w Budyschinje a Zhorjelu, hdzež wſchitcy wjefni ludžo ſebi
we wjetſkich naležnoſćach prawo pytač dyrbjachu, bě woſebite woſdželenjo za
wſh, w kotrymž, kaž ſo zda, w ſerbſkej ryc̄zi jednaſtche. W jenej liſczińje z lěta
1436 (archiv w Marinej Hwězdze čiſlo 212) prečžowſki a luthycžanski (pola
Hodžiſja) ryhtar ſo mijenujetaj „staroſeži“ (Erblandgerichtſchöppen) w Budy-
ſchinje. Tymle budyskim „staroſtam“ ſu zamejſce podobni „Staraſen auf

*) W Anhaltſkej a w abtomni Nienburg bu ſerbſka ryc̄z vičed ſudom 1293, w
Altenburgu, Lipſku, Cwickawje 1327, w Miſchinje 1424 pod ſmertnej ſchtrafu zaſazana,
R. Andree, Wendische Wanderstudien 1874 ſtr. 143.

dem Lande“, kotsiž na psch. 1376 z krajnym bohotom a zhorjelčanskimi wiežazami (vasallemi) a radnymi knjezami „mjezy na holi“ wobeńcz dyrbjaču. (Lauſitzer Magazin 1837 str. 220.) — Tež knježa nad Kämjencom, kiž na svojim knjeſtvoju sudžachu, su po wſchem zdaczu za svojich serbskich poddanow serbskoho sudnika meli, kiž hiſhćeze w lēcze 1225 ſlowjanſki titl „župan“ wjedžesche.* — Za serbskich poddanow miſchonſkoho biskopſtwa w Hornjej Lužicy wobſtejeſche hiſhćeze hacž na ſpočatku tohole lētſtotetka woſebith serbſki žud w Hodžiju (das „Ehding“ beim „Dingſtuhl“ zu Göda), hdžeg 24 biskopske wſy febi prawo hladachu. Pschi nim bě za ſudnika („Amtſlandrichter“) hodžijski rychtar, starſy muže („Amtſlandſchöppen“) běchu z rychtarjow druhich biskopſkih wſow zebrani, a jedyn ſtolpnjanſki zaſtojniki wjedžesche jenož jednanja. — Hiſhćeze pſched 100 lētami ſmeđdžachu Serbja wſchudžom w Hornjej Lužicy pſched ſudom serbſki ryhečež. Njerozemjaču ſudnich serbſki, jim ſo pſchihahny tołmaczež pſchida. Same krajno knjezowe wukazy Serbam ſo serbſki wozjewjowachu. (Knauth, der Oberlauf. Sorbenwenden Kirchengeschichte 1767 str. 370.)

Z dotalnho je jaſnje wiđeč, zo njeje ſo ani nemſkomu zemjanſtu ani nemſkomu duchownſtu ani tež nemſkomu měſčjanſtu pſchez dlěžche dyžli 800 lētne knježenjo radžilo, na dołkim wjecžoru tohole kraja serbſku ryęž a serbſke waſhynjo zahnacę. Ze ſlowjanſkej ſwēru a wutrajnoscžu ſu ſo tu Serbja ſwojeje narodnoſeže džerželi.

Cžim ſpodživniſcho je, zo cyła narańſha a pſchipołdnischa ſtrona Hornjeje Lužicy hižo w běhu 13. lētſtotetka cžiſče nemſka do ſtaſiżnow ſtupi. Wina na tym pač je, zo bě ſo tu hufce nemſke wobydleſtvo zaſydlilo a jara rědke serbſke wobydlerſtvo tač prajich poduſhlo.

Zo nemſch pſchicžahowarjo nowe wſy zaļožowachu, je nic jenož k wěrje podobne, ale hodži ſo tež ze starých liſežinow dopofazacę.

Hdyž w lēcze 1268 braniborskej markhrabji kaž wſchē ſwoje kraje, tač tež Hornju Lužicu mjez ſobu dželeshtaj, bu poſtajene, „zo njeſmje žadyn wot njeju w krajno knjezowymaj holomaj (budyskej a zhorjelskej) pódla dotalnych wſow nowe wſy zaļožić“, khibali z dowolnoſežu wſchēch druhich pſcheczelow, zo by z tym hońtwa w tutymaj holomaj, jim zhrromadne pſchiluſhaca, ujecžerpyška. (Cod. Lus. 94.) Potajkim běchu hižo pſched lētom 1268 w tehdom hiſhćeze hufcích leſach połnōcneje Hornjeje Lužicy nowe wſy zaļožene a najſterje z Němcami wobſadžene. Tež we budyskej holi pſchi brohach wulfkeje a małeje Schprewje namakamy wſy z nemſkimi mjenami (Neudorf, Neustadt, Hermendorf [Hermanecy], Friedersdorf [Wjedrichecy]), ale my dopofazacę njemóžemy, hacž ſu hižo w 13. abo 14. lētſtotetku wobſtale, a njech je tež nemſch pſchicžahowarjo zaļožili, woni ſami pſchitwachu za krótko pod wliwom serbſkeje wołnoſeže serbſku ryęž a serbſke waſhynjo a płaczą ze wſchem prawom

*) Mjeno „župan“ dale nihdje w hornjo lužiſkich liſežinach njenanidžem, hacž jow Cod. Lus. II. 5. „Merbotu supan“ ſwět w Kämjenecu.

hijo wot lěsttotetkow za serbske wſy. Hinak ma ſo ze wſami w zhorjelskej holi. Mjez Niſu a Kwiſu nańdžemy nimale lute wſy z němckim mjenom. Z Penckom (Penzig), ze Serbskej (někto Delnjej) Bělej (Biela) a z Čornej (Čzchirna) pſchewatajaja tu serbske mjená. Tov kónči ſo tež runa, plódna runina, w kotrejž kaž wſchudžom Slovjenjo sydlachu. W dalszej holi pač ſu Němcy nowe wſy założowali. A zo je ſo to hiſhcze w 14. lěsttotetku ſtawało, je z toho wiđicž, zo 1329 krajny kniež peneckowſkim kniežam tule holu pſchepoda z tym prawom, „zo ſmędža tſecži džel wſchęch dawków z nowych wſow (de novis plantationibus) za ſo zdžeržecž.“ (Cod. Lus. 278.)

Zo je ſo w Pencku předy serbski ryčało, dopomina hiſhcze pomjenowanjo „Holunken“ t. r. holanow z lěta 1514, kotrejž Stražnicich (wajchtarjo) na tamnym hrodze mějachu (N. Script. rer. lus. III. 350 extr.), ale na wſach zhorjelskeje hole je ſo wot ſpočatka němcki ryčało.

Nowa, němcka wjes běchu tež nětčijsche Němcy (Döringhausen, předy tež: Türkenshausen, 1264 pač Düringenhausen) k połnocy wot Külowa. Běchu ſo tam thüringſcy pſchicžaharjo zaſydlili, kij najſkerje kaž kamjenczy knieža ſami z blízkoſeje Weißenfelſa poſhadžachu. Kunje tak bě tež nětčijsche město Külow (1248 villa Witigenow) na kózdy pad hakle wot Wittiga I. z Kamjence, kij bě ſrijedž 13. lěsttotetka žiwý, na zahonach staroserbskeje wſy Külowca nowo założena wjes. Tak tež pozdžiſho naſta Nowa wjes (1264 nova villa), jenož z Čzornym Halsichtrowom wot Külowca dželena, a Salow (1290 Salowe), kotrejž bu najſkerje z Němcami thüringſkeje Sale wobſadženy. Podobnje bě ſnadž nětčijsche Schwosdorf (pola Kamjence, 1225 Swavesdorf, 1284 Swabistorf) ſchwabska kolonija (woſada). — Najſkerje běchu ſo w Frankenthalu, k wjeczoru wot Biškopic (1241 Brankental) Frankowje zaſydlili. Móžno, zo bě Wiprecht z Groitscha († 1124) kaž na swoje herbſke kubla pola Pegowa, tak tež do Hornjeje Lužicy, kotrejž bě jomu joho mandželska ſobu pſchinjeſla, frankowſkich koloniſtow (woſadníkow) povočał. (Pofraćzowanjo.)

Z Lužic a Sakskeje.

Z Budyschina. Wot nas hido wozjewjene „Mjeńſche ſpěwarſke knihy“, kotrejž běchu hako „Pſchidawk k Nowej Žežuſowej Winicy“ wuſhke, móža ſo někto tež woſebje dōſtač a hodža ſo derje za katholſke ſchule, w kotrejž ſo serbski choralm spěw wuči. Pozdžiſho wuñdu k tomu hiſhcze choralne hloſy abo melodije, zo by ſo pſchewařenſcž w cyrkwinſkim spěwje ſkóncžnje z pomocu ſchulow dokonjała. Dokelž pač dýrbja ſo ſchulerjo a młodži ludžo tež pſchivučzowacž, zo běchu pſchi spěwje w cyrkwi na nutre modlitwy njezabhywali, je runje nowy wudawk ſpomnjených „Mjeńſchi ch ſpěwarſki“ z pſchidatymi najwažniſhimi m o d l i t w a m i wuſchoł pod woſebitym titlom: „Pobožny Špěwar.“ Tuto wopſchijia (z čyla 204 stronow) wſchelake modlitwy wob džen, pjetz Božich

mışhow, někotre myšhpory a t. d. Woſebje za te cyrkwie, hdžez ſo ſacžanski nyſchpor ſpěwa, namakaſch tu ſydommacje ſacžanskih pſalmow ze ſerbſkim pſcheležkom a 24 ſacžanskih hymnow z pořazanjem na te kherluſče, kiz ſu pſcheležk abo pſchedželjanjo tamnyh hymnow. Litanija lauretaňka a wo wſchitkých Swjatych je tež ſacžanska pódla ſerbſkeje, dale je Miferere, Domine rex, Ecce Dominus, Missa a Requiem wočiſhczane. Skócnjenje je ſo pſchidała ministracia, t. j. ſlužba ministranta pſchi wołtarju, joho wotmokwjenja a nadrobne rozwuczeњo. Tač ſměny tule nowu knižku woſebje ſchulerjam a mlođym ludžom naležnje poruczeć.

— Professor Seec, direktor twarcowſkeje ſchule w Žitarwie je wozjewiš, zo tſi plany za chrkę w Bacžonju hnydom po jutraci wubjerkej pſchedpołoži. Potom budže zhromadžzina wubjerka w Bacžonju, ſhtož Poſoł hiſhczé wozjewi.

— „Luzicžan“ (mečacžnik za piſmowſtvo, rycerſpýt a narodopis z podobiznami ſlowjanſkih časoruníkow a t. d.) wukhadža hižom 18 lét. W nowſhim času wón ſwoje město z džela wudawarſtwu „Lipu Serbſkeje“ wotſtupi, a hladajo na to, zo by ſo pſchez njoho rozpſchěſceranjo tutoho organa mlođih Serbow na žane waſchnjo njezadžewała, njeje wón cyle zaúdžene lěto wukhadžaſ. Mjez tym je ſo „Lipa Serbſka“, wot naſchich mlođih krajanow wudawana a wot naſchoho luda kħwalobnije witana, tač móćenje wobtwerdžila, zo jej wadžicž njebudže, hdžz ſo „Luzicžan“ z nowa wudawa, tola po druhim programmje. Duž budže ſo wón po zebranju wſchelakeje radh a wſchelakich žadajnow po zaſadach, bôle ſcheroſkikh, wudawacž, džiwajo nic jeno na lužiſkih Serbow, ale na wſchech ſlowjanow. Dla dopjelnjenja tutoho wotmyſlenja pſchinjeſe wón naſtaſki, naſtupace wſchě jenotliwe ſlowjanſke ſplahi, dale po njewobmjezovalnych časach podobizn ſlowjanow, ſlukowachch za ſlowjanſtwo pač ze ſlowom, pač ze ſlukom, a ſkócnjenje tež hudžbne a belletristiſke pſchiſlohi. W prením čiſle je tež jedyn ſlowjanſki hlos město dostał, tola jenož na pořadku a toho dla bjez hudžbnoho pſchewoda. My „Luzicžana“ wſchitkim, kiz w macjeńej ryczi radh cžitaja a ſo rozwuczeja, naležnje pſchiporuczeňam.

3. Huski. Po krótkej khorosči zemrje tudy 5. mierca knjeni hrabina Schall-Riauconrowa, rodž. ſwobodna knjeni z Palm. Wona bu haſke loni 20. meje zwěrowana. Pſchi ſwojim džewječměſacžnym pſchebywanju w Husch bě ſo haſko wulka dobrocérka kħudých a potřebných wopokaſala a ſebi wſchech wutroby dobyła. Žeje pohrjeb bě jara ſwiatocžny.

Ze wſchoho swěta.

Němska. Khežor w poſlednim času trochu na ſchiju khoruje a nje-móžeshe ſo tehoodla na pohrjebje poſlanoho marſhalala hrabje Roona wobdzělicž. Roon, ktryž běſhe rajchſtagſki zapoſlanc, bě do Barlina pſchijel, zo by na rajchſtagu ſobu wurađzował. Na pučju bě ſo pač zazymniš, z čožož tač ſkhorje, zo dyrbjeſche wumrječ. Wón je na ſwoje ſubko w Korbicach w

pruskej Hornjej Lužicy hrjebaný a zawoštají dweju synow, kij staj wýschkaj, jedyn bě w sedanskej bitwje padnył. Njebohi Noon bě wěriwy, pobožny muž — w našich dňach wulka cžeſc za tak woſobnoho knyeza.

— Z rycze, kotrež je wjérch Biſmark pſchi jednanju wo prancowym zakonu (po kotrejž bychu ſo pſchichodnje rajchstagſch zapoſlanch ſudniſch wotſchtaſowacj mohli, hdj bychu ſnadž w rajchstagu jara wótrje ryczelii) džeržaſ, chcedža někotſi ſudžicž, zo budže rajchstag rozpuſteſený. Zakon ſamón pak bu jednohloſnje zacéſnjeny.

— Že rycž, zo ſo za Elſaſ a Lotharingſku woſebite knyeſtvo poſtají a zo budže tam pruski kropryne tak doſho knyežicž, hacž budžetej pomjenowanej provinç k jednomu němſkomu krajej pſchizamknjenej. Hacž dotal ſluſhatej drje k Němcam, tola nie k žadnomu němſkomu krajej.

Austria. Čzoplicy zapíſha džen 3. febr. ze złotymi piſmikami do ſwojich ſtaſiñow. Na tymle dnju běchu ſo w hluvokoſeži 13 metrow k čzoplym žorłam doryſi. Woda poſakuje ſtaru čzoplotu wot 38 ſtupnjoſ Rdaumura. Duž nětko w tymle ſtarym kujpielanskim měſeże powſchitkomna radoſež knyezi a wſče woblieža, prjedy z bojoſcžu a ſtaroſcžu zmórfcheſzene, ſu ſo wuhlaſkowaſe. Wſchudžom ſu ſo tež z džakownoſežu wulke ſemſche džerželi. Schtož čzoplu wodu ſamu naſtupa, je hiſhce ſjewěſte, hacž budža ju z murjowanymi haczeñimi k tomu mužowacž, zo by ſama na wjérch zemje won žorliſa, abo hacž budža ju z hluviny horje plumpacž. Že wulka nadžija, zo budža Čzoplicy w leče wjele wot cuzych — khorých a wežipnych — wophtane a zo změja z toho dobre dohody.

Italska. W tutym kraju je knyežerſtvo hacž dotal 3037 mužſkich klóſchtrow z 29,863 rjadníkami (klóſchtſkimi bratrami) a 1207 žónſkich klóſchtrow z 23,999 knyežnami, potojkim wſcho do hromady 4244 klóſchtrow z 53,862 klóſchtſkimi woſobami zahnało. Za kranjene klóſchtſke kubla dosta 942 millijonow. Že Italska nětk zbožowniſcha hacž prjedy? Čítaj nowinę a ty ſo poſtróžiſh nad nuzu a hubjenſtwom, kij wſchudžom w „zjenocženej“ Italijsi knyežitej. Na rubjenych cyrkwiſtich kublach wotpočzuje poklečo Bože. To ſu wſchitej zhoniſti, kij ſwoju ruku za wobſedženſtowem cyrkwe wupſchestrjechū.

Jendželska. W Africu wobaraju ſo Jendželczenjo hiſhce ſe pſchecy pſched ſuluami w dobrých poſtajenjach a žadoſzivje czaſkaju na pomocne wójſko z Jendželskeje, kotrež je ſo hižo na puež podaſo. Wulke zbožo, zo je rěka Tugela po wulkich deſhcejach daſoko a ſcheročo wſcho pójzrjeſla tak, zo njeje woſakam krala Kethwaya móžno, do jendželskich krajow zaſtupicž. — W Afghaniſtanu by wſcho radž napsheczo Jendželczanam wojowaſo, ale pobrachuje naſedowarjow, kij bychu ſo wot njeſcheczelow njeſdali z pjenjezami wobtykacž. Indijski miestokral dosta pječa wot Žakuba Khana liſt, w kotrejž ſo wozjewjuje ſmjerč Šchira Alija a zwólniwoſež Žakubowa, z Jendželskimi ſo wujedniacž.

Bolharska. Za pschedsydu narodnoho sejma bu wuzwoleny exarch (arcibiskop) Anthimos, razny a zdélaný muž w stredznych létach. Wobobni z połodnišcheje Bolharskeje (naraúšcheje Rumelije) so po wobzamknienju sejma k wurdzowanjam njepschipuschezeja, zo bychu barlinske wuzginjenja pschekroczenie njebyše. Ale z tym njeje na žadne waschnjo pschidate, zo bychu Bolharowje na połdnju a połnochy jedyn narod njebyli, haj to je přenja winowatosc narodnoho sejma, zo by ze wschej swetu dželał na politiske a narodne zjenočenjo wszech bolharskich krajinow.

Naležnoscze našeho towarzstwa.

Sobustawu na lěto 1879: ff. 145—148. z Botrowa: Jakub Balcar, Miklawš Scholta, Michał Bobik, Jakub Luszanski; 149. a 150. ze Žuric: Miklawš Chž, Petr Veclich; 151. a 152. z Křepjiec: Miklawš Čenjež, Miklawš Koch; 153. Maria Mijanec z Košlowa; 154. Miklawš Frencel z Ralsic; 155. a 156. ze Schunowa: Miklawš Koch, Michał Rachel; 157. Jurij Kózlež z Nowoslic; 158.—160. ze Schunowa: Michał Holzik, Petr Scholta, Maria Rabec; 161. Jakub Bórnacz z Konjec; 162.—174. z Miloczic: Michał Jawork, Miklawš Brus, Michał Žwan, Miklawš Wawrik, Miklawš Ryčer, Jakub Bjarsk, Jakub Hejdán, Miklawš Lukáš, Miklawš Kral, Miklawš Pjecžka.

Sobustawu na lěto 1878: ff. 518. a 519. z Botrowa: Jakub Luszanski, Michał Krajc; 520. Anna Čemierka z Nowodwora; 521. Jan Chž ze Žuric; 522. a 523. ze Schunowa: Michał Rachel, Petr Scholta.

Darh a daní za chrkej w Baczonju.

Nawdath kapital a dotal nahromadzena daní wuzinjechtaj: 38,103 mark 17 p.

K czečeži Bozej a k spomoženju dusžow su dale woprowali: ff. N. N. z Budyschina 6 mark; N. N. z Budyschina 3 mark; B. ze St. C. 2 mark; Maria Lebješchyna z Hórkow 7 mark 50 p.; njemjenowana 1 mark; A. S. 15 mark.

Hromadze: 38,137 mark 67 p.

Darh za chrkej w Žitawje.

Wysokođost. konsistorialny radziecze superior a farat Buł w Dreždžanach 300 mark; k. assessor pschi wołkjesnym sudze a vikariatny sekretar Poland w Dreždžanach 60 mark; katolicka woſada w Nowych Dreždžanach 157 mark. — Dale z budyskeje woſady: „Čenjež, daj jej węczny wotpočzink!” 15 mark; A. S. 6 mark. — Z křečežanskeje woſady: ff. Křemjewana 1 mark; Maria Lebješchyna z Hórkow 7 mark 50 p.

W expedicjach „Katholickoho Posola” móža so dostać:

1. Mjenische spěwariske knihi

za katolickich Serbow. Brjadowal M. Hórník. 100 stronow. Zwiazane za 60 pjeniežkow.

2. Pobožny Spěwar.

Mjenische spěwariske knihi z modlitwami. Za katolickich Serbow wobdzelał a wudał M. Hórník. 204 stronow. Zwiazane w placze za 1 mark, w koži 1 m. 50 p., w koži a ze złotym ręzkiem 2 m.

Wobě knižcej hodžitej so derje za s̄chulu a za m̄lodosej.

Cžištež Smolerjec knihičiſtežernie w maczicžnym domje w Budyschinje.

(K tomu cžiſlu wozjetwienjo knihi: „Pobožny Spěwar“.)

Katholicki poſor



Wudawa so
prěnju a třećeu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Čudowy czaſopis.

Wudawany wot towarzſwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Cislo 7.

5. hapryla 1879.

Lětnik 17.

Podpjerajcze twar katholskeje cyrkwički w Hajnicach!

W lěće 1866 natwari firma Grützner a Faltis w Hajnicach blízko Budystec pschadownu abo pschedzenowu fabriku. Wot jeje ſpocžatka hacz do nětka běhu dželaczerjo a dželaczerki we ujej zwjetſcha z Čech, z Morawy a Schlezynſkeje, dokelž w tamných ſtronach tale induſtrijska hižo dawno wobstejſe. To budže pač tež pschichodnje tač, dokelž naſchi ludžo dželaja radſho w rólniſtwie a we wſchelakich rjemiſtſtach, dyžli we pschedzenowych fabrikach.

Wulki džel tychle ludži bydli we wulkim twarjenju, kotrež je ſo blízko fabrik za nich natwarilo, tola bydla tež z džela w bližſtich wsach budystec čanskeje wosady, t. r. w Hajnicach, Budystecach, Debsecach, Raſchowje, Lejnje a Zahorju.

Po wěrywuznacžu ſu hajnicžanschen fabrikſey dželaczerjo z dwěmaj tſecžnomaj a husto hiſčeje z wjetſhim dželom katholſey, po narodnoſeži pač je runje tač wjac Čechow dyžli Němcow. Po dotalnym žaſonju ſu do Budystec zaſarowani a zaſchulowani, tola hačo katholſey ſu farkej cyrkvi w Budyschinje pschipokazani. Tohodla tež ſczele tale cyrkej kózdy tydžen junu kaplana, někto ſ. Rólu (prjedy ſ. Lusčjanſkoho) do Budystec, zo by katholſkim džecžom w tamniſher ſchuli kſheſczanskemu wucžbu džeržał.

Džel tychle dželaczerjow drje wopytuje tachantsku abo farſku cyrkej w Budyschinje, ale mnohim je to tola trochu daloko, woſebje w žymiskim poſlēcze tajſim, kiz doſč dobreje draſty nimaju. Tač ſo ſtarwa, zo někotryžkuli tajſi wot cyrkwoj zdaleny woſitvěne w bohuſluženju a we zaſtaranju ſwojoho dužhovo- noho žižjenja.

Toho dala su dželacjerjo sami, wosebje někotsi katholisch mandželsch a starschi, kaž tež wobśedjerjo a wjedžicjerjo fabriki a duchowni w Budyschinje hižo dawno pſchečzo wuprajili, zo by so w Hajnicach katholiska privatna khaapała abo e cyrkvička natwarila, w kotrejž by duchowny z Budyschima z wopredka měsacjne jumu Bože služby džeržał a swjate sakramenty wudželał. To by dobrých katholikow wobkruečalo a linskich z nowa zahorilo za swjatu wěru a za swjatoſcjenjo dusche. To kózdy spóznawa a wuznawa.

Duž su po dleščich pſchedběžnych muradženjach wóndanjo najprjedy tſjo nanowje pſchihotowach wubjerk za tule naležnosćz wutworili a wot wobśedjerow fabriki twarske město za cyrkvičku wuproſhyli a tajke z hotovoſežu, fiz je pſchi-póznačja a džaka hódna, hnydom dóstali. Woni a jich pſchečzeljo su tež twarski plan wot k. Rauha, twarskoho miſchtra w Budyschinje, wudželacž dali. Po tymle planje a načiſtu budže twar cyrkvički z tórmikom na 5000 abo 6000 markow placječ, dokołž ma so na kamjentnym podložku jenož z cyhelow a drjewa twarieč.

Kaf by nětko móžno bylo, tónle twarski kapital nahromadžicž? Dželacjerjo a dželacjerki su slubili, w krótkim času najprjedy 500 markow nawdacž abo wot tydženſkeje mzdy sebi dacž wotčahnyeč. Wobśedjerjo fabriki su pſchez swojoho zastupnika k. A. Poraka hnydom 200 markow slubili; woni dadža, kaž bu prajene, tež twarske městno darmo ze slubjenjom, zo so cyrkvička katholikam pſchewostaja, kaž volko tam tajey budža, byrnje na imeno fabriki pſched wýshnoſežu zapisana byla. Zo pak tam dželacjerjo najbóle z Čech a z Morawy tež w pſichodnoſci budža, smy horjeka dopokazovali.

Hdyž by bohaty wulkomyſlny katholik dobreje wěch dla kapital požejíš, by so hnydom z twarjenjom započalo a i ětſa dokonjało. Za něhdje pječ ſet by so kapital zaſy wróčzo zaplačiš, dokołž by so wjedžicjerſtvo fabriki za placjenje staralo z wotčahowanjom dželka tydženſkeje mzdy, ſchtož pſchi někotrych ſtach dželacjerjow tójskto wucžinja. Tež z pſchedacža 300 ſydnich městnow we cyrkvičez by so wjele wuwikowało.

Hdyž pak nikoho k imenowanej wulkomyſlnosći wězo nuzowacž njemóža, su sebi někotsi dželacjerjo a jich pſchečzeljo zańdženu njejedželu, 30. měrca, po połdnju w bydle k. direktora Franca Steinbacha w Hajnicach muradžili, komitet za zberanje darow k twarjenju katholiskeje cyrkvički w Hajnicach tworicž a su wobſtačo toho samoho w tyče dnach cyrkwiſkej a duchownej wýshnoſci wozjewili. Do tohole komiteta sluscheja: k. Franc Portig hało pſchedyda, Jan Němeček, Burkhard Pitermuž, Karl Stupka, Wjaceſlaw Schöber, Vincenc Gründmann, kaplan Michał Róla hało połkadrnik a farař Hórník hało pišmanwiedżeń.

W spomnjenej zhromadžiznie wza na posledku imenowanej pſchisluſhnoſcž na so, zo by so mjez druhim a najprjedy na katholickich Serbow z naležnej próſtwu wobrocžiš, zo bych u z kheſečanskeje luboſcze twar cyrkvički w Hajnicach

podpjerać čełyli, hdźż so derje wě, zo woni nic jenož swój podobny z hromadny serbski wotmysł w Baczoniu tak bohače spečuju, ale tež w dalskich stronach wschelake katholiske naležnoścze podpjeraja.

Duż Was, lubi serbscy katholisci krajenjo! Luboznje proštu, podpjerajcze tež tule nowu katholisku węc! Wudželsze po móžnoſći snadž nětko jałmožnu pschi wozjewienju jubilejskoho lěta za twar katholiskeje cyrkwički w Hajnicach. Wy pomhacze z tym Boże kraleſtwo twaric w starych a młodych, tuhwiſlnych a pschichodnych werybratrach a weryſotrach! „Czinięce dobre wschitkim, woſebje tym, tig washeje wery ſu”, napomina Was ſwiaty Pawoł. Galat. 6, 10. Czinięce po tymle ſłowie tež pschi tutej pschiležnoſci!

M. Horňík, farař w Budyschinje.

Robert Berger. †

Z naſheje diöceſy a woſebje z jeje serbskoho džela je we starskim a nowiſkim časú wjèle duchownych wukhadžalo, kotsiž ſu w ſuſodnych a dalskich krajach ze žohnowanjom ſtukowali, woſebje w Czechach, Morawſkej a w Awſtriji, w Schlezynſkej a Poznańſkej a t. d. Někotri z tutych ſu tež w czubje na swój wótcny kraj rad ſpominali a jón rad wophtowali, hdźż je ſo jim móžnoſcz poſtižila. Jedyn taſki je po doſkim džele a žohnowanym ſtukowanju njedawno do węžnoſcze wotwołany był — wysokoſtojný kniez kanonikus a farař Robert Berger we Fraustadt uabo Wschowje w Poznańſkej. My tudý z tym radſho na njoho ſpominamy, hdźż ſmy joho tež po woſobje znali.

Rjebohi kniez Berger, z kſečeženſkim mjenom Petr, a z klóſchtriskim Robert, narodzi ſo 23. oktobra 1790 jako mandželski syn Bernharda Bergera, hofcencarja w Panczicach a joho mandželskeje Hanu. Kſečežený bu w khróſčanſkej farskej cyrkwi wot kapłana Jakuba Lebz. Nizsche ſchule je w Budyschinje wophtował a potom theologiju w Praž a w Nowej Cali ſtudował. Tehdy wobſtejſe hſchcze cisterciſki klóſchtr w Nowej Cali w Delnjej Lužicy niže Gubina, pod fotrohož abta tež hornjołužiſkaj klóſchtraj Marijna Hwězda a Marijny Dol ſluſtchęſtuj. Do tutoho nowocalſkoho klóſchtra zaſtupi naſh Berger a dóſta mjeno Robert. Wobſtažo klóſchtr běſhe hijo wobhrožene. Na kongressu we Winje bu ſlónčenje cyła Delnja Lužica a wjetſcha połoſca Hornijeje wot Sakskeje wottorhnijena a Pruskej pschidželena. Tak ſo ſta, zo 14. oktobra 1815 prior Michał Schöffig a cyły konwent cisterciſkých rjadníkow Nowu Calu wopuszczeſi. Naſh krajanc dóſta bórzy potom w cisterciſkim klóſchtrje Obra w Poznańſkej pschez abta Žorawſkoho nižsche ſwjeczizny 13. novembra 1815 a ſubdiakonat w Poznańju pschez poznańſkoho archiſkopa Gorzeňſkoho 19. novembra, diakonat pschez tohoſamoho 9. měrca 1816. Měſchniſku ſwjecziznu wudželi jomu biskop-abt Raczyński w cisterciſkim klóſchtrje Lendowje 17. měrca 1816. Najprjedy běſhe młodý duchowny za kapłana w klóſchtrje Paradižu, we Schwerinje (Skwierzyna) pschi Warcze, potom w

Leshnje, a Reisenje (Rydzyna). Tarcze město dosta najprjedy we Bargenje (Zbarzewo) a w juniju 1832 we Wschowje (Fraustadt). Tudy je hacz do swojeje smjercze jara dzělawy był we Krnejowej winicy a swoich zaſlužbow dla w swoich zaſtojnſtwaſtch wſchelake wopokazma dowery a czeſeče dostał. Tak bě wón pódla swoich duchownſtch službow wjacore ſčeta tež woſkresny ſchulſki inspektor a lokalne ſchulſke dohladowaſtvo je hakle w loni zložil. W lécze 1864 bu wón czeſtin ſanonikus metropolitanskoho kapitla w Poznanju. W lécze 1866 ſwjeczeſche wón, wot Němcow a Polakow jenak czeſczowaný, swój měſtchniſki jubilej pſchi powschitkownym dzělbračzu. Cyrkwinia wychnoſez poſla jomu jara počeſczowałach zbožopschejach liſt; w nim pſchipóznawa administrator poznaňſteje diöceſy, k. Brzezinſki, zjawnje joho ſwérne ſtukowanjo a pſchispomina woſebje, ſhco je za ſchulu czinił z powołaniem ſchulſkich ſchérých ſotrow. Swětna wychnoſez paſ ſpožeji jomu tehdom rjad czeřwienoho woſiola tſeczeje klaffy. Boh bě jomu doſke ſčeta ſtrowotu zdžeržaſ; tola 6. meje 1877 bu njebohi knjez wot Božeje ruczki zajath a bě potom wjele měſacow khory. Hdyž bě z Božej pomocu zaſy woſkhorjeſ, poda ſo k poſylnjenju w léczu 1878 do kupjele w Čoplicach, ſhcož bě, kaž ſmy ſami na nim wiđeli, jomu wubjernje pomhało. Na dompučzu wopulta wón swojoho pſcheczelę z mlodoſćze, k. ſanonika Barthę w Chróſcicach. Na ſi. tſioch kralow t. I. paſ bě k. Berger poſleni ſrój w cyrkwi, dofeſz leſtar jomu to potom wjach njedowoli. Na 2. džení měrca ſlyſcieſche hiſhče doma ſpowiedź ſchérých ſotrow, ale 5. měrca dyrbjeſche ſo na khore ſož lehnyč. Ze ſwiatymi ſakramentami wobstarany wumrje 13. měrca wječor krótko pſched 9. hođinu. Poňdželu, 17. měrca, běſche joho ſwiatocžny pohrjeb, na kotrymž běſche wjele duchownſtwa a cyła woſada, joho pſcheczelſtvo z wjacorých měst Poznaňſteje, kaž tež z joho wótežin, z Pancžic a Worklec.

Boh, kotryž je zemrjetoho duchownohho tudy z czeſtnej krónu starobhy wuznamjeniš, wiđiel jomu nětko hiſhče kraſniſhu krónu wěcznoho zbožnoho žiwingen!

M. H.

¶ ſtaſiſnam poněmczenja w Hornjej Lužicy.

(Poſtracžowanjo.)

Za nowe němske woſady maju někotri tež wſchitke wſy, kotrež ſo z pſchi-dawkom „Němski“ wot druheje ſerbſkeje a, kaž ſo zda, ſtarſkeje wſy tohoſamoho imena rozdželeja; tak na pſch. Němski Woſyl (Oſſig) wot Serbſkoho Woſyka, Němske Pazlicy wot Serbſkich Pazlic, Němska Biela (Deutsch- [nětko Ober-] Biela, njeſaloſko Beneck) wot Serbſkeje [nětko Delnjeje] Bielle, dale Hornje a Delnje Kundracžich wot Serbſkich Kundracžic (Kunnersdorf, 1317 Konradsdorf ſlavicalis) a t. r. Ale kaž je wot wěchwuſtojnych dopokazane, njerozſudži pſchidawk „Němski“ abo „Serbſki“ z wěſtoſcžu narodnoſez prěních woſyhdlerjow tychle wſow: tak je ſo za nětčiſche Němske

Pawłoc'h prénjotne serbske mјeno „Wjasławecy” (w lіsczinach: Wjaslawindorf) zdžeržalo (Lauſitzer Magazin 1870 str. 53.) Wyšče teho ryczi ſo we Serbskim Woſyku a Serbskej Vělej hižo wot 14., w Serbskich Kunderacžicach wot 17. lěftotetka němſki, w Němſkich Paźlicach pač, kaž tež we ſamych němſkich kolonijach Němcach, Kulowje, Salowje hižo wot lěftotetkow nimale vjež wuměnjenja serbski.

Ženje pač zabycz njeſmijem, zo němſke mјeno w serbskej woſkoſteſći hiſcheže z wěſtoſežu njepokazuje na němſke załoženjo tuteje wſy. Wſchak je znate, zo Němcy po čzaſu wſchelake serbske mjenia do němſkich pſcheworichu. To je ſo na ſchtwore waſchnjo ſtało, najprjedy z pſchelozjenjom na pſch. Brěza němſki Birke, Buſkojna němſki Buchwalde, Hatk němſki Teiche, Stróža němſki Warthe, Zahor němſki Berge — potom ze ſkepanjom ſerbskoho mjenia do němſkoho, podobniſe klinežacovo mјena, tak Stróžiſchczo (po prawom: Wachplatz) do Strohſchüz, — dale z pſchipoſloženjom čzaſe nowych mjenow, kaž Buſech (1222 Buſekwiz) němſki Hochkirch, Bělczecy (hač do nowiſchoho čzaſa w cyrkwiſtich knihach a tež na kartach: Belschwiz) němſki Ebendorf, Wujezd (1252 Wgeſt) pola Kettic němſki Breitenseld, Ledžborich*) němſki Taſchendorf, Raſech němſki Königsvartha — ſkónčnije z pomjenovanjom wſy po němſkim wobſedžerju, kaž Pawłoc'h, Kunderacžich,** Bernadžich wot: Paul, Konrad, Bernhard.

Na krótkim wječoru Hornjeje Lužic̄ namaka ſo hižo z 13. lěftotetka wjeli wſow z němſkim mjenom, hačrunje hač do nowoho a najnowiſchoho čzaſa serbske woſtachu. Tak ma wot 19 wſow, kotrež rulandske kniejiſtwo tworjachu, wjac dyžli 10 bóle abo mjenje němſke mјeno. A tola je ſo tam hiſcheže hač do konca 16. lěftotetka wſchudžom ſerbski ryczało. (Richard Andree, Wendische Wanderstudien 1874.) — Tak je ſo tež mělo w něhdúſkim kamerenc̄skim kniejiſtwje, kotrež jo wot Počzinch hač řelóſchtrſkej Wodže wupſchěſcerashe. Wot tych něhdžje 72 wſow, k njomu pſchiluſchach, ma nic mjenje hač 38 pač čzaſe němſke, pač poněmečjene mјeno. My je tu z wjetſcha podamy: Rańcžik (Rehnsdorf, 1264 Reſehnsdorf), Žežerch (Gersdorf, 1225 Gerlages-

*) Schröd Ledžborich nastupa, dha je drje ſo zaſtarjku němſki piſar na hancze Serba praschal: Was heißt denn ledžba? Wbhoi Serb nije na to němſti wotmolwieč moħt a je z ruku na ledžbu (die Lende) pokazał, Němečk pač je ſebi myſtil, zo zač (die Taſche) měni, a tak je potom z Ledžborec němſki Taſchendorf nastalo. Hdy by Němc prawje zhōdal, dha býchu Ledžborech drje netko němſki Lendendorf rekala.

**) Tele mjenia njepokazaju na prénjoho zaſožerja, ale z wjetſcha na wobſedžerja. Jaſny pſchikkad podamy z Tzschoppe a Stenzel Urkundenſammlung über Schles. Dörfer str. 118 a 128. Po nimaj reklaſhe jedna pôlska wjes Lanca, ale 1185 bu po diakonu Bartholomäusu, kotremuž pſchiluſchach, pſchemjenowana do Bartholomäusdorf, požđiſiho zač do Hennersdorf (Heinrichsdorf.) — 1306 pſcheda Lukash, Domſlawow syn, kruh swojeje wſy Lukashowic, kotrež bě předny po joho nanje, potajkim po ſwojim prjedawſkim wobſedžerju, Domſlawich rekala.

dorf, 1361 Gerlachendorf, 1416 Gerlisdorf), Bisškopich abo Bisčno (Bischheim, 1225 Bischofesheim), Haſlow (Haſlich, 1338 Hezelech, 1380 Heſelecht), Schwoosdorf (1225 Swawesdorf, 1447 Swobisdorf), Brunjow (1225 Brunowe), Lepkarjech (Lückersdorf, 1225 a hřeče 1263 Lipgersdorf), Henrikech (Hennersdorf, 1263 Heinrichsdorf), Brěznja (Wieſe, 1248 a 1264 Pratum), Bambruch (Bernbruch, 1225 Berenpruche), Hlinka (Kunnersdorf, 1225 Kunratesdorf), Schumbach (Schönbach, 1225 Sconenbach), Wukech (Haſsdorf, 1308 Hugisdorf), Lubnow (Liebenau, 1225 Liebenowe), Kurbach (Rohrbach, 1263 Rorebach), Hwózdnica (Petersheim, 1225 Petershagen), Gottschdorſ (1225 Goztin, 1384 Gofisldorf, 1432 Gotzilßdorf, 1458 Gotsdorf), Běla Woda (Weißbach 1432, ps̄chirun. Čorna Woda [Schwarzbach] w rulandſkim knjeſtwje), Hrabow a Hrabowka (Groß- und Klein-Gräbchen, 1225 Grabowe) Niedzichow (Bernsdorf 1438), Němſke Pazlich (1225 Pazeliz, Němſke a Serbſke Pazlich ſu přeni króz 1438 wot fo dželene), klóſchtr Marina Hwězda (Kloſter Marienſtern, 1248 wot kampjencskich knjezow założeny), Budwoř (Höflein, 1301 Hövelin), Hranica (Grenze, 1352 die Grenic), Róžant (Rosenthal 1350), Schunow (Schönau, 1414 Schönaw), Salow (Saalau), Kulow (Wittichenau), Nowa Wjes (Neudorf), Němcyn (Döringenhausen). Na narañschej stronje Klóſchtrſkeje Wody němſke mjená wſow nimale číſeče wopſchewauju. Spomnjene němſke mjená běchu němſcy kampjencsy knjeza serbſkim wſam nawdali. A hacžrunje číle knježa po móžnoſći poněmčachu, němſke města założowachu a němſkých wosadníkow (kolonistow) do kraja wołachu, hacžrunje po jich knjeſtwje ſtara droha džesche, po kotrejž němſcy ps̄chikhadnich po týſacach ps̄chę kampjenc do Schlezynſkeje čzahachu, ps̄chę tola pak je fo na koncu 16. lětſtotetka drje po cílém kampjencskim knjeſtwje serbſki ryczo, a fo k ranju wot města kampjenc hřeče rycži. Poněmczenjo wjeſtňich mjenow njeje potajkim narodnoſci jich wobydlerjow zefchodzięlo. Haj němſcy wobydlerjo w Němcach a wołknosći, dokelž běchu ze wſchěch ſtronow wot Serbow wobdacži, ſu fo ſkónčnje ſami ps̄chęserbſhęzili. Hafle pomalu, po minjenju lětſtotetkov je Němcowſtwo z Míšchonſkeje ſem dale ſahało a jednu wosadu po druhej Serbam wottorhowało.

(Počrakovano.)

„Dži k Józefej!“

Haj dži k njomu, t. r. wobrocz fo w modlenju z cyłej dowěru k njomu, proſch joho nutrije wo joho mócnu zaſtupnu proſtwu, a zawérno, tebi budže we wſchěch naležnoſćach pomhane. Abo njezamóži traž wón nam pomhacz haſko Jezuſowu zežinjer, haſko nawożenia maczerje Bożeje, haſko patron katholſteje cyrkwe a haſko patron we wſchěch naležnoſćach žinjenja? Týſach króz je wón k njomu ſo wołacym a dowěrjacym w nuzy, horju, ſtrásce a khorosćach pomhał.

Nowy zjawny dopokaz toho je ſo njeſdawno w katholſkich Serbach ſtał.

Syrota a służowna holca H. z N. W. běsche došli čas hžo na wocži jara hubjena. Hacž runje bě swoju lětnu zaſlužbu lekarjam zdawała a wschě jenož mózne ſredki naňožowała, njeponháſhe to tola nicžo, tač zo bě najwjetſhi ſtrach, zo wo widženjo pſchimí dže. Na radženjo M. B. w P. wona džewjecznoſkuſ pobožnoſcz k ſwj. Dózefej džeržeſche, cyku swoju dowěru na joho mócnu zaſtupnu proſtwu a joho zaſlužby ſtajo. A hlej, jeje widženjo běsche ſo w tymle krótkim času na ſpo- džiwe waſchnjo porjedžalo, a hdnyž bě hischeze jedyn krócz w džewjeczich dnach joho nutrjenje wo joho zaſtupnu proſtwu pola Boha a Žezuſa proſyła a swoju pobožnoſcz z dōſtaczom ſwj. ſakramentow pokutę a wołtarja ſkónczila, buſhćeje jeje wocži zaſ czerſtwej a ſtrowej, a jeje widženjo tač dobre, kaž předy khorosče.

Toho dla wſchitcy, kž ſeže zrudni a khor, wo nužy abo ſtrach, „Džicže, haj džicže k Dózefej!“

M. B.

3 Lujich a Šakſteje.

Z Budyschina. Zańdženu njedželu je ze wſchěch kletkow wozjewjane bylo, zo může ſo w naſchimaj diöceſomaj po poſtajenju ſwjatoho Wóteča z jednym dōſtaczom ſwjatej ſakramentow pokutę a wołtarja jutrownej winowatoſci a tež jubilejſkomu wotpuſſej doſcz cžinicž.

Z Bačonja. K naſchej nowej cyrkwi, kotaž budže k cžesci najwjetſiſchej wutrobje Žezuſowej natwarjena, je ſo zaſ 126 fórow kamjeni z naſcheje ſkały nawozylo. Pſchi tym wobdzelačhu ſo cžile bačonſcę, hako: A. Smoła z 22, J. Piech z 13, wudowa M. Riebiſhowa ze 16, M. Schewcžik z 12 a N. Delanck z 18, dale J. Rynč z Czornec z 22, a J. Cyž ze Strožiſcheza z 23 fórami. Kamjenje na wozy ſkładowachu Jan Měrczink, Jakub Měrczink Jan Hendrich, Jan Harnap, Ernst Benſch a Miklawſch Zmij, wſchity z Haſlowa. Prěni ſchtyrjo ſu ſkaļarjo a ſu poſkra dnia darmo naſkladowali. Z woſow wotkladowalou ſtaj Jan Knebel z Haſlowa a Miklawſch Haſchka ze Gulschec. Małamanych je zaſ wjele kamjeni, a te budža, da-li Bóh, w ſwojim času wotwoženi wot dobrých křeſćianow, kž wopominaju, zo ſo wſchitko Bohu ſamomu ſtawa, ſchtožkuli k twarej noweje cyrkwe cžinja. Pſchiſpomnicž hiſcheze dyrbju, zo ſu tež naſche wjeſne džecži z małym wózyczkom hžo ſchwarmu hromadu kamjeni nawozylo. Smy ſylneje nadžije, zo budže z najmienſha w nazymju zaſkadny kamjeni k nowej cyrkwi położeny.

Z Brunjowa. Naſch hródowſki kaplan, k. Hermann Blathner, kž je dwě ſečeje mjez nami ſkutkowaſ, chce ſwoju ſlužbu wopuſtſeſicž a ſo dom do Hannoverskeje wróczęſi.

M. Š.

Ze Šcheraſhowa. Kral Albert je domownikej ſcheraſhowskoho hrodu, k. Hawſchtynej Čnýej, za joho 50 lětnu ſwérnu ſlužbu zaſlužbny kſchij ſpožeſil, kotaž bu jomu 20. měrca na budyskim tachantſtwie ſwjatoczne pſchepodaty. Staruſki kniež je předy z wužerjom był, dyrbjeſche pač padawewe khorosče dla ſwojoho zaſtojnſtwa ſo wždacž, a zaſtawasche potom něčejiſhu ſlužbu.

3 kłosztra Marinoho Dosa. Dżensa tydżenja pschi połdnju k na poł jednej je so ze wschemi swiatoszemi na pucz do węcznoszże derje pschihotowanym zbożniye ze sweta minył schosar k. Michał Kołka. Wón bě swerny pscheczel a sobustaw towarzstwa SS. Cyrylla a Methoda. R. i. p.!

3 Drežjan. Na swj. Józefa bu Joho Zafnośz hrabja Karl ze Schönburg-Forderglauchawa, wudowc, kiz bě so psched neschto létami ze swojej njeboh mandżelskej w Romje do katholiskej cyrkwe wrócił, zwierowanym z hrabinu Sofiju Ursel, dżowku wójwody Ursel, wjecha z Aache a t. d. w Belgiskej. Zwierowanjo so z hamżowej dowolnoścju — posta dla — w Brüsselu sta.

Ze wschohho swęta.

Nemska. Khezor njemóžesje swoje 82. narodniny 22. mérca w połnej wjełoszci swiecic. Wón bě so njedawno pschi boku swojeje mandżelskej w królewskim hrodze wobsunyl a panył, a tónle pad zmieje za njoho po wschem zdaczu ważne szczehwki. Duż dha dyrbi nětko doma wostawacz a wopyty a pschednośczi so mało hdz pschizwoleja. Schędźiwomu khezorej chce so wjele spać, ale ze wschohho dołhoho spanja jomu żanoho woschewjenja a posylnjenja njeje.

— W Mnihowje 20. mérca znaty „staro-katholik“ Jan Huber wumrje. Z nim je so jedyn z hłownych stolpow „staro-katholitwa“ rozmalał. — Tu njech je pschisownjene, zo je so w němskim khezorstwie wot „staro-katholicki“ predrjow hido wosom wożeniło. Hdzyż zmieje kózdy z nich żonu, potom drje też cykle „staro-katholitwo“ spać pónidze. W Bonnje staj taj dwaj shtudentai, kiz w minijentym semestrije tamnišchi „staro-katholiku“ fakultetu tworjeschtaj, so njedawno k cyrkwi wróciłoj a chcetaj něhdze druhdże na „romsko-katholiske“ duchownstwo shtudowacz.

— Skonečnje je tola marpingſka naležnosć (w leſu njedalo ko Marpinga bě so Macz Boża ludżom wożewjowała) śudnişy pschepytowana była. Nic mjenje hacż 163 swědkow je psched krajny sud do Saarbrückena skazanych bylo. Procesz zapocząt so 3. mérca a wusudżenjo budże dżensa, 5. hapryla, wożewjene Wobskorżowani rozpadaļu do tħjoch rjadowmijow: 1. do tħich tħjoch dżeczi a sħtyrjoch mužow, kiz praja, zo su Macz Bożu widżeli; 2. do tħich, kiz su tomu wérili a to roszċerjeli; 3. do tħich, kiz su so wojakam a żandarmam stajeli, hdzyż chchhu ludži z leſa wuħnač. Wo prēnimaj rjadowmijomaj wobskorżowace pišmo meni, zo su něschto tajke wunjesli, zo byxu wot wopytowarjow nowoho swiatoho města jałmožnu dōstawali. Cyrtwinska wyschnoscż so boħużel pschi tymle pschepytowanju njeje wobdżelicz mohla — „kulturalnoho wożowanja“ dla. Marpingen k trierskomu biskopstwu flusħha a tu je biskop psched wjach létami zemrjeł a tħantiski kapitel żadnego biskopskoho zastrupnika wuzwolicż njemóže, kiz by so mejskim zakonjam podeżisnył. Zenož tajfħo pak by knieżerstwo pschispóznało. Ale pschepytanja swętnieje wyschnoszże cyrtwinskie pschepytanjo na żadyn pad

zaſtupicž nijemóże. Nas by pschez měru daloko wjedko, hdyn bychmy chchli chle ſudzenjo wopisacž, wone je we wjele wěcach jara zaſhmjatane. Hodži pač so, zo so hichče na nje wróczimy. Jenož to naſpomnium: Njech tele ſudzenjo fažkuli pschech wupadnje, c̄y rkej so pschi tym wobdželiła njeje. Hdyn by so ta cyka wěc biſkopej wozjewila a won ju pschez cyrkwiſſkich zaſtojnikiow psche-pytacž dał, wona by nam hižo dawno jaſna byla, pschetož naſche měnjenjo w cyrkwiſſkich naležnoſćach so jenož wuſudzenju cyrkwiſſkeje wychnoſće podczęſjuje.

Awſtrija. Wuherſka je njedawno z njezbožom domapytana byla, kotrež, džatowanu Bohu, husto so njepodawa. Město Szegedin, kiž ma na 70,000 wobydlerjow, bu w noch wot 11. hacž k 12. měrca czisceje potepjene. Rěka Tisza je hižo w předawſkich časach wokołny kraj husto doſč ſuwodžala, czohož dla je so njedaloko njeje w nowiſkim času pschech wjac a wjac haczeńow natwarilo. 1. měrca bě woda w Tiszy 24 stopow wysoka a poſpochi pschibjerachce. 2. měrca nadpadže najatych dželacžerjow strach a woni wopuſcicžihi zwonkowne haczeńjo. Nětko dyrbjachu wojach na jich město ſtupicž Ale w noch k 5. měrca pschedrēchu wody druhe haczeńjo, nazajtra tsecze. 8. měrca běchu wody njepoſrednje psched městom, a dobywachu so z njemdrej mocu na poſlednie haczeńjo. Khwilu so zezda, hačko dyrbjał Szegedin psched njezbožom wobarnowanu wostacž. Ale na dobo naſta rozm̄y wichor. Tón schwikaſche wyſoke žołny pschech haczeńja a delka je podmlejſeſhe. Duž so sta te njezbožo! Wot 10,000 twarjenjow je so 8200, mjez nimi něhdže 4800 domiſkich, zaſyplo a, faž daloko je znate, je 1900 ludži za hinylo. Awſtriſki khězor bě 17. měrca sam do Szegedina pschijel. Na powitace ſłowa tamniſchoho měſčęzanosty won rječny: „Wulka wutrobnia boleſć je mje jow pschewodžala; ja chch z wocžomaj widzecž, tač je so tutomu njezbožownomu městu zefčko; wutroba mje boli, hdyn teles wulke njezbožo widžu. Ja so nadzijam, zo zaſy lepsche časih pschindu a Szegedin z nowa zaſczęſe. Njerudzje ſo psche wſchu měru, pomoc pschindže.“ A tale lubjena pomoc tež hižo pschitħadža. Wschudžom ſo bohate darh za teles wbohe město naſdawaja. — Nětko pač woda pomalu ſpadeuje. Hižo ſu ju někotre haſh wotbykle, rozpadanki pač khodzenjo po nich zađewaju a na druhich haſach hichče kruchi tſechow wokoło płowaju. Zhnile ſmierdzenjo pschibjera. Wyſche toho knieži tam ſchijaca khoroſcž difteritis, wosbeje mjez džecžimi. Na kóčki a pſy, kiž ſu wodži wucžekke, ſo nětko tſela, dokelž ſu ſo někotre ſkazyle a maju ludžo toho dla psched nimi strach.

— Mađarjo wuherſkich Serbow na wſchě móžne waſchnio podczęſciežuju a pscheſežhaja, tač zo móžemh jich w někotrym naſtupanju z Turkami pschirunacž. Njedaloko Szegedina pač serbske město Mała Kikinda leži. Wobydlerjo Szegedina ſu pač ſkoro wſchity Mađarjo a toho dla žadyn džiw nječe, zo woni, ſpominajo na zloſč, kotrež je mađarski lud tež kikindskim Serbam ežniſ, ſo strachowachu, tuthych Serbow w swojej nuzi wo pomoc proſycž. Ale kikindſey

Serbja tajch njeftchesczenjo njebéchu, kaž sebi to szegedinsch Madžarjo mysslachu. Woni jim złóscz z lubosczu placzachu a jich nużowachu, zo bychu t nim do kin-
findy pschiſhli. A zo su to szegedinsch Madžarjo czinili, to so wě, a su toho
dla wszech kikindske domy hacz do hembjerków ze szegedinskimi powodzenymi na-
pjelnjene. Tajska smilnoſc kikindskich Serbow je pač so tež khežorej wulcy spo-
dobała, a wón je jich toho dla jara pochwalił.

— Hadiči Šoja, znaty nawiedowat bosenskich zbežkarjow, bu do nohi
tseleny a ranu njebě móžno zahojicž. Wotrézanju nohi bě so dotal pschech stajał,
někto pač je do toho zwolił, njewidžo druheje pomocy. Džensa tydżenia bu
jomu noha w pschitomnoſći hdom lěkarjow pod kolenom wotrézana.

Italſka. W pschichobnym skradźnym konſistoriju budże 12 nowych kar-
dinalow pomjenowanych. Kaž so piſa, budże mjez nimi: wysokodostojny kniež
Dr. Newmann z Fendželſteje (tiz halo anglikanſki duchowny do tak mjenowanych
Buſeſtow kuschesche a potom z wjele družimi so do katholſkeje cyrkwe wrócił)
a wuczeny Němec Hergenrötter, professor cyrkwiſskich stariznow we Bürzburgu.

Turkowska. Wulke moç su pschistupile t italskomu namjetu, zo by na-
raňscha a Rumelija (połodniſcha Bołharska) po wotczehnjenju ruskoſta wójſka
zhromadnje wobsadžena była a zo by so na tym wotdželenjo ruskoſta, awstrijskoſta
a italskoſta wójſka wobdzeliſto (Fendželska hido hjez toho ze swoim lódžtſtwom
[Flotte] hacz dotal njedaloko Konstantinopla steji). Wschitke wulke moç su t
tutomu namjetej pschistupile. Hacz so tam wschitc mjez ſobu do pukow nje-
dadža, ſchtó chcył to prajicž? — Na wobčežowanjo Turkowskeje, zo ma z wob-
sadženja Rumelije cziſce wuzamknijena bycž, je so poſtajilo, Turcy wobsadža
połodniſche mjez, Rusowje połnocne, jendželske, awstrijske a italske wójſko pač
cyly woſtatiſty kraj. — Pósla zbežka w połodniſchej Macedoniji je zas druhi w
Albanii wupuſnij. Turkowske kniežerſtwo da 60 woſobnych Albancow sa-
dziež, a chce wobydlerjam wſchu brói wzacž a moc albañſkoſta zwjazka (ligh)
zlamacž, tiz jej straſchny bycž poczina. To drje tak lohko njeponidze. — Zo
je w Konstantinoplu jara zle, je z toho widzecž, zo je sultan ze swoich mjenje
trěbných ſlěbornych a złotych ſudobjow pjenježy bicž dał, zo by papierjane pje-
niezy kupowaſt a tak jich placziznu powyschit. To budże drje mało pomhačž.

Rusowska. Hacz runje su haſke psched někotrymi časami w Petersburgu
tóſſchto tak mjenowanych n i h i l i ſtow, t. r. tajkich ludzi wusłedžili a sadžili, tiz
chcedža wſchou dotalny krajny porjad powrózicž, wyschnoſcze a cyrkwe zahnacž,
dha to tola wjele pomhało njeje. Mjenujec jako so wondano general Drent-
tel en, kotryž je rozaſzowat tajneje policije w Petersburgu, po jenej haſy wje-
zſeſte, pschijęcha jedyn čłowiek na konju a na Drentelena tseli — a na to cze-
kaſche. Drentelen, kotryž běſte njezranjeny wostał, pschilaſa swoim ludžom,
zo bychu za tym čłowiekom honili. Woni drje to ſčinichu, ale wón jim, hacz
runje jomu kón pany, tola wuczeſtny, dokelž joho wóz ze ſpěchnymaj konjomaj
wotwjeze.

Wschelcziuji.

Zbožo pschi njezbožu. Ze Schöndamerawa (pola Braunsberga) piſche ſo „Erml. Ztg.“: Tu poda ſo wěc, kotaž móžesche wulke njezbožo pschihotowac̄. Sedyn wobſedžer da njedaloko ſchule ſchtom, na 80 stopow wysoki a delka 5 stopow w pscheręku ſhly, puſchejec̄. Wsché hlowne körjenje běchu pscherubane, a dželac̄erjo podachu ſo t wobjedu ménjo, zo jim móžno njeje, ſchtom hiſhceje džensa ſpomalic̄. Schulfke džec̄i zhromadžichu ſo w bližkoſci a hraſtachu njezohu ſo njenadžijo pschi hromadže drjewa. Na dobo je ſkyc̄ec̄: „Schtom pada“. Maſtrózane džec̄i ſo rozbeža, ale bohužel pscheropozdje. Z wulkim ropotom a wrjefkom wali ſo ſchtom runu měru na naſpomnjenie drjewo a po hrjeba 30 holčatkov pod swojimi muž tolſtymi haſzami. Zo by tež jedne džec̄o njezranjene wofstac̄ mohlo, njezeda ſo móžno. Džec̄i pod haſzami zaſhiežachu, a w tymſamym woſamiknjenju wuſkocži z nich dwacyži holčatkov, a z blédym, naſtrózanim wobſiežom na ſchtom hladaju a ſo ſpođivajeo prasheja, ſchto ſo ſtało. Bórzy ſu wſché wuſchle hac̄ na jednu holčku, kžiž bě wot woſamanych haſzow a tam ležacoho drjewa tak tkóžena, zo ſo hnuc̄ njemóžeshe. Ludžo tež tuto džec̄o z joho wuzkoscje wumozíchu. Hdyž běchu přenje ſtróžele ſo minyše, počzachu džec̄i pschehladowac̄, a tu naniakachu, zo bě jene lutke džec̄o z lohka ranjene a ſchtyri mało wobodréne, wſché druhe pač běchu njezranjene. Na praschenjo, tak ſu taſkomu ſtrachej wučekke, holčatka z wjeſoſcju wotmolwic̄u: „Zandžel pěſton je naš zakital.“

Naležnoſcze naſchoho towarzſtwia.

Sobuſtawu na lěto 1879: ll. 175. a 176. z Marineje Hwězdž: P. Wjac̄ław Tojscher, P. Vincenc Bielfind; 177. Miftawſch Hetasch z Kanec; 178. a 179. z Kuforva: wucžer August Bräuer, pjetar Želnak; 180. a 181. z Kalbie: Miftawſch Barjeňk, Handrij Wjac̄ław; 182. a 183. z Róžanta: Miftawſch Scholta, Jakub Blažk; 184. Madlena Bardonja z Peſtec; 185. Wóſchla Schimlowa ze Šernjan; 186. Miftawſch Vjedrich ze Smjerdžaceje; 187.—189. z Khróſcje: Jakub Wujesch, Maria Wawrikowa, Jurij Piech; 190. Miftawſch Jeſchki z Kopſchina; 191. Miftawſch Jórdan z Čežkac; 192. Ernst Lenzh z Haſlowa; 193. Jakub Bryl ze Staréje Čyhelnic; 194. Madlena Riedlec z Hórkow; 195. Jakub Donat z Nuknich; 196. Karl Herbrich z Kupjete; 197. Jakub Trhžek ze Smježkac; 198. Hana Piechowá z Čežace; 199. Jakub Mjechela ze Bejic; 200. Jakub Žopa ze Šulſhac; 201. Maria Byndžic z Eufežja; 202. Petr Kravža z Noweje Žafeinch; 203. wucžer Hermann Žurk z Workle; 204. M.

Porjedjenjo. Čísto 153. Maria Míjanec z Koſlowa zaplačila na lěto 1878.

Sobuſtawu na lěto 1878: ll. 524. Petr Walda ze Serbſkich Pažlic; 525. Miftawſch Hetasch z Kanec; 526. rendant Michal Besser w Marinej Hwězdže; 527. kublet Žur ze Swinarnej; 528. Jakub Schócka z Kamjenca; 529. Miftawſch Suchi z Rjebjelcje; 530. Madlena Bardonja z Peſtec; 531. Maria Domashčyna; 532. wucžer Hermann Žurk z Workle; 533. Miftawſch Jórdan z Čežkac; 534. Jan Wjeclich z Horj; 535. Ernst Benjach z Haſlowa; 536. Miftawſch Suchi z Eufežja; 537. Maria Wawrikowa z Khróſcje; 538. M.

Dobrowolne daru za towarzſtvo: ll. Miftawſch Jórdan 50 p.; Jakub Donat 50 p.

Darh a daní za chrkej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadzena daní wuczinjeschtaj: 38,137 mark 67 p.

Ke čzečej Bozej a k spomoženju dušhow su dale woprowali: ff. sotry K. z B. (jubilejski dar) 6 mark; M. z Konjec (jubilejski dar) 1 mark; N. z Ralbic (jubilejski dar) 1 mark; H. z Ralbic (jubilejski dar) 50 p.; pschedate kupony: 6 m.; lužiski 6 m.; kamjencske 15 m.; safski rentske 5 m.

Hromadže: 38,178 mark 17 p.

Darh za chrkej w Žitawje.

„Wedna ze starých služownicow w Marinej Hwězdje dari swoje nalutowaujo“ (psíchez k. Dr. Eifelta) 152 mark; M. K. z Ralbic 1 mark; H. J. z Ralbic 1 m. 50 p.; K. z B. 3 mark.

Darh za chrkwičku w Hajnicach.

K. farat Hórník (jubilejski dar) 30 mark; kaplan Michal Róla (jubilejski dar) 10 mark; farat H. Ducezman 3 mark; J. N. 1 mark.

Hromadže: 44 mark.

Daraj za swj. Wótcia: Sotry K. z B. (jubilejski dar) 6 mark; Michal Vjedrich ze Smjerdzaceje 50 p.

W expedicijach „Katholiskoho Posola“ móža so dostačz:

1. Mjenische spěwariske knihi

za katholickich Serbow. Brjadował M. Hórník. 100 stronow. Zwiazane za 60 pjenježkow.

2. Pobožny Spěwar.

Mjenische spěwariske knihi z modlitwami. Za katholickich Serbow wobdzelał a wudał M. Hórník. 204 stronow. Zwiazane w placze za 1 mark, w koži 1 m. 50 p., w koži a ze złotym ręzkiem 2 m.

Wobè knižez hodzitej so derje za šhule a za młodoscż.

Próstwa na katholickich Serbow.

Najpokornischo podpisani su sebi wotmyсли, zo chcedža z Bozej a dobrých ludži pomocu katholisku e hřkwičku w Hajnicach natwaricž, w kotrejž móhli tudomni a wokolni fabrikseth dželaczerjo a dželaczeſki, kaž tež družy tudy pschedywacj katholikowje na Bože služby chodzicž a swjate sakramenty dostaćacž. Ze swojimi mocami pak njemóžemž taſki za spomoženjo mnogich dušhow wažnych ſkutk dokonjecž, dokelž twar cyrkwički je na 6000 markow wobliczeny. Toho dla proshymh naležnje woſebje tych wierz Wami, kotrejž je Bóh z cjaſnymi ſublami žohnował, zo byſteže k tomu kónečt nam, swojim werybratram a -ſotram a nětko tež ſobukrajanam, jaźmožnu poſkicžili. Kózdyh dar so z džakom pschivozmje a budże w „Katholiskim Posle“ kwittrowanym. Nadžiamy so wuslyſchenja naſcheje ponižneje próſtyw a proshymy Boha, wón chceť naſchej woli dokonjenjo spožcžicž, Was pak za kózdu ſobupomoc bohacze žohnowacž na njebieſkich a cjaſnych ſublach, woſebje na Waschich ſwojbach a na Waschich džeczoch!

Dubjerk za twar katholiskeje cyrkwički w Hajnicach.

Franc Portig, dráſhler, piſčedýda. Jan Němec̄ek. Burkhard Pitermutz.

Karl Stupka. Wjacław Schober. Vincenc Grundmann.

M. Róla, kaplan w Budyschinje, poſkladník. M. Hórník, farat, piſmawiedżer.

Katholicki opis



Wudawa so
prēnju a třecu sobotu
měsaca.

Płaći lětnje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Udowy czaſopis.

Wudawany wot towařstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Brdyšchinje.

Redaktor: Michał Róla.

Cislo 8.

19. hapryla 1879.

Lětnik 17.

Zasady katholiskeje cerkwi wo spodžiwnych wozjewjenjach,
wustrowjenjach a t. d., kotrež so zwonka Božoho Pišma
powjedaju.

Džiwajmo na jednanja w marpingiskej naležnoſći budže drje našchim
cžitarjam lubo, w krótkoſći te zasadu žhonicž, po kotrejchž so katholicka cerkej
zložuje w nastupanju tamnych spodžiwnych wozjewjenjow, wustrowjenjow a t. d.,
kotrež su zwonka Božoho Pišma powjedane. Cerkej ma tele zasadu:

1) Kaž kóždy katholicki křesćjan te džiwý, kotrež swj. Pišmo nam powjeda,
za wérne a wopravdžiwe džerzeč dyrbi, tak je tež winowath wěrič, zo su
nowe džiwý móžne. Kaž mohlo to tež hinač býež? Přchetož, hdy by do
tuteje móžnoſćeje njewěrili, wón by wschohomocnoſć Božu přel, kž pſchi-
stworjene zakonje po swojej njewusłednej mudroſćji zvěhnyč — po takim
džiwý ſkukowacž móže.

2) Katholicki křesćjan njeje winowath, te džiwý, kotrež nam swj. Pišmo
njepowjeda, ale kotrež so w běhu křesćjanskich lětstotekow podawachu, za
artikle wěry džerzeč, tež tehdom nic, hdyž so hacž na najbóle k wérje
podobne zeždadža. Samo so wé, zo so katholicki křesćjan pſchi tym wschoho
wuſměšchenja a lohkomyslnoho přečza zdžerzeč dyrbi.

Tohodla boniſki professor Simar we swojim ſpišu wo „Aberglauben“
(pſchiwérje) praji: „Cerkej tele džiwý abo wozjewjenja, a njech tež cžiſče wo-
prawdžiwe a jaſne so zeždale, žeňje do swojoho Credo (do swojoho wěry-
wuznacža) njepřihovozmje. Rjekraſnije wjeli džiwow je so we 18 lětstotekach
podało, ale ani jedyn z nich njeje w našchich katechiſmach hačo artikel wěry

našponnjenih. Cyrkej ženje kščesčanam njenapošloži wěru do tých samyh hako winowatoscž a hako wuměnjenjo k wěcznej zbožnosći trěbne. Hdýž je wona druhý písmo wo taikich džiwach škhwala a za dobre pónala, z tym česche jenož wobswědziež, zo w nich njeje žana wucžba, kž by napsčečežo wérje a dobrým pocžinkam byla.“

Po taikim ma so swěru rozeznawacž mjez džiwami Božoho Písmá, kotrež kóždy kščesčan wěricž dyrbi, a džiwami, kž su nam zwonka Božoho Písmá podawane. Do posledních džiwov wěricž je kóždomu dowolene, tež tehdom, hdýž je žana cyrkwinška wýšchnosć pscheptyala a za wérne džiwu wuprajila njeje. Taika a nic hinashcha je wucžba našcheje swjateje cyrkve wo týchle wěcach.

Ale — možl něchtó prajicž — my wěmy tež wo wumyšlenych džiwach! My njehamy to přeč a pschidamy, zo je wěsta khorowatosć ducha, haj tež leſej a jebanstwo a njekniežomna nahrabnosć „džiwu“ sej wumyšlika. Tola kotry rozmowny čłowiek chył winu taikich wumyšleniow na cyrkej storčicž? Njemóže dha tež te najstwicežishe bjez winy cyrkve njewužitnje trjebane bycž? Ně, runje cyrkej, runje bamž a biskopja su w taikich wěcach najmienje lohkověriwi a bjezdžakniwi, a pscheptyaju, hdžekuli je možno, že wschej swěru a krušecžu powjesče wo džiwach, a pschepróscheja k taikomu pscheptytowanju druhowěritvych, haj samyh njewěriwych ludži. Wězo, hdýž něhdžekuli žanožho biskopa njeje, kaž bohužel nětko we času „kulturnoho wojowania“, dha je husto tajke pscheptytowanjo cžiſcežo njemóžna wěc.

Někotre wujasnjenja a wukladowanja jubilejſtich wuměnjenjow.

W ludže su w nastupanju jubilejſtich wuměnjenjow wšchelake wopacžne uahlady naštale; toho dla njech so tu někotre wujasnjenja a wukladowanja „jubilejſtich wuměnjenjow“ podadža.

Shtož najprjedy dóstacžo swjateju sakramentow pokutu a wołtarja naštupa, dha je nětko tež za našchu diöcesu wot swj. Wóteca pschizwolene, je z jutrownym dóstacžom teju sameju zjednocžicž; tola to nas Serbow mjenje nastupa, kž mamih wšchitcy — džałowanu Bohu — cyrkve a duchownych tač blízko, zo nam wulkich wobcežnosćow nječini, tež jedyn króč wjacž k swj. spowiedzi hicž. A dokoł staj pola nas jutrowny a jubilejſki čas nimale jenač doštej, dha tež na tym nicžo njezaleži, hdý so k swjatej spowiedzi a k Božomu blidu dže. Nuzne jenož je, zo so poslednje jubilejſke wuměnjenjo w štancze swjatosćzaceje hnady Božej dokonja. Hdý by n. psch. něchtó pocžał, jubilejſki wotpušť dobywacž z dóstacžom swj. sakramentow pokutu a wołtarja a by njezbožo měš cžežcy zhręšhicž, dha by so dyrbjal předy dopjelnjenja poslednjeho wuměnjenja hisičeže jemu spowiedacž. W nastupanju, hdže ma so k swj. spowiedzi hicž, budže drje to najškerje wšcho jene.

Druhe jubilejske wuměnjenjo je schěsczkróczne wopytowanjo církwiow. Tak maja budyscy wosadni tachantsku a serbsku cyrkję, kózdu tsi krócz, wopytowacz. Druzy wosadni maja so cyle po tym zkužowacz, schtož je so jim po jich fariskich církvjach wo tym wozjewito. Wschitke schěscz wopythy dyrbjia drje so jenož w jenej wosadze a to tak stacz, kaž je tam to postajene; to je tež jašnje z toho widzecz, zo su w Romje runje tele tsi cyrkwe: svj. Zana z Laterana, svj. vjeřcha japoschtołow a svj. Marije wjetcheje a nic žane druhe k wopytowanju postajene. Rjad wopytowanjom móže bycž, kažkž chce; tak móže so na psch. tam, hdžeg stej dwé cyrkvi k wopytowanju postajenej, najpriyedy jena wschě tsi krócz za sobu a potom druga, abo tež najpriyedy jena jedyn krócz a potom druga jedyn krócz a t. d. wopytacz. Tute wopythy móža so tež stacz, hdžeg chcedža: na ranskich, priyedy abo po wulskich kemšbach, na nyschporach, dželawie dny na kemšbach abo hdžkuli je herwak k tomu pschiležnosć. Jenož schischenjo k najmiejšhomu jeneje Božeje wschě a predowanja na njedželach a pschikazanych svjatych dnach njemóže za jubilejski wopyt placicž. Hacž pak dyrbi so na psch. po njedželskim winowathym schischenju Božeje wschě z nowa z cyrkwe wustupicž abo hacž móže hižo khwilne pschebýwanjo w cyrkvi po winowatych Božich službach za jubilejski wopyt placicž, wo tym so ničjo wěste njewě. Zo pak by sebi w tym kózdy cyle wěsty by, dha ujech so z cyrkwe wundže. Tež móža so tute wopythy tak husto abo rědko za sobu cžinicž, kaž so to kózdomu najlepje hodži. Modlicž pak dyrbi so pschi kózdomu z tuthych wopytow: 1. za zbožo a powyschenjo katolskeje cyrkwe a japoschtołskoho Stoła, 2. za wukorjenjenjo kecarstwów a za wobroczenjo wschěch bludžacych, 3. za pschezjenosć kschěczańskich vjeřchow a za pokoj wschitkoho wériwoho luda, a to po měnjenju svj. Wótca. Ale schto dha to rěka, so po měnjenju svj. Wótca modlicž? To rěka, so wo to modlicž, schtož sebi svj. Wótca pschede wschěm pscheye; schto to je, hacž so to na joho knježenjo poczahuje abo snadž na skócenjenjo pschesežhanja cyrkwe, to njewěny. Tola je došcz, hdžeg wěny, zo mamy so wo to modlicž, schtož sebi wón pschede wschěm pscheye. Wěste modlitwy pschi tuthych wopytach předkřisané njejšu; tola ma so powyschitkownje za to, zo dyrbjia so pjecž Wótce-naschow abo jedna modlitwa podobneje do křoseče spěvacz. Zo ma so po runje naspomnjenym měnjenju svj. Wótca hischęce wosobje modlicž, to drje so samo rozem i toho dla tež Fransiskanarjo k tym pjecž Wótce-nascham hischęce jedyn schesty pschistajeja. Došcz pak njeje, te pjecž abo schěscz Wótce-naschow jenož spěvacz, ně, wone dyrbjia so tež z tym měnjenjom a za to, kaž je to horjeka wulkadowane, spěvacz; to pak móže so klečzo, stejo abo tež sedžo stacz. Ale k čomu dha runje won schěscz krócz cyrkwe wopytowacz? Njemóže dha so te schěscz krócz pjecž Wótce-naschow za sobu a bjez pschetonřenja wuspěvacz? Ně, svj. Wótca je to hako naměstnik Khrystusowy na zemi tak postajil a svj. Duch praji: „Posluchnoſć je lepscha, džili wopor a posluchacz je wjac, hacž tuk kózlow woprowacz“ (1 Kral. 15, 22), k čomuž Ježus Khrystus hischęce pschistaji: „Schtož was poslucha, tón mje po-

ſlucha!" Po tajkim je to psichijuschna poſluſhnoſć napſtacę cyrkwi, kotař naſ ſi tomu wjaza.

K tſeczomu ma ſo ſi dōſtacę jubilejskohu wotpuſka wurjady pōſtriy dženii džeržecę. To móže ſo někto na kóždym dnju ſtač, tola pač tač kruče i ſwērnię, kaž na wulkim pjatku.

K ſchtwórtomu ſo žada, zo by kóždy po ſwojim dobrozdaczu za kħudycħ abo za hewa k jedyn do bry ſkutk jenu jałmoġnu dał.

Pſchijspomnię ſo hiſčeje ma, zo móža ſo wſchitke tute wuměnjenja tež za jedyn dženii dopjelnicę a zo móža ſo tač tež za jedyn dženii tón wotpuſk dōſtacz. Dale je pſchizvolene, zo móža ſo jubilejski wotpuſk tež wjach kroč dōſtacz a ſo tež kħudym duſčham w eżiſču pſchijwobrocję; tola dyrbja drje ſo najſkerje naj-priedy wſchitke wuměnjenja, kiž ſu ſi jenomu dōſtaczmu nuzne, dopjelnicę, a potom haſle móža ſo z tymi zapocžecę, kiž ſi druhomu dōſtaczmu ſluſcheja. J. Č.

3 Euzičen a Šakſkeje.

Z Budyschina. (Hłowna zhromadźizna Maczic Serbskeje.) Kaž kóžde lěto, tač běſche tež lětsa ſrijedu po jutraci hłowna zhromadźizna najprěniſchoho literarnoho serbskohu towarzſtwa, Maczic Serbskeje, tón kroč w ſalu hoſczenica ſi złotej krónie. Zhromadźiznu, na koſtu běſche nimale 50 ſobuſtarow a něſhco hoſci pſchijſhlo, wjedžesche ſi. Smoler. Hłownu lětnu rozprawu čitaſche piſmanowjedzec, ſi. kapłan Róla. Pſchijſtupilo bě ſi towarzſtu 14 nowych ſobuſtarow, mjez nimi duchowni, lekarjo, wuczerjo a tež ratarjo. Z cyla by pſchijuschna bylo, hdy byhu zamožicji Serbja Maczicu, kotař zbožo, zdželanoſć a nahlađnoſć serbskohu luda ſpěchuje, bóle podpjerali. Dohodow mjeſečne towarzſtwo, kaž poſkadnik, ſi. pſchekupe Mjeřwa, rozpraji, w zańdženym lěcze 2014 markow, wudawlow pač 1998 m. Maczicen dom w tu kħwili jenož daní wunjeſe a njemóže dotal niežo na wudawanjo knihow wulutowacę a woprowacę. Knihownia bě po rozprawje ſi. seminarſkohu wuczerja Fiedlerja wo 145 ežiſlow pſchibylka, wſchitke daryjenotliwych pſcheczelow a wſchelakich wučených towarzſtrow. Wudala je Maczica lětsa rjany „Serbski ſpěwnik“, abo 163 rjanych ſpěwów z notami, dale protyk „Pſchedzenač“ a Časopis, kiž woſebje wědomostne naſtaſki poſticijuje. Někto ma ſo wudacę nowy ſpěwnik za ſchule, a bu ſi tomu komiſſija ſhesczoch wěchwuſtojnych wuzwolena. Tež wozjewicjujenotliwe wotrady towarzſtwa: ryčeſpýtny, starožitnoſtny, pſchirodoſpýtny, belletristiſki a pädagogiſki, zo budža z nowa huſcziſhco ſo ſi wurađenju ſħadžowacę. Ma zhromadźizne běſche mjez druhiimi nahlađnymi pſcheczel Serbow, ſi. Dr. Sauermein z Hannoverskeje, koſtuž derje serbski ryči a w delnijserbskej ryči tež wjelle pěničkow wudželač a wozjewiš je. Po zhromadźiznie, kiž tsi hodžinu trajesche, běſche ſpěvačka zabawa. Wſchitkim ſo lětuscha zhromadźizna derje ſpodovalaſche. Boh žoħnuj dželawoſć Maczic za serbski lud! mh.

— Tachantstwo wupisuje dwę stipendijy njeboh propsta a kanonika Dr. Jana Mahra: jedne wot lętnych 150 mark za serbskich katholskich mło- dżencow, kij su na wuczeńsich seminarach, realnych schulach, górniskich, leśnickich a drugich akademijach, druhe wot lętnych 90 mark za tajkich, kij chcećza wumjolstwo abo rjemiesko nauknyež. Próstwy maju so hacž do 30. hapryla na tachantstwie wotedać.

Z Marineje Hwězdy. Nascha klóštrſka cyrkę je jara rjane debjeniſtvo dostała, mjenujc wulki wobraz, poslednju w jeczeř pschedſtajacy. Tónle wobraz wiſy nětko pódla wulkoho wołtarja na epifilnej stronje. Molowany je wot k. Schwarza w Drežđanach, sotsinohu syna naſchoho hnadnoho k. biskopa. Tónle wobraz bě předy w Drežđanach wustajeny, a je so, kaž bě tehdom z nowin widzež, powschitkomne lubil. *T.*

Z Drežđan. Zeje Majestocž kralowa je do jutrow pruhowanja w drežđanskich katholskich schulach pilnje wopytowała. Do friedrichstadtſkeje ſchule njebě wot 100 lét wjac žana kralowa nohu ſtajila. Na to tež jedna ſchulerka w powitacej baſni ſpomni.

Z Oschaca. Dokelž je džel tudy ſtejacych ułanow, wosebje Serbow z Lužic, katholskeje wěry, tohodla budža so na tudomnym ſerchowje w cyrkvi ſwj. Jurija wot nětka za měsac wjac krócz katholske Bože ſlužby džer- žecž. Žejdžicž tam budże hubertusburgſki farař, k. Bowežer. Tajke kemsche ſu hižo wot dležſchoho časa tež na Königsſtejnje za katholskich wojakow zavjedžene. Za duchownoho a cyrkwiſte paramenty ſtara so ministerſtwo wójny.

Ze wſchoho ſwēta.

Němska. Liberalnym híſhcze pſchec ſtrózele we wſchech ſtawach hraja. Čžohož ſo ani z daloka nadželi njebečnu, to je ſo ſtało. Saarbrückenski ſud, kotromuž ničto katholske zmyſlenjo wuthylacž njemože, je wſchitkých we mar- pingſkej naležnoſći wobſtorženych za njewinowatých wuprajil. Statny rycznik běſče pſchi wobzamknjenju jednanja napshečzo wobſtorženym wulke khostanjo wot jednoho, dweju a tſjoch lét namjetował. A nětko tónle kónč!

Badenska. Dla krajnych zakonjow, kij ſu pruſskim jara podobne, je nětko hižo pſchez 500 katholskich duchownſkich měſtnow njewobſadženych.

Awstrija. Tirolska je za mało dnow wobeju krajneju biskopow zhubila, 31. měrca mjenujc wumirje po wjaclytnej khoroszej trientſki wjerch- biskop Benedikt z Riccabony a 6. hapryla briksenſki biskop, Vincenc Gasser. Posledni bě 23 lét na biskopſkim ſtole ſedžał.

Italſka. W tu khwilu powjeda ſo jow zas wjele wo starym revo- lucijonaru Garibaldi. Wón je ſwoju kozy kupu wopushečil a do Roma pſchijel. Powschitkomne ſo měni, zo je wón tónle pucž z politiſkikh winow naſtupił, a najſkerje budže pſchitomne ministerſtwo wotſtupicž dyrbjecž. Haj někotſi praja: Garibaldi je w Romje, dokelž je kral jara hubjeny. Humbertowa

strowoſež je džeń a bōle ſlabſcha, a wſchitcy voja ſo joho bližkeje ſmjerče. Tu něk rěka, republikani ſu za wſchē padý pſchihotowani, zo bychu pſche-
khvatani njebyli, kaž pſchę ſmjerč Viktora Emanuela. Někotři měnja, zo chce Garibaldi tam wumrjecz̄, druzḡ pač, zo chce za wojowanjo pſchecžiwo Awstriji a
za wotdobytczo někotrych italskich krajinow ſkutkowac̄.

— Bamž je na kardinala vikara piſmo pósłal, w kotrymž na załožowanjo protestantskich ſchulow w Romje a na jich kózdoſetne rozmnoženjo jara ſkorži. Tele ſchule rozmnožaja ſo z wukrajinu pjeniezami. Zo bychu khude džecži nawabili, poſkiezeja jim pjeniežne podpierz̄ a cžinja jim wſchē móžne ſlubjenja. Zo by tajke ſkutkowanjo ſkerje zaſtajene bylo, pomjenowa bamž z romſkich wychschich duchownych a zemjanow komiſſiju, kij ſo za po-
zbehnjenjo vatikanskich ſchulow starala. A tomu kóneč ſoſkieži na tele ſešto ze ſwojoho privatnho zamoženja 100,000 ſirów (nórtow).

Francózska. Biſkopja protestiruju pſchecžiwo zbehnjenju dowolnoſež, po kotrejž móžachu w Francózské wſchelake duchowne ſchule załožecž a wječž. Tam je wjèle tysac ſchulſkich ſotorow, kotrež tunjo na dwaj milijonaj džecži rozwucžuju. Tež ſchulſch bratſja a někotre ſchule mějachu dotal jara wjèle ſchulow. Republikanarjo a liberalni čhećđa wſchē tele ſchule zahnačž ſwojoho ſpodobanja dla, nic wbohoho luda dla. Lud dyrbí po jich woli džecži do njewéritvych ſchulow ſlac̄.

Bolhařska. Zastupjerjo luda dyrbja 27. t. m. nowoho knježerja abo wjeřcha Bolhařſkeje wuzwolicž. Poſdnischa Bolhařska, w Berlinje z neprawom naraňcha Rumeliſka imenowana, dóstanie rodženoho Bolhara, kſchecžana a tur-
kowſkoho zaſtojnika, Aleko paſchu za guverneura, wotwiſnoho knježicžerja. Wulko-
moc̄ nočedža ſkónečne poſdnischa Bolhařsku z měſchanym wójskom druhich krajow wobſadžicž, ale z bolhařſkim krajnym wójskom; tež njeſſu wobſadzenjo Balkana z turkowſkim wójskom dowolili. Hdyž bychu Aleko paſchu tež za wjeřcha njewotwiſneje Rumeliſkeje wuzwolili, by ſnadž najlepje bylo. Lud, kij je ſeſtotka wot Turkow cíerpjet, ſkuſha pod jenoho knježicžerja, zo by ſo natursch dale rozwijał. Budžemy widžecž!

Rusowska. Hdyž ſo khězor Alexander póndželu pſched ſwojim hrodom pſchekhodžowaſhe, tſeli na njoho wěſty ſokołow, finançny zaſtojniki, po druhich powjescžach wucžer, ſchthri krócz z revolverom do njoho. Žana kufka njetrjechi; ſokołow bu wot pſchihocžacych ludži zajaty. — Khězor bě hižo dwójcy w tajkej straſchnoſeži. Na 16. hapryla 1866 tſeli na njoho, ale bjez trjechenja, hdyž z pſchekhodžowanki w lětnej zahrodje do Petersburga domoj jedžesche, Dimitrij Karakofow, wujadny student z Moſkwy. Druhi krócz ſta ſo w Parizu 6. junija 1867, zo Polak Berezowski na khězora dwójcy podarmo wutſeli, hdyž wón w jenym wozu ze zahnatym khězoram Napoleonom III. z revue ſo wró-
czeſche. Wjèle wukrajinu knježerow je Alexandrej zbožo pſchało, zo je zbožow-
nje zdžeržany był; wón ſam pač praji, po domojwrócenju pſchi prénjej audienc̄

zo je joho Bóh zwarnował. Nadpadowar nochce wězo wjele wuznać, ale tola za to maja, zo wón t zbežkariskej nihilistiskej stronje skuscha. Snadž so hiščče w pscheptytanju počaže, hacž je tomu tač. Njedawno potajni zbežkarjo hiščče wozjemjaču, zo nochcedža khežorej a jeho swójbje nicžo zloho čznicž, ale jenož joho zaſtojnikiow, woſebje policajskich a drugich wažnych kóncowacž, zo býchu konſtituciju a wjetšhe prawa za rusowſki lud wusłukowali.

Afrika. W południſcej Egipſcej je zaſy žaſne hubjeniſtwo; wjele ludzi mréje z hłodom.

Amerika. Ludžo zaſ ſylniſcho z Europh do Ameriki wucžahuſa. W lęcze 1878 pschicžahný do New-Yorka 153,205 ludzi (potajkim 23,000 wjac hacž lęto předy), wjez uimi bě 94,651 mužskich a 58,556 žónskich woſobow. Z tych wſchelakich krajow je wucžahnýlo: z Žendželskeje 19,581, z Irlandſkeje 17,113, ze Schottlandſkeje 3700, z Waleſa (jendželskeje krajiny) 311, z Něm-ſkeje 31,958, z Awstrije 4881, ze Schwedſkeje 6176, z Norwegſkeje 5216, z Italſkeje 5163, z Rusowſkeje 4216 a z Kanady (z jendželskeje Ameriki) 24,533.

Darž a daní za chrkej w Bacžonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena daní wucžinjeſtaj: 38,178 mark 17 p.

Še czeſci Bożej a t spomoženju duſachow ſu dale woprowali: K. Michał Zmij a Maria Zmijec ze Serbſkich Pazlic 75 mark; N. z Chróſćic 1 mark 50 p.; M. J. z B. 3 mark.

Hromadže: 38,257 mark 67 p.

Darž za chrkej w Žitawje.

K. hrabja Schall-Riancour nad Hufku 200 mark; katolicka woſada w Annabergu 30 mark; Michał Zmij a Maria Zmijec ze Serbſkich Pazlic (přechez t. P. Tadeja) 300 mark; H. M. z B. 1 mark.

Darž za chrkwičku w Hajnicach.

K. J. D. z B. 1 m. 50 p.; Michał Zmij a Maria Zmijec ze Serbſkich Pazlic 75 m.; jedna miločanská hoſpoza (přechez t. P. Tadeja) 10 m.; Petr král z Bronia 3 m.; M. Koſla z Chróſćic (jubilejní dar) 5 m.; H. M. z B. 1 m.; N. N. z B. (jub. d.) 3 m.; K. M. z Čz. (jub. d.) 3 m.; Njemjenowany (přechez t. Jana Němeeža) 15 m.; přechez t. Franca Portiga: z Hajnic: H. Fiedler 9 m., J. Eckert 1 m., A. Rothe 6 m., E. Mißgang 1 m., G. Matthes 1 m. 50 p., z Budystec: W. Arnold 1 m., J. Jenfer 1 m. 50 p., G. Simon 2 m., J. F. Schmeiß 5 m., A. Stefan 1 m., A. Sommer 1 m., W. Steglich 1 m. 50 p., J. Schuster 10 m., M. Schmeiß 1 m., J. Gruhl 3 m., K. Zwahr 3 m., K. Schneider 2 m., K. A. Lehmann z Jitoc 2 m., J. Schmeiß z Wohohora 3 m., B. Kipel z Biedrūſta 50 p., K. A. Gruhl z Rozwodec 1 m., M. J. 50 p.

Hromadže: (čiſlo 7: 44 m.) 218 mark.

Dar za ſw. Wóſca: K. Michał Zmij a Maria Zmijec ze Serbſkich Pazlic 25 m.

Serbſkim katechetam

t navjedzenju, zo ma knihitupe Fr. Büſtet w Regensburgu „Wopomnjeća na preňje swjate woprawienjo“ ze serbſkim tekſtom na pschedan. Tekſt je derje a prawje zefatajan. Placžina je hacž do 1 M za jednu ekſemplar. Woſebje ſwjeczatka w barbach (wot 10 a 15 pi. za ekſemplar) ſu traſne. Tež može koždy, kiz ſebi žada, cylu zberku taſtich wopomnjećow wot Büſteta franko na woſladanjo doſtačz.

J. Skala w Ralbicach.

W expedicjach „Katholickoho Posola” móza so dôstacé:

1. Mjenische spěwariske knihi

za katholickich Serbow. Brzadował M. Hórník. 100 stronow. Zwiazane za 60 pjeniezłów.

2. Pobožný Spěwar.

Mjenische spěwariske knihi z modlitwami. Za katholickich Serbow wobdzelał a wudal M. Hórník. 204 stronow. Zwiazane w placze za 1 mark, w koži 1 m. 50 p., w koži a ze złotym ręzkom 2 m. Wobé knižce hodzitej so derje za šchule a za młodoscę.

We wšichch expedicjach „Pojola” a w Kuluwe pola pschedepea Welsa je na pschedań:

Nowa Jezusowa winica,

z pschiwiażanymi „Mjenischimi spěwariskimi” a ze stacijoniskimi knižkami.

W najlepšim psichnym zwiażku a najlepšej koži 6 markow, druga tohorunja psichna druzina 5 m. 70 p.

Wież spěwariskich a stacijoniskich, kaž dotal, po 5 m. a 4 m. 75 p., ze złotym abo zelenym ręzkom 4 m., niewiązane 3 m.

Też wobstaraja so na požadanoż zwiażki w formie a z drohotnymi zankami a wschitke druhe.

Glowny skład ma: **Zakub Wjenska**, zwonik pschi tachanskiej chrkvi.

Wulki wubjeck katholickich modlitnych knihow, wschelako zwiażanych, Božich martrow, pacjerjow, statuow, medaillow a swieczałkow, kaž też wobrazowych knihow a materialijow k piśaniu ma na składze a tunjo pschedawa

C. Hochgesang, blisko mjasowych hékow.

Próstwa na katholickich Serbow.

Najpokornischo podpisani su sebi wotmyssili, zo chcećja z Bożej a dobrych ludzi pomocu katholicku chrkwičku w Hajnicach natwaricę, w kotrej móhli tudomni a wokolni fabrikcy dzělaczerjo a dzělaczeki, kaž tež druzy tudy psichewyach katholikowje na Boże sluzby hodzicę a swiate sakramenty dostawać. Ze swojimi mocami pak njemožem tajki za spomożenjo mnichich dusichow ważny skutk dokonjecz, dokelž twar cyrkwički je na 6000 markow wobliczeny. Toho dla proshym należne wošebe tych mjez Wami, kotrejž je Bóh z czasnymi kubłami żohnował, zo byscheje k tomu koncej nam, swojim werybratram a sotram a někto tež sobukrajanam, jałmožnu poskiezili. Kożdy dar so z dżakom psichwozniue a budże w „Katholickim Posle” kwitirowany. Nadzijamy so wuslyšchenja nasheje poniżneje próstwy a proshym Boha, wón chcił naszej woli dokonjenjo spożcziez, Was pak za kóžduj pomoc bohacie żohnowacż na njebjestich a eżańnych kubłach, wošebe na Waszych swojbach a na Waszych džeczoch!

Zubjerk za twar katholiskeje cyrkwički w Hajnicach.

Franc Portig, draſhleć, pschedyda. Jan Němeček. Burkhard Pitermutz.
Karl Stupka. Wjacław Schober. Vincenc Grundmann.
M. Róla, kapłan w Budyschinie, połładniſ. M. Hórník, farač, pišmawiedżer.

Na swj. Wałporu, sztvr̄tka, 1. meje, po dopołdnichich Božich sluzbach pónidze z Budyschina procession do Filipsdorfa.

Ežišej Smolerjec knihičiščehejne w maciežnym domje w Budyschinie.

Katholicki pósł

Wudawa so
prěnu a třeću sobotu
měsaca.



Plaći lětnje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy czasopis.

Wudawany wot towarzystwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Cislo 9.

3. meje 1879.

Lětnik 17.

Marpingen.

„Schtó chcyt Bohu wobarac̄, zo sebi
jedne město psched druhim wuzwoli?“

Trierški biskop Eberhard.

Nieboh trierški biskop, Maczij Eberhard, hdyz w lěčze 1875, potačkim
lěto předny swojeje smjercze, na „hnadownym měscze swj. Mariny“, w Eber-
hards-Clausenu swj. firmowanjo wudželensche, we swojej ryczi mjez druhim
tole praji:

„Bóh halo stworic̄et wuhotuje we stwórbje wěste krajinu psched dru-
himi z woſebitej rjanosćju a wubranymi płowdami. Tať Bóh tež czini halo
wumoznik w kraleſtwje hnady. Tajke hnadowne město bě hýzo blač, hdzež
Bóh so wozjewi patriarchej Žakubej; runje tať tež hat Bethesda. Hdzež pač
ton krajez wuzwola, kač, hdz a na kač dočho — to je joho rada. Tow wuz-
woli sebi wotležanu hórfu k wudželenju swojich hnadow. A tow wuzwoli
sebi tele město w zrudnym času, w kotrymž so wschitko muczeńsche, w kotrymž
dobre pocžintki rozpadowachu a blidna wera na wschitkach róžkach so połazowasche.
Tu w tymle času wschelakich muczeńow a zeschmijatanjow Marija jowle pocža
swojej ruch zaklitaio wupředčerac̄ nad trierškim krajom.“

Tele krasne słowa so nam na myſle dobywachu, hdyz psched połsecią
lětami zaſkyjachym wo wozjewienjach Maczjerje Božeje w tať mjenowanym
Härtelwaldze pola Marpingena.

Budža tele słowa nieboh biskopa Eberharda wo Klausenu, kotrež hnadowne
město je z wjele wuslyšenjemi a wopokazmami miloſće ze strony Maczjerje

Božje swjeczene a pschekraſnjene runje kaž naših Róžant, tež so nałożicž ho-
djecž na Härtelwald pola Marpingena?

Na tele praſchenjo nam po ſkóničenju kulturnoho wojowanja prawy na-
ſtupnik njeboh biffopa Eberharda wotmołwi, a tutomu cyrkwiſkomu rozſudženju
my ſo hízo do předka podcžiſujemy.

Nashe měnjenjo, kotrež zamjelcžecž nječamy, je, zo je nam Bóh w Härtel-
waldže pola Marpingena woſebite město swojeje hnady daricž chył. My
wérimus, zo ſu woziewjenja Macžerje Božje w Härtelwaldže wopravdžiwe
byle. Marpingiſki procež, kíž bu njedawno w Saarbrückenu wjedženy, njeje
naſche pſchepoſazanjo nič kufka woſlabiš.

Liberalni wulku wažnoſež na to ſlado, zo ſu tamne džewjecžlētne džecži,
kotrež věchu nanej a macžeri prjež wotwiedli, na kóncu hinač rycželi, hacž
pſchi předku. Ale to naſ njenoli. Pětr vě haſko muž a japoſchtoł Zbóžniſka
na horje Tabor pſchekraſnjenoho widžał a potom tola z bojoſežu pſched ſlu-
žownej holeu ſo tač ſlaby wopokaſał, zo ſwojoho knjeza zapře. A pſchecžo
dha mělo ſo přečzu tychle džecži bóle wěricž, hacž jich přjedawſchim a po-
džiſchim ſtowam?

Pětr hdyž ſwjatočnje přejeſche — ſvj. Markuſ praſi: „wón pocža ſo
ročicž a pſchisahacž: Ja tohole čłowjeka njeznaju“ — je dha tehdy wěrnoſež
ryežał? A hdyž ſtrach Pětra k zapreču pohnu, njehodži dha ſo myſličž, zo
ſu džewjecžlētne džecži z bojoſežu, zo bychu ſo nanej a macžeri wróčicž nje-
ſměle, to zapretele, wo cžimž ſu we wutrobje pſchepoſazane byle?

Ale, tač mohlo ſo dale praſhcež, cžomu dha je Macž Božja taſkim
džecžom ſo wozjewila, kotrež z khwilemi kza a přeja? njeby to za najbóžniſchu
knjeznu njedostojno bylo? Ja na wopak ſo praſhami: Njebe dha to za Syna
Božjeho njedostojno, zo Pětra wuzivoſi a jomu ſwoje pſchekraſnjenjo na Ta-
borje widžecž da, dokelž vě Pětr pozdžiſcho druhdy njewěrnoſež ryežał a ſwojoho
Zbóžniſka zapře? Potajkim tež tole praſchenjo žadneje wažnoſeže nima. My
ſo tohodla ani kufka njedžiwamy, zo vě nechtó, kíž vě marpingiſki procež ſkyſchaſ,
praſiſt: „Hdy bych ja hewaſ do marpingiſkich wozjewjenjow wěriſ, mje by po-
džiſche přečzo tychle džecži njezamoliſo, pſchetož wſchě wobſtejnoscze ſu k tomu
winu zardala.“

A hdy bychmy w tym, zo njeiſu fararja Neureutera zaſudžili, ſlowa
tych džecži wobkruſzene widželi: „Woni budža jomu wjèle horje načžinječž,
njemóža paſ nicž na nim zaſudžicž“ — ſchtó chył nam to wobaracž?

A hdyž farar Neureuter praſi, zo tymle wozjewjenjam wěri nič jenož
tych tſjoch džecži, ale tež tych pjež muži, tych napadnych wuſtrowjenjow a
mnichich wobrocženjow dla, dha my radž k joho měnjenju pſchistupimy.

We Belgiskej, we Bois d' Haine (praſi: Boa dän) je pobožna knjezna
žiwa z mjenom Louiſe Lateau (praſi: Luiſis Latō), kotaž je ſóždy pjaſt po
cyh cžas czerpjenja Jézuſowoho we ekſtaſy (we duchu zatorhnijena) a tehdy

wona z duchownym wózkom święczone węch wot njeśwyczeńych śwēru rozeznawa, kaž je so wo tym wjèle wuczenych a pobożnych muži pschepekazało. Hijo w decembri 1876 bě farań we Bois d' Haine Louisy Lateau, w duchu za- torhnijnej, blesku wody a lopjeschka z leša (Härtelwald) pola Marpingena podak; wona so pschi tym smejkotaše, runje tał, kaž czini, hdyž so jej woda z Lourdesa (praj: z Lurda. Lourdes je tež nowe hnadowne město swj. Marine) podawa.

Tež tele zadžerženjo wjèle dopokažuje.

Z tymle nastawkom chchym wuznacž, zo našcha wéra do wopravdžiných wojewjenjow Macjerje Božeje w Härtelwaldze pola Marpingena tež pschez jednanja saarbrückenskoho proceſſa ani kuska njeje woſlabjela.

Na wšchem posledku pak wšchich sobustawow našchoho towařstwa naležnje proshym, woni chyli w tymle měſacu Macz Božu pschez pilne wopytowanjo mejskich pobožnoſćow czeseczowacž.

○ Marija, pomocnica kichesčanow, prosch za nas!

Pscheſečhanjo katholskeje cyrkwe w Rusowskej.

Katholska cyrkja njeje ſo w najnowšim času w Rusowskej lepie měla, ale dale hörje. Śwēne knieſtvo na wšchē mōzne waſchnjo bjez pscheſtacja katholske cyrkwe, klóſchtry a duchowneſe ſeminary podczijęſuje a zahanja, njecha wjac̄ lačonſku, ale jenož rufu rycz pschi katholskich Božich ſlužbach czerpječ, a czwiſuje na ſurowe waſchnjo měſchnikow a wěritwych, kij ſwēni ſwojej wot Chrystuſa założonej cyrkwi Bohu bôle poſluchaja, hacž ežlowjekam.

Katholſtwo dybci w Polskej zańč, to je ſei rufa wyſchnoſć wotmýſli. Z tym wotpohladanjom wona žuo wot wjèle ſet duchowneſe města woſobniye z wotpadijenymi duchownymi wobſadžuje. Jedyn tajki wotpadnik bě wěsty Tupalski, fotrohož bě ſwēna wyſchnoſć do Wilna powołała; joho ſamym syn je joho ſkóncoval a czjelo na wjèle kruchow rozrubał. Tohorunja z nahlej ſmiercu wumrje wotpadnik Wial, kij z popom Turcevičom Bienicžanski klóſchtr wonjeczeczecze a pschi tym Boha hanjeſche. W Mińsku Senczikowski wulki poħorskik dawaſche; won je cyrkwinſke ſudobja kradnyk a pschedawał. Dweju katholſkeju měſchnikow, kij jara wjèle za cyrkę Božu ſkukowaschtaj, Korkuca a Wiercińskoho, ſwēna wyſchnoſć wobſadži, dokelž běſchtaj pscheſziwo w opilſtwu ryczałoj a ſkukowaloj. (!) — W Smorgonſkim wokrjeſu ſu wšchitke cyrkwe katholikam wzate, a ministr znutſkownych naležnoſćow je porucžil, zo maja ſo hiſčež z wjetſzej kruſoſeju katholske cyrkwe zahanjecz. Tež žanoho proceſſiona katholſcy bjez pólcajſkeje dowolnoſeſe wotdžerječ njeſmiedža, mjez tym zo za rufke proceſſiony tajka dowolnoſeſe trěbna njeje. Je traž z tym dopjelnjene, ſchtož je rufki khežor ſam bamžej Leonej XIII. ſlubif, zo ſo katholſkej cyrkwi w Rusowskej žana kſhiwda ſtač njeſmě?

Runje tať zlē je w schulach. Direktor Lublinškoho gymnasija, Singalewicž, jenoho 12-lětnoho hólcežeca na surove waschnjo schtrafowasche, dokelž njebě w ruskej cyrkvi sobu spěwacž čeyl. A hdyž so hólcežecowý nan na to wobczęzo-wasche, bu jomu prajene: Singalewicž drje je nječněžomny čłowiek; ale won je dobrý „russifikator“, t. r. tajki, kiz rusku rycž a rusku wěru rožschrjerja.

Podlachijcich katholikojo maja hiſhcze pſchecy wjele čzerpiecž. Ruske knjeſtſtwo jich z mocu wot ſakmentow katholiskeje cyrkvi wotdzeržuje; džecži, kotrež ſu wot katholickich měſchnikow kſhczenie, ruſcy popja hiſhcze junu kſhczenija a ze ſtaršími tajkic̄ džecži ſo ſurowje zakhadža. — Po ruſkych powjeſćach je uje-dawno jena fara w starej chełmskej diöceſy zbhénjena. Dale je poruczoſć wuſchla, zo dyrbí ſo 700 ruſkych cyrkwiow w tajkich pôlſkich krajinach natwaricž, hdyž z wjetſcha jeno katholikojo bydla.

Do znutſkowneje Ruſowskeje wupoſazanych pôlſkich měſchnikow možemž z połnym prawom martrarjow naſich dnow njenowacž. Woni dyrbja wſche-ſake čwilowanja wot ſwojich wobledžbowarjow wuſtacž, kaž pſcheradnic hwoje wobydlenja, hdyžkuli ſo ſwētej wyſchinoſci wuždanje, pſchehladowacž dacž a piſmo podpiſacž, zo budža, je-li čzéknycž ſpýtaja, z rječazami wuputani do Sibirskeje wotwiedzeni. — Kijewski bohot Czortkow, kotrež bě žno w lécze 1863 wniſe žadławoſcze wobeschoł, je 750 rublow poſkuſt poſtaſi, je-li žadyn katholicki měſchnik ſej zwazi, milu wot ſwojoho wobydlenja bjez joho dowolnoſcze wotencž. W Modlinje ſu katholickim pôlſkim woſakam duchownohu wzali.

Wſchitke tute ujeſprawnoſcze, pſcheczežhanja a do njebjes wolače žadła-woſcze dyrbja maſy, ale kruhy ſichtom katholiskeje cyrkvi w Ruſowſkej z poſle-nimi koruschkami wutorhnyež. Naſcha dorwera paſt je, zo tole ruſkomu knjeſtſtwu za połne njeponídže. Prjedy abo pozdžiſho pſchiūdže na Ruſowſku džen spraw-noho hñewa Božoho. Nadpady na wysokich zaſtojuikow a na ruſkoho khežora ſamoho ſu straſhne cejhi. Dopjeluſcž ſo poczinaja ſłowa njeboh hamža Piuſa IX., zo ruſka Boža ſurowje wotpocžuje na ſwētej moč, ko-traz katholicku cyrkjej a pôlſki lud pſcheczežha. -l-

¶ ſtaſiſnam poněmczenja w Hornjej Lužicy.

(Poſtracžowanjo.)

Hinač mějeſte ſo z Biſkopicami. Te běchu wažne ſrijedžiſhczo wo-prawdžiwoho poněmczenja za chlu wokołoſcž. Běchu na kóždy pad wot jednoho z miſchonſkich biſkopow założene na ležomnoſczech hrodžiſhcza Drjewnic (nětko město Drebnic mjez Stołpnom a Biſkopicami ležace*), kotrež bě khežor Hendrich II. w lécze 1006 tutomu biſkopſtwu daril. Na Biſkopich ſpomina ſo w liſczinach na počzatku 13. lětſtotetka (1227) a běchu hižo tehdý wot luthich wſow wobdate, kiz mějachu nic jenož uemſke mieno, ale w kótrýchž ſo

*) Poſtaſkim nic něčžiſhe město „Bhorjelc“, kaž bě ſo na ſtr. 15 wopaki prajilo!

tež woprawdże němſki ryczeſche. Serbske mјeno z nich mјejeſchtej jenož Drjenicy, něhdы hłowne město tuteje krajiny (nětko Drebniš, 1006 Trebiſta, 1262 Dreveniš) a Běla (Bühlau, hiſcheže 1262 Běla). — K ranju wot Biskopic (k Hodiſju) pak ſu wſy ze serbskimi mjenami, w kotrychž ſo tež hiſcheže nětko z wjetſha serbski ryczi, kaž Pichow (Picau), Počaplicy, Lutjyjecy (Leutewitz), Kanecy (Cannewitz), Semichow abo Senichow.

Na krótkę ranjo wot Biskopic wotewrja ſo dolha dolina, po kotrejž z wjetſha rěka Wjazownica (Weſenitz) běži a kotraž je na woběmaj bokomaj z lějami wobdata. Tam namakamy tež staroserbske wſy, kaž Puckow (Putkau, 1356 Puckow), Wjazownicu (Neukirch, 1222 Neinkirgen) a Wjeleczin (Wilthen, 1222 Welintin, hižo farſka wjes). Ale czjescze pſchi nich a w pôdlanskih dolinach ſu lute wſy z němſkimi mjenami, kž běchu najſlérje wot swojoho naſtača němſke. Tele nowe němſke wſy vichu wot Serbow tež serbske pomjenowané a we serbskej ryczi ſi ſo přenjotne mjená wjeli czjesczíſho zdžeržale, hacž w tych nětko jara wótrjenych němſkich twórbach. Žo w mějachu Němcy wjetſhini, a po tajkim z lohka serbsku mjeniſhini poduſychu. Hižo w 16. lētſtotku běchu wſchitke němſke. Su to Tuczicy (Tauttewalde 1488), Rynar (Ringenhain 1399), Wolframoch (Steinigt-Wolmsdorf, 1232 Wolframsdorf), Wornarjecy (Wehrsdorf), Woſtaschecy (Irgerſdorf, 1420 Ergirſdorf). — Tam, hdžej je Schprewja horý pſchedrěla, naděndžemý we scherſhej, pľodnej ploninje zaſ mnoho serbskich wſow: kaž Budystecy (Postwitz), Korzyn (Kirſchau), Scherachow (Schirgiswalda). K ranju pak namakamy zaſ w tamnyh, něhdы z hustymi lějami wobroſczenych dolinach wſy z němſkimi mjenami, kaž Kunwald (Kunewalde, mjeſeſhe hižo 1222 cyrkej), Bejerecy (Beierſdorf 1272), Hoſbin (Taubenheim 1354), Schprempark (Spremberg, 1242 Sprewenberg), Vjedrichocy (Friedersdorf 1272). — Z toho widžimy, zo je ſo po dolinu rěki Wjazownich, kotraž ſo pola Biskopic zapocža, Němcowſtwo, wot miſhoniſkich biskopow pěſtonjene, na tamne horate a lěſojte krajiny rožſcherjaſo, kotrež w starodawnych czasach Budysku wot Čeſkeje dželachu. Tajſi lěs kryjeſche tež wſchitku krajiny wot Lubija hacž k Žitawje. Tam my lute wſy z němſkimi mjenami namakamy, hacž na Wudrjencu (Frencel ma Wodrjenca, němſki Oderwitz). Němcy počzachu ſo tam zaſydelecž kónč 12. a pocžat 13. lētſtotetka. Tónle lěs měni thěžor Hendrich IV., hdž wón mjez̄ prajſkoho biskopſta taſ poſtaja, zo maju doſahacž usque ad medium silvam, qua Milcianorum occurruunt termini (hacž do ſrjeđ lěſa, w kotrymž Milcianow mjez̄ běža; Cod. Lus. 14.) a woprawdże ſluſhеſche wſchě czasfy Žitawſka woſkoſć do prajſkoho biskopſta. Počzat 14. lētſtotetka pak běchu tam hižo wſchě te němſke wſy, kotrež hiſcheže nětko tam naúdžemý. Hdž braniborſkaj markhrabji w l. 1306, haſo tehdomaj krajnaj kniezaj, měſtej Lubiju (1221 opidum Lubaw) 20 na lěvym brjozy Lubotny (1241, Lubijſkeje wody) ležacych wſow pſchipokaza, mějachu wſchě poſodniſhe němſke, poſ-

nócne pač serbske mјena, kaž: **Swóńca** (Groß- u. Klein-Schweidnitz, ambae **Sweinicz**), **Luba** (Leuba, Lybe), **Dażin** (Groß- u. Klein-Dehsa, ambae **Theesyn**, hižo 1242 **Deſen**), **Woleschinea** (Dölsa, Ulzen), **Stary Lubij** (Alt-Löbau, Lebava), **Niechan** (Mechen), **Luchow** (Laucha, Lychowe), **Wujer** (Unwürde, Uwer). — A hižj w l. 1317 braniborski markhrabja Woldemar Ċ tomu hishcze 8 na prawym brjozy lubijskeje wody ležacych wšow pschida, nańdžem tu lute němske mјena, hacrunje Serbja za nje poserbskicene twórby mějachu, kaž **Wotlēhan** za Ottenhain, **Těrkach** za Herbigsdorf, **Kundraczich** za Wendisch-Kunnersdorf, **Róžan** za Rosenhain, **Pawłoch** za Wendisch-Paulsdorf. — Z tyhle wšichc 28 wšow ryežachu w 16. lětstotetku połodniſce nimo Staroho Lubija a Woleschincu němski, a nětko so jenož Ċ połnocy wot Lubija hishcze serbski ryeži.

(Pofraczowanjo.)

3 Lujzich a Sakskeje.

Z Budyschina. Narodny džen Joho Majestosje našchoho lubowanoho krała Alberta swjeczſeſte so 23. hapryla po cyklym kraju na swjatoczne waschnjo. K czesci tutoho dnja bě wjeczor w katholskej towařschni džiwadlo. Naschi seminaristowje hrajachu pod nawodom Ċ. wjehschohoho wuczerja Dr. Grossmuša přenjej dwaj aktaj Schillerowoho „Tella“ z wulkej wustojnoſci.

— Direktor kralowskeje twařskeje ſchule w Žitavje, Ċ. professor Seec, je požadane ſtizzy abo plany za baczoňsku cyrkę ſemi pschipoſtač. Te ſame kaž tež jedyn plan z Budyschina budža na zhromadzízne wubjerka w Baczoňju 11. meje pschedpołożene, potom pač wuzwoleñy plan bórzy nadrobnje dale džěšanu a dokonjanu. Wot jutrow hacž do 1. oktobra mjenujenj ſo na mjenovanej ſchuli njewuži, a duž je to Ċ nadrobnomu wuwjedzenju wuzwoleñho plana najlepſchi čas. Wjach pschichodnje!

— Po runje wudathym „Handbuch der Kirchen-Statistik für das Königreich Sachsen, Dresden 1879“ ſtukuje w 142 městach a 3599 wšach Sakskeje 1132 evangelskich duchownych a to w 25 eforijach abo 935 wosadach pschi 1166 cyrkwjach (mjez nimi je 916 hłownych cyrkwjow), 75 pohrjebnych cyrkwjach abo kapalačach, 48 herwajſich kapalačach, 50 modleřinjach. Ma jednu cyrkę pschinđe nehdže 2305 evangelskich wobydlerow, na jednoho duchownoho 2363 duſihi. Po wěrywuznaczu rozdželeja ſo ſakſy wobydlerjo do 2,664,340 evangelsko-lutherſkich ſchesczianow, 9850 reformirſkich, 73,350 romsko-katholſkich, 1876 němſko-katholſkich, 588 grichisko-katholſkich, 713 anglikanſkich, 5360 Židow, 4077 druhich, a do 431, kotiž ſwoju wěru njeſtu wuznali. Najwjac reformirſkich (3352) bydli w Lipsku, najwjac romsko-katholſkich w Drežđanach (13,000) a na wšach budyskohu wokrjeſa (21,350), najwjac němſko-katholſkich (480) w Kamjenicach (Chemnitz), najwjac grichisko-katholſkich (362) a anglikanſkich (488) w Drežđanach, najwjac Židow (2564) w Lipsku.

— Někotryžkuli, hdyž lětſa ſwoju cedlu za dofhodowny dawk dôsta, je ſo džiwał a poſtróžil, zo je do tak wysokeje rjadowinje ſežehnjeny. Ale tu dýrbi ſo wjedzic̄, zo w tym naſtupanju nic wjac zákon wot 22. decembra 1874 njeplacži, ale wot 2. juliia 1878. Dokelž na tyhle cedlach wunoščk wſchēch dofhodow wjac̄ njeſteji, ale jenož rjadowinja, do kotrejž kóždy ſluſcha, budže drje někotromužkuli lubo, hdyž tu ſchema za prěních jedynadwacyži rjadowinjow podam.

Dawk wobnoscha

w rjadowinii: pſchi dofhodach:

1.	wot	300	mark	hacž	400	mark	$\frac{1}{2}$	mark,
2.	=	400	=	=	500	=	1	=
3.	=	500	=	=	600	=	2	=
4.	=	600	=	=	700	=	3	=
5.	=	700	=	=	800	=	4	=
6.	=	800	=	=	950	=	6	=
7.	=	950	=	=	1100	=	8	=
8.	=	1100	=	=	1250	=	11	=
9.	=	1250	=	=	1400	=	14	=
10.	=	1400	=	=	1600	=	17	=
11.	=	1600	=	=	1900	=	22	=
12.	=	1900	=	=	2200	=	30	=
13.	=	2200	=	=	2500	=	38	=
14.	=	2500	=	=	2800	=	48	=
15.	=	2800	=	=	3300	=	59	=
16.	=	3300	=	=	3800	=	76	=
17.	=	3800	=	=	4300	=	94	=
18.	=	4300	=	=	4800	=	114	=
19.	=	4800	=	=	5400	=	136	=
20.	=	5400	=	=	6300	=	162	=
21.	=	6300	=	=	7200	=	189	=

Za tele lěto ma ſo hiſheje pſchirajžka wot 50% pſchiliſczeč. Schtóż na pſch. do 9. rjadowinje ſluſcha, a po prawom jenož 14 mark placzic̄ měl, ma lětſa z tajkej pſchirajžku 21 m. dacž. — Z cyka ſu lětuſche pſchinioſki k dofhodownomu dawkej wſchysche, hacž dotalne, dokelž je pſchenuſlowny (Ge-werbesteuer) a personalny dawk čiſeče ſpadnył.

— Miſſionſke žjenoczeńſtwo ſwj. Žózeſa w Alachenu ma wotpohlaſanjo, ſo za duchowne potřebnoſeče Němcow poſtaracž, kij ſu we wukraju, kaž na pſch. w Parizu, Londonje a hdyž druhdže živi. Rjane to wotpohlaſanjo! Boh dala, zo by ſo wſchudžom podobnje čjiniło! Tak na pſch. je we Winnie na 300,000 Čechow živých, ale za jich duchowne naležnoſeče je ſmjerč mało ſtarane, a many ſo potom hiſheje džiwaracž, zo tam njevěra a boha-zabhoſcž tež mijez nizkimi klasfami ludu hladajey pſchibjera? W naſchich Serbach mělo ſo ſwěru na to hladacž, zo by ſo z najmjeňſha kſchęſčanske rozwučzenjo wſchudžom z pomocí ſerbskeje rycze ſtało, zo byſtaj tak duch a wutroba jenajkoho wužitka měloj. Naboženſtwo njeſmje ſo ženje k tomu nałożic̄ a ſpo-

nijiež, zo by rola byla jenož k wuknjenju a spěchowanju cuzeje rycze. Wšichak zjawiſje ze ſwojimaj wocžomaj widžimi: hdyž Serb ſwoju narodnoſć pufčecji, dha tež z wjetſha w křeſćjanſkih pocžinkach a w sprawnym živjenju popuſčecju. — Tele rjane zjenočenſtwo ſwj. Žózefa je bohužel ioní wo 1500 m. ménje dohodow mělo, hacžrunje ſu ſo z někotrych diöceſow bohatſche dary pſchipoſtało, kaž ze Šakskeje, kotaž je 1245 mark naſodała a to z herbſkih krajow 732 mark, a z Hornjeje Lužic̄ 513 mark. W lécze 1877 bě ſo w Šakskej naſromadžilo 1100 mark. Wšichček dohodow do hromady bě w lécze 1878: 9023 mark 30 p.

Z Róžanta. Přchi renovirowanju naſcheje cyrkvi ſo tež za muzne pořaza, žónſke ſawki wobnowjecz, dokelž běchu ſtare cužym wophtowarjam k zjawnemu pohórſchkej. Hacžrunje je tu woſebitych ſwěčkowych ſawkov, pſchech tola tež w druhých ſawkach wjèle ſwěčzachu a z tym je žalostniſje jara zapancachu a džery do nich wupalachu. Zo to k cžescež ſwj. Macjerje Božeje runje won trěbne njebe, a zo ſo z tym Božomu domej ſchkoda cžinjeſche, na to ſo ſnano nichtón dopomil njeje. To paſ je uimo a taſ njech je zabyte. Ale to mójeſche ſo tola z połnym prawom wotęžakowac̄, zo bychu ſo nowe ſawki ſlepje na ſedžbu brali, woſobniſje hdyž je ſo ſtarym hiſcheze nowa dolha ſwěčkowa ſawka pſchidała. Ale Bohu žel tomu taſ njeje. Tež na nich ſo ſwěčki pala a druhdy kónečki ſtejo woſtanu, dóniž do ſawki njepala, haj tež we presbyteriju, hdyž ſo z cyla žadne ſwěčiež njedyhvbale, je ſo zas hafle jutry wutoru z nowa ſtaſko, zo je jedna žónſka ſwoju ſwěčku na murju (na ſymš) ſtaſifa, z tym jón z woſkom wopancala a mołowam ſcženiu woſmuſdžila. Nimaſa dha tajey ludžo taſ wjèle dohlaſanja, zo z tym Božomu domej ſchkodu cžinja, zo to prawje njeje? Tu ſtaru načinjenju ſchkodu nichtón zarunał njeje, ſchtó dha tu nowu zaruna, ma-li ſo to taſte dale cžinic̄? — Tež to ſo křivalic̄ njemáže, zo woſobniſje na ſwiatyňh dnach žónſke jow k Božomu blidu křodža a žadnu plachcžic̄ku nimaju. Za miam kruče za to, bychu ſi teſame hiſcheze dale, hacž jow, na kwaſ ſchke, dha bychu wěſeže w kwaſnej drascze pſchisckle. Njech dha tež na Boži kwaſ w pſchiscknej kwaſnej drascze křodža!

I.

Z Königsſtejna. Zańdženu jutrowni pońidželu džerjeſche tu wyſokod. k. dwórfki předař Potthoff z Drežđan Bože ſlužby za wojaſow a katholikow cykleje woſołnoſče. Bě něhdž 50 woſobow pſchitomnyh. Ŝewak pſchijedžduje tu kózdy měſac pirnaſki k. farař Kretſchmer.

Z Oschaca. Młode jutry běchu tu w pořjebnej cyrkvi ſwj. Jurja přenje katholiske ſemſhe a wjèle ludži ſo na nich wobdzeli. ſwoju pobržaſcz wobrýchtowa z dóstacžom ſwj. ſakramentow počutu a wołtarja 35 wojerſkih (je tu 40 katholiskih uſanow) a 10 civilnych woſobow. Bóh žohnuj te započate, zo by wuſyte zornijeho bohate plody njeſlo!

S Lipska. „Lužičan“ piſa: Młodžencojo ſlowjanſkoho rodu, w Lipsku ſtudowacy, ſu w započatku druhoho ſemestra 1877 mijez ſobu ſlowjanſke

towarstwo „Vseučilištnoje družstvo Slověn v Lipsce“ začali, kotrež je so wot universitetnoho sudništwa wobkruczilo. Do njoho smě kóždy rodženy Slowjan, kiz w Lipsku studuje, zastupicž. Sobuſtawow běsche hacž dotal 24: a to Rusow 8, Čezechow 5, Žužnošerbów 5, lužiščich Serbow 3 (Muka, Čoch, Kral), Slowjencow 2, Polakow 1.

Ze wschodnego świata.

Austria. Khežor je 24. hapryla swój 25-létny mandželski jubilej pod powszechnym wjeholnym wobdželenjom swoich swérnych ludow swiecził.

— Wojsroczena biskopſta woſada w Litoměřicach dale wjac wojsroczena njebudže. Zeje pschichodny biskop je hžo imenowaný. Je to wysokodostojny k. Anton Frind, kanonik metropolitnoho kapitla pola swj. Wita na pražskim hrodže, znath spisowacjer staviznow cęſtejce cyrkwi. Zaídzeny schtvrťk bě khežorej winowatu pschishahu swérny wotložil. Toho präkonisacijsi stanje so 12. meje w potajnym konfistoriju we Vatikanje. — K. Frind narodži so w l. 1823 w Haňschpachu a bu 1847 na duchownoho wuswyczenym. Bě kapłan we Warnsdorfje, wot l. 1851 katecheta na litoměřiskim gymnasiju, bu 1851 direktor egerſkoho gymnasija, 1869 kanonik w Prazy. — Frind je 13. litoměřiski biskop wot założenia biskopſta w l. 1856. Toho przedownik biskop Wahala wumrje 1877.

Italija. Postajenjo katholſkeje cyrkwi na ranju jima we wulfie mysl swj. Wótca. Tomu je znate, kaf so Ruska a Rumunſka proujetej, zo by rozſchczepienjo tež na dale trało a tamniſchi katholikowje po cžrjodach ke grichiszej cyrkwi pschestupowali. Zaídzeny měſac pschijia w audience jednoho maronitskoho prälata, z kotrymž so jara doſho wo cyrkwiných naležnosćach na Libanonu rozryčeſche a wjele wo ſredkach, kaf by so wuwuczowanjo rozſchēriło, jednaſche. Swj. Wótca so zawěſcze hiszczęze docžaka rjanoho rozſczewa katholſkeje cyrkwi na ranju, hacžrunje Rusowie wſcho móžne cžinja to pschekazyć. To nam dopokazuje jednanjo w potajnym posedzenju konfistorija, w kotrymž hamž pschipózna chaldejskoho patriarchu, kotryž bu loni wot chaldejskich biskopow po ſmijereji njeprawoho patriarchi Andua wuzwoleny. (Andua wumrje wujednawſhi so ze swj. stołom.) Chaldejska naležnosć je potajkim wurunana. To placži tež wo cyrkwiných naležnosćach Armjenow; wſchitej jich biskopja poddachu so swj. stołej a Kupellian, jich njeprawoy patriarcha, je do Roma pschijet, zo by so do klina katholſkeje cyrkwi wróćzil a naczinjene pohórſchenjo naprawili. Bobywschi někotry cžas w kłoschrje swj. Alfonſa, bu 18. hapryla we ſwjatočnej audience pschijaty, cžijny so psched hamžowſkim trónom na kolena a cžitasche z hnuthym hlosom wobſcherny list, w kotrymž wſchitke bludy wotwoła, swj. Wótca za wotpuſchezenjo proſy a do joho wole so poruczí. Swj. Wótca bě hnuboko hnuth z wérnej želnosćju tutoho zhubjenoho syna, duž dha jomu nic jenož wotpuſchezi, ale tež k biskopej katholſkeje cyrkwi pomjenowa a pscheczo wunjese, zo by biskop Kupellian w armjeniskej cyrkwi k cžesći a

khwalbje Bożej spomoginje skutkował. — Prawy armienski patriarcha Hassun bu wot turkowskoho kniežerstwa pschipóznat. — Za wscie tele zbożowne wszedki ma so nimo prćowianja swj. Wótcia hłownje dżakowacj francózskomu ministrej Washingtonej, kotryž je protestant, ale na barlinskim kongressu bu jomu wot europejskich mócnosćow dowérjeny protektorat nad narańšchimi kshefjanami. Swj. Wótc napisza jomu tohodla list, z kotrymž jomu so dżakuje a wośud narańšchich kshefjanow na wutrobu kladźe.

Francózka. Kacjch mužowje w tu khwilu w Francózskiej knieža, je z toho wiđecž, zo je Ferry, minister rozwuczenja, wěstho Buiffsona ē direktorej rozwuczenja pomjenował. Tónle muž bě w lěce 1869 na revolucionarnym kongressu w Lausanne dosłownje projik: „Uniforma (drasta za wojakow) je livrej (drasta za słužownikow), a kóžda livrej wonjeczeſcęuje: livrej duchownego tak derje, kaž livrej wojakow, livrej zaſtojnifikow tak derje, kaž livrej słužownikow. Za bych swětej jednoho Voltaira popſchał, kif by 50 lět doſho kralow a wójnu a wójsko směšchnych činił. Dokelž nam pač tajkoho muža njeje, dha bych chęk, zo bychu milliony wscie prózne wopomniki, kif nam wscelake sławne skutki powiedaju, wotſtronili. Dawajmy wscitcyrenje pſchikkad woprawdživoho spjeczenja! Njebojmž so, hdź by runje trěbne bylo, z injezow wobstejacych zakonjow wustupicž!” — To su mužowje, kif nětko w Francózskiej knieža. Tónle Buiffson bě něhdź na žadoscž narodneje zhromadzizny swojego radikaliftwa dla wot przedawskoho ministra rozwuczenja, Zuleha Simona, ze słužby jako univerſitetny professor puſhczeny. Nětežiſhi minister rozwuczenja Ferry pač ſejni tajkoho muža ē direktorej francózskich narodnych škulow a woziewjuje z tymi swoje samotue zmyslenjo.

— Zajimawe je tule nowinku ſkyſhecz, zo je 28. februara — ſchtož bě włóžnozimny a ſuňhojty džen — jendželski krónpryne — wón je protestantski — njewjadcy do Lourdesa (praj: Lurda) pſchijet. Pobožnje a ſkedźnje ſebi wſchitko wobhadowaſche. Ducey z Lourdesa zjawnje praji, zo njeje wocžakował, w Francózskiej (a to w tymle lěftoteku njewery) jedne miasto namakač, hdźež by wera z tajſej mocu so poſazowała.

Bolhařska. Brync Battenberg bu jednohłosnje wuzwołeny za bolhařsko wjercha pod mjenom Alexander I.

Rusowska. Mihilistowje, wo kotryhž so w tu khwilu tak wjele ryczi a piſa, su hakle wot lěta 1863, hdźž Rusowska wbohu katholsku Pólsku z nowa rozteptasche, dale a bóle na zjawnie wustupowali. Tehdom žadachu za Rusowsku wustawu (konſtituciju), wotſtronjenjo khěžorskeje ſencle, lepshe zaſhadzenjo z poliſkimi jatymi, puſhczenjo na 200 pomjenowanych zaſtojnifikow z krajneje słužby a t. r. Na koncu tohole piſma rěka: „Dokelž na zakoniskim pucžu nicžo doſahnujez njemóžen, dokelž we Rusowskej nic khěžor, ale khěžorowe pſchewodžerſtwo knieži, dha my, njeſtanje-li so po naſchich žadosežach, njezakoniski pucž nastupimy a budžem yot nětka tſelecz, kałacz a mordowacž, hacž ſkonečnje

tola našche žadanja so dopjelna.“ Zastojnſtwa ſebi wſchu móżnu prócu dawachu, zo bych ſchrobkých ſeftajerjow a rožſcherjerjow tychle piſniow wuſledźile, ale wſcho podarmo. Pschez nôc roſežehu revolucionarſke nowiny a brožirki kaž ze zemje, wſchě z wjetſha we kraju cíjichézane; někotre ſu tež z wobrazami, ale nichto njewě, hdže ſo cíjichéza. Powjeda ſo, zo ma tele potajne nihiliftiske, abo revolucionarſke zjednoczeñſtwo, kaž woni ſami ſo mjenuja, na 19,000 woprawdživých ſobuſtarow ani njeſpominają na zapſchihahnych, ale hewak do wſchěch wěcow njezaſwieżených agentow (pomocnikow). Mjez jich ſobuſtarowami namaka ſo pječza wjac generalow a tež habt jednoho grichiftoho klóſhtra. Zamuženjo revolucionarſkuho komiteja wobliža ſo na něhdze 2 millionaj rublow. — Nichto, kij jenož někaf ruſowſke wobſtejnoscze znaje, njemože přeč, zo maju revolucionarjo mócné zwiaſzki, kotrež ſu swoje nitki do poſedzenjow ministrow, haj do ſameje khežorſkeje kneſele zacžahyſe.

— Ruſowſcy nihiliftowje pokazaju runje tak wulku ſchrobkoſcz, kaž wuſchkuoſcz. 8. hapryla, hdyz běchu z krótka předy generalguvernera města Char'kowa zamordowali, ſežinichu ſebi te wjetſelo, joho naſtupnika z leſczu do ſwojich khowankow wotwjeſcz. Psched guvernera ſtupi muž, zhotowaný cíjicze kaž zaſtojnik statnoho ryežnika, a praji: „Knjez statny ryežnik nije k Wam ſeže, Waſchu Faſnoſcz hnydom k statnomu ryežniķej ſtaſacž.“ — „Schto dha je tam tak wažne?“ — „My ſmy mordarja wjetſha Krapotkina wuſledžili, a pschitomnoſcz Waſcheje Faſnoſce je nužnje trěbna.“ — „Pěknje, ja hnydom pſchińdu“, guverner praji a zatlkina po ſlužownika. — „Cžomu dha klinka Waſcha Faſnoſcz?“ — „Ta chcu zapſchahyſcz dacž.“ — „To njeje trjeba, knjez statny ryežnik je ſam ſwoj wóz pôſlał po Waſchu Faſnoſcz. My njeſmymy ſo kromidžicž.“ — „O to džě je rjenje, tak njetrubbam ſwoje konje wobcžowacž. Moj pojedžemoj!“ Guverner zaledze do woza, a wot teje khwile njeje wjac widžecž był. Revolucionarjo ſu joho jatohu wzali. Taty guverner dyrbjeſche na policijskoho miſchtra liſt piſacž a joho naležnje proſyčž, zo by ſo pschi pytanju za mordarjom Krapotkinowym ſwěru na ſedžbu braſ, hewak niel wón (tón guverner), kij je w rukach nihiliftow, joho „pschez měru wulku horliwoſcz“ ze ſwojej hſowu płacieſcz.

Naležnoſče naſchoho towarſtwa.

Sobuſtarų na lěto 1879: k. 205. ſowar Jakub Žofka z Dobroſhic; 206. Jan Krasa z Veležec; 207—209. z Kalbic: Canonicus a ſarař Venč, wuežer M. Hücka, Khatá Bräuerei; 210. Jakub Matka (Věſchha) z Konjec; 211. Marja Pjetachowa z Drežđan; 212. zwóńik Józef Libšč z Róžanta; 213. Michal Schén ze Šernjan; 214. Michal Matka ze Smjeržaceje; 215. Boſežan Weclich ze Žuric; 216. Hana Rjedžic z Wotrowa; 217. Miklawſich Lehmann z Řanec; 218. Charles Michal Hencž w Luhier w Francuziſkej.

Sobuſtarų na lěto 1878: k. 539. ſowar Jakub Žofka z Dobroſhic; 540. zwóńik Józef Libšč z Róžanta; 541. Michal Schén ze Šernjan; 542. Miklawſich Vanga z Nowoſic.

Dobrowolne darły za towarzstwo: ff. Maria Pjetaschowa 1 m. 50 p., Wórschla Schimlowa ze Sernjan 50 p., Boščan Weclich 50 p., P. T. 72 p.

Pischip. Cześćenzi żobustawny na schóho towarzstwa, kż swój pischinosk na lěto 1878 (abo tež na przedawidzhe lěta) hišćeje njezložichu, su należnje prosheni, zo výchu jón řeřje a lepje we swojej expediciji wotedali.

Darły a dań za chrkej w Baczonju.

Nawdaty kapitol a dotal nahromadżena dań wuziniejshtaj: 38,257 mark 67 p.

K cześćenzi Bożej a k spomożenju duszow su dale woprowali: ff. z Koniec (jubilejski dar) 50 p., pischez ralbiezaniskeho k. kaplana 1 m., J. H. z R. (jub. d.) 3 m., ze Sernjan 2 m., z Kalbic 3 m., J. H. z Wotrowa (jub. d.) 10 m., pischez k. fararja we Wotrowje (1 m., 1 m., 50 p., 2 m., 3 m., 50 p.) 8 m., njenienowaný 2 m., A. W. z B. 1 m.

Dań polscina 1. meji w knižkach zapisana 691 m. 50 p.

Hromadže: 38,979 mark 67 p.

Darły za chrkej w Źitawje.

ff. z Kalbic 1 m., H. R. z Chr. 2 m., J. H. z R. (jubilejski dar) 3 m., wot jednoho jaworškoho wumjeníkarja (jub. dar) 2 m., z Kaschec (jub. dar) 3 m., wot wuziejskoho seminara w Budyschinje 280 mark (a to wot seminaristow 34 m. 35 p., wunošk jednoho koncerta 35 m. 65 p., k. seminaristi direktor Blumentritt 200 mark, k. wujščicí wuczeń Bergmann 5 m., k. wujščicí wuczeń Dr. Grossmüll 5 m.), khrósečanska woſada (druhi dar) 100 mark.

Darły za chrkwičku w Hajnicach.

ff. Njenienowana z R. 1 m., Can. a fararz B. z R. 3 m., M. R. z R. 1 m., Jan Koplanisz z Budyschina (jub. dar) 6 m., M. P. ze Ž. (jub. d.) 3 m., N. N. z B. (jub. d.) 3 m., jedna swójba z ralbiezaniskeje woſady 6 m., N. N. z ralb. woſady 1 m., pischez ralb. k. kaplana 1 m., S. z Kalbic 2 m., H. R. z Chr. 2 m., M. K. ze S. 1 m., M. K. ze S. 1 m. J. R. z Chr. 1 m., M. K. ze Ž. (jub. d.) 4 m., J. H. z R. (jub. d.) 3 m., M. N. z Khrósežic (jub. d.) 10 m., z Kalbic 2 m. 50 p., z R. 20 m., z Róž. 70 p., J. H. z Wotrowa (jub. d.) 5 m., pischez k. fararja Herrmanna we Wotrowje 2 m., „K. A. B. H.“ 3 m., Karl Michal Henčz w Francózskiej 3 m., z Khrósežic 1 m., M. D. z Dž. (jub. d.) 2 m., Metowšké swójba ze Sloñeje Vorščeje (jub. d.) 4 m., Meta Neubnerce (jub. d.) 5 m., H. swójba z R. (jub. d.) 3 m., M. L. z H. (jub. d.) 2 m., J. A. K. ze Bajdovra (jub. d.) 3 m., H. M. z B. 1 m., H. M. z B. (jub. d.) 2 m., sotry K. z B. 6 m., J. ze Schunowa 1 m., Petr Niedel z Czešchoric 3 m., njenienowaný z Vorščeje 2 m., Franc Šwanda ze Smilneje a joho mandželska řekata 3 m., A. W. z B. 1 m., njenienowana z Čemjerc 1 m., Hanža z Budyschina 3 m., njenienowana z Ratarjec 50 p., M. a M. R. z Worklec 3 m., dwie džowch z Worklec 2 m. 50 p., M. R. z Pančic 1 m., Fr. G. 12 m. = **150 m. 20 p.**

Hromadže: 368 mark 20 p.

Darły za swj. Wóteę: wot někotrych služownych holcow w Marinej Hwězdźe: 2 m. 50 p., z Kalbic 1 m., (jubil. dar) M. a M. R. z Worklec 3 m., J. M. z Cz. 3 m.

Dar za shonske towarzstwo: N. 50 p.

Wozjewjenjo.

Zutse za tydzeń, nježelu, 11. meje, popołdnju w pjezich budże w Baczonju pola k. kublerja Delanka zhromadźizna wubjerka za baczonisku cyrkę.

Jakub Kuczank, pischedſyda.

Katholicki Posad



Wudawa so
prěnu a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy czasopis.

Wudawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Cislo 10.

17. meje 1879.

Lětnik 17.

Nasche serbske šhule

su k stajnomu njemerej wosudžene. Pak njeje čítanka prawa a měla so nowa wudac; pak njejpóznoje so za dobre, zo we katholickich wuczeřinach knježu wuczbu dawaja — mohlo so to pschez wuczeřow stac; kaž pola našchich ſuſodow; pak poſtorfuje so na tym, zo jo w zymníchim časju w někotrych wuczeřinach ſobotu njerozwucí — kažekéž prawo maja po zakonju wschudže, hdež dyrbja džecži pschez $\frac{1}{2}$ hodžin daloko khodžic a je to cyle rozonine wuwzacz, zo by tola za tydžen džen byl, na kotrymž mohla so draſta a wobuczo porjedžic; pak so ſkorži, zo je 32 hodžin za tydžen njedosařaca licžba, zo býchu nasche serbske džecži wšcho to nauvkle, ſchtož so po ſchulſki zakonju žada; ze ſlovom: nasche serbske ſchule su někotrym swětym knježim z hschizom. Žedža za dobu, w kotrejž býchu — tu luboſež drje chyli nam hſchaze wopokazac — poſlednjoho Serba k rowu pschez wodžec mohli.

Tak je so nětko do jutrow wjele z Kamjenca do Serbow a ze Serbow do Kamjenca piſalo, to nastupajo: zo ma so wot lětſich jutrow we ſerbſkih ſchulach město 32 hodžin za tydžen — 18 za wulich a 14 za malych — 34 wotdžeržowac. Kaž hſto doſč k naſchej ſcholži su wuradženja we ſchulſkih pschedſtejcerſtwach na wſach we tutym nastupanju jara wſchelake byle. Tu je so wobzanklo: „Naschedla, njech wuczeř wjac wuczby dawa, wſchak ma za tym mždu“; tam zaſo: „Ně, njech pschi starym wostauje. Šchulſki zakon je tónsam, kaž předy, z dwěmaž hodžinomaj našchim džecžom ničjo pomhane njeje a nimamys svoje džecži tež jenož k tomu, zo na robotu khodža, trjebamys je doma tež k dželu.“

Samo za so drje so zda, zo na tym wjele njezaleži, hacž džecži dwě hodžinje wjac abo ménje do ſchule khodža. Mi so ta wěc cyle njewinovata njezda a dopomnju so pódla na pſchislowo: Podacha li někomu małuſki, hrabnje cyku ruku. Město, zo by so na ſchulſki zakon ſedžbowalo a so na wuradženja a wolu ſchulſkih pschedſtejcerſtrow hſchala, staji so nižša ſchulſka wychuſoſž wjſhe ſchulſkoho zakonja, a žada ſebi wot ſerbſkih džecži wjac, hako zakon

po słowu poruczo. Na město zakonja stypi „wukaz”, a to je nam dotal — njezname waschnjo. Kaf dha, zo-li k lětu nowy tajki wukaz wunidže, poruczo: 34 hodžin tež doſčej njeje, njech budže jich nětka 36, 38 atd.? K čomu také połojezne dželo? To bych runiž za to był: Džeczi wostanu cykly dženj w schuli a jenož pschipołdnju je starschimaj dowolene, zo swojomu džesćemu něchtó k wo-bjedu pschinjeſetaj.

A hdyž je so džecžom a wucžerjam doſč hodižin napraskalo, rěka traž: Swětne wech du do předka; knieža njech hladaja, zo khwile dobjeru k wot-džerzenju wucžby. Je tola nětka hžom czečka wěc, zo džecži w posče na wucžbu khodža. Najprjedy wot 8 hacž do 12 hodžin we schuli sedzecž, potom hishcze wot 12 hacž do jedneje kie kniezeji — njeje to wjèle žadane wot džesča, kif traž ma daloki schulski pucž? Njetrjeba džecžo runje we najnjestrowščim našetním wjedrje nicžo czople k jebži wot rano 7 hacž do dweju popołdnju?

Kajka hara by so zehnała, bychul-si w městach džecži czopli jědž tradač dyrbjale, kaf by so na surowosč sforžilo?! A našche serbske džecži dyrbjia lěto wot lěta tajki wopor pschinjeſcz. Schtò chył je hishcze kručižcho zapſchahmjež, a nic zo bychu jich skabe moch pschepinane byłe a wone wšchón lóſcht a wjelco za schulu a wuknjenjo zhubitké!

To jedne dyrbi píchede wšchem wopſchecacž. Schtò dha to? To, zo píchi tak wažnych wěcach wucžerjo mjez sobu jednoho měnjenja njeſtu, a széhwk toho, zo potom tež schulski pschedstejicžerſtwa píchi swojich wuradženjach friedž njebla a zemje bimbaja a zo na posledku sami ani njewjedža, hacž měle „haj“ abo „ne“ projicž.

Wucžerjam je tola schulski zakon znath. Wuradža-si wěc předy mjez sobu, je wěste, zo jich wuradženju tež schulski pschedstejicžerſtwa pschistupja a tajke pschegjedne wotmołwienjo do Namjenca zadžewa wěcze tomu, zo na město zjawnego słowa zakonu nětakli wukaz pschistupi.

Zawerno, schulski zakon nařaduje, kaf je kóždomu wědomo, doſč wob-czežnosčow a woporow našchim wucžerjam; njeſtajnoſč we wuradženjach pak wjaza jim a tež džecžom nowe pruty. Pscheznoſč twari wulke wěch, njeſchzejnoſč najnjetřich potorha, a ſpěchuje, zo čim ſterje so we němſkich wodach potepimy.

Pohladajmy dha na schulski zakon. Poruczo, zo ma wucžer za tydženj „hacž do 32 hodžin rozwucžowacž.“ Je drje wěrno, zo našchi serbscy wucžerjo píchez to, zo kniez wucžbu dawa, runje 32 hodžin njewucža. To pak ſebi zakon dochla tež nježada, zo we proſtej schuli jenož jedny wucžer wucži. Hdyž, kaf je to we našchich podjanſtich schulach, dwójch za tydženj k wulkim a dwójch k malym kniez pſchikhadža, wostanje za wucžerja jenož 28 hodžin. Njerozemimy pak, czožodla dyrbjia runje džecži za to potutu czož, zo wucžer ſchecžansku wucžbu njeđawa a zo dyrbjale tohodla za tydženj dwé hodžinje dlehe khodžicž. Píchi němſkich džecžoch (našchich ſuſodach) načoža so za nabožniſtvo po tydženj 10 hodžin, zo za swětne wěch jenož 22 hodžin wostanje, a to je hejgn — doſč. We serbskich podjanſtich schulach ſu jenož 4 hodžinu nabožniſtwa za tydženj, wostanje za swětne wěch 28 hodžin a to — njeje doſč. Kajki krawc je tola tajki njeſtajnu měru wunamakaſ?

Dale! § 8. schulskoho zakonja proji: „Kóžda schulſka wosada ma ſebi schulski rjad poſtajicž, kif we ſebi nicžo pſchecživo schulſkomu zakonje wob-khowacž njeſmje a ma ſo wot swětneje wyschnoſče wobkručicž.“ Hdyž je so měsacy doſko na tutym schulſkim rjedze džekalo a za piſanjo doſč píenieſz widało, bu we nim cykle po zakonju za tydženj k rozwucženju 32 hodžin poſtajene. Nadobo pſchitidže wukaz, džecži njech 34 hodžin khodža a powali wſchě podpiſma

schulstich pschedstejicžerjom, aniž zo by so na jich wobaranjo kędžbowało. Je to prawje? Njeſſny pscheſčiwo tomu, zo naſche džecži swoje węch derje nauknu, a zo-li je trébne, njech so město tej dwęju hodžinow za tydženj 4 pschi-raža, ale njemožemy ſo pscheſčedzicž, zo je z tym naſchim džecžom njeſto pomhane. Wot naſchich ſerbskich džecži njemože ſo to žadacž, ſchtož wot němſtich. Dwoja rycž, kiž ma ſo we ſchuli nałožicž, předy hacž maja džecži jednu w moch, zadžewa tomu. Njech tola we neuſtich ſchulach pytaja, zo že ſwojimi džecžimi wot ſchěſtoto ſlēta we cuzej rycži rycža a rozwuczeſja. Pschi-njeſu-li ſwoje němſke džecži za 8 lět tak daloko, zo wjchě němſke džecži ſerbsku abo drugu rycž tak derje rycža, kaž naſche ſerbske němſku, wſchón reſpekt psched nimi; zo-li nie — a to je wěſte, zo nie — czohodla wot ſerbskoho wuczerja a džecža to žadacž, ſchtož ſamí njedowjedu?

Njezaleži nikomu na tym, zo naſche džecži wſchelakore węch nauknu a do kóždeje węch tak rjec jenož ponuchoja, ale wo to je nam činičž, zo to, ſchtož za pozdžiſche žiwjenjo trjebaja: piſacž, licžecž, čjtacž — derje nauknu. Molowanjo, ſtamizn, zemjepis, pschirodopis ſu węch, kiž naſchim džecžom za tydženj wjèle khwile počranu, iſch nabubnja, ſtrōweſie cyroby pak iſch młoduſtikim dučham ſmijercž mało poſkiča. Sami Němcy poczinaja ſo hóřſciež vrojo: Khežki móža hólcý a holec̄ molowacž, ale ſłowo prawje napisacž — njezamóža. Njeſtěhlo ſo čžas, kiž ſo na ſpomnjenie węcy nietrjebarſtci nałoži, lepie ſ rozwucžowanju we elementarſtich węcach pschedrjebačž? Schulfki zakon njepraji, kaſ wjèle khwile ma runje na tute węch ſo nałožicž; $\frac{1}{2}$ hodžinu ſtawiznu a zemjepiſa je tež doſež a molowanjo na wſach eyle wjſche, hdžež džecži wjèle roztorhaja, a mało — natwarja. Njech ſo tak dobyty čžas ſ wazniſtich węcam nałoži a njebudže trébne, zo ſo nowe hodžinu pschedporuczeſja.

Ale ſkoro bych na njeſto zabył. Nadžijsach ſo tola, zo tutón nowy pschediawſ ſo ſ tomu poſtaſi, zo ſo pola wulſtich za tydženj we ſchuli ſ naj-mienniſhomu hodžina ſerbski čjita. Dotal ſo to za trébne njemicjeſche, tohođla traž, zo bych u džecži z fundamenta zabyſle we macžerſkej rycži čjtacž. To možt tola z hlowu tſchaſcž! Ale ſ tomu pschi wſchim pschediawku khwile njeje, zo ſo ſerbski čjitaſlo — ſchfoda čjasa! Licžecž dyrbí ſo za tydženj hodžinu wjac̄, to bě to najtrěbiſche. A ſchto cheyl wuczerjej winu dacž, zo džecži bjez poſtorka we macžerſkej rycži čjtacž njezamóža? Wón je wjazany, a zo-li ſem a tam někotre minutu džecžom ſ luboſczi ſerbscy pocžita, čini to, njeſtrož ſo — ſkradžu! To je tola ſkoro, haſko by ſamo za ſo hréch bylo, zo je něchtón ſerb.

Je čežeklo, z dobrym ſerbskim wuczerjom bycž, to wě kóždy rozmomy muž, kiž ſerbske ſchulſke wobſtejnnoſće znaje a džiwačž ſo dyrbis, hdže druhdy ſejerpo-nosće dobjeri; wjetſha ſejerpo-nosć hiſhče žada ſo wot naſchich džecži, zo ſo jum wſchědnie ſejerpo-nosć, kaž ſozfeſi, do Egyptowſteje pschedatomu, do kraja, kotorož rycž njeznaſeſche.

Naſche ſerbske džecži ſ eksperimentam narodžene njeſtu. Schablona za němſke ſchule njeħodži ſo za naſche ſerbske ſchule. Schulfki zakon ſamón kędžbuje huſčiſho na nje a nježada do cyka, zo by ſo ſerbska rycž tak podtkvčowało, kaž ſo to ſtawa. Džecžo njeje ſ tomu, zo by w cuzej rycži dreſirowanie bylo, ale zo bych u moch joho dučha ſo kublate a wonie derje myſſlicž nauklu. To je to preñje! Hacž ſerbski abo němſki — to haſke je to druhje. Haſyki naſchich ſerbskich džecži za cuze rycže njelepe njeſtu. Su-li elementarſke węch předy po ſerbsku derje pschedzélane, póndže wuknjenjo němcziny ſpěchniſho a rozmomyho, haſko nětko, hdžež žadnoho dna pod nohami nimaja.

Njedyrbjało so hodžic, zo so serbsch wuczerjo a knježa w lēcze zenidu, zo by so wuradžało: „Kotry pucž spózna so najkhmańšchi, zo našche džeczi pschi swojich samotnoſeſach po možnoſći najwojetſchoho wuzitka z khodženja do ſchule dobydu? Kotre wečy mohle so k najmjeńſhomu na khwilu we serbskich ſchulach paſt chle na boł wostajic abo tola po možnoſći so wobmjezowac?”

Dyrbjało to tał cęzko bycž, zo prawy pucž a prawu měru namakamy? Dobytč by to był za wuczerjow, kiž býchu pschez to wjach samostatnoſeſe dóstali, dobytč za džeczi, kotrymž by so robota polozila.

Próca za tajke wuradženjo a pucž býchtej so wěſeſe placzilej. Njeje nictón, kiž chęk to do rukow wzacž?

—n.

3 Lujich a Sakſkeje.

Z Budyschinia. W „S. N.“ cízitam tele pschebroſchenjo: Na požađanja, ze wſchelakich stron wuprajene, je budyske towarzſtwo „Lumir“ wobzanklo, lěſta w nazymſkich ſchulſkich proždrinach wulki serbski ſpěwanſki ſwjedženj ze ſwjeđenſkej hofczinu a pschynym balom w Lauec hotelu w Budyschinje wotdžeržecž. Spěvacž budže so „Malécžo“ a lyriski ſpěw wot fararja Seilerja, z hudžbu wot kantora Kocora, a to pod direkciju knjeza komponista samoho. Tonle ſwjedženj ma woſebje wopomijeczo naſchoho njezapomnitoſho ſlawonoho pěnjerja njebo Handrija Seilerja wobitowicž a ze swoim cíztym wunoſtſkom wudacžo Seilerowych ſpiſow sobu podpjeracž pomhač. Po porucžnoſeſi „Lumira“ toho dla wſchitkých ſpěwa wustojnych Serbow, kaž tež cęſczene serbske knjenje a knježny, kotrež derje ſpěvacž wiedža, z tutym podwolniſe pschebroſham, zo býchu pschi ſpomjenym ſwjedženju dobrociwje ſobuskuſtowali a mi w padže wobdželenja hač do 5. juniia pschezelne k namjedženju dali, kajki hłos ſpěwaju. Z dobom pschiſpomiuñam, zo maju k. ſpěvarjo prawo, ſo na pschynym balu, kotryž ſo po ſonicereze zniče, darmo wobdželicž. „Lumir“ ſo połnje nadžija, zo budža wſchě horliwe Serbowki a wſchitcy ſwěrni Serbjo joho wótežiniſki wotpohlad wſchomžinje podpjeracž a z tym khwalbu serbskoho imena sobu rožſcherjecž pomhač. — W Budyschinje, 9. meje 1879. K. A. Fiedler, ſeminařski wychiſhi wuczer, w tu khwilu hudžbny wjedžiczeř „Lumira“.

— Zańdženu wutoru ſo tachantskomu cyhelnicej Seifertej z Petersbacha pola Scherachowa ſlěborna medailla za 40letnu ſwěrnu ſlužbu ſwjatočnje pschepona.

— Na walporſkim ſejmje sakſkich hornjolužiſkich ſtawow bu jenohłosnje dowołnoſeſ k natwarjenju katolickieje cyrkwički za Hajnicy data. Tež wudželi ſo dowołnoſeſ k twarjenju lutherskeje cyrkwie we Župoj pola Radworja, kotraž je paſt hižo w twarje hotowa.

— Srjedu dopołdňia wot džesaczhich džeržeſche tudy na tachantskje komiſſija za bacžoñſku cyrkę wuradženjo z k. professorom Seecom dla nadrobnoho wuwiedženja wjetſchoho z joho planow za bacžoñſku cyrkę. Pschi tomui ſtajachu wſchelake praschenja, na kotrež k. professor wotmolwjeſche, a wuprajachu pschečza, na kotrež chęſche wón džiwacz. Tež rycęſche ſo wo twarskim materialu a wo rjedze pschi joho pschiwožowanju, kaž tež wo wjedženju twara, ſchtož budže ſo wſchitko na pschichodnej za nehdże dwaj měſacaj džeržomnej zhromadžinje cyłoho wubjerka dale rožpominacž. Przedy toho paſt chce wón wubjerke trébne o jara žadane nadrobne plany wotedač. M. H.

Z Čzemjerc. Zańdženu wutoru wjecžor wudýri na njezname waschnjo Boži woheń w bróžni zwudowjenje Kilanoweje a wotpali tež domiske a pschitwarjenu hródž a bróžni ſuſoda Pjelca.

Z Baczonja. Po wozjewjenju w „Katholickim Bosole” bě njeđelu, 11. meje, wot pjećich popołdnju zhromadžizna wubjerta za naštu cyrkę pola kublerja k. Miklawšcha Delanča. Pschitomnych běsche 36, mjez nimi wyso-
dostojnyh k. kanonikus kantor Kucžank z Budyschina hako pschedsyda, k. farar
Hornik hako pismarjedze, k. farar Herrmann z Wotrowa, k. P. Čadej
Ratush z Marijneje Hwězdy, k. kapłan Scholka z Khrósczie a k. kapłan
Skala z Kalbic. Pschedsyda wotewri zhromadžiznu z postrowjenjom a zbožo-
pschecžom wot hnadnoho k. biskopa a postaji jako pschedmjet tónkrócznych wu-
radženjow wuzwolenjo jenož twarskich nacžiskow abo planow, kotrychž dwaj
bě k. professor Knothe-Seect, direktor twarskeje schule w Žitawje, a jedyn
k. twarski mischtur Scheibe z Budyschina podal. Pschitomni spóznachu, zo
zo zdobnje jenož jedyn z dweju planow, wjetši abo mjenši, k. professoora
wuzwolicž hodži. Pschedsyda ryeži za tón wjetši a rjenišci plan, a rozestaja,
zo by so tónle twar pod wěstymи wuměnjenjemi, je-li zo so wulkim džel materiała
dari a pschiwoženjo toho samoho so z wjetšcha darmo stanje, tola wumějež
móže. Tónle twar je kaž gothiski tříšť z wjelbom a z cyle kamjentnym tórmou
a tafli, zo so pozdžischo khoru pschitvaricž hodža, budžešti něhdyn trjeba. Druhi
plan je w něshto mjenšej merje, twori jenož dolhu lódz (schif), a ma horni
džel tórmu drzewjany. Khošt (widawki) mjenšeho twara su jenož wo schiwo-
czinu nizžše. Professor k. Knothe-Seect měni, zo by so pod znathmi wu-
měnjenjemi tón wjetši twar za dotal nawdate a nadanjene pjenježy, kotrychž
budže w blížším času 40,000 markow, pod třechu pschinjeſč možl. Kenež
farar Herrmann, k. kapłan Skala a druzy wupraja, zo by tola tuta płaczizna
hako maximum (najwyšsza) płaczika. Po dleščim rozrycžowanju su wschity
za nadrobniše (specialne) wobbdělanjo toho wjetšho plana, zo by so
wjedžalo, skto abo kaž wjele móže so za 40,000 m. pschi nětčiſtich wob-
stejenjach dōstacž a dokonječ. K tomu staji k. kubler Wagner ze Smolic
namjet, zo by so komissija wuzwoliła za dalsche wuřadženjo dla nadrobnoho
plana z k. professorom, kotryž w blížšich dnach do Budyschina pschijedže, zo
by mischtrom pruhował. Namjet bu pschitvath a do mjenowaneje komissije
buchu wuzwoleni: k. Piech z Libonja, Rencž z Czornec, Schewcžik a Piech
z Baczonja, Wagner ze Smolic a pschedsyda. Kaž na předadwychich zhroma-
džiznach, tak bu tež na tutej žadane, zo by so z twarjenjom po móžnoſći boryž
zapoczął. Tež wza so k wědomnoſci, zo je pokladnica wubjerta w poslenu
času, předy hacž móžesche so zhromadžizna džeržecž, hijo kamjenje kamacž dała,
dokelž běsche runje pschihodny čas za jich wotwoženjo. Skončjuje džesche hishcze,
kaž bě na wschech dotalnych zhromadžiznach dobrowolne waschnjo, k. kapłan
Skala z talerfom wokoło a pschitomni nastakadowachu 63 m. 30 p. Boh žohnuj
dale našch zhromadny pomijecža hódiu skuf a wschitkach, kž su do toho časa
jón podpjerali a jón pschihodnie z křesćanskej luboſćju a horliwoſćju specho-
wacž zechcedža!

M. H.

Ze wschoho swěta.

Němska. Njeđawno so sylnje powjedaſche a piſaſche, zo je so professor Dr. Döllinger — nan starokatholickich — hamzej podežiſnyk. Alle to bohužel
njeje wěrno. Döllinger sam cylu wěc preje a praji: „radſho da sebi ruku
wotrubacž, hacž zo swoje mjeno pod vatilanske wobzamknjenja staji.“

— Z Barlina piſaja, zo budže němſki khězor swój złoty kwás dwaj dnaj
swjecžicž a to 11. a 12. junija t. l. Na přenim dnju budže wón te wschelake

deputacije pščijimacž, kotrež pščiuňdu, zo býchu jomu zbožo pščeli. To budže drje na 1600 ludži.

— Prjedawšcha hannoverska kralowa dostenje netko lětne 60,000 toleř danje z tych pjeniez, kotrež pruske kniežerstwo prjedawšchej hannoverskej kralovskéj swobjje toho dla wudaež nochce, dokołž so ani njebohi hannoverski kral a pozdžijscho ani joho jenicžki syn hannoverskoho tróna wotrejek njeje. Posleni tež toho dla wot pruskoho kniežerstwa nicžo njedostanje, mjez tym zo wobě joho sotse lětne 10,000 toleř dostenjetej.

— W rajchstagu zapoſlanczy mjenje abo bóle wótrje za elo abo pščecžiwo njomu wojuja, a može bycz, zo hízom w blížčich dñach zhonimy, ščto je so wuečimylo.

Austria. Žeſta je runje 150 lět, zo je čeſki krajny patron Jan z Nepomuka był swjaty praſeny. Z teje pščicžiny ſtawaju ſo po Čechach pščez cykl měſac meje wulke ſwiatocžnoſće, woſebje w Nepomuku, hdžej je joho koſebka ſtała, a w Prahy, hdžej ſo joho row namaka.

— We Winje bu 25. hapryla, na dnju 25-lětnohu mandželskoho jubileja khězora, votivna (lubjena) abo wumiožnikowa cyrkę ſwieczęna. Žu ſtajichu ſt wopomnječu, zo bě Boh tón kniež khězora z mordarſkeje ruky hnadnje wumojil. Je to wulkotny gothiciski twar, fiž na 5000 ludži wobſaha. Wěži (tormaj) ſtej 302 ſtopow wysokej. 23 lět je ſo na tymle kraſnym Božim domje twariło. Znitskowne wudebenjo je 800,000 ſchěſnakow, molowanjo na ſchleūcu pak ſame 225,000 ſchěſnakow ſtało. Budawki za cykl twarjenjo wobnoschachu pščez 4 milliony ſchěſnakow. Kaf ſwěrnie ſu ſo te pjeniez na ložowale, ſpóznajemy z tohole pſchirunania. Nowy dom za operu khoschtowſke na pſch. pščez 8 millionow ſchěſnakow, a za nowu börſu pščez 6 millionow ſchěſnakow.

Zendželska. Zendželczenjo ſu Zakuba Khana za afganistanſkoho emira (wjércha) pſchipóznali a z nim měr ſčinili. Woni wopuſcheža Kandahar a cyklu wobſadženu krajinu a ſpokoja ſo z wobſadženjom wychinow wo koło khyberſkoho a kurumſkoho hórfskoho pſchelhoda a z pſchipuſhczenjom jendželskoho pſlanciwa w Kabulu, afganistanſkim hlóvnym měſće. Maju na ſpeč, dokołž jim naſtarwa nowa wójna z birmańskim kralom.

— W žadnym kraju njepokazuje ſo tał napadnje tajki roždžel mjez bohatými a khudými, kaž w Zendželskej. Jeje wobydlerſtwo dželi ſo do mało bohacžów a do njeſmírnje wiele dželacžerjom a podrožníkow. Z teje winy ſu ſej dželacžerjo netk tał zrjadowali, zo pócžnje z toho krajej strach hroźycz. 3. merca ſo dželacžerjo zhromadžichu. Pſchi ſwetle faktow ze wſchěch stron ſo pſchihnuwachu ſocialiſtiſko-dželacžerſke cžrjodny. W předu njeſchu kraj-czerwjenie khoroje z napiſmami: „Zendželskeje ſlawia a hłód!“ abo: „Bědnje a złe wjedże ſo w kraju, hdžej wjetſhina hinje, hdžej pak jednotliwcy ſo wobraczują!“ Rozdawany bu cžiſhczany program, po kotrejmyž mjeſečne ſo rycęcž wo praſchenju: „Pſchecžo džecži a žony nuzu cžerpaſja ſriedž wulkoho bohatſtwa?“ Zhromadžizna praji, zo je na koncu l. 1878 liczba cžiſče mužnych w Zendželskej zrostła na 736,340 hłowow. A tał ſo kniežerſtwo zadžeržuje pſchi tutej bědze? Wone wjedże wójny w Afriji a Africy. Chce ſwojemu likowanju nowe kraje wudobycž, hdžej ſo jomu w Europje pomala durje začinjeja. Njevěmý pak, hacž z tym dželacžerſke praſchenjo wotſtroni. — Ženož khěſečzanſtwo može tu pomhacž. Ženož wone zamóže dospołnje wupjelnicž hľubinu mjez bohatſtвom a khudobu.

Bolharska. Za bolharske wójsko su so Rusowje hacž na najbole starali. W 14 měsach zarjadowachu 21 družinow, z kotrychž ma kóžda 1200 mužow, 8 pułkow (regimentow) jezdý a 8 batterijow. Wjerch Dondukow-Koršakow, dotalny kniežiczer w Bolharskej, bě wschitlich potřebnych wyschłow a podwyschłow z rusoškoho wójska powołał, a jenož tak bě možno, tajke wójsko wuwuečicž. Namaka jo nětko w bolharskim wójsku 394 russich wyschłow, bolharskich wyschłow pak je jenož 36. Podwyschlow su bjez wuměnjenja rusowych a je jich 2694 muži. Tež tak mjenowany wójski „morow material“ bě Rúšovska Bolharskej darila. — Kaž hido posledni króž písačny, bu 29. hapryla z wólbu zastupjerjow swobodnoho bolharskoho ludu w Tirnowje, dotalnym sydle narodnoho sejma, powyschenu na wjerchowski stoł bolharski Alexander Józef prync Battenberg-ski, kiz nětko imeno Alexander I., wjerch bolharski, powiedže. Wón narodzi so 5. hapryla 1857 a je po tajkim 22 lét starý. Joho nan, Alexander, prync hessenski, je bratr ruskeje khězorki a služesche dolhe léta w awstriskim wójsku. Joho mandželska, macž mlodocho wjercha, je ze słowjanskoho spłaha, mjenujech džowka pôlskoho wójwody a ministra wójny Morica hrabje Hauki. Princ hessenski bě so z njej zeznał hakož z dwórnej damu ruskeje khězorki a wza sej ju za mandželsku, hdynž bě předy wot hessenskoho wjelwójwodny titl „wjerchowka battenbergaska“ dostala. Po njej wuzívaju wšeje jeje džecži, kotrychž je pječž, imeno pryncow a pryncešnow battenbergskich. Wot swojeje macžerje zherbowa Alexander słowjanske woblicžo, kaž tež swoju luboznu powahu a skladne a psjuczelniwe waschnicžko, kotrež wschitcy, kiz joho blíže znaja, na nim khwala. Woczebnym bu mlody princ w Drežđanach, začtuji 1875 do hessenskoho wójska, a hdynž rusko-turkowska wójna wypukly, psjivoda so z dowolnoſežu němškoho khězora ruskomu wójsku. W posledním časzu běše sekonde-lieutnant w Potsdamje pola Barlina.

Amerika. Z „New-Orleansa“ so do protestantskich nowin „Kreuzzeitung“ w Barlinje piše: W času natykowaceje khorosze je runje z protestantskich předarjow wulka mnogoſć swoju cyrkę a stadlo wopuſtčzila, hdjež to ani jednoho psjipadu so njeznaſe, zo by katholski kniež psched morom cžekal. Wjeli wjac kóždý we swojej wosadže wosta a swoje winowatoscze swěrnje dopjelnjesche tak dołho, hacž sam morej podleža, na cžož hnydom druhí na joho město stupi. Zamówia drje so rozczech protestantskich předarjow z tym, zo dyrbjachu džiwacz na swoje swójby, kotrež maju zezimicž, katholski kniež zo pak je bjez swójby. To pak wěrno wostanie, zo žadyn duchipaſtýr, njech je protestantski abo katholski, swoje stadlo wopuſtčicž njeſmje ani w zbožu ani w njezbožu, ani w moru, hłodże a wójni, ale zo ma swěrnje na swojim měſeče wutracž. — Po „Kathol. Missionen“ zechiwł 3. je tam tehdom na žółtu zymnicu zemirjeło 29 duchownych, 3 seminaristy, 4 lajſci bratſja a 54 miloſciwych ſotrow.

Dary a daní za chrkéj w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadzena daní wuežinieſchtaj: 38,979 mark 67 p.

K čeſczi Božej a k spomoženju duchow wuoprowali: ff. Njemjenowaný (jubilejní dary) 20 m.; jedna džowka z Baczonja (j. d.) 1 m.; psjchez k. P. Tadeja: N. N. z Jawor 15 m., njemjenowaný z Banecje 10 m., Petr. z Milocziec (j. d.) 1_{,50} m., wot jedneje holcy z Jawor (j. d.) 1 m., N. N. z Milocziec (j. d.) 1 m.; psjchez ralbičganskoho k. kaplana jubilejních darow hromadže: 7 m., ralb. procession do Filipsdorfa 6,40 m., jubilejne dary 5 m., jedyn khěžkar z Licha (j. d.) 3 m.; psjchez k. fararja we Wotrowje: (a to: 3 m., 3 m., 1_{,50} m., 1 m., 1_{,50} m., 2 m., 0_{,50} m., 2 m., 6 m., 5 m., 3 m., 3 m., 7_{,50} m. [poloječ], 1 m., 0_{,50} m., 10 m., 3 m., 1_{,50} m., 1 m., 2 m.) = 59 m.; njemjenowaný (psjchez k. kaplana

Scholtu) 3 m.; na żbromadżiznie wubjerkę za baczonisku cyrkę poła Zelnjałec w Bacz, so narwa 63_{,30} m.; dwie kotse z Baczonja (j. d.) 2 m.; jedyn schuler z Baczonja 1 m.; jena wudowa z Hoderja 1 m.; pschez t. fararja Werner 4 m.

Hromadże: 39,183 mark 87 p.

Darh za chrkę w Źitawje.

Kf. Njemjenowana (pschez t. P. Tadeja) 10 m.; pschez ralbicezanisko t. kapłana jubilejskich darow hromadż 4_{,50} m., jubilejskie dar 3_{,50} m., jedyn thężtar z Ciba (j. d.) 3 m.; pschez t. fararja we Wotrowie: (a to: 1_{,50} m., 0_{,50} m., 3 m., 7_{,50} m. [poloje] = 12_{,50} m.; pschez t. kapłana Scholtu w Khróscicach: njemjenowana z Workle 0_{,90} m., njemjenowana z Khróscic 3 m., jedna swójba z Khróscic 10 m., t. B. z Khróscic 30 m., jedna swójba z Ruknich 10 m., njemjenowana 0_{,50} m., jedna dżowka z Khróscic 1 m., jedyn wotrocż z Khróscic 2 m., njemjenowana z Czajec 3 m., njemjenowana ze Smieczec 3 m., jedna swójba z Czajec 15 m.; katolska wojsada w Birnje (duchi dar) 100 m.; kamjencska (schpitalka) wojsada (duchi dar) 11 m.; z wotkazanja khaty Kreuzbergce w Ahrweileru (trierkim biskopstwie) 1500 m.; katolska wojsada w Reichenawje 283 m., (incl. 98 m. wot protestantow).

Darh za chrkwiczkę w Hajnicach.

Kf. H. C. ze Str. (jub. dar) 3 m., R. swójba z Khróscianiskej wojsady (j. d.) 12 m., t. C. ze Str. (j. d.) 3 m., R. z R. (j. d.) 3 m., t. B. z B. (j. d.) 3 m., M. W. z R. (j. d.) 5 m., t. W. z R. (j. d.) 5 m., M. M. z C. (j. d.) 3 m., Maria Lehnerowa z Dżeznikec (j. d.) 1_{,50} m., Madlena Weńtowa z Miszkonca (j. d.) 0_{,50} m., t. M. z B. (j. d.) 2 m., M. B. z W. (j. d.) 1 m., M. Sch. z B. (j. d.) 1_{,70} m.; pschez t. M. Rječku z Jakuba Schenka 43 m. (a to z Małych Bobolic: Michał Rječka 2 m., Jakub Schenk 1 m.; z Miszkonca: Józef Hellerung 1_{,50} m., Michał Podlank 5 m., Ernst Podlank 1 m.; z Dżeznikec: Misławsch Rječka 1_{,50} m., zwudowienia Rječyna 0_{,50} m., zwudowienia Barjenkova 1 m., Petr Kravc 1 m., Petr Buda 1_{,50} m., zwudowienia Merzinkowa 1_{,50} m.; Jan Pietak z Hornejec Hórkı 1 m.; Józef Hohlfeld ze Stólkowc 1 m.; z Górnich Rosic: Karl Wjaela 1_{,50} m., zwudowienia Eignerow 1_{,50} m.; z Hribiecie: Maria Welsowa 5 m., Jakub Schweda 2 m., Jan Petr Merzink 10 m., Michał Rječianek 2 m., Karl Petřka 1 m.) njemjenowana z Rěmiec (j. d.) 1 m., njemjenowany z d. (j. d.) 1 m., t. M. z C. (j. d.) 6 m., t. L. z R. (j. d.) 1 m., M. H. ze B. (j. d.) 2 m., M. C. ze St. (j. d.) 2 m.; njemjenowana z C. (j. d.) 10_{,50} m., Jan Schneider, pjełatki z Bud. (j. d.) 2 m., Anna Rječyna z Dżehoric (j. d.) 2 m., t. M. z B. (j. d.) 1 m.; pschez t. P. Tadeja: Madlena Jułec z Kutowa 0_{,50} m., njemjenowana z Panczic 10 m., Petr z Miloczic (j. d.) 1 m., R. R. z Miloczic (j. d.) 3 m.; pschez ralbicezanisko t. kapłana jubilejskich darow w hromadże: 16_{,80} m., ralb. procession do Filipsdorfa 3 m., jub. darh 5 m.; pschez t. fararja we Wotrowie: (a to: 3_{,50} m., 0_{,50} m., 2 m., 1_{,50} m., 2 m., 2 m.) = 11_{,50} m.; pschez t. kapłana Scholtu w Khróscicach: t. B. z Khróscic 30 m., jedna swójba z Ruknich 5 m., jedna swójba z Khróscic 6 m., njemjenowany ze Zejic 1_{,50} m.; z jenocho domu z Workle 6 m.; jena holca z Khróscic 1 m. 50 p.; Schimau ze Smieczec 1 m.; t. H. ze B. 5 m.; R. R. z Kanc 3 m.; Misławsch a Anna Diežmanowa z Hornjego Hórkı (j. d.) 4 m.; Duežmanec swójba z Dżeznikec 3 m.; R. R. z D. 5 m. = 237 m.

Hromadże: 605 mark 20 p.

Pschißp. Do summy poslednjoho ejista słuscha hischeze: H. H. z Workle 3 m.

Darh za swj. Wóteca: t. R. swójba z Khróscianiskej wojsady (j. d.) 12 m.; pschez t. P. Tadeja: wot Jaworec z Miloczic 3 m., Madlena Jułec z Kutowa 0_{,50} m., njemjenowany z Panczic 1_{,50} m., wot jedneje holca z Jawory (j. d.) 1 m., t. B. z Kutowa 2 m.; pschez ralb. t. kapłana 2 m.; pschez t. fararja we Wotrowie 1_{,50} m.; pschez t. kapł. Scholtu: jedna swójba z Khróscic 5 m., ze Zejic 0_{,50} m.

Dar za lhouske towarzstwo: pschez ralb. t. kapłana Scholtu: jedna swójba z Khróscic 5 m.

Piątki psched swjatkowniczkę rano w pjećzich pónidże z Wotrowa procession do Krupki a wróci so zaś domoj kaž wloni.

Jakub Dujesch, kantor.

Katholicki Poroč



Wudawa so
prěnju a třećeu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Udowy czasopis.

Wudawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Cislo 11.

7. junija 1879.

Lětnik 17.

Wojak pompejski.

Smý živi w časach jubilejow. Wopominaju so nic jenož radoſtne podeňženja, ale tež zrudne podawki. Jedyn jubilej pał, kotryž lěta swiecziež budžem, ma nam wschitkim woſeby zajimawych byz. 23. novembra t. l. mje- nujich je so 1800 lēt minylo, zo stej ležejacej měsće Herkulanium a Pompeji (pola Neapla w Štalskej, na pięcze wohenbluwaceje horz Vesuva ležacej) za- ſypanej bylej. Budže we Pompeji, w tutym z rowa stawacym měsće, wědom- noſtua swiatoczoſtej a wustajenica wurytych wěcow pschihotowanego. Hijo doſko na wuryežu tuteju městow dželaju, a węcy, kotrež su pschi tym naſchle, su často a husto jara zajimawe a wubudžeja w człowieku spodžiwne myſle a ro- zpoſinanja. Pschede wſhem wojak do wocžow pada, kotrohož w lěce 1794 wurychu a w neapelskim muſeju khowaju. — General Ambert wo nim powiedza:

Wopytachimy neapelski muſej. Do zale čislo 2. zaſtupiwschi storczyckym hnydom z ruku do brónie. Skuschesche po zdaczu romskomu wojakej. Wrótnik nam tež bjez komdženja praji: „To je brón pompejskoho wojaka.“ Běchmy węzipni, wo nim něchtco wjac zhonicz. To so nam radu dopjelni. Połazachu nam koſciidlo muža, kiz bě něhdý tutu brón nosyl. W lěce 79 po Chrystu- ſowym narodženju bu tež tónle muž z nietraſnje wjele druhimi ludžimi živu poſrjebany. W prěnim lěče kniezenja khězora Tita, 23. novembra 79, stypi na swoju stražu (wachu). Njebjesa běchu jasne, a Boże słońcžko wupschěczerasche ſwoje prihi na kraſne města, pschi mórkim broz̄y ležace. Wołoko jedneje poſołdnju pocža Vesuv hroznje fo tschasež, dudlawy bubot, kaž wot dalokoho hrimanja, bě skyshecz. Z molom wuliwachu so ze wſchech ſtronow z wyſokoscze

žehliwe rěki, kij ze strašnej mocu do hřebinov cíjérachu. Hory popječa a žehliwe lavy pšchitrychu za krótké Stabije, Oplautus, Reſinu, Herkulánum a Pompeji. Plinius rozkazovalsche tehdy na misenskim kódžtivje (Jolote) a jedžesche na Reſinu, zo by, je-li možno, tamu wobhadku na kódže (Schif) wzal. Wón pak tele wotpohladanjo wjac wuwjesz̄ njemóžesche, duž so do Stabijow do domu swojoho pšchecžela Pomponija poda. Wschón muzený wusný, ale Pomponius dyrbjesche joho khwatajch wubudžic̄, dokelž popječ v hustych mróželach padasche, a morjo bě tak njemérne, zo nichť na kódže njemóžesche. Duž dha po kraju cíkachu. Plinius wupi duch po puežu híšcze dwaj bjecharaj wody, potom pšchivali so schwablowa a wóhniwa rěka a toho nježbožownoho sobu hrabny. Plinius bě njeboh. Joho smjereč bě rjana, wščak wón wojakam pomihac̄ chycsche a pšchi tym sam swoju smjereč naúdže. Joho wuj a pšchivath syn, mlódschi Plinius, bě tež w Misenje. Wón tónle podawku ze živymi barbami wopisuje. My mam̄ wot njoho dwaj dolhei listaj na romskoho stawiznarja Tacita. Wón piše: „Wschudžom bě hrozny kščik říšczeč. Jedyn wołsche swojoho nana, druži swojoho syna a swoju žonu. Wschudžom knježesche strach a bojoseč, a smjereč bě tak zatrašchna, zo zas samu smjereč na pomoc wołachu. Jedni modlachu so k boham, druži zas měnjaču, zo žadnych wjac njeje, a měnjaču tule noc za poslednju, za węcznu noc, kij je powołana, cykli swět požrjec̄. A ja, tež ja tróštowach so z blízkej smjereču wuwołajo: Swět hinje!“

Wesw tsi dny za sobu wohén ſapaſche a bluwaſche. Stawiznař Dio Cassius powjeda, zo naſtróženi ludžo měnjaču hobrow widžec̄, kij pšchi tymle hroznym podawku ſem a tam khwataču. Njebeſea běchu do žarowanſkoho ſchlewerja zavalene. Bleždi a na wſčech ſtawach dyrkotajo ludžo na zdala ſtejaču a jim so zezda, hako by ſo swět wulkı smjertny kitel woblekał. Sylné wichory popječ hac̄ do Egyptowſteje a Syriſteje zanjeſehu.

Z Pompeja je wjele ludži cíeknyc̄ dyrbjało, pšchetož dotal je ſo po měrnje mało koſcziidlow wuryko.

Denoz straža (wacha) a wobhadka ſwēru na swojim měscze woſta. Mań džechu wojaka, na swoju hlebiuju ſo zepjeracocho.

Wobhladajmy dha ſebi trochu tule ſtražu (wachu), kij bě wojakam druhoho časa tak rjany pšchikkad dała. We jaſtwje, kotrež wojac̄ wobstražowachu (wobwachowachu), běchu ſchtyri koſcziidla, kij měnjaču swoje nohi do cíezkeje železueje pšchiprawy tyknjene. Na prawich poznajesch komoru ſtoñnika (hawpt-manna), kij swojich wojakow njeħasche wopuſčec̄, pšchetož tež joho koſcziidlo tam namakachu. Pſched wrotami bě koſcziidlo wobſedlowanoho konja. Štoñkej bě nojskérje lohka wěc byla, na nim cíeknyc̄, wón pak wutra na měſče, na kotrež bě winwatoseč joho ſtajila. Wokoło wrotow bě 37 koſcziidlow wojakowých, kaž bě to z brónijow poznac̄. Tam namakachu tež khoprowu trumpetu, ſchęſcz koſcianych pšchipczakow a jednu naſkownicu (helm), na kotrež bě zapuſčenjo města Troje wobrazowane. Druhich cíelov na-

makaču 110, ale na wsach a w bliskości mesta je wjele ludzi zahinieć dyrbało.

Tónle wojał je strażu (wachu) stał wot 23. novembra 79 hacz do 24. hapryla 1794, a někto steji w neapelskim muzeju.

Hdy bychu neapolitancy wojach našchoho časa wojeriske poczinki tychle starzych romskich wojałów měli, Garibaldu by ženje Neapel ze schyrimi wojałami a jednym korporalem njedobyl!

Rozpadanki palmyrskie, babylonskie, romskie a athenskie nas k sebi wabja a nuzuju nas k rozmyslenju. Prawje, ale tež tale czeška bróni jednoho nam cžiſce njeznatohu romskohu wojska móže nam wažnu wucžbu dacž. Njeje tu čas, kotryž cyké khějorstwa a kralestwa zahanja a nam našchu zachodnoſez naſpomina, je tu jedyn cžlowiek, zavěſci njewucžený, wot swěta njeznath cžlowiek, kž nas z wótrym hlosom wucži: wutraj na měſcze, na kotrež je cže winowatoſez stajila, a to tež widžo ſmiercz pſched ſobu.

Hdyž dha je pohanstwo tajke pſchikkady swérnho dopjelnenja winowatoſezow wobkhovalo, ſakje džiwu poſkuſhnoſeze mělejo we kſchecžanſtwie poſazowacž, kotrež wſchě wobſtejnnoſeze žiwenja z pruhami swojoho bódskoho swětska rozwěſta? Zawěrno, pod khłódkom ſwj. kſchija bychu naſche wójska njepſcheinite byle!

3. Slezske a Sakſskeje.

Z Budyschina. Po wukazanju hnadnogho k. biskopa bu ſwiatownicžku popołdnju po wſchitkomu jubilej, kž bě wot přenjeje póstneje njedzeli trał, we wſchitkých cyrkwiach ſwiatocžniye ſlónčeny z wotspěwanjom ambrofianskohu khwalbnoho khěrliucha: „Tebe my Boha khwalimy.“ Kaž ſo nam ze ſerbskich woſadow powjeda, je wobdzelenjo na tymle wotpustku jara ſylny bylo, a Bóh daj, zo by bohate płody njeſlo za čas a wěcžnoſez!

— Proceſſion, kž ſwiatki do Krupli džesche, je na 300 ludzi ſylny był. „Dresdener Nachrichten“ pſchinjeſehu wo nim z cyka doſez pſchijotijnu rozprawu z Berggiefhübla, jenož někotre wěch běchu — kaž to rady ze ſtronu našich ſuſodow ſo ſtawa — pſchesudžene. Duch dom dyrbjachu ſo na ſakſkých mijezach ſlónčnoho moru dla, kž je zaſ w Čechach widyriſ, woſtudkomu pſcherjenju podczisnyež.

Ze Slonkec. Kralowske ministerſtvo znutſkownych naſežnoſezow je fabrikſkomu dohľadovarzej k. Žózefej Hohlfeldej w tudomnych zjednocženych papiernikach za joho dohľadnmu ſwérnu ſlužbu wulku ſlěbornu medaillu z napišnom „za ſwérnoſez w dželu“ ſpožejilo. Tuto cžesne ſnamjo je 20. meje k. hamitski hejtman, tajny radžiczel ze Salza, jomu w pſchitomnoſezi fabriſkých direktorow a zaſtojnifikow na ſwiedzeſke waschnjo pſchepodał.

Z Hajnic. Zběrka za našchu cyrkwičku, kotruž z Bozej pomocí ſtajicž chemý, je z rjanym požohnowanjom pſchewodžana. Ze wſchěch ſtronow

dobri ludžo khwataju, zo bychu tež jedyn kamuskič k tutej twarbie pschicpeli. Sami našchi z wjetšha jara khudži dželacjerjo běchu w hromadu zestupili a 381 mark 10 p. nardali. Wschéch dotal nahromadzenych pjeniez je 1215 mark 56 p. Bóh nam dale pomhaj!

Z Čornoho Hodlerja. Tudy je so w noch wot 19. hacž 20. meje bróžen wulkozahrodnika Jakuba Mieczki wotpalila. Woheń je mutska w bróžni wudýrif, njeje pak hischeze znate, na kajke waschnjo je naftal.

Z Jawory. Schtwarz, 15. meje, popołdnju bu tudomny 60letny khězer a krawski mischr Jakub Jurk (Reime) na puczu mjez Serbskimi Passicami a Mikocicami morw̄y namakany. Boža ruczka bě joho zajala.

Z Bronja. Niedzela, 25. meje, je so Jurij Hančka z Bronja pschi kúpanju w hluhokim skalskim hacže njedaloko Małohu Wjelkowa zatepil. Wón bě wudowc a zavostaji dwě džesči.

Z Baczonja. Za našchú cyrkę su zaſy 41 fórow nawozylí a to Baczonjcy 25, Jakub Rencz z Čorneč 10 a Miklawšch Petranc z Čorneč 6. Nakladowali su: Jan Kubančka z Wutoležic a Miklawšch Haščka ze Gussjec, wotkladowali pak Baczonjcy. — Manž zaſy někotre sta fórow kamieni nařmaných. My proshymy, zo bychu je na twarske město pomhali pschitwozyc, kotsiž a hdýžfuli khwile změja.

M. Š.

Z Khrósečic. Kaž je znate, twari so pola nas dla nuznoho powjetschenja kerchowa cyła nowa fara. Na swj. Jurja bu přenjonomu thçle twarjeni, bróžni, w pschitomnosći k. can. a fararja Barthá, wobeju kaplanow, Jurja Herrmanna, hako stajnoho dohladowarja twara, a murjerískoho mischtra J. Bulanka zakladny kamieni pod tjojim k tomu pschitlusčachym dyxjenjom z wulkim hamorom połožený. Něk je twar samón tač daloko dokonjaný, zo jo wtorn, 27. meje, zběhný. Pschi tutej pschitomnosći bu tež zakladny kamieni k nowomu domskomu swjedžených zapołożený. Wysołod. k. can. a farar poda so to hodla pod assistencí k. kapłana Nowaka k postajenomu městu, hdžej hižo wobaj twarskej mischtraj ze wschémi dželacjeremi čakaschtaj. K. canonicus spěwasche pschitlusčnu modlitwu, pošwieczę začadny kamieni w mjenje najswjetcisheje Trojicy, dyri tsikrōč z hamorom na njón, a wschítce pschitomni spěwachu na to pobožny „Wótcze-nasch“, zo by so twar k czechzi Bożej dale wjedl a dokonjał. Potom bu předy pschetorhnjene zběhanjo dale wjedżene a skónżene. Hdž bě dokonjane, wuspěwa so khérlišč „Lebje my Boha khwailiný“, a pschinjese so k. can. a fararzej za pschi tym wopokazanu luboſč a woskhečežo lacžnych dželacjerow mócną hrimotaca „sławą“. Hischče so zanijese khérlišč, „Braduj so, njebjes kralowna“, a swjatočnoscž bn skónžena. Kóždy dželacjer džesche z tym wjesolnym pschecžom dom, zo by wysołekti k. farar, hdž budža nowe twary dokonjane, tešame we dospołnej strowoſczi wuziwał k czechzi Bożej a k spomoženju swojich wosadnych!

J. K.

Ze wſchoho swěta.

Němska. A zlotomu tříasej němskoho krážora je ruský car ze svoujimi tříomi najmíloščími synami svouj pschikhad do Varlina 9. junija slubil. Tež awstrijský krážor a krápnryne Rudolf budžetaj tam wocžakowanaj, kaž tež našch král a prýnc Jurij. Wschéch do hromady je dotal 56 wjerchowskich woſobow swoju pschitomnoſć ſi tutej swjatočnoſći wozjewilo, cžohozdla ſo w králowskich hrodach a we woſobných hosczeňcach wobydlenja za nich pschihotuja. 11. junija pschipoſdnju pſchinjeſu w bělej zali králowskoho hrodu najprijeđy ſobuſtawý králowskoho domu a eugy wjerchowců hosczo krážorej a krážorej svoje zbožopſcheža, a potom dwórfki predař Rögler jej w hrodovskéj kapalce z nowa požohnuje.

— Němcy liberalni ſu w poſledním čaſu jednu poražku po druhéj dôſtavali, a hodži ſo rjec, zo je jich moc w tu kráviliu złamana. Nic doſež na tym, zo ſu na rajchſtagu nimale wſchu swoju předadwſchu wažnoſć pſchiſadžili, jim je ſo tež wſha nadžija minyła, zo ſebi boryz zaſ ſwoje rožudzace poſtajenjo nadobudu. Wotſtupjenovo pſchedsydu rajchſtaga Dr. Forkenbecka je ſežehowaſ tež prěni měſtopſchedsyda. Ma měſče prěnjoho je wuzwoleny konſervativny Seidewitz, a za joho prěnjoho naměſtnika wuzwolichu 24. meje ſobuſtawa centra, ſwobodnoho knyeza z Franckensteina. Liberalni ſej jara poſkoržuji w ſvojich nowinach woſebje na to, zo jedyn z centra w pſchedsydſtvo ſyda! Wjetſchi jich kſik a ſtyſk, wjetſcha naſcha wjeſoſć a radoſć. Z tym drje hiſceže wjeli doſahnijene njeje, ale tajki wobrot ſubi nam tola lepſchu pſchichodnoſć.

Bajerska. Njedželu, 18. meje, bu w Würzburgu dotalny professor Dr. Franc Józef Stein za biskopa ſwjeczeny. Swjecžiznu dokonjeſche arcibifkop z Bamberga pod aſſiſtencu Speyerskoho a Eichſtättſkoho biskopa. Pschitomných bě pſchez dwě ſežě duchovných a wulká mnohoſć ludu z blízka a z daloka, tak zo bě doňha chrkej z vobožnymi pſchepjelnena. Cyka ſwjatočnoſć ze ſvojimi rjanymi ceremonijemi pſchez tſi hodžiny trajeſche. Potom bu nowy biskop Franc Józef z processionou do ſwojoho hrodu wjedženy. Na tymle processionje ſo wjſche duchovných tež wobdželichu wſchitke ſwětne a cyrkwiſke towarzſtwa ze ſvojimi khorhojemi, kaž tež wjſoch ſwětini zaſtojnici, miňicha ſchyrjoch Würzburgskich klöſchtrow a miloſežiwe ſotry. Poł hodžiny trajeſche, předy hac̄ bě wulkotny procession torhohſežo pſcheschol. Ma wſchéch cyrkwiach ze wſhémí zwonami zwonjachu. Kheže běchu z khorhojemi (z bamžowymi, bajerſkimi, frankfíkimi a würzburgskimi) a z wěncami na najrjeñſho wudebjene. Rjane wudebjenjo domow a bohate wobdželenjo na radoſtej cyrkwiſkej ſwjatočnoſći bě zjawné wopokazmo, kaž wulku luboſć a za horjenoſć ſi ſwjatej cyrkwi katholſcy Frankojo maja. — Nowy biskop bě 14 ſet professor Würburgskeje theologiskeje fakultet, hdež z wulkej wuſtojnoſću wučeſche, je hafle 47 ſet, a je tohodla ſylna nadžija, zo budže

dolhe, dolhe lěta w swojej wulkej diöcesy (kž ma nětko nimale poł milliona duschow) z japoschotiskim duchom skutkowacj mōc za zdžerzenjo a hiščeje rjeńsche rozwičjo horliwoho katholiskeho žiwjenja. J. K.

Awstrija. 150lētny jubilej swjatoprajenja Jana Nepomuckeho je so w Prazy jara swjatočnje wobeschoł, a po tysacach pschičahnych pobožni puczowarjo ze wschęch stronow Čech, Morawy, Schlezskeje a Słowenskeje, tak na psch. za jenitki schtwortk, 15. meje, jich pschez 33 tysac ze železnici do Prahi pschijedže! Tónsamón džen zapocža so tež jubilejska swjatočnoſć. Popoldniu bě so w cyrkwi swj. Wita telko ludži žhromadžilo, zo tam pschemnož žaduoho města namafacj nijemožachu. Wokolo pječich džesche kardinal archibíspop z duchownstwom k rovej swj. Jana. Wotewri duczki sléboruoho kaſchęza, wza kryſtallowy kaſchęz z čželom swj. Jana won, družy połožichu je na nosydla a wnjeběhnych u je na ramjenja. Hluboka cžiſhina, kotaž hač dotal w cyrkwi knježeſche, bu z dobom pschetorhnjenia — spěwarjo zanjeschu krasnu hymnu, ludžo spadachu na kolena, stýknnychu ruci a někotryžkuli sebi wótse splaſtny. Do pózdnjeje noch walachu so hromady ludži do Božohho domu a wotložichu swoju pobožnoſć a cyrkje ſwj. Wita rožklineſche z khrluschemi. — Čželo ſwj. Jana wotpocžnje w drohotnym kryſtallowym kaſchęzu. Hłowa ſwj. marträra leži trochu na prawej ſkróni a je zadu pſcheražena, wudebjena ze złotym wawrinowym wěncem, pod njej je zaſhwczk ze złotom a drohimi kamienjem wudebjeny a liſežina (bulla) bamža Benedikta XII. wot dnja 19. měrca 1729, z kotrejž bu zbožny Jan Nepomucki swjaty prajeny. Čželo same je z kanonickej draſtu woblecžene, z kleriku wot čžorneje židv, rochetu a kožanym płaſhcežkem. W ruch džerži ſwj. marträř złotu palmu dobytſta, na jenym porſcze ma złoty pjerſhčeři z wulkim diamantom a na wutrobje złoty z brilliantami wudebjeny kſhij. Porſty na nohomaj ſu wudebjene ze złotom a drohimi kamienjem.

Bołhařska. Nowy bołhařski wjéch Alexander I. změje w Parizu swój ſlub z džowlku bohatohu ruskoſeho wjércha Juſupowa. Wona jemu 25 hač 30 millionow rublow ſobu pſchinjese. Tule ženitwu ruski khězor ſej pscheje. Džeczi z tohole mandželſtwa budža — hačrunje je wjérch Alexander protestant — tola we prawoſławnej (t. r. w grichiskej, z nami katholiskimi njezjenocžnej) wérje wocžehnjenie. Tutej wérje Bołharjo z wjetſha pſchisluscheja.

Čžorna Hora. Zajimawo je, ſhoto ſebi Čžornohórcy wo wuſtawach (konſtitucijach) europejskich krajow myſla. Nowiny „Glas Crnogorcea (hlós Čžornohórcia)“ piſaju: „Nam njeje trjeba někakše tač njenowaneje konſtitucije, kotaž pola wjetſhiny europejskich krajow je ſja a ſlepjenjo. Nam njeje trjeba cykohu roja zaſtojnifikow, kotsiž europejskim krajam eyle žro wuchcazu, ſebi njeſchejemy, zo by ſo we krajnej ſlužbje wjele papjery poſchmoralo a pſchi tym zo by ſo zabylo na mothyku a pľuh. Čhcemy, zo by ſo w Čžornej Horje kóždomu derje wjedlo, zo by ſo kóždy ſwobodny čžuł, zo by naſcha Hora njebyla ſchpatuſ wotraž euzožo

kraja, zo by njeſtaſla na euzych nohach, zo by njeſpěwaſla po euzym hloſu . . .”

Turkowska. Z Macedonije zdjeluje „Pol. Corresp.“ tole: „W Samakowje, hdzež je hlowne sydlo zbežkarjow, wotbu ſo na dnju ſw. Jurja zhromadźzna, we kotrejž wójwoda Marinow w dležſtej ryczi dopočazowaſche, zo dyrbja Bolharjo ſebi ſami pomhač. Ženož kruch bolharſkoho kraja je wot połnōenoho bratra był woſwobodženy. Rycznik počazowaſche na nutnoſęz wojowanja. Na kóncu praj: „My mamy 16 družinow (cžrjódow) a jich wo-brónjenjo je wubérne. Hora ſo zeleni, pſchimým ſo brónie, njech ſo po wſchęch horach roznoschuje naſche wołańjo po ſwobodze!“ Po tutej ryczi wobzanſtymu wojovacz a bu proklamacija wudata, kotaž ſo z wulkej khróbkosczi wſchudżom rožſhēruje. Duchowni a wuczerjo ſteja na stronje zbežkarjow, a kóždy ma winowatoſęz, zo by młodych, k wojowanju khamanych muži do hot ſkali. Wulka mniohoſęz młodzencow cžechnie na ploninu, taž zo dyrbja ſyły a cžrjódy zbežkarjow jara nahladne byz.

Wſchelczizm.

Zoži ſud. Z Bürgela w Nassauſkej tole piſaja: Ženu nježelu wjeczor bě w jenej Mühlheimſkej koreczmje jedyn Bürgelski kolporter, kij z knihemi po wſach kſhodzheſte. Hafle noč pozdże z koreczmym djeſtſte, a chyſte hiſtce domoj. Maſajtra rano pač jeho morwoho namałachu, ſpody jenoho kamjentnoho kſchiza, kij miej Mühlheimom a Bürgelom pſchi puežu ſtejeſche. Tónle kolporter bě husto wěru hanit, a bě tehdom duch domoj w ſwojej zaſaſkoſci kamjentny kſchiz pſchi puežu z nohu powalicž chył. A kſchiz padže a jeho ſobu potorže — noha bě na tjoch blaſtach złamana a wutrobnjo rozmieczene. Šwoju pjaſcz wón hiſtce wot ſo tykaſte, taž by ſo ſpicęciech chył Božej sprawnoſęz, kotaž bě ſo zjawuje na nim počgała. Chył džen tam ſpody kamjentnoho kſchiza ležeſte. Tola žadyn kſhesczan ſo jeho dótkańcž njechaſte. Hafle wjeczor jeho jedyn žid wotwize.

Darh a dań za chrkej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal na hromadžena dań wuczinieſtaj: 39,183 mark 87 p.

K čeſceſti Božej a k ſpomoženju duchow ſu dale woprowaſi z wjefchę haſo ſwoje jubilejſte darh ff. M. W. z K. 1 m.; J. z B. 1,50 m.; M. S. z R. 2 m.; pſchez k. P. Tadeja: cželadniſt z Rjebleczie: 1 m., N. N. ze Swinarzni 3 m., Jan Wojsnar z Jaworzy 2 m., wot tuſowſkich kſhkarjow 5 m., N. N. 3 m., z Jaworzy 1 m., k. z Pančic 3 m., połoſeu z Mieclec 3 m., z Pančic 1 m.; za wſchę kſhude dufte 2 m.; M. L. z N. 1 m.; M. M. z B. 3 m.; N. N. z N. 5 m.; k. z Rjebleczie 1 m.; M. Knebelka z Haſlawa 1 m.; pſchez ralbičjanſtoho k. kaplana jubilejſtich darow w hromadže: 40 m. (woſlebie: wot njeboh M. B. 12 m., wot J. k. ze Serenjan 3 m., wot jednoho ſchulerja z Konice 1 m., wot R. z Konice 10 m.); J. R. z B. 1 m.; P. Sch. 3 m.; Petr W. z B. 3 m.; pſchez k. fararja Wornarja 3 m.; pſchez k. fararja we Wotrowje 102,75 m. (a to: 1 m., 0,50 m., 1,50 m., 2 m., 2 m., 6 m., J. a K. S. z K. 6,25 m., 2 m., 1 m., 0,50 m., 1 m., 0,50 m., 0,50 m., 1 m., 1 m., 15 m., 2 m., 0,50 m., 15 m., 2 m., 2 m., 3 m., 3 m., 3 m., 0,50 m., 1 m., 1 m., 3 m., 1 m., 1 m., 6 m., 1 m., 3 m., 3 m., 1 m., 1 m., 1 m., 3 m.); pſchez k. P. Junocenca 1 m.; pſchez ralbičjanſtoho k. kaplana 24 m.; M. k. ze Sulſhce 10 m.; M. a k. Lufičjanſte z Baczonja 15 m.; jena džowka z Baczonja 2 m.; jedyn djeſlaczter z Baczonja 1,50 m.; z poſtom 4 m.; Jurij Lufaſh z B. 1 m.

Hromadže: 39,434 mark 62 p.

Darh za chrkej w Źitawje.

3 wjetsha jubilejske darh: ff. M. H. z R. 3 m.; M. G. z Chr. 4 m.; M. S. z R. 2 m.; N. N. (pschez f. P. Tadeja) 0,50 m.; M. M. z G. 1 m.; Jan Duežmann z Božanec 5 m.; Maria Duežmanowa z Božanec 5 m.; M. M. z B. 3 m.; N. N. z N. 5 m.; Ž. z Njebjelcic 1 m.; N. Pszech ze Žejic 3 m.; pschez ralbicžansko f. kaplana jubilejskich darow 5 m.; Ž. K. ze Žernjan 1 m.; Ž. N. z B. 1 m.; P. Sch. 3 m.; Maria Ksch. 1,50 m.; pschez f. P. Innocencja: 4+1,50+1 m.; pschez ralb. f. kaplana 4 m.; pschez f. fararia we Wotrowje: 35,80 m. (a to: 2 m., 2 m., 0,30 m., Ž. a K. S. z K. 6,25 m., 1 m., 1,20 m., 3 m., 0,50 m., 1 m., 3 m., 3 m., 1,50 m., 1 m., Žakub Čemjera a Maria Čemjerina z Wotrowa 6 m., 2 m., 0,50 m., 0,50 m., 1 m.); famjenciske kaſino (j. d.) 3 m.; kloſchr Marina Hwězda 300 m.; pschez njebjelnoho předarja f. Schönbernera w Budyschinje 285,70 m. (mjez tym: zberka w tachantskej cyrkwi 61 m., knjeni hantmanka Riedlowa 75 m., f. P. Schönberner 20 m., wunoscik koncerta kniežnych Neubnerec 100 m.); Jurij Lukasch z B. 1 m.

Darh za chrkwickę w Hajnicach.

3 wjetsha jubilejske darh: ff. Wórschla Pawlikowa z B. 3 m.; P. D. ze Ž. 3 m.; M. D. z B. 1 m.; H. H. z W. 0,50 m.; H. H. ze Ž. 1 m.; A. M. z B. 0,50 m.; pjata rjadowonna kaſh. wucžerskoho seminarja w Budyschinje 5 m.; Khatka Hajnowa ze Šl. B. 4 m.; M. W. z B. 1,50 m.; Anna Schneidrowa z Bud. 1 m.; Maria Fulkez ze Žajdowa 1 m.; Ž. M. z G. 3 m.; Ž. L. z H. 3 m.; Ž. C. ze Str. 2 m.; M. S. z M. 1 m.; Žeuičech ze Žid. 2 m.; M. L. z B. 3 m.; Žakub a Wórschla Žofkec a Madl. Völkec z Dobrošcie 8 m.; swójska Neubnerec z B. 5,50 m.; N. 3 m.; N. 1 m.; Ž. Ž. z B. 3 m.; M. z B. 2 m.; M. S. z R. 2 m.; Skalczek w Njebjelczech 1,50 m.; pschez f. P. Tadeja; N. N. 2,50 m.; N. 3 m.; M. M. z G. 1 m.; Žaf. Bjarsch z Maleshee 1 m.; Jan Duežman z Božanec 5 m.; Maria Duežmanowa 5 m.; P. Ž. Schönberner 3 m.; zo wséh kwide dushe 1 m.; M. M. z B. 3 m.; Maria Peteyna z B. 3 m.; H. Lawkušowa 4 m.; ujemjenowanych z B. 3 m.; Pjetarec ze Žid. 2 m.; N. N. z N. 10 m.; Ž. z Pěſtce 1,50 m.; N. Pszech ze Žejic 3,30 m.; z famjencskoho kaſina 2 m.; seminarist Kurze 0,50 m.; pschez ralbicž. f. kaplana jubilejskich darow w hromadze 11 m.; Ž. K. ze Žernjan 1 m.; Ž. N. z B. 1 m.; Ž. Ž. z B. 3 m.; Karl Pětrka 1 m.; M. R. z Žid. 1,20 m.; Hanža Spanowa z Małsec 3 m.; P. H. ze Ž. 1 m.; P. Sch. 3 m.; N. z B. 3 m.; dželaczerjo w hajnickiej pschadowni (pschez f. Portiga): 381,10 m. (a to: rjemjenskica 110 m., czenkopischadowna a. 96 m., psched-pschadowna a. 42,10 m., pschadowna b. 32,60 m., wóchlownia 39 m., motafra 61,60 m.); pschez f. fararia we Wotrowje: 16,15 m. (a to: 2 m., Ž. a K. S. z K. 6,25 m., 1 m., 0,40 m., 2 m., 0,50 m., 3 m., 1 m.); Sch. ze Šwinjarnie 3 m.; žona z Škelna 1 m.; dwé Škelnianskje 2,50 m.; A. St. z B. 3 m.; Ž. Domanja z Khróſežic 10 m.; Maria Ksch. 1,50 m.; Pětr W. z B. 1 m.; Ž. Mr. z B. 3 m.; pschez f. P. Innocencja: 1,50+1+1,50+1 m.; pschez ralbicžanskoho f. kaplana 8,80 m.; redakcija „Bennoblatt“ z Držđan po wotczehnienju 5 m. za inserat próſtwy 30 m. 36 p.; Jurij Lukasch z B. 1 m. = **601 m. 1 p.**

Hromadže: 1215 mark 56 p.

Darh za swj. Wotca: ff. Ž. M. z G. 3 m.; pschez f. P. Tadeja 11,50 m.+1 m.; pschez ralb. f. kaplana jubilejskaj daraj 4 m.+5 m.; Ž. N. z B. (j. d.) 1 m.; P. Sch. (j. d.) 3 m.; pschez f. fararia we Wotrowje: 21,25 m. (a to: 1,50 m., 1,50 m., 1 m., Ž. a K. S. z K. 6,25 m., 0,80 m., 1 m., 3 m., 1 m., 0,50 m., 1 m., 1 m., 0,50 m., 0,30 m., 0,90 m.); Ž. Domanja z Chr. 10 m., Pětr W. z B. 1 m.

Darh za khonske towarzstwo: pschez ralb. f. kaplana jubilejskij daraj: 2 m.+3 m.; pschez f. P. Innocencja 1 m.

Dar za towarzstwo swj. Józefa: Ž. a H. G. ze Žajdowa 2 m.

Čsijšej Smolerjec knihičiſteženje w macziejnym domje w Budyschinje.

Katholicki poſor

Wudawa so
prěnu a třeću sobotu
měsaca.



Plaći lětnje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towarzſwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Číslo 12.

21. junija 1879.

Lětník 17.

Biskop Brinkmann a liberalne nowinárstwo.

Münsterski biskop Brinkmann*) piša wo liberalnym nowinárstwie tole:

„Najwjac hškody w našim času nacžini njewěriwe, njechrkwińskie nowinárstwo. To wſchitc wuznawaja, kotrejž je na zbožu čłowjesczo ſplaha hſhčeze něčto ležane. Hdyž dce njewera dale bóle ſo do ludu nutř dobywajo kaž natykowaca khorosz wſchitko pôzrjecz, hdyž bohazabyciwość, hubjenístwo a nuza straſchnje pschibjeraja, tač zo nazhonjeni mužojo, kiz čzasej rozemja, že strachom do hšubin hladaja, kotrejž ſo čłowjesczo bliži, — dha je woſobnje wina na tym njewěriwe nowinárstwo. Wuprajicž ſo njeſodži, wjele je wone žno hškody nacžinilo. Njeſkonečnje wjele njeſmjernych duſchow wěru a pôcegiwość wotbudže pschęz liberalne nowiny a píſma, kotrejž je dženſniſki džení doſez a nadosez. Njewěriwe píſmowſtvo je kaž ſak, wot zlotho ducha na zemju wupſchěſtrjeny, a tych duſchow, kotrejž ſo doſahmu, je legion. Vjez džiwa toho dla eſi, kotrejž je Chrystus za paſtreyow swojoho ſtadka na zemi poſtaſil, z mócnym hlosom napſhęcjo njewěriwomu píſmowſtu ſo zbehaja. Vanž Pius IX. 30. junija 1871 wo swojim liscze na kardinalvikařa na najfruežiſho čítanjo njechrkwińskich nowinow zafazuje prajich, zo je to njedowolene 1. po naturſkim zákonju, po kotrejž dyrbimy wſchodo ſo hladacž, ſchtož móže naſhomu duchownomu zbožu hškodzecz, 2. to zafazuje bójſke prawo, wozjewjene wot swjatoho Pawoła, kiz w Efesu pschivěriwe knihe ſpalicž da, 3. chrkwińskie prawo starých defretalow, trientſkoho koncila a pozdžiſhich poſtajenjow.“

*) Kurzer Unterricht über den kathol. Glauben; Münster, Verl. v. Regensberg.

„Schwajcarſey biskopja w zhrromadnym paſthyřſkim ſiheče ſéta 1873 ſchťodnoſć liberalnych nowinow wěriwym na wutrobu kladu a jich krucze napominaja, zo bychú tajke nowiny ani njedžerželi ani njecžitali, prajich: W tutych nowinach ſteja paſt najhórsche pſchiſkodženja na ſwětnych a kloſchtrſkich duchownych, paſt hanjenja ſwjathych pótajnoſćow, paſt zaſh najwjetſcha měſcheńca najhroznich ſchđawoſćow. Schtó chył tajke nowiny w ſwojim domje cžerpječ? Schtó chył jim do domu dac̄, a byrnjež jeno jumu za tydženj pſchiſhadžale? Hdy by žadyn bohazabhežiwy čłowjek abo žadyn zawjedník w twojim domje był, by ſo ty zaweſeže za to ſtaral, zo wón twojej ſwójbje njeby ſchđodžecz mohł. A hlej, liberalne nowiny, němých zamjednikow, ty traž dženj wote dnja twojej ſwójbje na wocži kladžes. Njewuווedu wone ſwoje zle wotpo-hladanjo z wjetſhim tajenjom, z wjetſchej wutrajnnoſću? Schtóž njechrkwiſke nowiny do ſwojego domu pſchiwožuije, je ſobu winowatuj wſchěch jich ſadka-woſćow. Pjeniežy za tajke nowiny ſu daw̄, kotryž njepſhceželam wěry a cyrkwe wotedawaſh; ty na tele waſchnjo ſobu wojujeſch napſhcežo ſvjatej cyrkwi, ſvojej macjeri.“

„Hſiheče chcu ſpominicž na ſłowa, z kotrymiž Angerski biskop ſwojich wěriwych napomina prajich: Wnhotowani z mocu ſwojego biskopſkoho zaſtojnſtwa my wam, lubowani bratſja, zakazujemj čítanju wſchěch nowinow, kotrež ſu njepſhceželojo wěry a cyrkwe, a z hľubokoſće ſwojeje duschę my was proſymy w Ježiſu ſwojim krujezi, kiz je naſch a waſh ſudník, zo vysheče na tute naſche napominanja poſluchali. Móhlo ſomu dowolene byc̄ ſobuſkutkowac̄, zo by kužoł poſchitkomnoho duchownoho hubjenſtwa wjac a wjac mocn nabyl? Ne, lubowani bratſja, njewotlaſujc̄ ſo a wotwobroczeze wot ſwojich domjachych wſchu duchowniu ſchđodu. Njedajc̄ ſe njewěriwym nowinam do ſwojich domow, do ſwojich towarſtwoo. Njech je wſchitkum wědomo, zo je czeſki hřech, na tajke nowiny plaežic̄, je rozſchérjec̄ a cžitac̄.“

„Chyli tola wſchitcy katholikojo tute ważne a naležne ſłowa cyrkwiſkich paſthyrjow ſej prawje k wutrobje wzac̄ a ze wſchěmi mocami na to dželac̄, zo by liberalne nowinarſtvo dale bóle poduſhene byle. Schto pomha na po- wſchitkownu bohazabhežiwoſć ſkoržic̄, ſkoržic̄, zo wſchudžom njepoccžiwoſć ſpchiſbiera, hdyž ſo tola ze wſchelakimi wuryc̄emi njewěriwe nowinarſtwo, z kotrohož wſobniye wſchě duchowne hubjenſtwo wukhadža, z pjeniezami podpjera. Žow žana wuryc̄ njeplac̄i, a ja njewěm, kaſt móža rozmni lndžo z wuryc̄emi ſwoje ſwědomijo změrować.“

„Něchtóžli rjeſenje: Mi liberalne nowiny njefchđoža, ja ſwoju wěru derje doſež znaju, a dyrbju tola tež wjedžec̄, ſchto naſhi njepſhceželojo napſhcežo nam piſaja. Za ze schwajcarſkimi biskopami na to wotmołwu: „Ze žno jara zlē, hdyž něchtó z tajſej wopacźnej doměru na ſwoje ſamſne mocn a na krutoſć ſwojeje wěry ſo ſpuſhceža; žadyn ponížny a bohabojažny čłowjek taſt njeryęgi.“ Husto žno ſu ſo zrudne ſčěhnički tajkoho hordoho zmyſlenja poſkazowaſe. Praj,

ſchtož chcesh, njewěriwa nowina je zawjednica, a ſchtóž wjele z njej wobkhadžuje, swoju duschu najhórskim stracham podawa. Ps̄checžiwo ſwiatomu duchej, kij praji: „Schtóž ſam pſchiležnoſcz pyta, tón hréčej njewuńdże“, žana wurycz njeplacž. Kaž je powołanjo k prawej wérje hnada Boža, tak tež, a hiſhceže wjele hóle, wutrajnoſcz wo wérje. Hnadu wutrajnoſcze pak Bóh nikomu ſlubil njeje, ničtó prawo nima na tule hnadu, wjele wjac̄ dyrbimy ſej ju zaſkužić z ponížnoſczu, ſwědomitoſczu a njewuſtawachym modleniom. Schtóž tohodla dobrowónie pſchiležnoſcz k litkoſci a k njewěrje pyta, tomu móže lóhcy Bóh hnadu wéry wzac̄, a wón je na wěczne zhubjeny. Hižom ze ſamoho nazhōjenja dyrbimy wuznac̄, zo ničtó tak ſylnoho ducha njeje, zo móhł ſchłodnoſcze njewěriwych nowinow, kotrež husto c̄jita, ſo c̄jicze wobrócz. Tak krutý žołdk ničtó nima, zo njedyrbiał, hdvž kóždy dżenj jēd do ſo jē, ſej zeſchłodzec̄ a wumrjecz.“

„Baſy družy praja: Moje zaſtojnſtwo ſej žada, zo njewěriwe nowinę ſobu džeržu; tež wſchelake nowinárſke wozjewjenja maja za mnje wulku wažnoſcz. Ža pak napſchecžo tomu praju: Nashe preňje, najwažniſche a zchromadne zaſtojnſtwo tudy na zemi je, zo ſkutkujemy za zbožnoſcz ſwojeje dufche. Tola z wjetſha wſchity ſej najmjenje na duschu myſla abo c̄jicze na nju zabudu. Za ſmertne c̄zelo ſo kóždy ſtara a wſchu ſchłodu wot njoho wotwobrocza; ſchtóž pak je njeſmertne dufchi ſpomožne, to ničtio doſcz na ſtarosczi nima. Kaſk jara ſo wſchity jedu hladaja, kij c̄zelo mori; jēd pak, kij duschu kóneuje, wſchudžom woſkoło leži, zo by tola wěſci prawje wjele ludži na njón trjechilo, a duschu ſej z jedom zaſwala. Hdvž je pſchez něczeju njeſedźnoſcz z hródze ſkocžo něſhoto jēdovite zjedko a panylo, je zrudoba po cyhym domje. Hdvž pak je z nječyrkwiſkiſti nowinami a piſmami dufcha jenoho domjacoho abo wjac̄ domjachych, ps̄checzelow a druhich z jedom zaſwata, ſej ničtó nicžo z toho njeſcini. Kaſka zaſlepjenioſcz! Chchli tola wſchity ſłowa bójſkoho Zbóžniſa ſej k wutrobje wzac̄: Želi zo cze twoje wóczko pohórschuje, wutorhni je a cžiſní je wot ſo; jeli zo cze twoja ruka abo noha pohórschuje, wotrézaj ju a cžiſní ju wot ſo; je ſlepje z jenym wóczkom a z jenej ruku abo nohu nutshicž do njebjekſkoho kraleſtwia, hac̄ dwě wocži, dwě nozy abo ruch mēcz a cžiſnjeny bycž do wěcznoho wóhnja.“

„A ſchtóž měni, zo bjez wſchelakich nowinárſkich wozjewjenjom bycž njemože, tón jeno tele wozjewjenja ſamo njech c̄jita a nowinę njech druhim do rukow njedawa. By derje bylo, hdvž bytu ſo nuzne wozjewjenja w katholickich cžaſopisach wotcžiſhczowale a tele cžaſopis ſez na te waſchnjo podpjeraſe. To dyrbialo ſo cžim hóle ſtac̄, dokelž dyrbí w naſhich cžasach kóždy katholik to za ſwoju woſebitu winowatoſcz mēcz, katholickie piſmowſtwo ze wſchemi moſcam i podpjeračz; pſchetož wone ma dženſniſchi džen katholiku wěc napſchecžo wſchitkim njeſhuczelam zakitac̄ a dale hóle wobkrucžec̄. Hdvž je tohodla njedawno ſwiaty Wótc ſwědomite dopjelnjenjo tuteje winowatoſcze katholickim

redaktoram tak naležnje na wntrobu położili, dha su z tym wsłuchitej rjenje katholikojo napominani, zo bychú katholske pišmowstwo ze wschej horliwościu podpjerali."

Tak daloko biskop Brinkmann.

Njech tele biskopowe słowa tež poła nas wsłuchudżom dobru rolu namaka! Wažnym sej swoje serbske katholske pišmowstwo, a podpjerajmy je kózdy po swojich mocach, jedyn z duchownymi, druhí z czasnymi średkami, wsłuchitej pač, kótrymž je katholske mјeno cžeſcz a ſława, z jenajkej ſwēru a horliwościu! Tež cuze katholske cžeſcopis, kij tak wjele za ſwiatu cyrkę ſkutkuja, k wobkručzenju swojeje wěry wutriebajmy a je ženje njezacpewajmy; pſchetož wěra wsłche narodnoſće steji. Njech nihdże mjez nami likoſć a połoježny duch njeſtneži; pſchetož połoježnoſć, kij chce pſcheczelej a njeſtnežeczelej nadobo ſo ſpodobac, je prěnja kroczel k liberalismej. Połoježnoſć nikoho njeſebi, zjawne wuznawanoſć katholiskoſć mјena pač w ryčach a piſmach njese cžeſcz a wěczęne myto. „Schtóž budže mje pſched cžłowjekam i wuznawacž”, praji bójski założec naſheje cyrkije, „toho budu tež ja wuznawacž pſched ſwojim njebjeſkim Wótcem.”

-a-

Slowo wo dokonjanym jubileju.

Je drje mało časow bylo, we kótrychž bychú poſkady hnadow w tak połnej a bohatzej mérje wěriwym wotewrjane byle, kaž je to runje w naſchich dnach. Tež we tym móžemy woſebite wjedzenjo a staroſć naſchego bójſkoho Zbóžnika za ſwoju ſwj. cyrkę wiđecz. Pſchetož džen a jaſniſcho ſpóznawam, zo w naſchich časach hórsche dyžli jeno cžłowjefke moch pſchecžiwo Bohu a joho kraleſtwu wuſtupuja. Su to pſcheynaturſke moch hele, kótraž, kaž ſo zda, ſo boji kónca ſwojego knjeſtwa, a toho dla z cyklym wotmachom ſo prócuje, híſtceze prawje wjele wobydlerjow za ſo dobycž. Strach a pſchiležnoſć wotpada a njeſwery poła katholiskich kſchecžanow ſtej wjetſchej dyžli herwak hdj. Su za nich toho dla tež módeniſche źredki pomoch Božeje trébne, zo móhli wsłho pſchewinycž a ſwěrni zwostacž. Runje tole je jena z hłownych winow, cžoho dla ſu bamžowje w naſchich dnach we wudželenju wotpukow darniwiſchi, hacž je to herwak bylo.

Tak je naſch ſławny ſwiaty Wótc, bamž Leo XIII. lěto po ſwojim poſyſhenju na najwyſchſhu ſeniku doſtojnoſć poſkady cyrkwe wotewrili a zdobnie wěriwym wudželaſ z tamnych plodow zaſkužbow R̄hristuſowych, kótrež ſu joho rozsudej zavostajene, zo by z nich poſkicził, kaž za nuzne ſpóznawa. Lohke běchu wumiějenja, kótrež dopjelniſjejo móžachmy wotpuk dobycž, a wěriwi ſu hako ſwěrni poddačzi ſwojego duchownego Wótcia z radoſciu ſwj. jubilej po-witali a tež — kaž ſo z mnogich krajow ſkyſchi — joho hnady w połnej mérje doſtačz pytali. Někto móžemy, kaž po dokonjanym wažnym ſkutku do zady poſladacž, zo móhli ſo ſwojeje dobytow ſwjetſelicž.

Każ daloko stawizniſke kūžoły dosahaja, je waſčnjo, jubilejske wotpuſki wudželecž we katholſkej cyrkwi hižo wot lěta 1200 po Chrystuſu. Ze za- poczatka z rědka, pozdžiſcho pač huczjichho wudželeny je woſebe jubilejski wot- puſk kóždy čzas ſpodiwne ſezehrofi měš a tač rjec džiwý ſkutkował mjez wěriwymi. Swjecži a pobožni mužojo njewuſtanu, tajſe ſpodiwne płody wu- kħwalowacž. W zapoczątku 17toho lětſtottka praji Bellar min: „Tele jubilejske lěto njeſe tač wulke płody pokutu a tač ſpodiwne wobroczenja, tač mnohe a kraſne ſkutki pobožnoſeče, zo móže ſo z połnym prawom ſwjate, bohu- ſpodoſne, płodne a bohate lěto mjenowacž.“ Majsławniſchi jendželski biskop, wuczeńy a pobožny kardinal Wiſeman běſche w Romje, hdyz ſo runje jubilejski wotpuſk, wot Leona XII. wudželeny, swjecžesche. Nekiſi zaczijſiečez je tónle wotpuſk na njoho cžinił, ſpóznajemy z joho ſłowow: „Bych chceł, zo běſhćeče widželi, tač běchu wot tamnych cžrjódow ludzi, kotiž k Božomu bliđu kħwatachu, ſpowiedne ſtoły a woſtarje wobſtupjene. Bych chceł, zo běſhćeče ſwědych byli, tač ludžo cuze kubla wrózachu, zaſakli hręſchinich ſo wobroczechu; potom býſhćeče rožsudžieč móhli, hacž je tajſe zarjadowanjo (jubilejski wotpuſk) kiproſč ſchecžiwo žlóscži a njekħmanſtu a powolnoſeč za wſchē hręchi.“

Haj tež njewéra ſama je tajſu duchownu moc jubileja ſpóznała a wu- znała. Njeje dha runje ſtajne hanjenjo naſchich pſchecžiwnikow pſchecžiwo wotpuſkam dopokaz za to, tač ſo zły njepſchecžel boji, zo moħlo jomu pſchecž to jara wjele wotpadnycž? Njeprócuje ſo runje toho dla z hanjenjom a wu- ſměšenjom ſlabych wěriwych, za kotrychž jubilej woſebe je, wot wobdželenja wottraſhieč? — Hdyz bě w l. 1775 jubilejske lěto ſwjecžene, ſkoržesche znath njeweriwe d'Ablembert, „zo je revolucia nětko zaſ wo dwachcži lět do zadu storčena“, a Voltaire ſam, najhórschi bohaprějer, kíž mějeshče jenicžke wot- poħladanjo, hidženu katholſku cyrkę wutupicž, praji: „Hishćeče jedyn tajſi jubilej — a my ſunt podarmo dželali.“

Džakujmy ſo bójkemu Bałożerjej naſcheje cyrkwie, zo takle njepſchecstanje, žohnowacž a wobnowjecž ſwoju winicu!

Je pač nětko dokonjaný jubilej tež tele žohnowane płody njeſt? Nadži- jamy ſo toho z cyklu dowěru. Haj ſwědych toho ſu ſpowiedne ſtoły, kotrež buču tač čaſto ze ſylzami wěrnejne želnoſeče a wutrobnoho rožkacža pokrjepjene; ſwědych toho ſu naſche domy Bože, w kotrychž ſo horce modlitwy za ſvj. cyrkę a jeje zrost, za wobroczenjo njeweriwych a bļudžachych, za měr a pſchecžienoſeč a za naſchoho lubowanego ſvj. Wótca k njebju horje ſczelechu; ſwědych toho ſu tež kſchecžanske domy, we kotrychž pſchecztachu poħórfiki a njekħſchecžanske, wot ducha tohole ſvēta nathknijene žiwiſenjo. Někotrežkuli njepſchecželſtwo zaſ pſchecsta, cuze kublo ſo zaſ wrózgi, hręſchinne zwjazki, kotrež k zahubje wjedu, ſo rožtor- hnýchchu. Zawěſeče je kóždy dobrý kſchecžan, hdyz je tomule pſchihladował, z wutrobu zdymował: „Wobkruč to, ſenježe, ſchtog ſy ſkutkował we naſ!“ Wjele kruhnych poſtnych dnow je ſo džeržało, a jałmožna nadobniſe ſo

ſkładowała. Nasche dobre nadawki, wotpohladane twarjenjo cyrkwiow, woſebje taſ doſho pſchihotowaneje Baczonskeje cyrkwie ſu runje pſchez jubilej mócnieje woſkrućzene a poſpěchene. Bóh dał, zo by jubilej tež był naſtork k ſkónčnomu dokonjenju!

Jubilej paſt riječe jeno za jene ſéto, ně, cikle woſnowijene porjedžene ſirjenjo dyrbi poſkazac̄, zo ſebi wěm̄ wažic̄ dôſtate hnady, poſhorskí dyrbja pſchecfiaſc̄, zatwierdžene hřeſčne nauučenja (k pſch. woſiſtvo) z korijeniem ſo wutorac̄ a woſebje bjezbóžne ryče, z korymiz̄ runje zły njeſpſhceſzel pſchec zaſ ſi nowa pſchez ſamych kſchecfianow pjanku do ſtroneje pſchecnic̄ ſyje, z korymiz̄ ſo najwijach zawiđenja stanje, tajke hroźne ryče njeſmedža ſo wjac ſkyſhceſzel mjez katholſkimi kſchecfianami. Potom budža znac̄, zo ſuň we Bohu ſylniſhi, hac̄ duch ujeſkſhceſzanſta a zawiđenja, kiž ſo do ſerbſkoho ludu dobywa, potom budža zawierno „wſchitko a we wſchitkim Khrystus!“ +

We naſtupanju krupežanskoſto processiona

bě ſétsa wjele njeſpočnoſće a wjele woſzarowanjow ſkyſhceſzel. Prjedyh wſchitko běſche we tamnej woſkoſci krupežacy ſkótny mór, ſchtož z wjetſcha cikly zwučenih porjad powali, kędžnoſc̄ ſenotliwych puczowarjow na ſo czechniſche a taſ wot pobožnoſc̄e wotdžerzowaſche. Pſchi zhonjenju, zo maja ſo wſchitko, kiž pěſchi ſatſte mjezi pſchekročza, woſtudkomu a za nekotrohožuli runjerow ſchłodnomu pſchekurjenju podežiſhceſzel, zo ſo paſt tam, kiž na parolódzach abo železnicach ſo wjezu, do cyla na poſoj woftaja, běſche, kaž ſo rozem, wſchitko pſchejzene we žadofſci, potaſſim parolódz abo železnicu k dompučzu wužic̄ a wopravdžie je ſo to wot wſchitkikh ſtaſo, taſ zo krótka powjeſcz we poſlednim čiſle „R. P.“, po kotrejž je ſo procession pſchekurjenju tola podežiſhceſzel dyrbjaſ, porjedženjo zaſluži. Wſchitka kħwalba pſchitkuſcha we tymle naſtupanju naſhomu lubomu kantorej, kotrejž ſo na wſchě možne waſchnjo za wunamaſanjo pſchihódnego waſchnja k dompučzowanju ſtarasche.

Dalshe woſzarowanjo bu wot wjele stron a, kaž ſo zda, z wjetſchim pravom tohodla wuprajene, zo je ſo prijedawſhi porjad tež we tym pſheměniſ, zo ma netk ſwiatkowym procession hakle ſrednu po ſwiatkach domoj pſchiniſc̄, mjez tym hac̄ zo prijedy ſo hižom wutoru domoj wróžesche. Tele pſheměnjenjo je wopravdžie wulkomu džělej tých, kiž ſobu puczija, kaž tých, kiž doma woſtanu, jara njeſlube a to je, ſchtož je ſpiſowarja tutých rynečkow woſebje hnulo, na pſcheczo tomu piſac̄ a wo zaſhypotſtajenjo prijedawſkoho porjada ſkutkowac̄.

Zenicka wina, kotaž by někaſ ſa nowy porjad ryęzała, je ta, zo ſu póniželu wječzor we Birnje, we tamnym hoſczeńcu, hdžež procession pſchenocuje, reje, zo pſchez haru, z tymi ſamymi zjenofſczenu, trébnomu nōcnomu wotpoczinkej ſo zadžewa a zo ſo pſchez woſiſkych ludži, kiž ſo pſchi tajkej pſchiležnoſci ſkérſcho namakaja, wſchelake wuſměſhenja processiona abo z cyla katholſkeje cyrkwie ſo stanu. Pſchidate, zo budža tež druhe ſéto zadžewace reje w tutym hoſczeńcu

džeržane a zo derje njeje, hdyž procession tehdom tam pschenocuje, dha džě tola trjeba njeje, zo dyrbjał procession runjewon we Birnje pschenocowac̄. Buc̄ prenjoho dnja je tak hižo pschejara wulki a duž by so porucžalo, zo by procession hižo we Gießhüblu, dwě hodžinje předy Birnh, pschez nōc wostal. Tamón hoſćenec̄ je radu zwolniw, procession pschiwzac̄ a na kózde waschnjo tomu samomu k službje byc̄. Wutoru rano mohlo so wokoło pječiž abo schesčiž wot Gießhübla woteric̄ a wokoło 7 abo 8 we Birnje pschi předy skazanej Božej mischi pschebywac̄. To by tež pschiležnoſc̄ za male wotpocžowanjo byla a z wjetšej speschnoſc̄ju a wjeskoſc̄ju by so potom dale pucžowało a pschec̄ hiſcheze we prawym času do Wotrowa a dale domoj pschischlo.

Wjele winow pał je, kotrež su nowomu porjadej napſchecžiwe. Pschez tón samón czi, kiz na processionje so wobdzela, cykly džen pozdžischo k swojemu wschednomu džerej pschiidu; to znjese drje z lohkoſc̄ju tón, kiz je knjegz swojego ežasa, czeladnikę pał, kotrež dowolnoſc̄ swojego knježtwa trjeba a džekawomu muzej, kiz ma ſriedu zaſy nuznu warbu hladacz, njeje to lube. A smě so hoſdarnej džiwač, hdyž na to džerži, zo by czeladnik, kiz je wot pjatk ranja abo traž hižon, kaž delansch, wot ſchitvortka wot domu prieč, tola zaſy ſriedu wot ranja pschi džele był. Tohodla su tež hižon ſoni a z džela tež lětſa tojskto ſobupucžowarjow procession wopuſchczili a su hladali, kaž bychu ſami nečkto předy domoj pschischli. Olejske wonkaſwostac̄ je tež z wjetšimi pjenježnymi wudawkami zjenocžene a tohodla tež někotromužkuli jara mało witane. Dale džaja abo jedu wutoru popoſdnju, jačož na ſwjatym dnju, wjele tym ſwojim dale abo krótko napſchecžo; ſriedu pał, na wschednym džekawym dnju, dyrbi to wschitko zwonka wostac̄. Wutoru popoſdnju wobzankuje ſo procession we Wotrowje na jara pschihodne waschnjo z nejškim myſhpiorom, kiz ſo tehdom z wjetša hiſcheze džerži; khorhojenoscherjo ſu pschitomni a wschitcy ſu k powitanju processiona pschihotowani. Kaž wjele hinak je wschitko ſriedu. Zenož z wulkej prou ſo khorhojenoscherjo namakaja a drugy domijacy ſo nuznogho džela dla mało doſč wo dompschiidženjo processiona staraja. — Wschitko z krótko wopjetowane dyrbi ſo tohodla prajic̄, zo je nowy porjad woſobnje khudſhim ludžom a czeladnikam jara wobceženj a njelubu, a dokelž je tajich wjac̄ hac̄ bohatych, a poſledni ſebi tež hinak zaſy pomhač wjedža, dyrbjało ſo předy wschoho na žadanjo khudſkich hladacz. Duž dha je kantor pschecželje processiony, nowy porjad wopuſchczic̄ a zaſy k přiedawſhomu ſo pschiwobročic̄.

w.

3 Lujicy a Saksieje.

Budyschin. Njedawno zapóſlanych w němſkim rajchstagu z 226 hlosami napſchecžo 109 hlosam Bismarkowy namjet pschiwzachu, zo by ſo na wutrajne žito elo połožiło. Kaž je to nuzne bylo, ſpóznajemy ze ſcžehowac̄ho rozpominanja. Maſchomu ratařtſtu ſo w tu khwilu hubjenje dže. Žito

a skót mało płaczitej a we płacziznie dżen a bólę spadujetej. A cžohodla? Dokelž Rúšovska, Wuherška, Amerika a Australija, kotrež žito wjele tuńscho nasplashuju, naſche wiki ze swojej rožku a pschenicu wobknježuju. Tele wukrajne žito, kotrež so w njesmérnej mnogoſeži k nam pschiwožuje, nuzuje naſchich ratarjow swoje žito tuniſcho pschedawacž, hacž jim to po prawom wunoscha. Ratař po tajkim wot swojoho zamoženja pschisadžuje. To je jomu jedne, dwě ſčenze, a, ma-li wjele zamoženja, wjac lět možno, ſkónčzne pač to so ſamo začaza a wón muſy „fundra“ hicž. — Tele hubjene poſtajenjo ratarſta nímale wſchudžom ſo pschiſpoznaje. Tróſchtuja pač husto ratarjow a praja: „Wy drje nětko wot swojoho zamoženja pschedawacže, ale to je předh tež tač bylo; to tež tón krócz nimo póndže a potom budže ſlepje.“ Brózny to tróſcht! Prjedy drje je ſo wſchitko zas poſepſchilo a porjedžilo, dokelž železnicow njebe, kíž bychu do naſchoho kraja tač wjele žita pschiwožowacž možle, kaž nětko; tohođla možachu domjace dobre abo hubjene žně płacziznu poſtajecž. Džens železnic a parolodže, kotrež je z kóždym lětom wjac, z cuzych krajuw wjele tuńsche žito poſpochi a we pszech wjetſchej měrje pschiwožuju. Cuze kraje, kotrež tuńsche žito napłodža, wobohacž ſo na naſchich wikach — my ſami pač wokhudnijemy. — Ratařej tež praja: „Z waſchim rólniſtwom je nimo, pla- hujče bólę ſkót.“ Ale tež z tym njeje wjele ſlepje, hacž ze žitom. Hifchěze psched mało lětami płaczachu za centnar žiweje wahí tucžnoho howjazoho a ſwinjacoho mjasa 42 mark, džensa jenož 27 hacž 30 mark. Podobniye je tež płaczizna pola wownow wotebjerala, dokelž ſo jich pszech wjac a wjac z tuńsich krajuw pschiwožuje. Wot 1. novembra 1878 hacž w kónc januara 1879 je ſo ſamotnje do Bre- mena z Ameriki dostało 61,178,000 kilogrammow tucžnoho, 5,112,000 kilogrammow ſhmałca a za mało dnów 88,000 kilogrammow butry, punt za 47 hacž 50 pjeniežow. Kaf dha chce ratarſtvo pschi tajkim pschiwožowanju ze ſplashowanja ſkotu woſebitoho požitka měcz? — Chcemyli dalshej zahubje čeknjež, nam niežo druhe wysche njewostanje, hacž zo ſo napſchecžo tomu wo- brocžimy, ſchtož naſche ratarſtvo podrywa, to rěka my dyrbimy bycz napſchecžo ſwobodnomu pschiwožowanju pschetunich wukrajnych wupłodow (produktow). Tohođla dyrbi ſo pola naſ na mijezach na cuze ratarſke wupłody cło połožicž, nic zo bychym je čiſežte wot ſo wotdžeržowali, ale je jenož tač daloko woſežejowali, zo by naſche domjace žito w płacziznie pszech měru dele ſtkočzene njebylo. Tohođla dyrbimy zas cło na cuze žito měcz, kaž ſmy tajſe hacž do lěta 1865 měli, w kotrejž ſčenze pač bu Francozam k woli pu- ſchczenie. Tehdom njemějachu Rúška, Wuherška a Amerika telko železnicow, kelkož nětko maju, a tohođla njebe doſhe čaſhy po zbehnjenju cła pschiwož cu- zoho žita hifchěze tač wulki, zo by naſche žito dele ſtkočzil. Ale wot tohole čaſa ſu ſo železnic po tamych krajach jara rožčerjale, a my čujemy z kóždym lětom dale a bólę, kajka ſchłoda nam ze zbehnjenja tohole cła naſtawa. — My derje wěmy, zo je tež ratarjow, kíž niežo wo tyhle člaſach ſkyſhcež nochcedža.

Woni dadža so na wiskach a w městach wot liberalnych křichicžerjow wobryczečz, a jím so derje zda, zo smědža z tak wuczenymi a woſobnymi kniezami do teje sameje truby trubicž. Ale ratar, kij je ſebi hřichče ſtrowy rozom wobkhowal a žadnym liberalnym nowinam za fo myſliz njeđa, ale radſho ſam myſli, wón dyrbi we elach na žito a ſkót jenitke a nužne wumiējenjo wiđecž, kij joho doſpołnej zahubje wutorhnyč može. Zo fu cła wužitne a nužne, najlepje z toho pózna-jeſch, zo fu Židža a wſchitke židowske nowiny napſchecžo nim. Schtož tucži ludžo cheedža, to je za wjetſchi džel ludu pod kózdej wobſtejnoscžu ſchfodne; ſchtož pač woni zacžiſmu, to je — naſhomu ludej wužitne.

Z Baczonja. K naſchej cyrkwi bu zaſy 84 fórov pſchinjezenych, a to wot Baczonſkich 28, wot k. J. Rencža z Čzornec 21, wot k. Miklawſcha Ženeža ze Štróžiſcheza 11, wot k. Michała Žaworka z Miłocžic 11, wot k. Michała Fulka z Miłocžic 11. Wobaj miłocžanskej kublerzej ſtaj tež kózdy jednoho muža na tón dženj ſobu dałoj. Dale je k. Jakub Zarjeńk z Khróſcžic 2 fórje pſchinjeſz; tu jednu je z nuſnicžanskeje ſkały wzał a tež hnydom zaplaćil. S.

Z Brunjowa. K nam je 30. meje nowy hrodowſki kapłan pſchicžahnyk, k. Anton Józef Pattoni z Füllicha (arcdiœceſa kólnjanſka).

Z Khróſcžic. Zańdženu njedželu bu wěſta Picžowa, dželacžerka ze ſmjeczecžanskih podkopów, na ſchibeničnej horje pſchi ſuſheczanskim puežu morwa namakana. Wina jeje ſmjerče nije znata. H.

Ze Žitawy. Worfleczanski hrodowſki k. kapłan Sparla zaſtuſuje w tu kchwili naſchoho knieza fararja, kij je ſo khorowatoſcze dla do ſupjel podać dyrbjał.

Z Königsteina. Swjatownicžku ſwjecžesche horjeka na twjerdžizne wýſokod. k. progymnaſialny direktor a præſes congregationis k. Maaz nowu kapalu za katholickich wojaſkow, taž tež za katholikow cykleje woſkoſcze. Wšchě k Božim ſlužbam trèbne wěcy bě ministerſtwo wójny wobſtaralo a nakupilo. Dotal běchu ſo kemshe w domjacej kapalich ſwojih k. kommandanta generała z Leonhardi (jedyn joho synow je katholicki duchowny) džeržałe.

Ze wſchoho ſwěta.

Němska. Hdyž ſrjedu tydženja, 11. junija, Teju Majestosczi khežor Wilhelm a khežorka Augusta ſwoj 50létny mandželski jubilej abo złoty kwas ſwjecžeschtaj, bě ſo město Barlin hacž na najrjeñiſho wiđebilo. Ze wſchech třechow zmahowachu ſo khorhoje a nimale wſchitke domy běchu z pletwami a wěncami wupyſchene. Hijo dopołdnja wot jědnacžich ſo cužy kralowje a wjerchowje, přynch a druzy woſobni knieza w hrodowſkej nowej kapali zhrromadzo-wacž pocžinachu a woſoko jedneje khežor a khežorka w pſchintym čjahu do kapale ſo podaſchtaj. Tu hrodowſki farar Dr. Kögel najprjedy ryczeſche na zakladże ſłowow z 1. liſta na Korinthſkich na 13. stale: „Nětko pač wostanje wěra, nadžija, luboſcž,

tute tsi; ale lubošcz je najwjetscha mijez nimi.“ Na to postany schědžiných khězor ze stóla a dželche ze swojej mandželskej pomału k woltarju a tu dosta wot duchownoho požohnowanjo złotoho mandželstwa. W tu khvílu wonka kanony wrjeslachu a předy ujezastachu, hacž běchu 101 krócz wutſelake. Potom khězor na wsché stromy so klonjeſche a so na swój kij zepjerajo z khězorku Boži dom wopuszczeſi. Po cyrkwiſkej swjatočnoſci ſo cžah do běleje zale poda, hdźež ſo khězor a khězorka na trón ſydzęſchtaj, a wſchitcy knježa, kij běchu zbožapſteča dla pschiſhli, z wumiēnjenjom wjerchow a pryncow, nimo tróna ezechneſchu a Majestosćomaj swoje poczeſćowanjo wopokazachu. Nasch kral Albert a kralowa Karola běſhtaj ſo hižo wutoru khězorowoho jubileja dla do Barlina podałoſi. Khězorka, pruski krónpryne a wſchelach wosobni knježa jej na tamniſhim dworuſiſteču pscheczelniwie witachu. Ruski a awstrijski khězor — kaž bě to tola předy wobzauknjene — njeſtaj do Barlina pfuijeloſi.

— Barlinski predař Hoffmann mjeſeſche w evangeliſkim towarzſhym domje ryc̄, z kotrejz tole wo na božniſkej nužy, kotaž w Barlinje knježi, podam: W Barlinje je 800,000 evangeliſkich kſchęſčanow a jenož 40 duchownych, w 17 pschedmjeſčanskih wosadach je 500,000 evangeliſkich a cži maja 18 cyrkwjow. Hdźy by ſo w Londonje nowe pschedmjeſčę twariło, zavěſče by na planje tež město poſtaſene bylo za cyrkej, w Barlinje pač na to ſej njemyſli ani mjeſčanſka rada ani patron, z cyka ničtō; a pschecy tola kózdy ſo wobezežuje a pokazuje na toho kſlamarskoho ducha ſendželčanow. W Barlinje ſu po thſacach ludžo, kotsiž ani njevjedža, kaſki ma cyrkej zmutska napohlad a hdźe ſo Bože ſlužby wotdzeržuju, tač zo dyrbja tele měſtinoscje na ſtolpach a haſnych róžlach wozjewjene bycz. A pschecy tola je cyrkej wobydlerzej wulkich měſtow to, ſchtož ſu pluca čłowieſkej, mužnje trěbne k ſrabanju njebjeſkoho powětra w ſkaženym powěſte wulkoho města. We wosadze ſwj. Domaſcha je 105,000 duchſi a 3 duchowni; we wosadze ſwj. Marka 80,000 a 2 duchownaj. Cyrik ſwj. Bartłomja chce rozpadacž, tač zo policejſtwo hrožy jeje wopyt zaſazacž. Do mandželſtwa je za lěto ſtuſilo 12,000, ale cyrkwiſch je ſo jenož 3000 zwěrowacž dało. W kłodach je 37,000 jatych, mijez nimi 12,000 žónſkich; z tych pač je jenož tſečizna wot wonka (z provincej). Ale my ſo tomu njedžiwamy, wſchak ſo tam zjawnije pohanſtwo preduje a ſami nowinarjo napominaju lud k wuſtupjenju z cyrkwej.

Awſtrija. Na ſwj. Trojicu, 8. junija, bu w Pražy nowy litoměriſſi biskop Anton Ludwig Frind we metropolitanské cyrkwi k ſwj. Bitez ſwječenym. Swjecziznu mjeſeſche kardinal archibiskop mjeſtch Schwarzenberg pod affiſtencu pražſkoho ſwječzacoſtneho biskopa Dr. Bruchi a kralowejhradeckoho biskopa Dr. Haſſa. Swjecziznje běchu tež pschitomni wſchitcy pražſcy prälatowje a kanonikowje, kapitelſki vikar Dr. Hille a wjele druhich duchownych z litoměriſkeje diöceſy a wulka mniohoſcz pobožnych. Zawěſčeje wſchitcy prajichu we wutrobje ſobu ſkónczne ſłowa tohole ſwjatoho wobrjada, kotrež ma ſwječenym tsi krócz wopjetowacž: „Ad multos annos — na wjele lět!“ — Tónsamón džen' dchyshe kapitelſki vikar Dr. Hille

— wón bě wot smjercę biskopa Wahale w ſeptembru 1877 w litoměřiskej diöceſy biskopſke město zaſtawał — popołdnju po $\frac{1}{2}$ /4 hođ. ſo dele podačę ke kardinalej-wjercharcibiskopej, ale na ſthodže zaja joho njewjadch Boža rucžka. Wón bě tónle džení wjac̄ króž prajíł: „Džakowano Bohu, zo manry nětk zaš biskopa, kotromuž móžu ſwoje zaſtojnſtwo do ruky wróćic̄.“ Boh tón knyez běſche jomu tule hnadu hiſhčeze popſchał, pſchi tym pač tež měru joho džěławohō ſtukowanja za połnu póznał a joho hundom z węžijnym mytom woplačił. Njebočic̄ki knyez bu 11. junija w Litoměřicach pódla ſwojego biskopſkoho wuja pohrjebaný. Powſchitkomne wobdželenjo na joho pohrjebje bě zjawny dopokaz, w taf wulkej čeſczi joho wſchitcy mějaču. R. i. p.!

Francózſka. Muhamedanſke katholíſke ſpahi w Alžiru ſu napſchec̄zo francózſkomu knyeſtwu ſtanyli. Něhdže 1000 zbežkarjow dobywaſche ſo pónđzelu týdženja na francózſku wobſadku we Dhedaji, buchu pač wotraženi a rozehnac̄i. Tomule zbežkej je naboženſke naſhežuwanjo winu zawađalo. Podobnię, kaž ſo powjeda, pſchihotuja ſo not Muhamedanow (Turkow) tež we Maroffu a Tuniſu njepſchec̄zelske pohibowanja napſchec̄zo kſchec̄zanam.

Jendželska. Wěſte jendželske protestantſke nowiny njedawno wo hufi vých wróćenjach do katholíſkeje cyrkwi tole piſachu: „Runje zhonimy, zo je ſo wýſhchi pſchedſtejic̄er njedželných ſchulow pſchi cyrkwi k naſheri lubej knjenje we Brightonje ze zwóūkom, wjac mužikui a žónskimi katholíſkej cyrkwi podežiſny. Wot pſchepstvjenja protestantskoho duchownſtwa a ludu pſchi tamniſheri cyrkwi ſwj. Bartłomia maju katholíſcy duchowni ſo jenož z tymi naſadžowac̄, kij chcedža pſchilwac̄i być. Jedyń duchowny bě ſo z rozwučenjom tač pſchewzał, zo je ſkhorjeł. Powjeda ſo, zo ma ſo za krótki čas wjac wobroczeniow wocžakowac̄.“ Dale piſaju, zo je tež hrabja Bur y, podſtatny sekretar w miňifterſtwie wójny, katholíſku wěru pſchilwzał. Jendželska wýſhicha komora (ſichtož je w Francózſkej ſenat) ma nětko hžo 28 katholíſkich ſobuſtaſow. Po wýšém zdaču leži woprawdże w radze Bójskeje pſchedwidžiwoſcze, zo by jendželski lud, něhdžy ze wſchej ſurowoſcžu k wotpadej wot katholíſkeje cyrkwi mužowany, nětko po 300 létach poczinal zaš ſo wróćec̄ do klinu katholíſkeje cyrkwi. Njech dha ſwérni katholikowje w nutriwym modlenju za wobroczenjo Jendželskeje njepopuſchča!

Ruſowska. Po rozprawje tač mjenowanego ſwjatoho synoda bu w ſeptembru 1877 we ruſich miſſionach 6800 Židow, Muhamedanow (Turkow) a Pohanow kſchec̄znych, a za miſſionſtwo je ſo wudało 4,468,830 rublow. Drohe to wobroczenja!

Wýſhelic̄ziznij.

Směſchna móda. „Luba, złota, klinkotata macži!“ ſyhſhijsch druhdy džowc̄jeſci ſwoju macži naležnje proſyć. Ale džiwna, směſchna to wěc, nětko „klinkotatoho“ mjenowac̄. Z wokel ſo tajſe prajenjo wzako? To wam

někto powiem. Zastarsku mějachu rycerjo swoje konje ze zwónečkami a klin-kotatej woždovu wobweschane; poždžischo tajke węch tež na swoju draftu węschachu. Kónc 14. lětstotetka bě pschi dworje móda naftala, spinti a paſy pschi drafteze ze zwónečkami nosyč. W sczehowacym lětstotetku kniežesche tale móda hižo pola wulskich a malych, wysokich a nizkich. Nájwjetšcha žadostz kózdeje měschczanki tehdy za tym džesche, zo by runje tak klinkotata po haſy hicž mohla, kaž žana zemjanſta knieni. Tajke džeszcze spoczinanjo njezamoh ani rada města Kürnberga ze swojej zakazniu zaſtaicž. Poždžischo noschachu jenož blaznje pschi wjerchowſkich dworach hiscze tajku klinkotatu draftu. Sic transit gloria mundi — swětna ſława je kaž trawa!

Naležnoſcze naſchoho towarzſtwia.

Sobustawny na lěto 1879: ff. 219. a 220. z Nowoslic: Jakub Wjacławek, Pětka; 221—224. z Ralbic: Michał Hrehorik, Petr Lebz, Miltawich Blažek, Michał Čjornak; 225. Jakub Kraweczik ze Žuric; 226. Jakub Kołka z Chrósczic; 227.—229. z Dreždjan: inspektor Petr Lehmann, bisk. služobnik Karl Domanja, albertinka Madlena Kuczanek; 230. Madlena Paschke w Kłomotawje (w Czechach); 231. Jakub Matka (Jórdank) z Konjec; 232. Michał Kuczanek z Łazka; 233. Bořejí Lehmann ze Smierdzacie; 234. † Bořejí Schuster z Różanta; 235. Maria Schejdžina ze Schunowa.

Doplacili na lěto 1878: ff. 543. Michał Hrehorik z Ralbic; 544. † Michał Kołka, schosar w Marinym Dole; 545. Jakub Kołka z Chrósczic; 546. J. Héblak z Njebjelczie; 547. Michał Kuczanek z Łazka; 548. † Bořejí Schuster z Różanta.

Ra lěto 1877: ff. N. N.; † M. K., sb. w M. D.; M. K. z L.

Ra lěto 1876: f. N. N.

Dobrowolnej daraj za towarzſtwio: ff. inspektor P. Lehmann 1,50 m.; K. Domanja 0,50 mark.

Cjesczeni sobustawny naſchoho towarzſtwia, kiz swój pschinost na lěto 1878 (abo tež na prjedawſche lěta) hiscze njezložichu, chyli jón ſterje a lepje we swojej expedicji wotedacž.

Darh a dań za chrkej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wuczynięſtaj: 39,434 mark 62 p.

K cjeſcej Bozej a k spomoženju duſchow je dale woprowaſ: K. P. Kr. 1 mark.

Hromadže: 39,435 mark 62 p.

Darh za chrkej w Źitawje.

K. präjēſ congregatioſis Maaz w Dreždjanach 150 mark 50 so 80 m. wot njoho ſamoſho a 70 m. zberka kuježny Schumannec), jaſnežanſta bjesada 78 mark, ſchérachowſka woſada 100 mark; dale: Petr Sch. z Pětce 1 m., P. Kr. 1 m., N. N. z B. 3 m.

Darh za chrkwičku w Hajnicach.

Kl. Petr Sch. z Pětce 1 mark; P. Kr. 1 mark; S. Čj. z Br. 2 mark; z Klóchtra Mari-nej Hwězdy 1 mark; N. N. z B. 3 mark = 8 m.

Hromadže: 1223 mark 56 p.

Daraj za ſwj. Wotca: ff. pschez f. P. Tadeja N. N. 3 mark; M. L. z S. 1 mark.

Cjilic̄ ſmolerc̄ tñihičiſtchjetnje w maczycznym domje w Budyšinie.

Katholicki pismo



Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towařstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Rola.

Cislo 13.

5. julija 1879.

Lětnik 17.

Matej Pěterka, farar w Schwadene.

Kulow ze swojej wosadu darwasche hacz do naschoho lětstotka wjele swojich synow na duchownstwo schtudowac̄, tak zo mjez duchownymi z čeſtnym imjenom seminarium clericorum so imenowasche. Woſebje je wjele Serbow z Kulowſkeje, taž tež z druhich naſchich wosadow w Čechach a w dalisjich krajac̄ města dostaواlo.

Něotre swojby Kulowſkeje wosady móža ſo z cylej cžrjódku duchownych wupoſazac̄, kaž Ticec, Nukec, Pěterkec a druhe.

Z Pěterkec swojby ſu woſebje znacži: 1. Dominik P., z prämonstratskoho rjadu, doktor filozofije, kiz 1740 jako prälat knježnjacoho klóſchtra Chotěſchowa zemrje*); 2. Jan Jurij P., schtudowasche w Romje a zemrje jako kanonik w Effense we Westfalskej 1754; 3. Matej P., wumrje 1768 jako kanonik senior w Eltenje we Westfalskej; 4. Jurij P., bě propst w Mechnej; 5. druhí Matej P., bějše farar w Schwadene w Čechach, wo kotrýmž hcemu wobſchernje powjedac̄, ſchtož wěmý.

Pôdla tých ſu najſkerje z teje sameje swojby hiſheze: 1. Handrij P., vikár w Olmützu; 2. Klemens Ferdinand Petritius (kaž tehdom imjeno poſacžonſchčzachu, nětko pak po němſku naſche imjena kaža), kiz 1670 w Budyschinje dimiſſioriale dôſta, zo by ſo w czubje wuſwjecžic̄ dał; 3. Petr Petritius, kiz jako klóſchtrski duchowny (canonicus regularis) w Šekavje wumrje; 4. Klemens Petritius,

*) Tutón klóſchtr bu 1782 zbehnjeny; w l. 1878 bu z nowa píſcipravjeny jako taſti za 42 knježnow z rjadu ſ. Franca Salesia, kotrež ſu ze svojho ſydia w Moſelweiſu pola Koblenza wupoſazane.

kotryž bě farař w Čechach. Skónečnje študowaſche Christian Pěterka rhetoriku w Komotawje poſa jesuitow.

Matej Pěterka narodži ſo woſto ſeta 1690. Wón ſtudowaſche w arcibiskopſkim wuſtaſje na Karlouje (Karlshof) w Prazi, kotryž mejeſche tehdom dobru khwalsbu porno jesuitſkim ſchulam. Pódla ſtýſeſche juridiske (prawniſke) pſchednoſchki tehdom ſlawnoho profeffora Besnefera z rjadu cíſterciſkých z Ossega. Hdyž bě ſebi tiſi magistra filoſofije a bakkalaurea theolođije zaſlužil, bu 1718 na duchownſtwo wuſwječený.

Hako wobeju tamniſcheju ryczow, němſkeje a čeſkeje, mócný, dôſta wón duchownſku ſlužbu pod fararjom ſ. Flor. Hammerſchmidtom w tejnſkej cyrkvi w Prazi; joho jurisdikcija wot 30. oktobra 1718 je w rukopisu hiſcheze zaſhwana. Hdyž bě tudy ſchyri ſetkovaſ, dôſta hýž 1722 pſchez litoměrijskoho biskopa hrabju Jana z Mitromic konfirmaciju hako farař we Schwadenje.

Wjes Schwaden leži na prawym brjozy Lobja pod městom Auffigom a mejeſche w Pěterkovym čaſu jenož 178 wobydlerjow, netk pak 440. Na tamniſchim hrodže, netk rozađowacym, pſchebywaſche tehdom často wobſedžerka, toſlanska wulkowójwodowa Marija Žana Franciſka, rodžena prynceſna ze Sachſen-Engern. Tej ſo we wulkich měſtach njeļubjeſche, a wona bě tohodla dželena wot ſwojeho mandželskoho Gaſtona Jana radſcho na ſwojich ſtublach w Čeſkej. Farař Pěterka mejeſche tiſi cyrkviye pod ſobu a joho duchowniſke džela rozađeſtrećwachu ſo na krajinu ſchtyrjoch kwađratných mil; wsy joho wosady ležachu z džela na prawym, z džela na lewym brjozy Lobja. Mložeſche tam tehdom woſto 5000 duſchi bycž. Pſchi wſchěch tijoch cyrkviach bě ſubko z 60 ſtrichami role a k tomu hiſcheze winicy; džesatk abo wotyphk wuda 80 ſtrichow žita. Schula bě w Schwadenje a w Bokawje; tam khoodjeſche farař kózdy měſac znajmjeſtſcha jedyn króč a pruhowaſche z nabožin a druhiſch ſchulſkých wucžbow. Žedyn z wucžerjow pod nim bě drje z ſkulowa, Heinrich Georg Anton Fäkel († 1746).

Farař Pěterka běſte rady widžan na hrodže w Schwadenje poſa wulkowójwodki a na hrodže w blízkim Schönپriesenje poſa hrabje Gavriani, tak zo móžeſche wſchelake nuzne twarjenja z tým lóže wuwijeſez dačz. Pod nim na twari ſo fara w Schwadenje w italském ſtýlu (1730) a tež w Bokawje. Wot wulkowójwodki dôſta Pěterka jeje podobiznu (portret) a wſchelake za cyrkvi trébne wěcy, kaž relikiwar ſ. Žana Nepomuckeho. Wulkowójwodka bě mijenujcz z druhiſti wysokimi knjeſtwami ſwiatoprajenjo ſ. Žana z Nepomuka wosobje ſpěchowała. Tež žadaſche wona, zo by farař Pěterka kózdoletne proceſſiony do Polich zarjadował. Tohorunja da wona ſakriliſtu wot italskohu miſchtra wumolowacž.

Pſchi ſwojej staroſeži za cyrkvi njezabý farař na ſwětny wužitk a dobytk ſwojich wosadnyh. Tak nawabi Schwadenſkich, zo bycžu rěčku regulirowali. Za to ſlubi jim wón, zo chce wſchitke čjela, tež najkhudſkich wjeſinych, wot jich bydlenja hacž na pohrjebniſchępo pſchewodžecž, kaž je to wot tamnoho čaſa netko hiſcheze waſchnjo.

Hdyž 23. julijsa 1729 Lobjo svoje brjohi pščestupi, sta so w Schwadenje dživ; jena žona, kiž bě ſ. Žana z Nepomuka, w tym lécze ſvjatoprajenoho, na pomoc wošala, bu ze straſčných powodžatých žołmow wumogžena. Po tymle powodženju bu 18 čłowjekow w Schwadenje pščipławjenych a wot fararja Peterki pohrjebanych.

Pod Peterku buchu 29. oktobra 1736 relikviye (powoſtanči) ſvjatoho martrarja Milia z Reichſtadta do Schwadena pščenijesene. Tónle ſvjath wumrje marträtskeje ſmijercže w Romje a bu w kataombach ſ. Kallista pohrjebany. Hdyž běchu kataombi takrjec z nowa woſkryte, ſezelechu wſchelacy woſobni po relikiyi z Roma, tak tež naſha pobožna wulfowójvodka. Teje poſtanſtwo pščicžeje z Roma na kamjelach, kotrychž tehdom přeni króč w Čechach a woſebje w Reichſstadtzu wuhladachu. Relikviye, za schwadenſku cyrkę postajene, da wulfowójvodka priedy w jentym klóſchtrje do wóſka zasadžicž a figuru ſvjatoho ze židu a drohotnymi kamjenjemi wuphýchicž. Hdyž relikiyi do Schwadena ſvjatožne pščivjezechu, powita je farar ze ſwojim kaplanom Zimmermannom, a ludova powjeſć praji, zo cyrkwiene zwony same wot ſo zaſwonidhu. Authentiku (wobſwědczenjo) je biskop Silvestri z Lucelli w Romje podpiſal. Češlo abo relikiyi ſvjatoho Milia w Schwadenje ſo hiſhče nětko w cyrkvi namača, ale na njenahladnym, mjenje wobkedažowanym měſeze.

W lécze 1741 zemirje wobſedžerka a kollatorka a z jeje ſmijercžu zhubi hród ſwoju ſlawu a krasnoſež, kotrejž njeje wjac docžakaš. Peterka pak ſkutkowaſche hiſhče wóſom lét a wumrje 18. decembra 1879, w 59. lécze ſwojoho živjenja. Doho češlo bu do krypty pod ſakrifitiju pódla wſchelakich zemjanow a woſobnych pohrjebane. Kaſhčež bě pſched 10 létami tam widzecž, nětko pak je wokno krypty zamurjowane.

Doho podobiznu ſym na farſkej lubi ze wſchelakimi starymi wobrazami namačaš a po wucžiſezenju podobizny ſtončenje tajſele piſmo na njej wuſlēdžil: „Matthäus Peterka, Pfarrer zu Schwaden. Gemalt im 39. (?) Jahre seines Lebens 1732.“ Tónle wobraz je nětko pſčihodne město dostaš a ja chcu ſo čas živjenja poſtaracž, zo ſo w čeſečji džerži. Doſholétny zaſlužbny farar w Schwadenje, w mojej narodnej wsy, Serb Matej Peterka je woprawdze wſchitkeje čeſečje hódnih, a zo vých ja tule čeſečhódnosć pſched serbſkim katholſkim čítařſtvom wobſwěcžil, zeſtaſiň z pſčiſtupnych žórlow tónle naſtarw.

Němſch ſpiſal A. Tſcherney, pſčeložil M. H.

3 Lužich a Sakskeje.

3 Budyschina. (S. N.) Pſčipowjedzenja ſpěwarłów a ſpěwarjow, kiž čcedža na létuſchim ſerbſkim ſpěwanſkim ſwježenju, najſterje ſchtwórt, 2. oktobra, wotdžeržomnym, ſobu ſpěvacž, z koždym dnjom pſčibýwaja, tak zo je nětko hižom 56 ſpěwarłów a něhdže 70 ſpěwarjow wěſtých, zo budža ſpěvacž.

— W naszym měsíce budže wot 27. julijsa hač do 31. augusta industrialna a rjemjeśniška wustajenica wotdžeržana. Psihi tym změje so tež loteria, a so ē njej lošy po 1 mark píchedawaju.

— Nashe měschežanske třelenje (schießblejcha) zapoczniye so jutſje, 6. julijsa, a traje hač do 13. julijsa.

— Knjez Wawrik-Žežorča, pôstski direktor w Krimicžawje, je wot kraja Alberta rzežerški kniž albrechitskoho rjada 2. klasy dôstať. Tónle knjez so tež w dalokosći hiščče swérnje ē nam Serbam džerži a nashe pisma rad ežita.

Ze Serbskij Pazič. (S. N.) Sobotu, 21. junija, rano w 5 hodžinach je so 23-létnym hospodařstvi pomocník Michał Haščka na kubí jednoho, te kuble jeho nana šlušhacoho, pôdlanskoho tvarjenja w čežkých myšlach wobwiesnył.

3 Konjec. W časopisu mlodých Serbow, w „Lipje Serbskej“ ežitam: Niedželu, 27. aprile, wobendže Konjecžanske spêvařské towarzstwo w Schočzie hoščeniu swój tsecži założeniški swjedženj z koncertom a balom. Bé to wopravdže zajimowy swjedženj a dopokaz, zo wě tež Konjecžanske spêvařské towarzstwo spêv hajiež a kublacž. Po scheschjich pocza so hoščenje knjeza Scholty pjetnicž a po sedmich, halo bě zapoczątk koncerta, bě so taika mnogošez pschi-pollucharjow zeschla, kaž drje njebe hiščče ženie bylo. W zali zmahowachu so serbske khorhowje. Program 14 spêwów wopschijeske, ale bohužel pschewjele němškých, pschetož jenož schyri běchu serbske. Za wubjernoscž spêva rukowasche wulka kędzhošcz a placanje a aplaudowanjo pschipoſlucharjow a pschipoſlucharków. Woſebje dostaſtaj pač dwaj spêvaj wulku ſlawu. Běſchtaj to dwaj nowaj wot knjeza Braunera komponowanaj, a to: „Rozmyſlenje“ (Wschitke, wschitke moje schěnački atd.), a „Hwěžda a dushe“ (Hwěžlow steji jara wjele na njebjeskej módrinje atd.). — Po wuspiewaniu dweju spêwów dowoli sebi jedyn sobustaw towarzstwa někotre zahorjene ſłowa čeſečenym hoščom prajiež, po kótrichž so na wschitkých pschitomnych wot spêvařskoho towarzstwa hrimotaca ſlawu wunjeſe. Po džewježich běſte spêva kónic a zapocza so nětko powſchit-konma wječeř. Knjez hoščeniar Scholta bě so wo wječeř hač na najlepje poſtaral, tač zo móžeſte kózdy swój žoldk ze wschelakimi dobrotami ſpoſkojež. Po wječeři zapocza so zabawa z rejemi. Deleka w hoščeniu zanoſhownachu so krasne serbske spêwy. — Ty pač, Konjecžanske spêvařské towarzstwo, kroč dale ſežežku, kótrž sy naſtupilo, a kublaj woſebje serbski spêw, kiz tola bôle ē wutrobje rzeži hač němški. A washe heſlo, ežesczeni sobustawu towarzstwa, njech je za pschichod: „W spêwje wjeſeli, w wutrobje pač ſwérni Serbia.“

3 Khrósczic. Smý zaſy nazhonili, na tač wschelake waschnjo ludžo druhim pjeniezj wutwěchjež a ze zaſa wuczahnyjež pytaja. Zanďeny tybženj buchu tu schyri kmótry, ale žadyn kmót, do Kamjenca ē jednomu džesčzu wěſtoho K. proſcheni. K. běſte kmótram do chla njeznath. Hdyž běchu wjazanjo poſlale (ſchle tam njeſſu), buchu za někotre dny z nowa w Klóſchtrje

druhe knótry, a zas žadyn knót, k tomu samomu džesčžu proshene. Je so to z listom stało, kotryž najstańša sotra małoho džesčža pshinjese. H.

Ze Žitawy. 22. meje swjecžesche tudomna katholska schula žadnu swjatočnoſć. Bě runje 25 lét, zo bě tu kniez wuczér Posselt swoje zaſtojnſtwo naſtupił. Na tutej swjatočnoſći wobdzeli so nimo šchulſkich džecži a druhoſho wuczera Ŀ. Becha tež wołkſtejn ſchulſki inspektor Ŀ. professor Michael, Ŀ. farař Kral, pſchedſyda ſchulſkoſho wubjekta Ŀ. Fairon a drugi ſobuſtarw ſchulſkoſho pſchedſtejſtwa. Kniez jubilar dosta k čeſczi tohole dnja wot ministerſtwa kulta a zjawnoſho wuczeniſtwa titl „kanter“ a wot tachantskoſho konfiftorija khwalne piſmo. — Hdyž bě Ŀ. Posselt pſched 25 létami do Žitawy pſchischoł, mějſeſhe 18 džecži pod ſobu, někto je so jich na 180 rozmnožilo.

Z Nowej Galie. Tu swjecžesche 6. junija Pater Vincenc Augſten ſwoj 60-létny mějchniſki jubilej. Wón je poſledni nowocallſki cistercienſow; je 90 lét starý a hiſceze czili a ſtrowy. Tomu k čeſczi póska klóſchtr Marina Hwězda rjany zbožopſchęjach liſt a klóſchtr Mariny Dol drohotnu ſtolu.

Ze wſchoho swęta.

Němska. We němſkim rajchſtagu ſo hiſceze pſchęch w naſtupanju cła a powyſchenoſho tobakowoho dawka wurađuje. Tola je ſo centrej radžiſlo, a konſervativna ſtrona a kniežerſtvo ſtej k tomu pſchistupiſej, wažne wuměnjenja (Garantieen) poſtajicž, zo z tymi nawdathmi pjeniezami, kotrež za poſtrębu němſkoſho khežorſtwa nuzne njeſſu, wjéch Bismarck njeſmje czinicž, ſchtož ſam chce, ale zo ma ſo to, ſchtož je ſo z tutych pjeniez wuzbytkowało, na wſchitke němſke kraje po tej mérje rozdželecž, hacž maju wobydlerjow. Šchtož paſ tutón zbytk w pjeniezach wuczini, to bychu potom wobydlerjo kózdoho němſkoſho kraja pſchi ſwojich krajnych dawkach mjenje dali. Z tymi je naſche centrum docpělo, zo k přenjonomu ſebi rajchſtag ſwoje prawo na pſchizwoleñjo abo njepſchizwoleñjo pjeniez wobkhowa, a k druhomu, zo ſo foderativne (zwojaſkowe) podkoſki khežorſtwa ſkrueža. Tohodla njetrjeba ſo bojecž, zo by z pjenieżnej pſhemoci khežorſtwa ſamostatnoſć ſenotliwych krajow do ſtracha pſchinicž móhla.

— W Schlezynſkej ſu ujedawno wulke powodženjo měli, kotrež je z wobeju boſow rěki Wódry žałostniſte wulku ſchkuſu načziniko. Poſla a ſuki běchu 3—4 kohce wysoko pócžrjene, taſ zo je wſchó ſyno do czista ſkažene; neplam, kotrež běchu ſtajneje mokotry dla hízo předy hniež pocžafe, je ſo tež taſ zefchło, a žita ſu tež cyle zhubjene, taſ zo tamniſki ratarjo wulkomu hubjeniſtu napschecžo du, kotrež budže czim hórsche, czim wjach je woda dobreje pjerſchęze wotmiesla. Poſla budža wjele lét drje ſo hnojicž dyrbjecž, předy hacž někajke žně ponjeſu.

— W ſchczecžiſkim pſchistarwje (im Hafen von Stettin) je ſo njedželu, 15. junija, wulke njezbožo podało. Barny fotof kózje „Orfeus“ z wulki

ropotom rozpuščnih a vščo, schtož bě na Šodži, roztorka a daloko do morja a na brjoh cíjihy. Plestr pschiftawa bě cyle z drobjazkami a z člowječimi wottorhjenjimi nohami, rukami a hlowami počrty. Žedyn muž bu 80 Šodži vysoko na jednu třechu cíjsnjeny, kotrež wón pscherazy a potom na řubju padže, hdjež joho morwoho namačahu. Schto je njezbožo žawinyl, njeje možno prajec, dokelž su všchitc, kotsiž běchu na Šodži, živjenjo žhubili. Mejez nimi běše jedna macz z wošnimi džeczimi.

— **Vajeřska.** Z Řeſela w vajeřské Psalcy piſaja: „Njedželu, 15. junija, naſch knjez biskop pola nas firmowaſche. Tón džení móžachm tak prawje spóznacž, ſak zrudnje ſo naſchi katholich wěrybratſja w ſuſhodnej Bruskej maja. Pschetož dopołdnja w jědnaczich pschinidze wjac hacž dwě ſežě pruſkich džecži ſ nam, kotrež chchchu ſwjate firmowanjo dōſtacž. Běchu všchě psche poczene a zaprōſhene a ſmiercz wiflate, dokelž běchu 8 hodžinow daloko hicž dyrbjaſe. Tola na všchěch bě widječž wulka žadoſež za ſwiatym firmowanjom a wjeholosež, zo móžachu po doſhim, doſhim času w czym kraju zaſh jenoho biskopa wohladacž. Zawérno zrudoba a ſobuželnoſež dyrbjeſche kóždu katholiku wutrobu pschewzacž, hdjež týchle ſwérnych mlodých kſchecžanow widžachm, kotsiž ſu pruſkich mejſkich zakonjow dla bjez duchownych paſtyrjow, kotsiž dyrbja daloke pucze do czoho kraja hicž, zo móhli ſwjate ſakramenty dōſtacž. —

Awſtrija. Tu ſo nětko ſylnje na wujednanjo džela a tohodla tež na mijenſchin džiwacž počinaju. Tak na psch. knježeſche w Čechach mijez wulkočlubremi němka liberalna strona, nětko pak je ſo kompromiſ psche wjedl, po kotrejž ſo konſervativním (z wjetſha Čecham) pschewostaji 10 zapóſlanczych městow — liberalni (z wjetſha Němcy) zdžerža pak 13. Kandidatorow ſebi kóžda strona wuzwoli ſama ze ſwoje ſređiny. — Hdježkuli je ſo dotal w Awſtriji wuzwolilo, wſchudžom ſu ſebi konſervativni wjac městow pschivedobývali, a ſměny dha ſo nadžijecž, zo drje tón čas wjac daloko njeje, w kotrejž liberalismus w Awſtriji pochowau, kſchecžanske zasadu ſas ſečezi wuzběhnu a wſchelakim narodam jich pschinarodžene prawo nawróčza.

Štaſska. W měſacu meji pscheda italske knježeſtwo cyrkwiſkých kubłów za 789,000 lir (nórtow). Wſchoho do hromady je wot lěta 1867 hacž 1879 cyrkwiſkoho zamoženja pschedatoho bylo za 424 millionow lir. A ſchto je Štaſskoj taſke rubjenſtwo pomhało? Nicžo, pschetož krajný doſh je město zniženja hladajcy roſti.

Zendželska. Pjat̄, 13. junija, dōſta ſo do Evropy powjeſež, zo je prync Napoleon Eugen Ludwig Jan Žožef, jenitki syn khežora Napoleona III. († 9. januara 1873) w kraju Zuluow zaražený byl. Wón bě ſo psched nejšto měſacami do Afriki podaſ, zo by z Zendželčzanami napſchecžo řaſram wojoval. Z wopředka jomu afrikanſke podnjebo njehowjeſche. Lědma bě pak ſo tak daloko zhrjeval, zo na konja zalezcž móžesche, hnydom ſo wojačam pschivda, kotsiž mejachu za Zuluſrami ſlēdžicž. To dyrbjeſche joho poſledni pucž byež.

Rano 1. junija poda so z wojskimi ježdnyimi na rełognoscirowanjo. Woni žadnho Bulukasra njeuwahladachu a jako běchu 8 mil daloko pschischli, z kojow zlezechu a je wosiedlowachu, zo bychu so lěpje pacz mohli. Běsche to njedaloč zulufarského sydlischeža Edutu-Kraal njedaloč rěti Styothozi. Tam wotpocžowachu niežoho so njebojo hacž něhdže do schyrjoch popoldnju. Tu na dobu kapitan Carey zatwola, zo we wjsokej trawje Bulukasrow widži, a prync tež rječny: „Ja jich tež widžu!“ Z dobom Bulukasrowe tſlichu a ze swojimi hlebijemi, z kotrymž w blizkoſći na njepſcheczelov mjetaju, do předka cžerjachu. Schesęžo Žendželeženjo, konje wosiedlowawši, na nje ſkoczihu a poč hodžimy daloko cžekachu, hacžrunje běchu widželi, zo je so pryncem pschi ſedlowanju ſedlowyh pas roztorhnył a dwaj wojakaj hakle za ſedlom pschimashčtaj. Tychle tſjoch njepſcheczeljo zabichu. Pryne Ludwig Napoleon, wot 18 hlebijow pscheklóty, k zemi padže, hdyz bě předy híščež 300 kroczeli daloko běžał a podarmo so prćował, swojoho konja popadnycz. Čželo tohole wbohoho młodoho muža nazajtra rano nahe namakachu; ležesche w blizkoſći jedneje hľubiny. Nicžo njebečhu Bulukasrowe na nim wostajili, khiba złoty rječzažk wokolo ſchije, na kotrymž jedyn medaillon z ūdžerku Napoleona III., wobraz swj. Marije a swječatko nana a maczerje wiſasche. Potom pryncowe cželo balzamirowachu, a někto je na puczu do Chiselsursta (w Žendželskej), hdzež pódla káſhčca Napoleona III. wotpocžowacž budže. — Njebohi narodži so 16. měrca 1856 w Parizu. W 1. 1870 bě pschi wójsku, kotrež napſchecžo Němcam do wójny czechňesche. Bórzhy pač, dokelž Francózam wójnske zbožo nječzýesche, poda so pschez Belgisku do Žendželskeje, hdzež z khězorku Eugeniu, swojej maczerju, we Chiselsurſcze bydlesche. Tam so tež 20. měrca 1871 Napoleon III. poda, hdyz běchu joho z wójnskoho zajecza puščezili. Po smjerci nana wopytowasche prync artillerisku ſchulu we Woolwichu, hdzež z wulkej pišnosću a z dobrym wuſledtom wojerſtum studijam so podawasche. Z čyla je tónle prync radu wuknył, kaž to wſchitej joho wuczerjo na nim khwala. — Parížske nowiny zdželuja, zo je prync Ludwig Napoleon psched swojim wothadom do Afriki katholiskomu farariej w Chiselsurstu pišał, jomu wojewijo, zo na swoje křeſćanske winowatoſcze njezabudže a zo „jutſe w ſchtwórk“ k $\frac{1}{2}8$ hodž. do ťapale w Chiselsurstu pschiindže dōſtacz swj. ſakraſmenty. W tejſamej ťapali pschecžesche ſej bycz tež pochwany, hdz by padnył. — Z wutrobi wobžarujujem křeſćorku Eugeniu, kotaž bě za mało lět z najwyššeho wječha cžecžow padnyła a někto híščež swój jenitki tróſcht a swoju poslednju nadžiju zahrjebanu widži. Wboha křeſćorka, wboha macž! — W Francózkej je wjèle ludži, kž ſebi myſlachu, zo francózka republika w swojim času kónc wozmje a zo ſo z nowa křeſćortwo założi, hdzež by tónle prync jako Napoleon IV. z křeſćoram był. Ale to je ſo někto ze smjercu tohole młodoho prynca wjeho pschéměnił, hacžrunje je híščež tóſchtu druhich pryncow ze swójby prenjojho Napoleona. Tich najwažniſhi je prync Jerome, kž ma

sotru italskoho krala za mandžessku, tola tón je w swojim času prajík, zo wo žane khěžorstwo njerodží, ale džerží so wjele wjací k republikanarjam. Duž khěžorska (bonapartis̄ka) strona sebi někto na jeho 16lētnohho syna Viktora myslí, ale haež tón jich nadzíjam počne wuhowi, to so wulec prascha.

Turkowska. Rumelijski gubernator Wogorides abo Aleko-pašcha, rodženy Bolhař, je za krajných zaſtojnifikov najbóle mužow z tamních Božharjow vzař. Turkowski khěžor bě z tym njespokojný, ale Wogorides je jomu wotmowlivý, zo mijez tamníchimi Turkami a Grichami wjací namakał njeje, khiba schecžoch, kiz su k tomu khmani.

Egiptowska. Žendželčenjo a Francózowje tu z khrohlóscžu wustupuja. Su pola turkowskoho khěžora wuskuvali, zo by egyptowskoho město krala zasadžík, dokelž pjenezh, w Žendželskej a Francózskéj napožecžowane, ani zdanicz ani zaplačicž njechashe. Tewsič, městokralowy syn, je hido knježtvo nastupiš. Turkowski khěžor pak je nowomu město kralej abo khedivej, kaž tu rěka, stare prawa khětro jara pschiszezipoval, a so sylnje prascha, haež to europejské mócnosče pschidadža.

Amerika. W południowej Americe wot někto njeđzel republika Chili z republikomaj Peru a Bolivijsu wójnu wjedže. Na fotru stronu so wójnské zbožo khila, wo tym so hřeče niežo njepisa. — Je tež zašy hara w republiky Mexiko wudnyru, pschetoz tam je so general Negrete pschečzivo knježeſtwu spjecžit a z 3000 wojskami hlowne město wopuštežit.

Dary a daní za chrkou w Baczuju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena daní wucžinieſtaj: 39,435 mark 62 p.

K czeſceži Božej a k spomoženju duſchow je dale woprowal: ff. N. z Różanta 0,50 m., K. z Ralbic 2 m., J. C. z Ralbic 3 m., Sch. z Ralbic 0,50 m.

Hromadže: 39,441 mark 62 p.

Dary za chrkou w Žitawje: ff. J. C. z Ralbic 1 m., N. (pschež k. Tadeja) 10 m.

Dary za chrkwięžku w Hajnicach: ff. J. C. z Ralbic 1 m., pschež Króſež. k. kanonika: 2 m., N. N. z Čajac 10 m.

Hromadže: 1236 mark 56 p.

Dar za lhoniſke towarzystwo: k. J. C. z Ralbic 1 m.

W expedicijach „Katholickoho Posola“ móža so dôſtacž:

1. Mjeniſche ſpěwarſke knihi

za katholickich Serbow. Zrjadował M. Hórnik. 100 stronow. Zwiazane za 60 pjenezkow.

2. Pobožny Špěwar.

Mjeniſche ſpěwarſke knihi z modlitwami. Za katholickich Serbow wobdział a wudał M. Hórnik. 204 stronow. Zwiazane w placze za 1 mark, w foži 1 m. 50 p., w foži a ze złotym rézkom 2m.

Bobě knižen hodžitej so derje za ſchule a za mlodoſež.

Cíliček Smolerjec knihičiſteženje w maczicžnym domje w Budyschinje.

Katholicki Posł

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.



Přaci lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Čudowy czasopis.

Wudawany wot towařstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Rola.

Číslo 14.

19. julija 1879.

Lětnik 17.

Twarjenjo katholiskeje chrkwički w Hajnicach je dowolene.

Wubjerk za twarjenjo tuteje chrkwički bě so 2. hapryla t. l. na kralowske hamitske hejtmanstwo w Budyschinje z tej proſtwu wobrocžil, zo by wone tež zjawnie składowanjo darow za wotmyſleny twar dowolito. Tola hejtmanstwo woteda tule proſtwu bjez komdženja dale na wokrjesne hejtmanstwo; schtož je tu naležnoſć derje spěchowało. Wokrjesne hejtmanstwo imenujen cžinjeſče hnydom wſchitke kročele, zo výchu so trébne dowolnoſeže k twarjenju abo założenju samomu ze wſchich stronow dóstale. Na joho pokonjenjo wot 17. hapryla ſpiša piſmawjedzei po rozeſtajenju węcy wubjerkowu proſtwu tač, zo by hejtmanstwo dowolnoſež pola kralowskoho ministerſtwa a pola lužiſkikh ſtaſow w wuſkutkowac̄ chylo, a pschipołoži tež zapisk katholikow w Hajnicach a najblížszej wokolnoſeži. Hejtmanstwo ſamo wozjewi wotmyſlenjo wubjerkia najpriedu tachantskomu konfiftoriju, kotromuž pak bě wubjerk ſam hýzo priedy powieſcž dał, a hnydom tež direktorijej ſejma lužiſkikh ſtaſow w Budyschinje, zo by ſo tale naležnoſć hnydom na dženſki porjad wałporskoho ſejma ſtajka. To běſte wažna dobrota ze ſtronu wokrjesnho hejtmana knjeza z Beuſt; pschetož tač njerjebachmy na dowolnoſež hac̄ do nazymskoho abo druhoho lětuskoſkoho provincialnogo ſejma cžakac̄. Mjez tym napisa piſmawjedzei hýše jene wobſchérniſche rozeſtajenjo k podpjeranju proſtwy pola lužiſkikh ſtaſow na tele punkty: mnogoſež katholikow je a budže doſež wulka za tajke założenjo, něhdže 400; wjetſhi džel z nich ſu khudži, kž woſebje w zymſkim poſlēcze nje-móža do Budyschyna abo Scherachowa ke mſchi khodžic̄; w Hajnicach abo w bližszych wſach njeje žane pschisprawne miětno za tač wulku mnogoſež kemscherjow;

natwarjenjo katholiskeje cyrkwički by wužitne bylo za moralnoſć dželacjerjow; fabrika ſama njemôže tu węc wuwjescz, dokelž ſu we wokloſnoſci tež wſchelach katholich rjemjefnich a dželacjerjo, tif do fabriki njeſtobža; ſkoncžnje je možno, pjenjeſne ſredki k wuwjedzenju węcy pschi dobrej woli dželacjerjow a pschi živej kſteſczanskej luboſczi a darmiwoſczi w naſchim kraju nahromadžic̄ atd.

Něk ź doveru wocžakowachym poſedzenjo lužiskohſe ſejma na 5. meje t. l. Naſch hnadny k. biskop Franc Bernert poſtaný, hdyž hako jena z prěnich naſcha proſtwa na rjad pschiūdze. Wón wuwjedze zhrademženym ſtamam wobſchernje a wubjernje, ſhtož ſo za dovolinoſć k twarjenju katholiskeje cyrkwički w Hajnicach prajic̄ hodžesche. Pschitomni w duchu hnydom pschi-hloſowachu a ani jedyn nepoſtaný pschecžiwo proſtwje naſchoho k. biskopa. Namjet bu pschijath a ſmy za to tomule hnadnomu kniezej, kaž tež wſchitkim lužiskim ſtamam džak winoježi. Štaſy we Lužich maja mijenujych po recessu pschi wotſtupjenju naſcheje Lužich wot Czekskeje k Sakskej wot leta 1635 te wažne prawo, zo ſo bjez jich pschizwolenja w naſchej provinçie w cyrkwičkih naležnoſczech nejsemě pschemiénjenjo ſtačz, woſebje zo ſo nejsemě žana nowa chrkej, ani katholicka ani protestantska twaričz. W naſchim ſteſtoku paſ ſu ſtaſy kózdy króz kózdomu tudomneju wěrywuznaczow dobročiwiſe po woli byli. Tač doſtačmy tež my dovolinoſć wot ſlawow.

Tule dovolinoſć poſla potom woſtrjeſne hejtmanſtwo na kralovſke miſterſtwo do Drežđan. Tež tute njeje ničo pschecžiwo twarjenju cyrkwički mělo a je někto hižo pschizwolace piſmo wuſtajilo a do Budyschina na woſtrjeſne hejtmanſtwo poſlało. Duž je wubjerk wondano taſkele pschipiſmo doſtaſ.

„Das vom Comité zum Bau einer katholischen Kapelle zu Hainitz an die Königliche Amtshauptmannſchaft unter dem 2. April dieses Jahres gerichtete, von dieser an die Königliche Kreishauptmannſchaft abgegebene Geſuch um Geſtattung einer öffentlichen Sammlung zur Beſchaffung der zum beabsichtigten Bau erforderlichen Geldmittel, welches ſeiten des domſtiftlichen Conſistoriums annoch eingehend zu begründen gewesen iſt, hat das Königliche Ministerium laut Erlaß der Königlichen Kreishauptmannſchaft vom 21./26. d. M. genehmigt, und damit nicht nur überhaupt zum Bau der Kapelle zu Hainitz ſchon jetzt ſeine ausdrückliche Zustimmung gegeben, ſondern auch geſtattet, daß das Comité durch den Bauhener Katholicki Poſol und das Dresdner Bennoblatt eine öffentliche Bitte um freiwillige Beiträge erläſſe. Indem das Comité von dieser ministeriellen Entſchließung allenthalben in Kenntniß geſetzt wird, wird dasſelbe veranlaſt, numehr das Weitere in der Bauangelegenheit wahrzunehmen. Bauzen, auf dem Decanate, den 30. Juni 1879. Das domſtiftliche Conſistorium daselbst. Jakob Kutschant, Can. Cap. Cantor. An das Comité zum Bau einer katholischen Kapelle zu Hainitz.“

Tute pšchvísmo, kotrež joho wažnoſeže dla w originalu podachmy, rozpraji potajskim najprjedy, ſchtož ſmy horjeſta ſerbſki hižo powjedali a je potom najwažniſche w thchle ſłowach: zo kralowſke ministerſtwo z cyla ſ twarjenju katholſkeje cyrkwički w Hajnicach hižo nětko ſwoje zjawné pſchizwoſenjo dawa, kaž tež dowola, zo ſo do katholſkoho Póſla a do Bennoblatta zjawnna proſtwa wo dobrowólne dary wocžiſcheži.

Druhu poſloju dowolnoſeže ſmy, kaž je cjtarijan znate, ſamozrozhmliwie hižo měli a ſmy na dôſtate dobrowólne dary ſ dobromu kvalbnomu ſtufej kuitirowali, a runje tak tež dreždžanski Bennoblatt.

Mahromadžene pjenegy (hižo pſchez 1300 markov) dawa ſ kaplan Róla, pokladník wubjerka, do knížkow ſakſkoho ratařſkoho kreditovoho zjenoczeniſtwu čiſlo 10,408. Wubjerk džakuje ſo wutrobnje wſchitkim dawacžerjam a dawacžerkam, kij ſu joho proſtu w 7. čiſle Póſla zwolniwie wuſkyscheli, a tajku žohnowanjo ſlubjacu wec tak nadobnje a dobrocziwie podpjerali. Boh zaplačž wſchitkim naſchim dobrocžerjam we Lužicach a w Sakskej! Njezabhywajež tež pſchichodnje na naſ a na naſchun twarjomnu cyrkwičku!

Ma. Hórník, piſmanovježet w mjenje wubjerka.

Na ſmijertnym ložu.

„Czoho tež to je to wina“, piſa jedyn katholſki měſchnik, „zo na ſmijertnym ložu njeſkatholſcy husto ſ naſchej cyrkwi pſchepupja, zo paſ hiſhčeže žadyn katholik na ſmijertnym ložu ſ druhzej wérje pſchepupil njeje? — Wójvodžina ſ Kenta, macz nětčiſcheje jendželskeje kralowny, na ſmijertnym ložu katholſku wérę pſchivza; a njeſkončnje wjele měſtow a wsow tajke pſchepupjenja pomnja, ſ džela ſ wysokich a zemjanskich ſwójbow, ſ džela paſ tež ſ burſkoho a džela-ežerſkoho ludu. Zaſy a zaſy nowinu wo nich powjedaja. — Mažonjeni mužojo praia, zo na ſmijertnym ložu cžlowieſki duć wérnoſcz wjele lepje ſpóznaوا, dželi hdy předy; potajskim tež wérnoſcz katholſkeje cyrkwie. A zavěſeži je to wilcy wažne dopokazmo za naſ, hdyž hiſhčeže žadyn katholik na ſmijertnym ložu wot ſwojeje wérę wotpadnył njeje, mijez tym zo wjele njeſkatholſkich pſched ſmijerczu runje za naſchej cyrkwi žadachu a ſ njei ſo wobrocžich.“

„Zedyn džen léta 1864 katholſka žona jenož njeſkatholſkoho muſerja ſe mni pſchitádže ſ tež proſtu, zo chce ſola jeje na ſmijercz khorohho 70 lét starohho muža wopýtačz; zo chce tón katholſku wérę pſchivzacz a ſakramenty katholſkeje cyrkwie dôſtacz. Ža joho bórzy wopýtach a ſpóznach, zo je pſchez Božu hnadu ſam ze ſebje, nic paſ trjebaj ſwojej katholſkej žonje ſ woli, ſej tole wotmyſli, a tohodla tež hiſhčeže tón džen wucžbu z nim zapocžach. Dokelž bě khor žno jara ſlaby, móžach joho jenož najnužniſche wérnoſče naſwucžicž, wucžbu wo ſvjatej Trojicy, wo wocžlowjeczenju a doſežcžinjenju Syna Božoho za naſ, wo ſlubjenju njezmólnieje a njezahiniteje cyrkwie pod najwyhſiſhim paſthyrjom,

wo dwojej hnadle, wo Bożej mischi a najnuuznijich sakramentach. Hdyž běch joho wo tyhle wérnoſczech nimale tsi njedžele rozwuczował, lekar' wuzna, zo wón dolho wjac njebudže, a zo by tohodla derje bylo, joho bórzy do katholſkeje cyrkwe pſchizwacé. Za joho tohodla pſched dwémaj swédkomaj wulſhczich a na to wón katholſke wérnyuznacjo wotpozoži."

„Wjeczor so wuspowjeda a nazajtra rano swoje přenje a poslenje swjate wopravjenjo dosta. Swoje poslenje swjate wopravjenjo, dokelž bórzy po nim mérneje swjercze wumrje, a swoje přenje swjate wopravjenjo, dokelž je jeno swjatym japoſchtołam a tym, kiz su pſchez swjecízmu jich naſlednikojo, móć data, khleb a wino pſchewobročecž do wérnoho čela a do wérneje kreje Khryſtusoweje, jeno jim je prajene ſłowo: Čzinče to k mojomu wopominjeczu.“

„W lécje 1870 jedyn ſkařat na ſmieronym ložu k swjatej cyrkwi pſcheſtupi. Wón mějſehe katholſku žonu z pječimi džecžimi. Te běchu wſchitke katholſke kſhczene a wo katholſkej wérje wocžehnjene. Pſchech derje zmýſleny pſchecživo naſchej cyrkwi je jara na katholſke kemsche a na pacžerje džeržeſche. Běli ſo jeno ſam zmujicž móhl, dha bě zavěſci, kaž joho žona wuzna, žno něſhto lét do ſmierce katholſku wérku pſchizwaſ. — Ale my ſmy tak ſlabi a dolho ſo wotlakujemy, předný hacž to, ſchtož ſmy za dobre a za mužne ſpóznali, tež wuwiežemy. K tomu je woſebita móčna hnada Boža trébna. Tola pſchedwidžomnoſć Boža tež luboſežiwe napominanja derje zmýſlenych čłowjekow wutrijeba, zo by tomurjec hnadle puež wurubaſa. A tak bě to tež z thmle ſkalarjom.“

„Hížom poſ lěta mějſehe wón wodukawoſć, tak zo wjac z domu nje-móžeshe. Joho katholſka ſuſodžina husto k njomu khodžeſche. Něhdyž dwe njedželi do joho ſmierce ſej wona zwoži jomu prajiež, zo by tola derje bylo, hdy by nětke k swjatej cyrkwi pſchecſtupil. — A tele ſłowa joho wutrobu pſchehrečhu. Kaž by dawno žno na nje čaſaſ, wón hnydom pſchizwoli.“

„Pſchindžechu po mnje, zo dýrbju joho w katholſkich wérnoſczech rozwucžicž. To ja ſežinich, — jeno z krótká, dokelž bě ſmierce blízko — joho wulſhczich, a wón katholſke wérnyuznacjo wotpozoži. Hdyž bě ſo wuspowjedaſ a wſchitke ſakramenth mrějachch dostaſ, wón swoje hoſoſče z wulſkej ſcjerpnoscžu njeſeſche. — Wjeczor do swoje ſmierce ſo, zaſiſ ſpowjedasche a chyſche nazajtra rano swojoho Knjeza a Zbóžniſa hiſhczé junu wo ſwjatym wopravjenju dostačž, wumrje pak hížom w noč a bu tak na wěczne z nim zjenosczeny.“

„Takle Boh tón Knjez tomule muzej mytowasche, dokelž bě tak ſwérne ſwoje ſlubjenjo dopjelnili, zo chce katholſke wocžehnjenje ſwojich džecži ſpěcho-wacž. — W měſhaných mandželſtwach wſchaſ ſo tak husto a čaſto ſlubjenja njedžerža, kotrež ſu katholſkej cyrkwi do kwaſa date, ſchtož je zavěſci njeſprawnoſć a njeprawda napſhcežo cyrkwi a napſhcežo džecžom. — Něhdyž jenomu njeſkatholſkomu mandželſkomu piſmo pokazach, z kotrymž bě katholſke

woczehnjenjo wschęch dżęczi slubił. Haj, slubił ja to ze swojim podpismom sym, wón wotmołwi, ale so z tym wuzamolwiesche, zo, je-li slubienjo dopjelni, węstu podpjeru wjac njedostanie. — Druhi rjeknij: Schto bych moji pschecze-jo pražili, hdj bych swojim dżęcziom katholskim bycz dał? A pschi tym wón wosta. — Njech sebi tole tola wschity prawje rozpominaja, je-li chce jich hdj schtò nawabicz, zo dyrbja do měchanoho mandželskwa zaſtupicž."

Haj zawérno, njech sebi tole wschity rozpominaja, prjedy hacž so wo-ženja; pschetoghdj je mandželski zwjazk zwjazany, potom je pozdže. Podarmo je potom husto rudženjo a płakanko katholskeje maczerje, hdjz dyrbja jeje dżęczi po woli njekatholskoho nana do njekatholskeje schule a traž jeno stradžu do katholskeje cyrkwe khodžicž a stradžu katholske paczerje wot maczerje wuknycž. A hdjz cježka khoroſež tule macž na smiertne ložo położi, móže wona wo mérje wumrječ? Wé wona, zo budže druha macž katholska? Njedyrbi so wona bojecz, zo budža tele jeje dżęczi tež duchoownej maczeri, katholskej cyrkwi, z rukow wutorhnjene a cuzej date, kotaž k zbožnoſci njewjedże? Hórká je smjercz kóždeje maczerje, kiz njedoroscjene dżęczi po sebi zawostaja; woſobnje cježka a hórká pak je zaněczi smjercz teje maczerje, kiz dyrbji so nic jeno wo cjaſne, ale tež wo węcze źwojich dżęczi bojecz.

-n-

H a j n d o r f.

Žadyn kraju na zemi njeje z hnadowymi městami maczerje Božeye tak nadobniye žohnowany, halo Čechi. A spodžitwne, zo runje na ſakſkich pomiezaſach tsi tajke ſwiate města namakaſch: Krupku, Filipsdorf a Hajndorf. Stej-si prěnjej dwě wschém Serbam derje znatej, zaſluži sebi tež starodawny Hajndorf, zo so w „Boſole“ na njón ſpomni. Wſchak to pschecy tak njebě, zo by tute ſwiate městno Serbam njeznate bylo. Tón prěnjoſtinu woſtar, na kotrejž hnadowne ſwjeczo maczerje Božeye hacž do čjaſow lutherowoho wuſtupa ſtejſche, bě do Hajndorfa ſluba dla wot lužiſkich ſchěcž městow darjeny a na nim, kaž wo tym ſtara khronika piſche, běchu tež wopony tutych městow wurežane; taſama khronika tež na to ſpomni, zo je mjez wophtarjemi ſwiatoho města w Hajndorfje jich wjele, kotsiž „z miſchonſkoho a lužiſkoho kraja ſem lětnje ſlubow dla pschikhadžeja.“ Bohužel je Hajndorf mjez Serbam piſhez rožſcherjenjo Lutherſtwa cyle do zabycja pschitschoł a jenož tón džel němſkeje Lužicy woſkoło kloſchtra Marinho Doła, kiz starej wérje ſwěrny wosta, je z wěru tež to ſpomožne waſhnijo wobkhował, zo w lětnym čjaſu wo-puſtow dla ſem pschikhadža.

Wé to woſkoło lěta 1100 — tak powjedaja ſtare piſma z wěſtoſcju —, zo we wjesci Mildeneichen proſty a pobožny kſchidár bydlesche, kiz ſwoje kſhidu po bližej Lužicich rozpſchedawasche. Tomu mandželska cježen ſkhorí a khoroſež ſo ji kaž zla wina do dohoſcze czechnijesche. A po čjaſu ſo ke khorej maczeri tež jeje ſenitke džęczo na khore ložo lehny, wobě bjez nadžije, zo hdj zaſy wot-

khoritej. Kschidat, czezko tycznosczeny, wotendje do blizkoho lesa a pschinidje tam k tjom lipam; zrudoba nad khorosczu mandzelskeje a jenitkoho luboho dzescza semu jomu moch, zo so pod frjedznej lipu synje a tam wusnje. Spich wuhlada, zo so cyka lipa, pod kotrejz spaſche, rozjasni a z njebes wjele Božich jandzelow dele pschinidje, kiz so po haſozkach lipy kolebaja. A jedyn z jandzelow k njomu dzescze: „Dzi a kupy swieczo maczerje Božeje, pschiniesť je k tutej liphje, pschiczeſt je a pschiniesť swoju khoru mandzelsku a swoje dzeczo sem, zo byshtej wotkhorilej, dokelz to město, na kotrejz wotpoczujesch, budze swieczone a wshitch, kiz so na tuthym měscze modla, nazhonja moc Božeje hnady a milosć maczerje Božeje na wſtejce czasym.“

Kschidat, ze ſpanja wotuczivschi, njewě, hacz je jenož són, schtož je widzaſ, abo wernoſcę. Khwata domoj, zhraba swoje ſnadne zamovenjo a poda ſo na pucz do Žitawy, zo by ſebe tam swieczo maczerje Božeje kupil a je do teje liph ſtajil, kaž ve to jandzel poruczil. W Žitawje wuhlada drje swieczo maczerje Božeje, kajkež by ſo derje hodzało, ale za sydom ſlebornych pjenjeſkow, kotrej zenož wobſedzi, — je ſedom dōſtanje. Z dowěru ſtupi k mischtrey, kiz bě te swieczo wurezał, ſkorži jomu swoju mužu a zo wot Božoho jandzela poſlany swieczo maczerje Božeje pyta, zo byshtej jomu mandzelska a dzeczo wotkhorilej. Mischtrey pak ſo nad wbohim khudjaſom ſmili a pscheda jomu te swieczo za — sydom pjenjeſkow.

(Stonczenjo.)

3. Eužich a Sakskeje.

Z Budyschina. Z naſchich młodzencow, kotsiz w Prahy ſtuduju, ſu njedawno tſjo ſwojeabiturientne pruhowanjo ze wſchej kwalbu wobſtali, a to: k. Jurij Libsch z Miloczic, k. Franc Čornak z Varta a k. Gottheſf Berndt z Kloſterfreiheita pola Woſtrowca (poſledni je Němc).

— Maſcha Maczica Serbska dawa w tu kwiſlu k němſkim ſchulſkim ſpěvam, wot knjeza ſchulſkoho inspektora Dr. Wilda poruczenym, serbske czyczeſc a budze tuta knižka něhdze za měſac hotowa. Kaž ſkyſchimy, chec tež kamjencſki k. ſchulſki inspektor tele ſpěvarſke w serbskich ſchulach ſwojoho wokrjeſa za- wjescz. Dale ſo wot Maczich Serbskeje po zaſadach k. Dr. Wilda druhá serbska czitanka wuda.

Ze Scherachowa. Tu běſche w ſečze 1877 naſch za wſho dobre za- horjeny a muzikalny k. kaplan, Adolf Brendler, mjez woſadnymi towařſtwo ſwiateje Čäcilije k ſpěchowanju katholiskeje cyrkwiſkeje hudby założil. Hijo wjac krócz ve tele towařſtwo ſo we woſebithy koncertach ſkyſchecz dało, a joho mócný ſpěv je někotrohožkuli pschipoſlucharja hľuboko hnul. Tajki koncert wotkderža ſo tež njeđzeli, 6. julija, a ve derje wopýtan. Čäſty munosck z tohoſamoho, 60 mark, je towařſtwo cyrkwiſkej woprawało, kotaž ma ſo w blízkich Hajnicach natwaricž. Boh daj, zo by towařſtwo ſwj. Čäcilije w

Schérachowje psich rostlo, pschibjerało a rjerischo zakrčewalo a wjele spomožnoho skutkowało k česci Bożej a horjepokublanju wsichch wosadnych!

Z Klóschtra Marinoho Dosa. Na swj. Maledenu, 22. julijsa, změjem pola nas žadnu swjatocžnosć. Hnadna knjeni, abbatissa Gabriela Marschner rec a knjezna priorka Paula Mécete (Serbowka) swjeczitej swój złoty jubilej wotpołożenja klóschtrskich slubow. Nadrobnishu rozprawu wo tutej swjatocžnosći podam w psichidnym cíisle.

Z Nowoho Leutersdorfa. Nasch luby knjez farar, Ernst Kupký, bě njeđavno wulkomu njezbožu wucžeknył. Hafo wón rano po kerkowje ke mšchi džesche, běžeše na njoho runu měru pos, zajedže jomu do nohow a wotvorhny jomu kruch khaph (kleriki). A hdz̄ knjez z nohu do njoho kopny, zlecza jomu roznjemdrjene skoczo na wutrobeno a rózdrje jomu cylu khapu. Tónle psyl bě skazeny. Ale, dzakowano Bohu, zo so našhomu knjezai fararzej žana dalscha schkoda njeje stała! Jednu 36létuu žonu, kotoruž bě tónsamón pos kuſnył, dyrhachmy w thchle dnjach bohužel k rowu pschewodžicž.

Z Němcow pola Kulowa. Nasch dobrý, pobožny a derje zaſkuženy wucžer ĺ. Petr Roſmij bu schtvrťt na 3. julijsa swjatocžne pohrjebany. Wón narodził so w Kulowcu na 24. januara 1802 hafo syn zahrodnika Jana Roſmija, schtudowaſche w Brazu a Wrótsławje, stupi 1833 do schulskeje služby w Němcach, w kotrejž wón nimale 47 lét z najwjetšej swěru a z wulkim žohnowanjom skutkowaſche a wumrje ze wſchěmi swjatocžemi dwójcę wobstarany a do Božeje wole cyłe podath na 30. junija, swojeje staroby 77 lét 6 měsacow 5 dnów. Pschi joho rowje žaruja joho wudowa, z hornich Sulšcęc rodžena Schimanec, a 7 džecži, a jena džowka, wucžerka w žoninym džele w Józefinském wustawje w Drežđanach, bě jomu do wěcznoſcje do předka schla. Soho duscha njeh wotpočzuje w Božim swjatym měrje! Njebohoho starschi syn Jan Roſmij, tu khwilu wucžerski pomocník w Bréznicz pola Zahana, budže na powšitkowne požadanjo do kulowskeje wosady pschewadžen. Tež drugi Serb, ĺ. Šakub Hejdán z Kulowa, kotoruž něk we wucžerskim seminaru w Liebenthalu swoje pruhowanja czini, budže w kulowskej wosadze šlužbu namařacž.

S.

Ze wſchoho swěta.

Němska. W Němcach so podamki pschekhwatuja w tak ryhlym pišanym pschemenjenju, zo mohl z khwilemi za hlowu hrabacž a so praschecž: je to džecžo abo woprawdziwoſcž? Sy hisheče w Němcach žiw, we wuwolonym časju Bismarck-Falkowym abo schto je so stało? Hdž by nam schto psched létom prajil, za lěto budže w Němcach wſcho hinač, centrum, tale tak hídžana a poteptowana strona, budže z wjeřcha płowacž a we wſchech ważnych wěcach roſjudžecž, my bychmy z hlowu wili a snadž pschi ſebi myſlili, hacž tež jomu so možny njeſkaža. A toſa je so wſchitko tak trjechilo, liberalismus nic ſeňka wjac njeplacži a je nic jenož k ſzčeni pschitkózgeny, ale tež won na ſmjecze cíſnjeny. Khežor je na jedyn

raz tých pruskich ministrow ze služby puščejí, mijenujey ministra pjenježnych naležnoſćow Hobrechta, ministra ratařskich naležnoſćow Dr. Friedenthala a skónčenie tež ministra cyrkwiſkych a ſchulſkych naležnoſćow Dr. Falka, nana „meiſtich zakonjow“ a navjedowarja we „cžilej wójnje napshecžo Romej.“ Njeje dha nětko pruskim katholikam wšcha nadžija, zo ſo jim rjeſiſche cžasy zavrōcža? Ma město přenjoho ministra je powołany Bitter, kž bě dotal nižší statny sekretář (to je zaſtupník ministra) w ministerſtwie znutſkownych naležnoſćow, na město druhoho Dr. Lueius, kž je bohaty ryceřkubler, Biſmarkowy puſčecžel a katholik (tola nie nutrniwy), a na město tsecžoho kniez z Buttka namer, kž bě dotal wyšší ſchedýda we Schlezynſkej. Wón je wěriwy protestant, wuj mandželskeje wjeřcha Biſmarka, a je ſo ſtajnje ke konſervativnej ſtronje džerža.

Awſtria. Tu ſwjecži z wólbów konſervativna ſtrona rjane dobycžo; libe-ralni ſu na poſta měst puſčiſadžili. Do „raichſratha“ bu mijenujey wuzwolenych 178 autonomiſtow (konſervativnych), 171 centraliſtow (liberalnych) a 4 niewěſtých. Nowe wólbhy budža nuzne 4, dwaj wuzwolenaj wždaſchtaj ſo mandatow, dwaj buſchtaj wuzwolenaj w dwěmaj wólbnych wokrjeſom.

Boſnija. Dželo awſtriskoſko wójska na połodniſkých mjezach puſčecžiwo Nowomu Pazaru podoba ſo nětko něhduskim bědzenjam Rusow z Čerkeſami w Kawkaſskich horach. Maju tam w horatych krajinach ſuſodneje Albanije krewje-lacžnych rubježnikow, Arnautow, abo, kaž ſo ſamí ſebje mijenuja, „Schkiptarow“, kotrymž runje kaž Čerkeſam, nochce ſo dželacž, ale kotſiž ſtajnje za rubjenjom a wothonjenjom ſkotu zdychuſia. Po njedawnych telegramach napadže 50 tajkich ſhrobkých paſholow krajinu puſchi tutej mjezy, wotwiedze dweju begow abo zemjanow, kotrajž budžetaj ſo najſkerje z pjenježami wukupicž dyrbjecž, zebraču wbohomu ludej wſchitko, a ežwilowachu a poranichu wjele ludži. Džela awſtriskoſko wójska je na pomježy wuzčahnyła, zo by jich wotrazyła wot najęzda do Boſnije.

Italſka. Kaž italske nowiny piſaja, dha wujednanjo mjez bamžowſkim ſtołom a Němſkej poſtracžuje puſčez měru khěſe. Leo XIII. ſam w tutej naležnoſći džela a z Biſmarkom ſebi dopiſuje. Smě ſo nadžijecž, zo budže ſkerje ſlepje generalna amnestija wudata wſchém duchownym, kotſiž ſu dla meiſtich zakonjow wothuſzeni byli. Boh daj, zo by ſo tomu woprawdže tak mělo!

Dendželska. Wo po hrjebe prynca Ludwika Napoleona 11. a 12. juliſa ſo piſe: W tých popołdnju puſčejí ſódž z čělom njeboh prynca kotwy (Anker) we woolwiſkym puſčiſtawje (Hafen) a na jeje wjerch zaſtupi najprjedy duchownſtwo. Po krótkej modlitwie ſpuſčecžiſku kaſhcz do čołma a dowjezechu jón k brjohu. Tam ſtajichu kaſhcz na mary a jón wotewrichu. Čželo běſhe jara zwohidžane a hubjenje balzamirowane. Puſčechy pak tola z lohka prynca póznaču z cžahow joho woblicža a dale tež z woſebitoho zeſtajenja joho zubow. Wulcy hnijace bě woſamiknjenjo, hdyž najblížiſhi puſče-čelojo k čělu puſčiſtupičku a ſobu ze ſlužobniſtwom morwoho póznaſwachu, kotryž

tu ležesche, majo ruch na kschijz zkoženej a džeržo w prawich podobiznach swojego nana a w lénich wobrazkach swojeje macájerie. Hdyž starusíkli komorník Uhlmann cželo zawohlaďa, zecny so jomu, duž joho zwotnjesechu. Rouher plakasche a hikasche kaž džecžo. Potom połožichu cželo do wołojanoho kaſchča, a tón stajichu do kaſchča z mahagonoho drjewa a tón potom zaſygłowachu. Do kaſchča połožichu wopomniſke pjenjeſy, kotrež večku bite we wonym lécze, hdyž bě ſo pryne narodžil. Wottud wotnjesechu kaſchčz džesacžo jendželsch wýſhcy a ſtajichu jón na kanonowym wóz; kanona pak bě džewjeczpunktua. Schéčz koni czechneſche wóz. Mužſtvo bě we ſwjatočnej uniformje. Pschedewod džesche w tymle porjadku: Wóz z duchownstwem, wotdžel jězdnoho wójska, kanonowy wóz z cželom, pryncovi pschedecželovo a hoſczo, na koncu zaš wotdželenjo jězdných. Wjele pschiwiſnikow Bonapartiskeje ſwójby džesche z Woolwicha hacž do Chislehursta pěši a mjez nimi bě tež ſtarusíkli wojał, kotrež bě hikasche pscheditomu byl ſmjerči Napoleona I. na kupy ſvj. Heleny. W Chislehurſe bě wſcho ſwjatočniſcho, hacž we Woolwichu. Wjac wójska a ludu. W džesacžich pschitidže jendželska kralowna z prynceſnu Beatricu, wo kotrejež ruku bě njeboh pryne něhdý proſyl, po nimaj pryne a prynceſna z Waleſa, prynce z Edinburka, Connaught, Cambridge, ſchwedſki krónpryne, ruſki, danski, němſki poſlanc, wſchitch w uniformach. Deputacija parijskich dželacžerjow doda pohrjebnomu pschedewodej někajki politiſki nadych, pschedetoz deputanty mějachu znamjeſchka a khorhoj z khějorſkej krónu. Po džewjeczich puſtečzichu ſo wſchitech tu pscheditomni Francozowje do Campdenparka, hdyž mějachu ſo žarjadowacž a ſo pschedewodej ſo pschediwacž. Demand mějeschke tu ſo zhromadženym rycz, w kotrejž mjez druhim praji: „Boža předkwidžiwoſć wotſtroni z powierichā zemje tule hi- džomnu francózſku republiku!“ Tele ſłowa ſkyſchachu ſhromadženi w hľubokim mjeleženju. Wjac njebe ſo ryczało. Hdyž ſo žarowanski cžah do předka hrujeſche, rožlēhachu ſo po cikym kraju wutſele. Žendželski general na čole wſchelakich wotdželenjow wójska, potom hudžba, duchownstwo, za nim kanonowy wóz z kaſchčem. Psched wozom njeſechu kſchijz. Pódla woza džesche pryne Jerome a wobaj joho synaj, dale Murat, Karl Bonaparte a dr. Ze zhromadženoho ludu bě ſkyſhacž: „Hlejče, tu je naſch wbohi mlodyh pryne!“ Za cželovym wozom wje- džesche starý komorník Uhlmann, kotremuž bě ſo dženj prjedy we Woolwichu zecnylo, konja njebočicžkoho za wuzdu. Za nim džechu někotre ſta Bonapartistow, mjez nimi Gaffagnac a dr. hoſczo z Pariza. Na wěucach večku zwjažki z napiſami: „La jeunesse française (francózſka mlodoſcž)“, „La France imperial (khějorſka Francózſka)“, „Les étudiants de Paris (parijskych ſtudowach).“ — Cyla po- hřebna ſwjatočnoſć trajeſche něhdžo hodžinu. Hdyž bě ſo kaſchčz do rowa ſtajil a pschedewodžerſtvo rožeſchlo, pocža ſo próſhiciž. Khějorka Eugenija kaſchčz wuhla- dawſchi wosta pschedez ſchtyri hodžiny bjez pomjatka, duž bě jej njemóžno, syna ſo rowu pschedewodžecž. Žendželska kralowa wosta pola nijeje po ſo hodžinu, a potom hladasche z wosebitoho ſtana (celta) na pschedewodženjo, pschi kotreymž za přenjoho hoſcza placžesche pryne Jerome Napoleon.

Boshańska. Wjéřch Alexander I., scziniwski 6. julijsa swoj winowatý wopyt pola turkowskeho khežora, zastupi nazajtra we Warnje do swojoho wjerchowstwa. W lécze 1444 bu z njezbožownej bitwu pola Warny kónc sczineny samostatnosći boshařskoho kralestwa a zaklad położeny turkowskej moc w Europje. Po 439 létach wobnowuje so samostatnosć boshařskoho naroda, kotaž snadž we swoim času pschihotuje kónc sławje a mocy turkowskej w Europje. Dželacz zmieje nowy wjéřch wjele, zo by kraj a lud, w kóždym nastupanju zanjerodżený a wokhudnjený, pozbehnył. A zo je swojomu nadawkej zrosczený, to dopokazuje joho dobra a kruta wola, a duchowna wobdarjenosć a pilnosć boshařskoho ludu. Dzén 9. julijsa zloži wjéřch Alexander I. w Trnowje, w starym sydliszczi boshařskich krasow, pschisahu na wustawu a z tym nastupi swoje knieženjo. Za swoje hlowne a sydlne město je sebi wuzwolił Srjedec abo Sofiju.

Rumunaska. Barlinski kongres bě rumunskemu knježerstwu pschiperuežł, zo by runopravnoscž židow w Rumunskiej wozjewiło. Rumunske knježerstwo pak, widzich njezbožo, kaisež cyłomu krajej a rumunskemu ludej wot židow hrozy, waži a wſchelało so wuzamolwia, a hłada runopravnoscž židow wobmierzowacž a jenož domiacym a zaſluženym mužam a to hakle po dzěſacž létach, doniž rumunski lud so trochu zhrabal a zeszylník njeje, dospołnje wudželicž. Ale francózske, jendželske a italske knježerstwo cžiszczeži na pschewjedzenjo toho, schtož je so w Barlinje wobzamisko, hrozieb, zo hewak Rumunská pschisabži swoju samostatnosć a so zas wuda do turkowskeho poddanstwa. Je to staroscž wo tych wbohich židow! Ale wo tym surowym podežiszczežowanju, kotrež so tu a tam katholikam dōstawa, njevě nicto nježo!

Rusowska. Tu hiscze pschecy njeſſu pschestali města zapalowacž. Nje-
dawno bu w měſeče Šrkuťsku wjele hrožacych listow namałanych, zo budże město zapalene, njezaplačzi-li hrydom poſ miliona slobornych rublow dawka revolucžnomu wubjerkej. Pschi wschej ſkedźbliwoſci wupuknij tola 6. julijsa z dobom na ſchesciach městach Boži wohén, kotrež schtyri pschedměſcheža póżra z 250 domami. Schkoda je žałostnje wulka. Žedyn pschekupc sam zhubi na kožusčinach pschez 800,000 rublow.

Z Ameriki. Hijo loni a psched dwěmaj lětomaj běchmy w naschim „R. P.“ pisali, zo je nascha krajanka Antonija Seifertec, starscha džowka ſchérachowſkoho k. wucžerja Seiferta, z duchownymi knježnami z kongregacije „k naschej lubej knjenje“, kotrejž klóšchr w Koesfeldze we Westfalskej bě pruske knježerstwo sobu z druhimi zahnało, do Ameriki wotjela a tam we Clevelandze (w rjanym a wulkim měſeče na brjozy Erie=jézora) so klóšchrſcy za- drasežicž dała. Věſta na dnju swj. Józefa bě sotra Marija Gusalalija — tajſe je jeje klóšchrſke mieno — swoje ſluby za wěczne časy wotpołożiła. Wyſokodost. kniez biskop clevelandski, kij je irſkeje narodnosće, bě sam pod wulkimi swjatočnoſcemi novickam ſluby wotewzał. Někto pak je tež młodſcha džowka tohosamoho k. wucžerja, Žda z mienom, kotaž bě so hacž dotal we

Weltrusu (w Čechach) na wuczerstwo pſchihotowała pola wonych „ſotrow kſhesczanskeje luboſeže”, kiž pſched něchtó lětami hiſcheje we drezdjanſkim józeſiſkim wuſtarje běchu a na wſchelake ſchizuwanjo ſo wot Drezdjan wotſalicz dyrbjachu, do kongregacijs a klóſchtra ſwojeje ſotry zastupila. Exempla trahunt — pſchiklady wabja a czahnu! Widžo swoju starſchú ſotru tak zbožniwu we jeje klóſchtrſkim žiwjenju a ſtukowanju, zažehli ſo tež jeje wutroba z mócenej žadosežu za týmſamym zbožom. A tu ji jeje nabýte wědomoſeže jara hódz budža, dokelž tale kongregacijs zabjera ſo z rozwučzenjom młodoſcě. Knežna Žda bu lětſa na donjebjestpcžo Žejuſowe we Wessem je we Hollandskej do novickow zadrasczona a dôsta mjeno Marija Theathildis. Nazajtra hízo bě z P. Kükumom, něhduskim direktorem pensionata a wuſtawa za wczehnjenjo wuczerkow w Koefeldze, a 5 druhimi novickami do Ameriki wotjela. Na morju bě wſho czichø a mierno, jenož tſi dny bě tak tolſta mlha a kurjawa, zo njebe nicžo widzecz a wulka zhma. Bóle pak ſo New-Yorkej pſchiblizowachu, czopliſche bě wjedro. Na móřku khorosz̄ njebe ſo ſotra Theathildis lehnyka. Na lódzi bě 206 dusz̄, mjez nim 2 boſy mnichai, kiž chyſchtaj w Americko hako missionaraj ſtukowac̄, a wjèle hollandſkich burow z wjac dyžli 100 džeczimi. Do New-Yorka pſchijewſki wotpoczynku khwili w klóſchtrje franciſkanow (boſy mnichkow) a hízo wjeczor wotjedzehu do Clevelanda. Cyku nöc a cyk ranjo a dopoldnjo za ſobu jědžechu hac̄ dō dweju popołdnju, hdzej ſo we Buffalo pſchesydachu. Do Clevelanda pſchijewſki džechu najprjedy do kapalki swojoho klóſchtra a zarjesczu džakowne Te Deum. Potom witachu ſo z wobydleſkami tohole domu. Ze tu 33 profeſz-ſotrow, 32 novickow a 16 pensionairkow. Njewurjeknita pak bě radoſež a wjehoſež, kotrūž naſchej lužiſkej ſotře mějſchtej, hdyz ſo po tak doſhim čzaſu tuſe zaſ wohlaſachtej. Nětk jej jedyn dom a teſamo ſtukowanjo zjenočuje, Bóh daj, zo byſchtej ze ſwojich woporow něhdý tež jenajke wěczne myto mělej!

Naležnoſeže naſchoho towarſtwa.

Sobuſtawh na lěto 1879: ff. 236. Michał Haſcha z Ratarjec; 237. 238. z Wotrowa; Michał Wjenk, Michał Symanek; 239. Jakub Scholta z Kaſchec; 240. Jakub Běl z Peſsec; 241. Franc Fenik z Budbicha; 242. Pětr Bruff z Raſbic; 243—248. z Worſle: Michał Herrmann, Mikołaj Glawich, Madlena Domſchowa, Marja Hórnikowa, Anna Ellina, Michał Młonič; 249—251. z Faſenich: Jakub Młonič, Michał Zanka, Michał Rhynež; 252. Michał Hejduscha z Nowej Wjeſti; 253. Marja Nowotnowa z Ruknich; 255. Marja Delauowa z Czasec; 256. Michał Domſch ze Smoczejec; 257. Pětr Wolenk ze Bejic; 258. Jurij Grofmuann z Luha.

Doplacžit na lěto 1878: f. 549. f. M. L. z Khróſežic.

Doplacžit na lěto 1877: f. M. L. z Khróſežic.

Czesczeni ſobuſtawh naſchoho towarſtwa, kiž ſwój pſchinjofſk na lěto 1878 (abo tež na prjedawſche lěta) hiſcheje njezložichu, chyli jón ſterje a ſlepje we ſwojej expediciji wotedačz.

Darh a daň za chrkej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal uahromadžena dań wuczinjechtaj: 39,441 mark 62 p.

¶ ežeſci Božej a k spomoženju duchow je dale wopravat: ff. ze zawoſtajenſtwia njeboh Jurja Wrobla z Baczonja 13,50 m.; pschez khróſčanſkoho t. kaplana Scholtu: njemjenovana ze Sulshec 1 m., dwē holey z Kozače 3 m., jedna swójba z Wudworja 1 m., njemjenovani z Khróſčic 6 m., jedna holca 1 m., njemjenovana z Wudworja 1,50 m., jedyn wotrocž z Khróſčic 1 m., dwē z Kukowa 1 m., jedna holca 1 m., Kdžiž. swójba z Khróſčic 1 m., jedna swójba z Wudworja 2 m., jedna swójba ze Smječkem 1 m., H. Włoszyna ze Starzej Čheličich 1,50 m., jedna swójba ze Sulshec 3 m., jedna swójba ze Smječkem 3 m., njemjenowanu 2,50 m., njemjenovana 1 m., jedna swójba z Dobroschic 2 m., jedna swójba ze Smječkem 2 m., jedna swójba z Kozače 5 m., njemjenovanu z Workle 1 m., njemjenowana 0,50 m., z Žafejich 0,50 m., jedna žona z Khróſčic 3 m., njemjenowana z Kh. 1 m., J. R. z Kh. 3 m.

Hromadže: 39,504 mark 62 p.

Darh za chrkej w Źitawje.

¶. z Konjec 3 m.; pschez khróſčanſkoho t. kaplana Scholtu: njemjenowany z Workle 1,50 m., jedna swójba z Nowej Wjeſti 3 m., njemjenowana ze Sulshec 1 m., jedna swójba z Žafejich 1 m., z Hórkow 6 m., njemjenowana ze Smječkem 2 m., Pětr Just z Žafejich 2 m., Maria Rycerzina z Nuknich 15 m., z Pravocžic 10 m., jedna swójba z Wudworja 2 m., jedna swójba ze Smječkem 3 m., jedna swójba z Khróſčic 1 m., z Nuknich 1 m., njemjenowana 1 m., jedna swójba z Dobroschic 2 m. — Dale pola tachantskoho konſistorija: Dr. M. 100 m.; Hana Schęzepank (Schéppang) w Dreždjanach (rodzena z Kukowa) 3000 m.; pschez khróſčanſkoho t. kaplana Nowata jubilejſtich a drugich darow 165 m.; woſtronwczanſta woſada (incl. 305,15 m. wot knj. farara Müllera) 700 m.; dalschi dar z Khróſčic 23 m.

Darh za chrkwičku w Hajnicach.

¶. Michal Leschawa na Židowje 1 m.; z Konjec 2 m.; wunojck koncerta ſherachowſtſho ſvj. cäcilinohu towarzſtwa 60 m.; pschez khróſčanſkoho t. kaplana Scholtu: J. R. z Kh. 1 m., Madlena Schramic z Khróſčic 1 m., njemjenowana ze Sulshec 1 m., jedna swójba z Kanec 3 m., jedna swójba z Hórkow 4 m., njemjenowana z Wudworja 1,50 m., jedna swójba ze Bejic 6 m., z Pravocžic 5 m., jedna swójba z Wudworja 2 m., jedna swójba ze Smječkem 3 m., njemjenowana z Libonja 10 m., z Nuknich 1 m., njemjenowana 1 m., jedna swójba z Dobroschic 2 m., jedna swójba z Wudworja 3 m., z Nuknich 2 m., njemjenowanu 1 m.; E. Eibenstein z Biskopic 1,40 m.

Hromadže: 1348 mark 46 p.

Darh za swj. Wóte: ff. H. S. z Hórkow 1 m.; pschez khróſčanſkoho t. kaplana Scholtu: njemjenowanu z Nowej Wjeſti 1 m., njemjenowanu 1,50 m., jedna swójba z Kanec 3 m., Pětr Just z Žafejich 1 m., Maria Rycerzina 5 m., Michal Žanka z Žafejich 3 m., Hana Holl z Workle 1 m., njemjenowana 0,50 m., z Nuknich 1 m., z Žafejich 3 m., njemjenowana 1 m.

Dar za džęſiatſtvo Jezujsowe: ze Starzej Čheličich 0,50 m.

Katholſkim Serbam najpodwołniſtſho wozjemwuje, zo ma ſwoj bohaty ſkałd modlitnych knihow, ſwječatkow a t. r. na ſchulerſkej haſy w domje t. pschekupca Wanaka

K. Hochgesang.

Srijedu, 30. julija, rano w pjeczich hodzimach pónidże z Khróſčic
proceſſion do Rumburka.

Czijchej Smolerjec knihičiſteženje w macžičnym domje w Budyschinje.

Katholicki Posł

Wudawa so
prěnju a třećeu sobotu
měsaca.



Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy czasopis.

Wudawany wot towarzystwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Rola.

Císto 15.

2. augusta 1879.

Lětnik 17.

Hajndorf.

(Słonečenjo.)

Je pak tute swjeczo maczerje Božje, kij so we Hajndorffské cyrkvi khowa a czechszi — a to hizom na 750 lét pospochi — z drjewa wurezane a poł kohcza wysoke. Na kułowatym zdonku steji królowna njebjes, jeje głowa je z pozłoczanej krónu debjena, jeje prawica džerži czerwene jabluczko, jeje lewica pak pěstoni Bože džeczatko; wobliczo Maczerje Božje je lubozne a rjane, kaj tež te jeje bōjskoho džeczatka, jenož zo je wobliczo poslednjoho hóle na bruń. Draszczena je Młacz Boža do złoczaneje drafty a wopasana, wobdata z módrym mantlom a we czechjach czerweneje barby.

Wjeſoły wróci so kſchidař ze Žitawy, njevjedžo, kaf drohe bohatſtvo ſebi njeſe. Staji na to te swjeczo do prózneje lipy, kaj bě jomu pſchiporučenje a pſchipuje na to swoju khoru mandželsku a džeczo na wózyczku k lipje, pſchi kotrejž so wſchitcy tſjo nutrnje modla. Miloscz maczerje Božje njeſa dołho na ſo čakacż: tušam u hodžimu wotkhoru macz a džeczo a kſchidař wróci so z nimaj domoj, Boha wſchomocuho we maczeri Božej khwalo.

Skoro rozmacheri ſo powięscz wo tutym ſpodiźinym podawku. Suſodža běchu ſwědkojo, zo macz a džeczo we ſmijertnym bědzenju ležeschtaj a zo poła czechowekom jimaž žaneje pomocy njebě, ſuſodža ſu někto ſwědkojo, zo ſtej wobej pſchez zaſtupnu proſtrowi maczerje Božje na ſpodiźinwe waschnjo wote wſcheye khorosče wuhojenej. Wſchudże kof wokoł powieda ſo wo tym, wſhjo khwata k lipje, zo by Młacz Božu a te swjatoſćzene město poczeczilo.

Wot lěta k lětu roſčesche czechrda czechowarjow Božje maczerje, kij wot tuteje doby k wuwołanej lipje tež z dalokoſće ſo bližesche; lěto wot lěta

pał wopokaza so wona też hało maczér teje miłosze, khowym a eżesnośczenym strowotu pościczo a pschez tajke spodźiwne skutki wobkuczo, zo je sebi tute městno hało wosebite město swojich hnadów wuzwolsila.

Khrystof z Biberstejnów, kniez nad fridlandskim kniežtowom, natwari tu drjewjanu khapalku, zo by te swjate swjeczo pschez njewjedro žaneje schłodny nječerpiło, a zo by ta khapalka na tym městaczku stała, z kotrohož eżlowejekam tak wjele hnady wot maczerie Bożeje pschikhadžowasche, podruba tu śrenju lipu, tak zo ta prěnjotna drjewiana khapalka sředža mjez tymaj po bocznymaj lipomaj stejesche. Njetraje pał dołho, a natwarjena khapalka pokaza so jara wuzka za wulke eżrody pucžowarjow, kiz hizom z Lužic, z Mischna, Schlezynskeje a z Čech pobožnośe dla sem pschikhadžowachu, tak zo dyrbjesche so we lécje 1211 wjetšha, někto kamienitna khapalka natwaricz, kotraž bu we lécje 1252 tójskto powjetšena.

Tuta, we lécje 1211 na měscie toho wozjewjenja natwarjena khapalka steji hacž na džensnischii džení runje tajka, kajkaž je so tehdom natwarila. Ze to ta khapalka bližko sakristije, poždžijcho swj. Janej Nepomuckomu poswietczena. Spody tuteje khapale namaka so druha podzemiska, we kotrejž tež wołtar' steji a kotruž je sebi nětčijsche kniežtvo nad Fridlandom, swójba Galasow za po hrjebniſchco wuzwolsila.

* * *

Brudne běchu te časy, we kotrejž so ta dotal jena katholska cyrkje we Europje pschez M. Luthera rozschečeći. Wjetšha polovca Němcow wotrjeknu so wery swojich wótcow a pschipadny nowomu budej. Tež Čecham, kiz běchu, schtož wěru nastupa, hizom z husitiskich časow sem khétero zamuczene, hrožesche nježbožo, zo wot katholskeje cyrkje wotpadnu. Wery dla naſta wójna, kiz po 30 lětach němſte a khézorſte kraje tak zapuszczi, zo kóždy ze styskom na tamne časy pomysli. Tež swjate městno we Hajndorfje bě we tutych časach wot rubježniskich wojerſkich czrđow częzych domapytane a zhubi wsche bohatſtwo we flēborje, złotym a drohich kamienjach, kotrež bě džakowniſcz křeseczanſkoho ludu pschecžiwo maczeri Bożej za dōstate dobroty a hnady jeje khapalki nadawała. Wjetše nježbožo dyrbjesche hischeje Hajndorf potrjedziež. Kniežtvo fridlandske a z tym tež hnadowna khapalka we Hajndorfje pschinidže do rukow lutherſkeje swójby z Rödern. Ze wschej furowoscžu, z kotrejž so tehdom podjanski lud wot njekatholſkich swětnych kniežich podklóczowasche, zakładzesche tež kniez z Rödern pschecžiwo częſczowarzam maczerie Bożeje we Hajndorfje. A zo by jeje częſczowarzanjo tu eyle wopſchetało, zamkný hnadownu khapaku. Wobožny lud pał njebe z tym wotrascheny, ale czompachu na bližke schtomu, z kotrejž do khapale wiđo, maczeri Bożej swoje modlitwy a sluby sczelechu. A bližke schtomu běchu połne taſliczkow, na kotrejž so ji za wulkschane proštwy lud džakowaſche; połne buchu schtomu z kijemi nawěschane, kotrež běchu tu tajch zawostajili, kiz běchu tu na spodźiwne waſchnjo wotkromili. Kniez z Rödern,

nad taſkej ſpječiwoſćju ſwojich poddanow hiſhcze bōle rožhněwanym, wožny te wjelczeſćene ſwjeczo macžerje Božeje z hnadowneje khapale a donjese je do ſwojoho krutoho hrodu na Fridlandze. A někto knježi, Bohu ſkoržene, na ſwjaſthm a něhdy wjeleſlawnym měſće — žadlawoſć a zapuſčenjo.

Lépsche čaſy ſwitaja Hajndorſej, hdyž po ſkonečenju 30letneje wojny na město knježtwa z Rödern podjanska ſwojba Galasow, rodženych z Korutanskeje do Fridlanda pſchicžahny. Dokelž běchu ſo we ſpominjenej dolhei wojnje wſchē ſpiš a wopomnječza, kiz ſo we hajndorſkej khapali wobkhovale běchu, pak ſpalile, pak wot wojaſow rozbroyile a roztorthale, poruczi knježtvo we Fridlandze, zo bychu ſo ſwěckojo z Hajndorſa a bližkeje wokolnoſće ſtagali, kiz bychu po dobrym ſwědomiu a z pſchisahu wſcho wobkrucžili, ſhtož je jimi ze starých čaſow wo hnadownym měſće Hajndorfje znate. Tajlich ſwědkow bě ſchtyri powołanych a woni na džen 12. meje 1655 pſcheclyſcheni. Tich ſwědčenjo namaka ſo hacž na dženſniſchi džen we fridlanſkej knježej knihowni. Wſchitcy ſchtyrjo powjedaja, kaf ſu wot wótcow a džedow powjedacž ſlyſheli, zo je te ſwjeczo pſchez kſchidarja za 7 pjenyežlow we Žitawje kupjene, prjedy do lipy, potom pak do khapale ſtajene bylo, a zo je te na fridlanſkim hrodze khowane ſwjeczo macžerje Božeje te ſame, kotrež je knjez z Rödern z Hajndorſa rubil. Tež ſu woni ſwěckojo byli wſchelakich ہiwiow, kiz ſu ſo za jich čaſy pſched wjele druhimi ſwědkami na hnadownym měſće we khapalech ſtaſe. Tak powjeda zahrodnik J. Lindner z Hajndorſa, 90 lét starý, zo wě ſo derje dopomnicž, kaf ſu 10 mil zezady Prahi ſem do Hajndorſa cyle wobkromjemu zemjanſku knjeni ze 6 ſchumlam pſchivježli a ju na noſydlach na hnadowne město poſtaſili. Po wobſtaſnej a dowérnej modlitwje bě tuta na wſchech ſtawach lemjena knjeni cyle wuhojenia, a hdyž běchu ſo někotre dny minykle, khoodjeſche ſama hjeze wſchēje podpjery z bližkeje korcžiny, we kotrež bydlesche, po hórcy do khapale. Druhi ſwěd, Jakub Semtner, knježi hajnk, powjeda, ſhto je ſo za čaſy joho starscheju, prjedy hacž bě hnadowne město pſchez knjeza z Rödern zanknjene, ſtaſe: zo ſu hólczeca z Čech ſem pſchivježli, kiz bě wot naroda ſlepý a zo je tu widženjo zaſy dostaſ a zo je pſchitomny lud, to widžo, ſo we čeſkej ryczi macžeri Božeje podžakowaſ; zo je kowarſki bliže Zholerca Božu martru leſtrowaſ, tohodla woněmiſ, potom pak ſo we Hajndorfje lubiež daſ a ze ſchecžimi towarzhem ſem pſchischedſhi na zaſtupnu proſtwu macžerje Božeje rycž zaſy dostaſ; zo je holca ſwoju njewinowatoſć žhubila, to pak pſched ludžimi přeſa a wobkrucžala, zo je hiſhcze knježna; ſtipiwschi pak do hnadneje khapale, ſu ji plecžene wopuſche z hlowy wotpadnykle a zo ſu tute hacž na joho čaſy we khapali ſo widžale. Podobne powjedataj druhej ſwědkaj, ſhto je ſo za jich čaſy ſpodžiwnoho ſtaſe.

Hdyž bě wſcho derje wuſledžene, wobzancky Franc Mathias z Galas, zo che po ſwojich mocach staru ſlawu Hajndorſa z nowa wubudječ a počeina tu kloſchtyr za Franciſkanow twariež, zo by tu za pobožnych pucžowarjow

stajnje pschiležnoſć byla, ſwiate ſakramenty a wotpufki dōſtacj; twarba kloſchtra bu we lēcje 1698 dokonjana, tola wumrje we ſamym lēcje Franc Mathias we Prahy a bu do hnadowneje kapale we Hajndorfje poſkhowany, aniž, zo by docpěl, za cžimž žadasche, zo by tu tež hordoznu cyrkę na město mólickeje ſtaraje kapalki natwaricž možl.

To dokonjecž, bě we Božej radje bohabojaſnej knjeni Emerancianje nad Fridlandom zahowane. Z nowa zakęze Hajndorf a cžródy pobožnych pschiindžechu na 15 mil z woſolnoſće. Tu ſmeli ſo pomjenowana knjeni, widžo, zo rum za tajſi nadobny wopht pobrachuje a natvari wulku rjanu cyrkę, kotaž bě we lēcje 1722 dokonjana. Fridlandsch poddanjo, ſkyſhich, zo budže ſo tak wulka cyrkę twariež, morkotachu roboczenja dla a někotrežkuliž njeſlubozne ſłowo pschiindže z jich erta. Duž porucži knjeni Emerenciana, zo ma ſo cyrkę bjeze wſheje roboty twariež a zo ma kóždy džělaczeře wſhědnie ſwoju mzdu ſebi žadacj, prajo: ſchtož na njej je, njeczeřpi, zo by z města ſwiatoho Boža hnada a miloſć Božej maczterje pschęt klecž a morkot zahnata byla.

Njekedžnoſć bě wina, zo we lēcje 1761 we kloſchtrje Boži woheň wudri a kloſchtr a rjanu cyrkę do hromady popjela pschewobroczi. Khriftian Filip z Galas wotruna naſtatu ſchłodu a natvari nowu cyrkę, kotaž bě hſchęze hordozniſcha, hako přjedawſcha. Steji hacž na dženſniſchi džení a je po wuſudze wſhěch wophtarjow jena z najrjeniſtich cyrkwiow we Čechach.

Zaſloſnje ſylne wětry, kiz we zymniſtich cžaſu we tutych horach zahdžea, drje ſu we zańdžených lětach cyrkę z wonka wobſchłodžile a pscheje ſebi kóždy, zo by nětežiſche knježiſto nad Fridlandom, rjanu pschikkad ſwojich pschedkhođnikow ſczéhujo, ſwoju ſmělnu ruku woczinjo, ju z wonka porjedžilo a z nutſka wudebiſlo, ale — ale, wulcy knježa pječza druhdy cžežc hſkyſhia. Kaf wuwołaný bě Hajndorf, widži ſo z toho, zo dyrbjefſe ſo po natwarjenju noweje cyrkwi konvent we kloſchtrje na 25 ſobuſtarow poſvyschicž, ſpovjeſdnyh dla.

Džensa ſu tu jenož hſchęze ſchtyrjo měſchniſkowje. Farar je po fundaciji stajnje duchowny knjez z rjadu Franciſkanow. Woſada ſama ma na 6000 duſchi, dwě filialnej cyrkwi a ſchuli a hdyž we lětnym cžaſu proceſiony pschikhadžea, je husto doſč dobra rada droha, kaf ludži dowuſpovjedacj, woſebje Čechow. Njespomnju podrobnje na džiwy, kiz ſu ſo we starých cžasach ſtale a we knihach tu zapisane, a kiz ſo hacž na naſche cžasy wopjetuju.

Lubožna je to krajina, we kotrejž je ſebi maczter Boža thrón ſwojeje ſmělnoſće wuzwoliſla, zo by hacž na dženſniſchi džení ſwojim cžeſcžowarjam hnady po duſchi a cžele bohacže wudželaſa: kof woſol wobdata wot wysokich horow z wěcžnje młodymi ſeſami a ſchumjacymi rěkami, leži ji poſvyczena cyrkę kaž droha parla ſrijedž zelenoho wěnca. Podarmo potaſkim cyrkę mjeno: mater formosa, t. j. „lubožna Maczter“, nima.

Bucž ze Serbow do Hajndorfa njeje ani daloki, ani wobčežny, ani pschęt

měru drohi. Za wšchē potřeby je tu derje starane a widža ludžo, kajž we Krupch rady, zo cužy hosczo pschiūdu. Nějeradžimy, zo so we korečmach psche-nocuje, njeměra dla, kij tam husto dosež po člku nōc njewopſchewawa.

Hajndorf ma šchýri dny, na kotrež tu wjele cužych pschihadža: njedželu po domapřtanju Macžerje Božeje, na kotrež džen je cirkelj swjeczena, jeje do-njebjeswzacža a naroda, a porciunkula. Tola pschiūdu tu wot swj. Pětra a Pawoła sem — 29. junija — kóždu njedželu proceſiony ze wšchēch wokołnych krajinow. Sobotu popołdnju w 5 je tu za nich nysčpor a poskicži so hnadowne swjeczo macžerje Božeje k hubičkowanju.

Wotpuški, kij so we cyrkvi dôstanu, ſu teſame, kajž we Rumburku a Krupey.

Móžno, zo tu abo tam nechtó ze Serbow, kij so rady we swěcze rozhlaďuje, ſo zmuži a ſwjate městno Hajndorf wopyta. Wěste je, zo kóždy, kij tu pobudže a ze ſwojimaj wocžomaj widži krasný blečk čželkeje zemje, we kotrejž je macž Boža thrón ſwojeje miloſeje na woſebite waschnjo ſebi wuzwolila, kij widži, kajž je do tutoho wjeleſwjatohu doła wſchohomoc a hordoznoſej Boža we widžomnej ſtěrbje tak rjec zacžishežena, tež khalbu macžerje Božeje hajndorffskeje do ſwojeje domizny ponjeſe. A toho ſo tež nadžiju, zo tón abo druhí ze Serbow, kij my tola tak rady městna kralownje njebjes poſwyczené wopytam, ſo we běhu tutoho ſečza ſem na pucž puſcheži; a tón njech wobohacženy z Božej hnadi a zahorjeny z Luboſezu k ſwojej njebjeſkej macžeri pod jeje mócnym zakitom ſo ſtrony do Lužic wróči a njech ſwojim wjeſnym wukhwali naſchim ſerbſkim wotcam derje znatu macžet Božu we Hajndorfje.*

njb.

*) Žežje ſo najkmaňcho ſobotu dopołdnja po 10 hodž. z Budyschinou na Zholere, wottudu poſtom pschez čželski Fridland hacž do wsy Raſpenaw, z wotkel ſo za hodžinu po rjannym dole derje hacž do Hajndorfa dónđe; tu pschiindžeski popołdnju. Niedželu po wulſkich temſchach wróčiſiſ ſo z Raſpenawa popołdnju na Zholere domoj.

3 Lužic a Saſſkeje.

3 Budyschina. Zańdžemu ſobotu bu w tachantskim konſistoriju wýſoko-dostojny kniez kanonikus kapitular ſantor Jakub Kuečank za ſeniora po-wyſcheny.

— Wóny pschiindže ſem powjescž, zo je 21. julija w Loschwiczu zemrjeſ t. Dr. z Weber, direktor ſtatnogho archiva w Dreždjanach, kij mějeſče ſinefurne město lutherſkoho domprobſta pschi naſchim tachantswje. Kajž je znate, wobſadža ſo te město po zakonju z jenym kniezom miſchnjanskoho něk Lutherſkoho kapitla. Njeboh t. z Weber běſche piſm ſaffki historik (ſtamiznař) a dohōlētny wudawař čžasopisa „Sächſisches Archiv“.

— Zańdžemu njedželu bu lužiska industrialna a rjemjeſknis̄ka wuſtajenca we zahrodje tudomneje měſtečanſkeje piwařne w pschitomnoſeji wýſtokih kniežich a zastojnikow z někotrymi rycžemi a ſpěwami wotewrjena. Wona budže hacž do kónca augusta tracž a je tež naſch kral Albert ſlubil, ju wopytacž.

Snadž pschichodnje něchto wjach wo njej napischemy. Poslednja tajka wusta-
jenia běsche tudy w lécze 1859 a bě tohodla hízo dawno žadosež za druhej.

— Serbam, fotrymž je k. Dr. Jan Petr Žórdań z Góreckiem znath, wo-
zjemjamy, zo je wón někto wudawařtvo a redaktorſtvo čeſčenohho časopisa
„Reform“ wot k. Franca Schufelki pschepodate dostał.

Z Bacžonja. Za naschni cyrkę bu z nowa 105 fórow kamjeni pschi-
wjezenych, a to 44 wot Bacžoniſtich. Z druhich bě 11 wot k. Jurija Pjeha
ze Bytie; přenju pschijweze wón z nukniežanskeje skaly sobu, a bě tuſamu joho
pohonež Jakub Mjehela z Kukowa zaplaćit. Dale ſčinichu: k. Handrij Scholka
z Haſlowa 10 fórow, k. Miklawſch Kobel z Čzorneč 30 a k. Jakub Kencž
z Čzorneč 10. Wotkladowanjo su Bacžoniſtich wobstarali. Skóńczone pschijſtajam,
zo je w nascher skale hischeže wjèle kamjeni načamanych. M. Schewczič.

Z Marijinoho Dola. Na dniu swiateje Madleny bu w naschim klóſchtrje
a w nascher cyrkwi złoty jubilej profeſza (wotpołożenia klóſchtrſkich ſlubow)
nascheje hnadleje knjenje abtissy Gabriele Marschnerec a nascheje knježny priorki
Paulę Mętec z Kukowa jara swiatocžne ſwjeczenij. We wſchitkim ſo poſaz-
wasche a wobhwědečowaſche, zo ſtej wobě knježnije jubilarcy daloko a ſcheroſo
čeſčowanej, kaž ſebi to połnje zaſlužiſtcej. Tež tajch, kiž hewaſ z klóſchtrom
w žanym zwiazku njeiſu, zwieselichu ſo sobu, zo je Bóh zaſy dwěmaj knježnomaj,
kotrejž ſtej we młodocži z luboſcę k swojemu zbožniķej ſwēt wopuſtečiłoſi a
joho, tamnomu młodžencej w swiatym ſeženju datu radu doſpołnje ſczehowaloſi,
taſi rjany jubilejſki džen docžakac̄ daſ. Z časami ſu drje w klóſchtrje jubilarci
ale zo byſtej runje w obě pschedſtajenej abo najwyschiszej tónle jubilej ſwoje-
cžiłoſi, to je tola jara z rědka. Poslednja abtissa jubilarca bě tudy Scholastika
(Margaretha Kschežena) Waldzic z Prečzec, tehdom do Khróſcžic ſo džeržachych,
kotraž mjejeſte jubilej na s. Michała 1761. (Wona narodziſ ſo 27. januara 1694
a ſčini hízo 1711 w swojim 18. lécze, kaž bě tehdom dowolene, ſwoj profeſz;
abtissa paſ bě wot 31. januara 1754 hac̄ do 24. meje 1764.) Duž ſo klóſchtr
ſam na tónle ſwiedzeń jara pschihotowasche a joho radoſcž dželſche z nim nic
jeno frejne pschedſtewo a dobre znajomſtво, ale tež wjèle druhich hoſci ſe ſakſeje,
Pruſſeje a z bližiſteje Čeſkeje; z duchownſtwa běchu tam zaſtupjerjo wſchitkich
farow we woſkolnoſci, potom z Budyschina, z Kulowa, Friedlanda, Wieſe,
Noweje Cale, Oſſeka atd. Cyrkwinſta ſwiatocžnoſć zapoczą ſo rano w pjezich.
Wobnowjenjo klóſchtrſkich ſlubow ſta ſo na khórje. Božu mſchu mjejeſte k. probft
Niward z affiſtencu dweju klóſchtrſkeju duchowneju. W pschitomnoſci wſchěch
knježnow cžitafſtej jubilarcy, ze zelenym wěnčkem wupiſhenej, po s. ſeženju,
kaž je poſtajene, a po wuſpěwanju khěrluſcha Veni Sancte Spiritus formulu
knježnachych ſlubow, po czimž psalm, někotre modlitwy a Te Deum ſčehujuſe.
W džewieſtich běſte ſwiatocžna džakowna Boža mſcha, kotruž k. kanonikus kantor
Kućzan k z affiſtencu wjèle duchownych džeržeſche. Po kempachych pschinjeſechu
ſo zbožopſchecža ze wſchěch stronow, najprjedy wot tych, kiž běchu hízo na psched-

dnju pschifli a potom wot tych, kiz hale dopoldnia pschihadzchu. Ze swetne strony pschejesche zbozo w mienje krajskoho hejtmanstwa k. tajny kniezerksi radzicze Edelmann z Budyschina, swojba klischtrskoho bohota k. z Polenz nad Krumwaldom, k. Dr. Pfeiffer nad Burkersdorffem, někotre zenianske knienje z wokolnoſcę, k. měschčanosta Kreischa z Woſtrowca a wjeli druhich. Mjez zbozpschejachmi listami namaka so jedyn wot sakskoho Albertvereina, wot Žeje Majestosče kralowny Karole hako pschedsyki podpisany atd. Někotre wopomnijenske dary zaſluža tež, zo je wjenujemy, tak rjany wobraz Holbeinoweje Madonny wot kralowny Karole, krasna Boža martra wot duchownych klischtrskie follatury, czaſnik wot wyschschich zaſtojnikiow. Pschedpoldniu běſche hoſćina za něhdze 60 pschepršchenych hoſći. W mienje tych samych wunjeſe k. probſt hlownu ſlawu na hnadnu knieni abtissu a ſobu na jubilarſku towarzſku, kotrejž wězo pschitomnej njebeſtej, a k. tajny radzicze Edelmann potom na k. probſta a na klischtr. Tež ſlužowniſtwo a czelež ſwjeczſche jubilejſki džen ſwojeſe knienje. Psched wjeczorom pschinjeſehu wucjerjo wokolnoſcę a woſebje z patronata hnadnej knieni wjeczorne zaſtanicežko (serenadu); połny mužſki khór pschiležnoſtny ſpěw a němſki psalm rjenje wuwiedźe. Tak ſtöneži ſo tónle rjany ſwjedzeſi. Boh pak podleſtej woběmaj jubilarkomaj hiſcheze doſloho ſpodobny wjeczor živjenja, hacž ſo jimaj z Bożej hnadu dopjelni, ſchtož ſo jimaj pschi zaſtupjeniu do klischtrskich kniežnow ſpěvaſche: Veni sponsa Christi etc., t. j. Pój njeviesta Chrystusowa a wzmi krónu, kotrūž je tebi Kniež pschihotowaſ do wěcznoſcę!

M. H.

Z Drežjan. Sobuſtawý ſerbskeje „Fednoty“ ſčinichu 13. julija dalski wulēt do ſakſkeje Schwajcarſkeje; někotſi jědzechu z prením a druzy z drugim raiſchim czahom do ſtacije Petřicha. Po pschewjezenju do Wehlena džechu po ottowaldskej dolinje na nahlu ſkalu, kotrāž ſo „Bastei“ mienjuje. Tam je krasny wuſlad a woſobna restauracija, kotrūž druhdy wjac̄ ſtow ludži za džen wopytuje. Hdyž běchu naſchi Serbja ſo khwilu tam wobhladowali, chechů na poł jědnaczych dale hicž. Jedyn jich towarzſh, k. Jakub Marczik, ſlužownik pola knienje Maikowskeje w Drežjanach, priedy pola njeboh hrabje Stolberga we Wolklecah, rodženy z Dobroſhic, pohladowasche hiſcheze jónukrōz pschez perspektiv na krasnu wokolnoſcę (na Bärenstein); tu pocža ſo věſkowa zemja, wot pschedkhadzachych deſchzejom ſkipriena, pod nohomaj ſuwacž, a tón wobohi zapſchinny drje hiſcheze halžki jenoho kerka, ale tón ſo jomu wutorže a wón panu wołoko połdra ſta koheži hľuboko dele, wot kerkov na ſkale wſchelaſo we wobliczu wobodrjeny. Kaž pschez džin bě joho živjenjo hiſcheze zdžeržauje, ale krótko po tymle žaloſnym padže wón pomjatki zhubi, zo njewjedzſche, ſchto bě ſo ſtało. Schtyrio ſobuſtawý „Fednoty“ a někotſi z hory pschilhwatacy pomocnicy joho zbehacž a wotnjeſcz pomhachu, a jedyn ſekar z Barlina joho wobhlada a najtrěbnishe porucži. Sobuſtawý dowjezechu k. Marcžika potom na czołmje do měſtaczka Wehlena, hdzež bu na jich khóſty do tamnisheje hójeńje pschivzathy. Tu

joho hishcze jedyn lekar z Dreždžan, kiz bě tež tam wulēt sczinił, wobhlada, a z Bozej pomocu wustrowi so k. Marcžik za dobrý thdzení. Dwé njedželi po straschnym padže bě wón z někotrymi towarzchemi w redakcji dreždánskich „Nachrichten“, zo by někotre njewérne powiedanja a wopaczne ſudzenja wo tej węch porjedzicž dał. Redaktor tu depuraciju pſcheczelne pſchija a porjedzi w swojich nowinach, ſchtož bě trjeba. Woſebje bu tež wobſwedežene, zo k. Marcžik njeje ſnadž zwažniwoje pſchedaloſo do předka ſtupeſt a zo na tym měſcze žane zaſchlahi byle njefi. Teſame ſu tam hafle po thymle njezbožu pſchiczinjene. My ſo z „Fednotu“ ſobu wutrobiſe wjeseliny, zo je pſchi wſchém njezbožu tajke Bože zaſkitanjo bylo, a pſchejemž k. Marcžikej wobkručenjo joho ſtronowt. M. H.

Ze wſchoho swěta.

Němſka. Jedyn z najbóle czechowanych pruſſich biskopow, Dr. Konrad Martin z Paderborna zemirje 16. julija we wuhnanſtwje na hrodze Guibert w Belgiskej, 67 lét starý. Biskop bě wot januara 1856; dokelž ſo pruſſim meiſkim zakonjam njepodzíſny, bu wotsadženy a na twjerdžiznu Weſel wotsudženy, zwotkelž potom do wukraja czechny. Knežeſtvo pak nětko dowoli, zo bu joho cželo do Paderborna pſchewjeſene, hdyž bu z wulkej czechuju pohrjebane.

Bajerska. Po starodawnym dobrym waschnju bě tež lěſta w Würzburgu pſchez cihl měſac julij tak mjenowane węczne czechowanoſe Naihwiecziſchoho Sakramento. Na ſwiatoho Pětra a Pawoła wjeczor zwony na wſchech ſchěnaczejch cyrkwiach tule rjanu pobožnoſć pſchipowiedowachu. Wona ſo nazajtra w biskopowej cyrkwi započa, bu po rjadu we wſchech druhich cyrkwiach dale wjedžena, a na poſledku zas w biskopowej cyrkwi ſkónczena. Kózdy džen rano wot ſchtyrjoch hacž do woſhymich wjeczor bě Bože Češko wustajene, we wſchech cyrkwiach wobdate wot wulkeje mnhoſcje ſwěckow, živých róžiczkow a zelených roſtlinow. A nic jene wokomilnenjo njezaňdže, w fotymž by cyrkſej prýzdna byla; ně, dželawý a ſwiaty džen wot ſlonečka ſhadženja hacž do cymy bě tale zjawnia a zhronomadna pobožnoſć jara derje wopytana. Boh ſam wě, wjele je ſo tón čas w Würzburgu wuſpěvalo k czechuju najwjetſchoho pótajnſtwa katholskeje cyrkwie. Horliwa wera starých Frankow, kiz w zaúdenym lěſtſtoſku tule pobožnoſć założidchu, je hishcze w jich potomnikach živa a njepoſlabjena, a Boh daj, zo by tež pſchichodnie dale rjeñſche pídy njeſta za čas a węcznoſć!

J. K.

Darh a dań za cyrkſej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal na hromadžena dań wuzinjefhtaj: 39,504 mark 62 p.

K czechu Bozej a k pomozjenju dujschow je dale woprowal: k. S. 40 m.

Hromadže: 39,544 mark 62 p.

Darh za chrfwicžku w Hajnicach.

Njemjenowana ze Židowa 3 m., z Bronja 3 m., namałane z Rjebelcžic 1,65 m., N. N. ze S. P. 5 m. — Hromadže: 1361 mark 11 p.

Czech Šmolerc ſnihičiſtečeſte w macziczym domje w Budyschinje.

Katholicki pismo



Wudawa so
prěnu a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy czasopis.

Wudawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Cislo 16.

16. augusta 1879.

Lětnik 17.

Macz kedžbuj na swoje džeczi!*)

„Luzernski baczon“ je drje stara stawizna, ale hiščej pſchech wopomijecja hόdna. Boži wohēn wudhyri w khěži, na kotrejž mějesche baczon ze swojimi młodymi hnězdo. Hacžrunje tolstý kur duschesche, hacžrunje swětke płomjo hižo z tſchi ſapaché a hnězdo ſpalicž hrođesche, baczon so njedasche zahnač, ale lětaſche týchniw sem a tam, zlečja do płomjenjow a kura, kaž by je z machotanjom wuhaſnyc̄ chył, potom znijese so zas wyſoko a lětaſche do koleſa nad hnězdom, hacž so naposledku kaž zadwělujo na hnězdo dele puschezi a swojej kſchidle wu-pſhestrie, zo by, hdyz dha hinač bycž njeſmiedžesche, z młodymi we wóhnju wumrjel. Mjetachu z ſamienjem na njoho, baczon woſta z młodymi w ſapachých płomjenjach ſedžo. Duž dha wza jedyn pachoł, že ſobuželnosc̄u hnuthy, ſebi wutrobu a ležesche po réblu ſrijedža pſchez wohēn hacž k hnězdu a wumoži pod poſhwalenjom žromadženoho ludu baczona z młodymi ze wſchoho stracha.

Swět je wulkí dom, kij so nětko na wſchěch róžkach pali; joho wobydlerjam, woſebje džecžom, hrožy strach, w tymle wóhnju zahinyc̄. Je to džini wohēn bjezbóžnosće, kotrejž je nětko wſchudžom wudhyril a w hſche džeczi so pali — w njewěriwych wuežbach napschečzo Bohu a cirkwi —, kotrejž na wſchěch stronach a koło woſko džeczi so pali — w ſchpatnych pocžinkach, zlých pſchitkładach a poħorskłach —, kotrejž nutſka w džecžoch so pali — we zlej požadliwoſći, w pſchinarodženej naſhilnoſći k hrěchej —, kotrejž niže džeczi so pali — w heli. Toho dla njeſmije so kſhesčanska macz wot baczona zahaubicž dacž, ně, jeje

*) Přichrunaj: „Die Mutter in ihrem Berufe. Von Philipp Hammer, Doktor der Theologie. Paderborn.“

macžerne powołanjo jej wułcazuje, zo by we tymile wuskim wóhnju na swoje džecži swéru kędżbowala, je zakitowała, a hdy by so stacj dyrbjało, tež ze strachom swojoho žiwjenja je z njoho wutorhnyła — wutorhnyła z wóhnja bjez zbožnoſcze, kotaž so we wérje a poczinkach ze wschêch stronow na nje dobywa, wutorhnyła z wóhnja złoho pschikkada u zawiedzenja, wutorhnyła, kaž wjele zamôže, z wóhnja zlých nakhilnoſcžow, kotaž so mócnie w jich wutrobach zehla, wutorhnyła z węcznoho wóhnja hele, do kotoroz hřeschné žiwjenjo džecži storka. Džiwajo na tónle wulki woheń, kotaž k schesčanske džecži w naschich dnach wobdawa, so kóžda macž z lohka dohlada, zo by so čezechy napschezo swojomu powołanju pschehřschila, hdy by załomdžila, nětko na swoje džecži ze wschêj swéru kędžbowacz. Toho dla njech je z tym kóžda macž k dopjelnenju swojeje winowatoſcze hacž na najntrniſcho napominana.

Ale cžohodla dha dyrbi macž tak swérne na swoje džecži kędžbowacz? — W kschesčanskej starodawnoſczi bě waſchnjo, zo kmótr mytkej, woſebje wotroſzenomu, bělu draſtu da, kotaž so pschi kschesčenyc zwobleka, kiz je tohodla kschesčnicžka mjenowana. Po swjatej kschesčenyc wza kmótr kschesčnicžku k ſebi abo mytk ju ſam khowaſche, zo by z njej na ſmijertnym kožu wobleczenh a do rowa połkowanym był. Tale běla draſta dyrbjała paſ mytkej znamio pschewulkeje dobroty bjez, kotaž je ſo duſki dostała, mjenujch hnady swjateje kschesčenyc, a kotrejž je ſo ſtał džecžo Bože a herba njebjelskoho kraleſtwia, a njewinowatoſcze, kotrejž dla woſebite Bože spodobanjo na nim wotpoczuje. Tale běla draſta dyrbjesche jomu ſtajne napominanjo bjez, hnadu ſwj. kschesčenyc a njewinowatoſcze ſebi swjatu a njezranjenemu wobkhowacz, zo by z njej wudebienym něhdh pschipuschezeny był ke kwaſnej hoſćzinje bōžſkoho jehnjecza. Pschetož to praji měſčnik, hdyž w mjenje cyrkwe kschesčnicžku podawa: „Wzmi tule bělu draſtu k wopomnijecžu dōſtateje cžiſtoh, pschinies ju njewoblakowanu k ſudnomu ſtolej naſchoho knieza Jezuſa Khrystusa, zo by, hdyž tón ſenjez pschiidže cže pscheproſyč ke kwaſnej hoſćzinje, jomu mohl napschezo hicž a dōſtacz węczne žiwjenjo.“ Z toho potajkim kóžda kschesčanska macž spóźnacie, ſhoto ma na ſwojich džecžoch zakitacž a wobarnowacz: hnadu ſwj. kschesčenyc a njewinowatoſcze, kotaž džecži Bohu woſebje lube a spodobne cžini. Zbójna kóžda macž, kotaž je ze ſwojim kędžbowanjom hnadu swjateje kschesčenyc a přenjeje njewinowatoſcze ſwojich džecži tak swérne wobkhowacz pomhała, zo móže běla kschesčnicžka jim tež ſmijertny titel bjez, zo njeje potajkim ženje žadyn ſmijertny hrěch jich duſchn womazał! — Tale njewinowatoſcze ſwj. kschesčenyc ma paſ na ſwěcze wjele hroznych njepscheczelow, kiz na to ſakaju, kaž býchu ju hižo džecžu a hſchčeze bôle mlobžencej a kniežnje rubili.

Zo by tele drohe njebjelske kublo džecžu zdžeržane bylo, na to dyrbi kóžda macž kędžbowacz, to dyrbi jeje přenja winowatoſcze bjez.

Nětko paſ je wschô taſ zaſlepjene a tajſi duſh knieži we ſwěcze, zo hnada ſwj. kschesčenyc a njewinowatoſcze tež pola mnogich starskich nicžo njeplaſci, a wjele macžerjow z cyla wjac njewiedža, ſhoto na ſwojich džecžoch wobarnowacz

maju. „Ja, psłeczo tak rozgniewany? skąd je so Wam stało?“ — „Tu je mi mój suſod wsłę hałzki wobtsihał, kotreż jenož mało psłez płót do joho zahrody wiſachu, tón njeboſak!“ — „To njebe prawje wot njoho; duż móžu ſebi Wasch hněw myſlię. Ja pał měnjač, zo ſo na ſudniſkohu piſarja tak hněwacze, kiž bě wóndano we Waschim domje, a to by ſo ſkerje pschihodžało.“ — „Na ſudniſkohu piſarja? tón džé mi ničo zło czinił njeje.“ — „Ale kaf njeprichistoſne rycze je w pschitomnoſci Waschich holcow wjedł! Wy džé toho człoweka zna-ječe. Kaf dha móžesčče k tomu mijelzcę?“ — „O ja Was proſchu, koho budža tajke móliczkoſcze staracz, a ſkąd hchèk na tak luboho bjesadnika ſo hněwacze?“ — Tale mała ze žiwjenja wubrana rozyrež zjawnie a jaſnie pokazuje, ſkąd je nowotnym kſcheczanam do najſwiecziſkich kubłów dufche a ſkąd woni za moliczkoſcze maja. Tohodla njemóže ſo w naſchich dnach doſcz husto a ze wsłęſej ſwēru kſcheczanſkim maczerjam ryczeč wo płaciznje dufche a wo doſtojnoſci džeczi, kotrež psłez hnadu ſwj. kſcheczeńich njewinwatoſcz psched Bohom a joho ſvjatymi wobſedža.

Swj. Hieronymus powjeda tónle podawš. Žónſka, z mjenom Protestata, mjeſečne psłci ſebi młode, kężejace, njewinowate džeczo, swoju czetku Eustochiju. Protestata pał bě ſwētnie zmyſlena a tohodla poſpochi tu holcu k tomu nawo-đowaſche, zo by rjanu draſtu noſyla a ſo wibzecz dała, a z tym ſo druhim lubila. Po wuczby katholskeje chyrwje pał ma kóžde džeczo ſwojego jandžela pěſtona, kiž na džeczo a na wsłech, kiž z nim wobkhadžuja, kędžbuje a wo to ſo ſtara, zo by jomu doverjene džeczo zamjedžene njebylo. Duż dha ſo jandžel pěſton Protestacie wo ſnie wozjewi a z kruſoſcę na nju zaryczę: „Dufcha twojeje czekli ſluſha Bohu a to po tſojim prawje: po jeje ſtworjenju, wumogjenju a ſwijatoſczenju. Ty pał ſo zwažiſh ze ſwojimi próznymi zamyſlami ju ſwētej pschepodacz a z tym tſikrōz ſwijatoho Boha wo joho tſoje prawo na nju pschinjeſcz a tele njewinowate džeczo wěczniye njezbožowne ſežinicz. Skysch dha, ſkąd mam czi na poruczoſcz Božu, pola kotořož ſym na tebje ſkoržil, pschipowjedžecz: twojej ruch matej zeflhycz, zo by z tohole khostanja ſpóznała, kaf zło to je, ſkąd ſy cziniła, a za pječ měſacow wumrjeſh.“ — A tónle ſud Boži ſo na Protestacie dopjelni.

Džensniſchi džen pał wjele maczerjam na ničim tak wjele ležane njeje, hacž runje na tym, čžohož dla Bóh Protestatu tak jara khostaſche, mjenujcy zo bych ſwoje džeczi za ſwēt woczahnyłe a je z joho lohlimi poczinkami a zahubjacymi zaſadami zahe znate ſežinile; psłci tym je někotražkuli maczeri hrozný strach, jeje džeczi moħle psłez měru pobožne a bohobojaźne bycz, a potom ničo nje-ſpacęz w ſwēcze. Zo je jum Bóh njeſmirtne dufche iich džeczi doveriſ a psche-podal, zo bych ſe za njebjesa woczahnyli, a zo budža ſo wo tym něhdyl zamol-wjecz dyrbjecz, to tajke maczerje mało ſtara. Někotražkuli macz dha ſebi na ſwojich džeczoch zaſluži, zo iich jandžele pěſtony jedyn po druhim k njej pschistupi a jej runje tak hórcy a krucze porokuje, kaž Protestantę, a jej Boże khostanjo

pschiowiedźa, a někotražkuli měla wšchu winu so bojecz, zo jej ruch zefchnu, z kótrymajz je swojim džeczom próznu a pschiwu draſtu pschihotowała, a zo po pječzich měsacach k schtraſje za njelscheſčanske woczehnjenje swojich džeczii wumrje! Toho paſ může ſebi kóžda macz wěſta bječ, zo ſej Bóh tón ſenje ſwoje prawo, kotrež ma na džeczi a na jich kſcheczanske woczehnjenjo, bjez kloſtanja wzacz njeda. Kſcheczanska macz dyrbí ſwoje džeczi za Boha a njebjeſa woczahnyč. Bóh ſwemu na to hlađa, zo by tule winowatoſež dopjelniła. Tamne potajkim, kotrež ſwoje džeczi za ſwét, hréch a ſkóncznie za helu woczahnu, můža ſebi wěſte bječ, zo budža ſo psched Bohom zamolwječ dyrbjecz, njech won jim tež jandžela pěſtona widzomnje předy do domu njeſpóšlaſ je warnowacz.

3 Lužic a Sakskeje.

Z Budyschina. Lužiſka induſtrialna a rjemieſtniſka wuſtajenca w zahrodze tudomneje měſchczanskeje piwařnie je pſchecy derje wopytowanana a to ſebi tež ze wſhem prawom zaſluži. Serbſtwo je tam hódnje zastupjene a to ze ſtrony Smolerjec knihičiſhcežernje ze ſchtyrimi nowinami a čaſopisami (to ſu: Serbſke Nowiny, Lužičan, Katholſki Poſol a Lipa Serbſka) a ze 24 ſerbſkimi, wot njeje w poſledních ſchtyrojoch lětach čiſhczanymi knihami. Mönſec knihičiſhcežernja je mjez druhim tež wſchelake ſerbſke, wot njeje čiſhczane knihi wuſtajka, kaž tež „Čaſopis towarzſtwa Maczicy Serbſkeje.“ Smolerjec knihičiſhcežernja je tež tóſkho diplomow a votivnych taſlow, wot njeje čiſhczaných, wuſtajka a dale rjenje čiſhczane a kraſnije zwiazane zbožopſcheczo, kotrež je loni ſerbſka deputacija kralej Albertej a kralowje Karoli k Feju 25lětnomu mandzelſtomu jubileju w mjenje ſakſkich Serbow pſchepodała. Z cyka je tam zajimawoho a rozwuczacoſtak wjele widzecz, zo kóždomu z dobrym ſwědomjom radzieč mőžem, njech tola tych 50 pjeniezkoſ, kotrež ma hačo zaſtupny pjeniez zaplaćieč, na tule wuſtajencu wažy.

— Wjedro je hiſhczé ſtajnje hubjene a ludžo ſo boja, zo nam žně ſkazy. Žitowa placzizna poczyna wſchudze horje ſečz a to hižo tohodla, dokoſ ſu žně lětſa wjele pozdžiſho, dyžli druhe lěta.

— W poſlednim čaſu běchu po ſerbſkej Lužicy Bože woheńje paſ zaſjene, paſ z Božim njeſjedrom zawiñene. Tak we Zuberniczych, hdžez ſo kólnja wotpali, w kotrež ſo brunica ſuſhceſche, a pozdžiſho, 6. augusta, ſpalichu ſo wſchě twarjenja khěznika Polenka, žiwnoſczerja Lorenca a korežmarja Grevy; w Dubrawach, hdžez ſo w noch k 22. julijskij Duczmanec korežma z bróžnju a hródzu wotpali; w Budyschinje, hdžez ſo 4. augusta na ſubi réznička Künchela někotre walczki ſlomy a syna zapalichu; 4. augusta w Raſecach, hdžez ſtrafny woheń wſchitke twarjenja woſomnaczych khěznikow a zahrodnikow ze wſchej domijacej a ratařskej nadobu atd. pójra. Tónsamón džen ſo tež w Němſkých Paſlícach twarjenja žiwnoſczerjow Leſche a Janascha do čiſta wotpalicu. Dale dyri blyſt

31. julijs w Želcy do brúžnje tamnoho rycerstvú a ju do čísta spali a 5. augusta w Džiwocžicach do domskich živnoščerja Žakuba Leshawý a je do prócha a popjela pschewobročzi.

Z Radworja. Na jenym tudomnym fariskim polu je z jenož ržanohozornia 40 dolhich stwiescow narofilo, kotrež maya z wjetšha wscitke jara radne klošy. Tón ciky pjenk je we wudawańi „Serb. Nowin“ widżecž.

Z Huski. Majoratski kniez hrabja Karl Schall-Riaucour je ſ do-pomnjenju na swoju wloni w njedželach zemrjetu njeboh mandželsku Hermelu rodž. z Palm fundaciju „Hermenienſtiftung“ z 20,000 markami założil. Daní dostańają nětk potřebne njedželnicze abo doftojni khusz, kij su 65. lěto docpeli.

Z Khrósczic. (Be S. N.) Tu khwili tudý pilnje nowu faru twarja a źda ſo, zo budže twar rjenje muwjedzeny. Schtož ſo dolho pschihotuje, dyrbi tež býc̄ derje dokonjane. Tsi lěta hido je ſo wo nowotwarjenju faru ryczało a leſsa naſteho hafle bu zapocząte. Traž budže naſchim czitarjam zajimane nazhonicz, cžoho dla bu naſcha woſada nuzovana, nowu faru twariež. Pohrjebniszcze, tu woſoko cyrkwe ležace, běſche pschejara małe, taž zo dyrbjachu ſo rowy předyž zaſo trjebacž, hacž to zaſon dowola, a wyšče toho bě wschaſt row na romje. To zhoni tež kamieńczanski woſkresny lěkar Dr. Reinhardt a bórzy běſche tu wukaz, zo ma ſo nowe pohrjebniszcze z wonka wsy założicž. Na wſchelake proſtow a namjeth woſady budyske krajske hejtmanſtvo ſkónczne dowoli, zo ſme ſtare pohrjebniszcze woſoko cyrkwe woſtacž, je-li ſo doſez powjetſchi a ſo woda, tam namakaca, wotwjedze. Radſcho, hacž nětk woſada ſtare pohrjebniszcze puſchęci a dokež džé běchu farſke twarjenja ſkoro jara ſchpatne a dožeržane, bu nowotwarba faru woſanknjena, kotaž budže drje woſadu na 65 tysac (65,000) hriwnow abo 21,666 $\frac{1}{3}$ toleř khschtowacž. Pjenjež požeži ſebi woſada z budyskeje krajnostwſeje nalutowańje, kij ſo w běhu 38 lět nazad zaplaćza. Konkurentow wo twar běſche 11, mjez nimi tež dwaj z Drezdān, twar ſamón bu paſ miſchtrej Pawlikę z Časęc dowěrjeny. Pohrjebniszcze budže nětko wo ſorc ležomnoſeze powjetſchene a změje kraſny napohlad, tež njebudža ſo cžeka, kaž ſo to předy husto ſta, na mokrych blakach hriebacž. — Twarba, wobſtejaca w ſchtyrjoch twarjenjach, budže ſ lětu nazymu dokonjana. — Pschi tymle wulkim nadawku hrožesche paſ khwili tež hſchęce tudomnej ſchulſkej gmejnje wulke njewjedro. Wuceńja tudý, do ciky maſivne twarjenjo, wſchelakich winow dla ſpodobanjo kamieńſkoho ſ. woſkresnoho ſchulſkoho inspektorja wjac̄ njenamaka. Tu paſ ſo ſchulſka gmejna na ministerſtvo wobroczi, zo chylo to dacž pschehladacž, hacž je tola nowotwarjenjo ſchule wo prawdże nuzne a hacž je wotpoſladanjo ministerſtwa, tam nowe ſchule twaricž poruczecž, hdžez nijeje trjeba. Duž ministerſtvo dweju kniežow poſla, mjenujecž ſ. tajnoph ſchulſkoho radžicžela Koſku a ſ. ze Seidewitz, kotařž wuznaſhtaj, zo je dotalna ſchula cyle doſahaca a zo by nowotwar nje-nuzny był. A taž dyrbjesche ſo ſ. woſkresny ſchulſki inspektor ſpotojicž a woſada bě tež jara ſpoſojena. — Rjedawno tudý peticiju na Žoho kralowſku Majestosć

ł podpisowanju wołkoś noſchachu, w kotrejż so wo to proſčesche, zo by so dróha wot Zhyic do Biſkopic twariła. Wona je wjele podpiſmow dostała.

Ze Scherachowa. Ludomny měſčecan, tež po Serbach znath kryczk wěžow, t. Fr. Tamm̄er, je ſwoje nadobne zmýſlenjo hac̄z na najrieniſčho dopofazal. Wón je ſwoje wobſedzeńſtwo, rumnu khežu ze za hrodu, za mały wumjenni naſhomu t. kapłanej Adolſej Brendler eſt pſchewostajł, zo by je k dobromu a pobožnomu wotpohlađej nałożił. Darowach liſt je wot 15. juliſja tohole lěta. Knijez kapłan, džiwajo na wulku nuzu, kotaž w tu khwiliu jow kniježi, je nětko něſčto starých hubjenych ludži do tuteje khěže pſchiwzał a da jich wot někotrych žónſkich dobročiwiſe wobhlađac̄. Bóh tón knijez, kiz człowiekow wutroby kaž rěčzi wodow wodži, chył tónle dobrý ſkutk žohnowac̄ a hiſhče druhich dobročerjerow zbudžic̄, zo by prawje wjele khudych ludži w ſwojich starých dnach ſpodobných wuczeł namakało!

B.

Ze Drežđan. Niedawno wumrje ſchedźiwy bohot klóſcht a Marineje Hwězdy, Kurt z Poſern, knijez nad Połęcznicu. Wón běſche ſwérny radzieczeř krała Vjedricha Augusta, z kotrymž w lécze 1849 na twierdžizmu Königstein czekn̄, ſwérny pſcheczel krała Jana, a tohodla wobſedzeńſche tež dowěru a luboſcž nětčiſčho krała Alberta. Njebočiežki bě mnohim pſchez to znath, zo lěta doſho jenak zelene ſuſnje noſchesche. Na tym bě wina, zo bě junu, hdyz bě mjez kužiſkimi tkalcami wulka nuza, ſebi khětro wjele zelenoho płatu ſkazał, a z tym tychle tkalcow podpjerał. Wot tohole płatu dha nic jenož ſlužobníki, ale tež wón ſam ſwoje zelene ſuſnje noſchesche. Toho waſchnjo, rano do jědnac̄ich njestawac̄, pochnu něhdyn pſchedzydu přenijeće komory, knjeza ze Schönfels, hdyz k wobzamienju domu jednoho hlosa pobrachowaſche a runje jědnac̄ze bijesche, ſobuſtawan pſchiwołac̄: „Budžež hiſhče khwiliu ſejerpn̄ni, moji kniježa, bórzy pſchiudże knijez z Poſern!”

Ze wſchoho ſwěta.

Němska. Poměry mjez Ruskę a Němskej ſu hiſhče pſchecy napjate. Prjedy njemini so lěto, zo wobaj khězoraj w hromadu pobuſchtaj, leſta pač so khězor Alexander Němskej ſwérnu wuhiiba. Tač njebe tež pſchijel k ſwiedženju złotoho kwasa, hac̄zrunje bě wocžkowaný, tač wotſtupi tež wot ſwojoho kóždoſtňoho pućzowanja do někotrych němſkich kupielow, zo njetrjebaſ tola do Barlina zavitac̄. Na pocžatku źktobera wotdžerži khězor Wylem w Kralowcu (Königſbergu) wulku pſchehlađku wójſka a mějeſche ſo za to, zo ſo w tymle měscze — rufim mjezam bližkim — wobaj khězoraj ſeńdžetaj. Nětko pač ſo wozjewujuje, zo je khězor Alexander čiſcze wotmyſlenjo puſhczíł, zo by w Kralowcu khězora Wylema powitał, abo z druhimi ſłowami, wón njecha dopjelnicz pſcheproſchenjo barlinskoho dwora. Pſchicžin napjatoſcze ſu znate. Ze to pſchede wſchém Biſmarkowa hospodařſka politika, kotaž ſo wosebje pſchecžiwo Ruskowſkej wobroczi. Hospodařſka wójna njemóže pač ſo znijsiž z pſchecželskimi poměrami.

— Hijo w poslednim časie během w smjerci paderbornského biskopa Konrada Martina pisali. Biskop Konrad běže druh „zefadženy“ biskop w Pruskej. „Zefadženi“ buchu: archibiskop poznański 15. hapryla 1874, biskop paderbornski 5. januara 1875, wjerchbiskop wrótsławski 6. oktobra 1875, biskop münsterski 8. měrca 1876, archibiskop kólnanský 28. junija 1876, swjetczach biskop poznański 14. hapryla 1877, biskop limburgski 13. junija 1877. Královskí sudny dwór za cyrkwiniske naležnosće, kiz bě tychle biskopow zefadžil, wobsteji z 11 sobustawow; wón so přen króz 3. septembra 1873 zemídže, a wot přenjoho „zefadženja“ schadzowasche kóžde léto dwójcy. Wot tych schesčz kniežacych biskopow bu pječz w létach 1874 hacz 1876 „zefadžených,“ potajkim w času, z fotrohož slova nacionalnych liberalow pothadža, zo je jím radošcz w kulturnym wojuowanju živym bycz. Hako tónle sud tež schédziwoho biskopa limburgského za „zefadženoho“ wuprají, našta praschenjo: „Schtó budže tón dalschi?“ Dalschi bu drje poměnjeny ale nie skazany, a tak limburgski biskop posledni „zefadženy“ wosta. „Zefadženi“ njebuhi: biskop fuldański, trierski, ermelandski, kúlmski, osnabrücki a hildesheimski. Biskop fuldański wumrje runje w času zaviedzenja „královského sudnoho dwora za cyrkwiniske naležnosće“ 14. oktobra 1873, biskop trierski 30. neje 1876. Po tajkim hishcze na schtyrjoch biskopach — nimo „zefadžených“ — móžesche tónle sud swoju móć pospytac. Z nich pak je osnabrücki 30. julijsa 1878 zemrjeł. Potajkim je pječz biskopskich stołow wošyroczených (Poznań, Wrótsław, Münster, Kóln a Limburg) pschez „zefadženjo,“ tsi pschez smjercz (Gulda, Trier a Osnabück), jedyn (paderbornski) pschez „zefadženjo“ a smjercz, a jenož tsi biskopstwa (Ermeland, Kúlm a Hildesheim) maju swojich wýchschich pastyrjow pschitomnych. Kaž je znate, je tež wjelwójwodstwo Hessenske w swojim času, schtož cyrkwiniske zakonje nastupa, do stopow Pruskeje stupila a to je wina, zo je wot smjercze majncského biskopa (13. julijsa 1877) tež tale diöcesa wošyroczena. Kažke su to postajenia! Kažka za nas winowatošcz, wschédnje ruci stýkac a Boha proshc, wón chył so nad katholskej cyrkwi w Němcach smilić!

Awstrija. Tu hishcze pschec ze wsciej swérnu na zjednanju dželaju. Kaž officijsný „Fremdenblatt“ pisze, budže za pschipad, zo Čechska do rajchsskeje rady zaistupia, nowe koaliczne ministerstwo postajene. Ministerstwo jenož z prawicich abo jenož z lewicich wzate njebý wést u wjetšinu nělo, dokelž wobě hłownej stronje stej w liczbje nimale jenak sylnej. Po najnowiszych powjesczach je khejor dotalne ministerstwo rozpuszcził a hrabju Taaffe k tworjenju nowoho powołał.

Bosnijsa. Žalostnje wulki Boži w oheň wupukný 9. augusta w Sarajewje, hłownym měscze Bosnijsa. Město bě tak rječ morjo plomjenjow. Wot wjeczor schesčzih palešche so katholska, serbska, židowska a pschekupcka čašcz města pschez 20,000 ludži je bjez wobydlenja. Wójwoda Württembergski bě pschitomny a wubžesche potrebne rozkazy, wójsko njeuwstawajcy dželasche, njebě pak dosahceje wody ani potrebnych sykawow k wuhášenju Božoho wohnja.

Z Nowoho Pazaru stajnje powjescze pschitkhadzeja, zo Albancey wskie možne pschiprawy czinja, zo bychu pochod awstrijskoho wójssa do tohole sandzaka (wołtyska) zadżewali. We Winje pač tymle powjesczam żadneje ważnoscze nje-pschipołoża. Podobne powjescze bęchu prjędy tež z Bośnią a Hercegowiną pschitkhadżowałe.

Schweidowska. Katholska cyrkę w Schwedowskiej so rożscheruje. Tu bę dręe hjo w starzych czasach wiele katholickich cyrkwijow, ale protestantismus, w 16. lěstotoku zawiedziony, bę je wschitke rjenje zahnał, a pschez 300 lět bęchu katholickie Boże ślužby załączane. W lécze 1823 pschitidze přem i měchnik do Schwedowskeje, bę to Jakub Wawrjenc Studach, fiz prynceßnu Zofeinu, dżonku prynca Eugena Leuchtenberga a njewiestu schwedowskoho kronprynca Oskara, halo spowiadnik do Stockholma pschewodżesche. Studach bu 10. augusta 1833 za japošchtolskoho vikara w Schwedowskiej a Norwegskej pomjenowany. Twar přenjeje katholickie cyrkwje zapoczą so w lécze 1835 w Stockholmie. W lécze 1842 dosta francózski generalny konsul Mure de Bellane wot krala Karla III. dowolnośc, zo smi jedyn wukrajny katholicki duchowny jeho dżeczo wukschęćiz. Katholicki Missionar Monz w Stockholmie bu tohodla do Christiany posłany, a wot tohole czasa bu za katholickich pschech lóže a lěpje, dój so 15. junija 1845 tolerancny edikt njewuda. W lécze 1859 natwari so přenja katholska cyrkę w Christianie. Wot lěta 1865 maja schęsz sotrow wot swj. Józefa wustaw k woczehnjenju holczatow. W lécze 1862 so w Gothenburgu katholska cyrkę natwari. Wot něšto lět maju tež tu sotry wot swj. Józefa schulu. W lécze 1860 buschtej w Tromsöu a Ultengardu katholicki kapali swieczenej. Dżecacž lět pozdžischo twarjachu katholickie cyrkwje w Frederikshaldu, Kongsvingeru, Hammerfesze, Bergenu a Drontheimje. Katholickie missiony w Norwegskej derje potraczują. Pius IX. pomjewowa tam monsignora (knjeza) Bernarda za japošchtolskoho praefekta. Cykle wosady su hjo z rjadow protestantow wuskle. W lécze 1875 pschitwa monsignore Bernard 25 protestantow a k lětu zas 25 a w lécze 1877 17 protestantow do klina katholickie cyrkwje. — W Stockholmie je několik wyske katholickie fariskeje cyrkwje tež jena katholska kapala za Němcow, pschi kotrejž tež schere sotry bydla, a dwie katholicki kapali we wobimaj pschedmęschęgomaj. Stockholm je tež sydlo japošchtolskoho vikara. Psched něšto lětami natwari so tež cyrkę w Malmöu. — W tu chwilu je w Schwedowskiej žiwych: 4,700,000 lutheranow, 1500 katholikow, 1000 židow, 100 schwedenborgianow a 100 mormonow. To nas k modlenju napomina.

Dary a dan za cyrkę w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadżena dan wuzginjeschtaj: 39,504 mark 62 p.

K czeſcej Bożej a k spomoženju dusichow je dale woprował: k. R. 1 m.

Gromadże: 39,545 mark 62 p.

Katholicki Czasopis.



Wudawa so
prěnu a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Udowy czaſopis.

Wudawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Cislo 17.

6. septembra 1879.

Lětnik 17.

Leuther z Hoindorfa,
hodžijski farar wot 1366 hac̄ 1434.*)

Nieje žadneje wšy po cyhých lužijskich Serbach, kiz by wot starodawných časow tak znata a wuwołana byla, kaž Hodžij. Hijo pohanscy Serbja z wołownoſcze mějachu tu swoje hrodžisce, na poczatku 11. lětstotetka w lisczynach castellum imenowane. Hdyž věchu Němcy sebi tule krajinu podčiſli, vě Hodžij srjedžizna jednoho knjeſtwa, „burgwardſtwa“, kotrež so daloko k wjecžoru wu-pſchěſzeraſche. Pod mischonſkimi biskopami a ſakſkimi kurwjerchowſtwom vě hlowna wjes „ſerbſkoho wokrjeſa“, kotrež w lisczynach pozdžiſcho „districtus“, „Pflege“, „Amt Göda“ rěka. Swj. biskop Benno (1066—1106), kotrež tu ze swojej mac̄erji Bezelu radý pſchebywaſche, natvari w Hodžiju mału cyrkwic̄ku, prěnu we cykle wołownoſci. Wot toho časa je Hodžij bjez pſchētorhjenja svojich duchownych měl a fararjow. Srjedž 14. lětstotetka pjenježne naležnoſcje mischonſkoho tachantſtwa jara zrudnje ſtejachu, duž biskop Jan w lěče 1350 wjac farow, mjez nimi tež hodžijsku, mischonſkej cyrkwi pſchidželi ze wſchěmi dohodami a prawami, a we Hodžiju wobstarasche wobčežnu ſlužbu hubjenje płaczemy kaplan. Bórzhy pak so biskop dohlada, zo to prawoho wužitka nima, a tohodla hijo 1353 pſchidželenjo zbehny a hodžijskej wosadže zaſwoprawdžiwoho fararja staji.

Hako fararja we Hodžiju nařízemy w lěče 1366 knyeza Leuthera z Hoindorfa (abo Hoendorfa), kiz dolhe lěta tule ſlužbu zaſtawasche. Sta-

*) Pſchirunaj: Dr. Hermann Knothe: Geschichte der Pfarrei Göda bei Budissin we „Archiv für die sächs. Geschichte“, V. zwjazk.

wizna tohole muža pokazuje nam prćowana, staroſče a wjefela fararjow we tychle časach. Wón bě kruth, razny muž, kij so ſwēru prćowasche, ſwojomu zaftoſinstwu wſchē joho stare prawa zaſty wrćęzie.

Ke nim ſluſchesche knjejſtvo nad jedyn džel Hodžija. Hac̄ do ſeta 1836 tworjeſche wón woſebitu gmejnū z rychtarjom a starſkimi mužemi. Haſo ſwojomu knjezej mějachu poddani fararjej daw̄k dawac̄, robočic̄, pſchi kupo- wanju a herbowanju poddatych kublō wěſty pjeniez wotkožec̄, a farat mějſeſhe nad nimi wſchē prawa nižſchoho ſudniſtwia. Taſke prawa běchu tež radwor- ſkomu fararjej haſo knjezej nad Ramjenjej. — Alle najſkerje nijeſe ſo pſchech po thchle prrawach činišlo. Duž farat Leuther w pſchitomnoſeſji notara a ſwěd- kow ſwojich poddanow na faru ſkaza a ſo jich wopraſcha jednoho po druhim, hac̄ joho za knjeza pſchipóznaſa. A wſchitc̄ wuprajichu, zo je kózdy hodžiſki farat a nichto drugi jich prawy knjez. Tak zo ſu wot ſwojich wótcow dôſtali a ženje njeſtyscheli, zo je hinaf bylo. (Gercken, Stolpen 554.)

Każ wſchitc̄ fararjo, tak mějſeſhe tež wón na hubjene wotkožowanja wo- ſyptka ſkoržic̄. Tak njebe wěſty Miklawſch ze ſuſodnoho Debiſchka, kij mějſeſhe burſte kublo we Hodžiju, woſypt z tohole kubla dawaſ. Duž ſkaza farat Leuther joho 19. měrca 1376 na faru. Miklawſch ſo za winowatoho wuzna a poníjne proſchesche, zo býchu z nim toſa miſoſčiwiſe zaſhadželi (gra- cioso secum agere). (Gercken, Stolpen 556.) Podobnje mějſeſhe ſo z dru- him komđathm burom, z mjenom Miklawſhom, kij nehdusche Slaviborſke kublo we Hodžiju woſedžesche.*)

Z cyla wo to ſo jednaſtje, kruče poſtaſic̄, kotre kubla maju woſypt dawac̄. Dotal njemožachu ſo fararjo na žane druhe piſmo wołac̄, hac̄ na dwě ſtarej, na pergament ſpisanej a chrkwi pſchiſkuſhacej missali**), kotrej- maj běſche po starym krajnym waſčnju (secundum antiquam consuetudinem patriae) zadu woſypt pſchipisaný we jara starym piſmje (de scriptura valde antiqua). Tele zetſtajenjo woſyptka daſche farat Leuther wotpiſac̄ a ſebi wot budhſkohu probſta (4. februara 1377), kaž tež wot ſtolpjanskoho biskopſkohu ſudniſtwia (10. juliya 1377) woſkručic̄, a mōžeſche netko kózdomu ſwoje pravo na woſypt derje dopokazac̄. (Gercken 562.)

Skladnoſče k tomu dyrbjačhu ſo jomu bórzy poſkiežic̄. Wěſty Jan Flemming z Debiſchka mějſeſhe wot jednoho wičježnoho kubla poſtajený woſypt wot tſioch kop ſnopow rožki a wowa, wot druhoho kubla pak „połny woſypt“, t. r. woprawdže džesath džel wſchitkich na nim zroſčených połnych plodow, dawac̄. Za fararja bě zawěrno merzaca wěc widzeč, kaſ mějſeſhe bur wot přenich polow bohate žně, dokeſz je ſwēru hnojeſche, mjez tym zo na

*) Grundmann, Collectanea zur Meiñn. Gesch. Rukopis w hlownym statnym archivie vol. II. fol. 123. Tam ſteji Slavibor za Slavibor, pſchir. Bajdow a Bawidow.

**) Missale rěkaſu knihi, kotrež na Božej mſci ſo trjebaſu. Zow naſpomnijenej missali niždže wjac njeſtej.

druhich polach jenož njesporu wows rosczesche, dokelž bě je wot dołkich lēt nje-hnojil, zo by z prawym burškim njerozomom fararzej džel swojich žnjow pschitročil. Tu farar bura wobſtorži, a woſebita komiſſija poda ſo do Hodžija, tu węc pschephtac̄. Protokoll wo tym wot 23. junija 1381 hlađaj Gercken, Stolpen 560.

Ale tež druhe dawno wobſtejace faſſe prawa dasche ſebi kniez Leuther z liſčinami wobſtruc̄ic̄. Wot starých čaſow wo bſadžesche hodžijski farar farje w Njeſwac̄idle a Husey. Tutaj fararzej mjeſchtaj jomu k pschirpo-značju tohole prawa kózdroletne 20 čeſtich kroſhow placžic̄. Tež tute prawa da ſebi Leuther pschez officiala archiſkopſkoh ſtoła w Prahy we pschitomnoſci officiala miſchonſkoh biſkopa 1383 wobſtruc̄ic̄. (Heckel, Biſchoffsverda 371.)

A pschec̄y tola dyrbjesc̄he wón ſam tu boſoſz dožiwic̄, zo bu na joho cyrk̄ej a woſadu najčežſche cyrkwinſke koſtanjo — interdikt — wuprajene. Veſche w lēcze 1415, w čaſu koſtuic̄anskoh ſoucila, zo probſt Petr Boleslav z gnězniuaſkoh archiſkopſta, protouotar bamžowſkoh ſtoła, na koncil pučjowasche. Tu bñchu joho ſlužobníkſi njedaloſko Hodžija wot rubježníkow nadpadnjeni, a wotbuchu wſchē węcy, kotrež bě wón ſebi za doſke a drohe pschebhwanjo w Koſtnicach ſobu wzał. Wón ſo tohodla pola koncila wobeżežowasche, a koncil praji na hodžijsku cyrk̄ej a c̄hlu woſkoſci, na kotrejež zahonach bě tónle njeſtuk ſo ſtał, tón interdikt.

Zhromadnomu prćowaniu miſchonſkoh biſkopa Rudolfa a markhrabje Vjedricha ſo radži, tychle rubježníkow wuſledžic̄. Veſche to węſty Lutold z Notenhoffa ze Schlezyskeje ze ſwojimaj towarzhomaj Hendrichom Dobrīchom a Grasmom Kaminom. Tu ſo wupokaza, zo tele rubježniſtwo njehě ani na biſkopſtej ani na markhrabinſtej zemi wuſwiedžene. Lutold bě zwólniwy, tele rubjene węcy: 16 kop kroſhow, wjele ſlebornych ſudobjow, ſchtyri konje ze ſedlami a gratom, duchownu draſtu a t. r. 27. februara 1416 w Biſkopicach w hospodze połnomocniſkej probſtowomu pschepodac̄. (Cod. dipl. Sax. II. 2. 247.)

Ale tež hodžijski farar Leuther ſo zebra a piſaſche na cyrkwinſku zhromadžiznu w Koſtnicach, zo by ſo tola joho njewinowatej woſadže nje-zaſķenjeny interdikt wotewzał. Wón we ſwojim wuſtojnje zefajentym piſmje dopokazuje, kaſka hańba a ſchkoda ſo z tajſim interdiktom joho woſadnikam načinja, a ſak je to twjerde a njerozomne, „zo ma ſprawny njeſprawnoho dla c̄erpjec̄.“ Duž dha proſchec̄he, zo by hiſčeže junu pschephtane bylo, hac̄ je joho woſada ſchto zawiňla, a je-li nic, zo by interdikt za Hodžij zbehnjeny był a jenož za te města abo wſy woſtał, do kotrejž rubježních ſo podadža a hðjež pschebhwoju. — Po nowym pschephtanju cykleje węcy ſo z Miſchna 1. oktobra 1416 woziewi, zo móža ſo w Hodžiju Bože ſlužby zas džerječ. (Cod. dipl. Sax. II. 2. 436.) Pschetož w čaſu interdikta běchu wſchē ſemſche

zařazane, žadne zvonohy so njezvoniaci, žadne sakramenty so njevudželachu (khibali mrejachym), žadni morvi chrkwinisch so njehrjebachu a t. r.

Hdyž bě so tak joho wosadže jeje cžesč zaš nawróćila, bě kníze Leuther hřichče doho živý. Wot 1418—1434 je husto w radnych zliežbowanach města Zhorjelsca mjenowaný, kotrež swój lětny biskopsski dawt wot 120 kop jomu hako biskopowomu „officialej“, haj „kenclerjej“ pschepodawaſche. Husto sam po te pjeniez do Zhorjelca jězděſche, a potom bu kždy raz wot města z winom a piwom „pocžecžowanym“, w hospodže zaſtarany a w njeměrných časach wot třícew dom pschewodžam. Tež w druhich chrkwinisch naležnoſčach so Zhorjelcjenjo z wjetſcha na kníze Leuthera w Hodži wobrocžachu, tak na psch. jednoho wucžerja a (1423) powjetſchenja swojeje swj. Pětroweje cyrkve dla. Tomu pokazowachu pschipoſlane listy a bulle, a dawahu jomu za joho prouču husto „hudk wina“ ſobu dom.

Zo buchu joho ſwérne ſlužby wot mischonſkich biskopow džakownje pschi-pózname, ſamo ſo rozemi. Tež budýſke tachantſtwo pschimwa joho do ſvojich kapitularow. Zo by ſebi we farje, „kotrež mějeſche ſo ſam tak wjele džakowacž“, trajach wopomniſ ſtajíſ a wulfomu njedostatkej wotpomhaſ, kipi wot bratrow z Haugwiž ze ſwojimi pjeniezami jedyn lěs pola Tuežic, „Debiſkow“ mjenowaný, a jedne burske ſublo we Wjazonic z 11 kroſchemi dawka a wſchelakej robotu a da woboj pschez biskopa Rudolfa hodžijskej farje pschipiſacž (1421). Je to hřichče dženſa cyrkvi pschisluslachac̄ „farſki lěs“. Věſche to zavěſće derje zaſlužena křivalba, hdyž biskop w tutej liſčinje praji, zo tele pschipiſanjo czim radſcho wobkručzi, „czim wjetſche ſu zaſlužby, z kotrejmiž je ſo tónle farař w naſchej a naſchich předowníkow ſlužby wjele lět ze ſpóznamej ſwérnu wuznamjeniaſ a z wjele dželom pocžit“. (Wotpis tuteje liſčiny je w ſatſkim archivje w Hodži.)

Hdyž bě kníze Leuther z Hoynorfa nimale 70 lět doho (1366—1434) ſwoje zaſtojnſtwo w Hodži zaſtaral, je nehdže 100 lět starý wumrjeſ.

Džecži maju ſwojeho jandžela pěſtona*).

Z Hörde piſaju: Wežera padže Jakubec dwělētne džecžo do schyrcyži ſohcji hľuboſeje ſtudnje. Hnydom rěble w hromadu zwjazachu, zlézechu do njeje a — džecžo ležesche njezranjene na desch, kotař bě ſobu z džecžom do ſtudnje padnyla. Haj, je džiwna wěc z džecžimi. Wónbano džecžhe wěſty Gožmann z Friedloſa pola Melſungena rano na ſhno, a hdyž bě ſo w pschi-poldniu jenej dom wróćil, nihdže ſwoju poſtečža lěta ſtaru holčku njenamala.

*) W naſchim lětſchim „Krajanu“ je jandželov pěſtonow na wopacžnu nje-dželu ſtajene. Tola nichčo ſo tomu njedžiwal! Jandželov pěſtonow je pola naſ ſauňdženu njedželu bylo, w Čechach budže juſe a w Romje 2. oktobra. Pschi tajkej wſchelatſeſci može ſo ſpíſarjej protyki, kiz ma ſebi tola tež hřichče na wjele ſtow druhich wěcow myſtieč, z lohla radžicž, zo ſo jomu tajki njeļubožný zmolk ſopſunje.

Red.

Wszé pýtanjo bě podarmo, a hýž rožscherjachu so dživne rycze wo zhubjenju tohole džejcza, mjez druhim tež to, zo su je pôlscy Židža pošradnysli. Na teciž džen wobzamknych tamnišchi wuczer a wschitez schulerjo wo cykej wokołnosci za tym džesczom sledzic a pýtac, a hlejče, woni naúdzechu tu mału holežku w jednym wosnichcze cžiſe ſtrou ſedžo. Dwaj dný a dwé noc y běſhe w sylnych deſchczach pod hołym njebjom pſchebyka. Te wbohe ſurjaſko!

3 Lujzich a Sakskeje.

Z Budyschin. Niedawno dónidže ſo ĺ nam zrudna powjeſcž, zo je P. Konrad Preiß, ſobuſtaſt cistercienskoho rjada, 16. augusta w Dſeku wumrjet. Wón narodži ſo 23. novembra 1809 we Großgrünawje w Czechach, bě doſhe lěta probſt we klóſchtrje Marinhym Dole a wot lěta 1869 probſt w Tjchnowje na Morawje. R. i. p.!

— Džens tydženja hýž zahe zmahowate khorhoje z naſich wěžow a domow cuzym pſchipowjedowachu, zo ſo Budyschin na woſebitu ſwjatočniſcž pſchipotuje. Dwórniſchczo běſhe z pletwami wudebjeue a z kežejatymi kwětkami a druhimi roſlinami wobſadžene. Pſched dwórniſchcjom ſtejachu doſhe ſcžezory, ſotrež běchu hacž horje z pletwami wobwite a do khorhojow ſo konežachu. Podobnje bě tež wſchitko pſched wuſtajeniu pſchipotowane. Prjedy hacž pſchitkad ſeju Maſteſoſcžow krala a kralowny ſo pſchiblizi, běchu ſo pſchi pucžu wot wuſtajenych hacž ĺ dwórniſchcžu zefajeli zaſtupnic wſchelakich rjemeflow a fabrikow. K nim pſchizauknych ſo wuczerjo a ſchulerjo gymnasija, wobieu ſeminarow, realneje, pſchekupſkeje, ratařſkeje, měſtečjanſkeje a tačantskeje ſchule. Wſchitez mějaču ĺ wutrobiu pſchityknjene zelenoběle zwiaſki. Z krótka pſched poſtajenym cžaſom pſchijedže ĺ dwórniſchcžu Joho Maſteſoſcž kral. Wón bě dopołdnja 2. brigadu pěſchikow inspiroval a ſebi nowu kaſernu wobhlaſtał. Joho Maſteſoſcž kral bě pſchewodžany wot prynca Jurja a wjele wojerſkikh wſchitſkich. K na poł dwanaćzim pſchijedže ze železnici ſeje Maſteſoſcž kralowna. Po poſornym poſtrowienju džechu knieſſtwa z dwórniſchcža won, a tu pſchiblizi ſo džowęcziežka złotnika Reichi a poda kralownje rjane wonjeſckę ze ſłowami: „Witajcze, knieni kralowna!” Ma to ſydnieschtaj ſo Maſteſoſcži do woza a jědzeſchtaj pod mócnym wylanjom wſchich zhromadzenych do wuſtajenych. Tam zaſy jej pſchedyda wuſtajenych, ĺ. ſeminarſki wſchitſki wuczer E. Schmidt, z dležſchej ryczu powita. Potom ſebi Maſteſoſcži ze wſchitkej ſměru a ſwojej wulkej ſpojnoſcži wſchē wuſtajene wěcy wobhlaſtaj. We wuſtajenych pytny Joho Maſteſoſcž kral tež ĺ. wobſedžerja knihičiſhcerenje E. Smolerja a pſcheczelniſe ruku poſkicziwſhi z nim poryeža, kaž tež z ĺ. Dr. P. Ducžmanom, kijž zajimawe mikrofotografiſke wěcki wuſtaja. Ma dwórniſchczo běſhe popołdnju tež mjez druhimi naſch hnadm kniez biſkop pſchijet, zo by krala a kralownu najpoſorniſcho poſtrowil. — Za Budyschin pał a cyke

wokrjesne hejtmanstwo wostanie 30. augusta 1879 rjani pomjatny džen; pschetož wón bě, na kotrymž běchtaj kral Albert a kralowna Karola ze swojej luboznej pschezelnivoježu staru Luboscž Lujicjanow wokruežiloj a sebi nowych čeſečowarjow nabyloj; wón bě, na kotrymž běchtaj lubowanej Majestosceji mjez swojimi najswěrničimi poddanami pschebyvalo j a sebi wobhladowaloj džela, kotrež so jenož pod skóncžkom měra najlepje spěchua!

— Kaž druhe serbske katholiske woſady, tak může ſo tež naſcha z někotrymi knježnami wupočazacž, kotrež ſu do miłosćivých ſotrow zaſtupile, zo bychu z luboſeže k Chrystufej wſchelakim pomocy potřebnym ſlužile. Na 13. augusta wotpoždištej mjenujc dwě ſotce, Johanna a Helena Varafec z Hrubjelcic, klóſchtriske ſluby pola ſotrow ſwjatoho křiža w měſeče Egeru w Čechach. W teſle kongregaciſ ſu hžo někotre Serbowki.

Z klóſchtra Marineje Hwězdy. Póndželu, 11. augusta, bě 40 let, zo je probſt klóſchtra Marineje Hwězdy, t. Dr. Jan Chrystostom Eiselt, na duchownohu wuſwježeny byl. K čeſeči tohole dnia podawachu njedželu wječor pensionatne holežata „žive wobraz“, a wutoru bě ſwjatocžna hoſćina, na kotrež ſo wjèle duchownych a swětnych hoſći wobdželi.

Z Chróſcžic. (S. N.) Sredu, 13. augusta, počza ſo pola tudomnoho křeškarja Michala Schustera w přenim ſchoſu ſpody koža, w kotrymž dwě džeſeži ležeschtej, palicž. K wulkemu zbožu jene džeſeo, kotrež hřečeze w prawym času wotucži, plakajo dele pschiběža a praji, zo je ſparna ſtva počna kura. Murjet Jakub Scherč, kotrež njedaločko džeſaſche a wo wóhnju zboni, hnydom do ſpomnjene ſtvy bějeſe a tam, hacž runje ſo z neje zatraſhny kur waleſche, w kotrymž žadyn člowyjeſ wutracž nijemóžeſche, woheň zwuhaſcha. Hdyž ſo woheň njebudžiſche hnydom poduſyl, by ſnadž wulku ſchodusu nacžinik, dokelž bě na kubi jara wjèle drjewa a ſlomy a runje tehdom jara wětſkojeſ wjedro. Duž maja ſuſodža Jakubej Schercej po prawym wulki džak prajicž, zo je wot nich pschez ſwoju křebóloſcz ſtrachne njezbožo wotwobrocžit.

Z Ralbic. Strachna a bojažna noc wot 22. t 23. augustej bě woſebje zrudna a hróžbna za Ralbic a Schunow. Wokoło $\frac{1}{2}11$ hodž. pschicžeje jara ſpěchunje Bože njewjedro a dyri do fararjec bróžnje w Ralbicach, kotrež ſo z nutſka palicž počza. Dokelž běſche z cyhelom kryta, trajeſche dlěžſhi čas, předy hacž pſomjo wuputní, tak ſo tež w Róžencze, we Lazku a Smjerdzacej zwonjenjo z Ralbic předy wuſkyſchachu, dyžli woheň wižachu. Njedžiwaſo na strach, kž z nowych čeſkých hrimanow hrožeſche, běchu ze ſuſodnych wſow bórz na pomoc pschiběželi, tež ſchunovska a róžencžanska ſykava běſchtej pschijelej. Tak ſo z Božeji pomoci radži, zo ſo Boži woheň wobmježowa a nic jeno fararjec druhe twarjenja, ale tež najbóle wobhrožene ſuſodow Bruska a Čjóschi ſdžeržachu. Bróžnja pak a žohnowane žně, kotrež běchu cykle dom, kaž tež ſyno a cykle drjewo buchu do popjela pschewobrocžene; jeno wozy a rólny grat buchu pſomjenjam wutorhjnene. — Mjez tym bližachu ſo nowe

częstke hrimanja a dyri błyßk w Schunowje do domskoho koczmarja Michała Scholtę, wobſchłodži na tſeſche wuheni, zjedźe po wuheniu dele a roztorha jón z blakami, wupraſny z kachlemi do iſtwy a dyri do Scholtoweje mandželskiej, kotrež powuſchi, zlemi a zapali. Wosebije Boże zwarnowanjo běſche bylo, zo bě ſo Scholka, hdyz hido do Ralbic k wóhnju bězeſche, wróćik a khwisku pſched dyrijenjom błyſka ſo ze iſtwy wotſalił. Tak móžeſche ſwojej mandželskej hnydom k pomocz pſchiniež, ju na czerſtwy powětr donijecz a ſo palacu drastu haſuycz. Błyßk dale njebe zapalił, ſchtož jenož zaweſčik pſchi kachlach. Z tym bu nje-wuprajite njezbožo wotwobroczenie, pſchetož traž wjetſcha poſoja Schunowa, hdzež po dwemaj stronomaj kheža pſchi kheži ſteji, by mohla zapuſczena bycž. Je ſylna nadžija, zo ſo tež Scholczina, kiž bě straſchnje wopalena a wobſchłodžena, zaſ wuſtrowi. Złoscze njeſſu ſo jej wjac wróćzale, wona móže zaſ ſedžecz a naſtupicz, a bołoſcze ſu tež popuſczezaſe. Błyßk je ju do kri- hvjeta trjeſčik a po nozy dele jek; prajachu, zo je ſcheroſka czerwjenia ſmuha dele; noha w czrijach je najbóle wopalena byla. Ma tajke Boże zwarnowanjo nje-mózemny niežo druhe czinicz, hacž na kołena panycz a ſo modlicz k tomu, kotoruž błyßk a njeſjedro ſluži a kotrež nas poſkoſta a traſchi, zo by naſ k ſebi ſežahnył. — Krótko na to dyri Boże njeſjedro tež do domskoho Jakuba Knopfa („Pólnoho Knopa“) w Schunowje, kotrež ſo ſpalı. Dokelž ſtatoł ſam na polu ſteji, njebe ſtrach za druhe; tež bróžnja bě Bohu džak zdžeržana. Knopf je jara mało plomjenjam wutorhnyç mohł. S.

Z Kusowca. (S. N.) Tudy ſo pónadželu, 18. augusta, w nocz hrodže a bróžen ſublerja Wawrija wotpalichu a je ſo pſchi tym tež wjele žita ſpaliko.

Z Drežđan. Zberka k čeſnomu darej němſkich katholikow za nowoho kardinala Hergenröthera wobnoſchesche hacž do 10. julija 14,200 mark. Mjez nimi běſche 705 mark, kotrež běſche k. baron Rochus z Rochowa we Sakskej nahromadžił.

— Na dnju do njebies wzaeža ſwj. Marije, 15. augusta, džesche w hrodowskej kapali w Bińicach druha džowka Joho Kralowskeje Wyſokoſcze prynea Jurja, prynceſſyna Marja Józefa, narodžena 31. meje 1867, k preñomu ſwiatomu woprawienju we pſchitomnoſći cykleje kralowſkeje ſwójby.

Ze wſchoho ſwēta.

Němska. Tolste pſcheczelſtwo mjez němſkim a russim khežorſtwom je ſo torhač poczało. Rusſe nowiny jara ſwarja na Bißmarka, prajich, zo tón njeje w naſtupanju rusko-turkowskeje wójny ſwoje ſłowo džeržał. Ma ſo mjeniujc za to, zo je ruſki khežor Bißmarkej ſlubił, zo chce ſo za čas pruſko-austriaſkeje a němſko-francózſkeje wójny z měrom zadžeržecz, je-li zo chce Bißmark tež na ruſkej stronje ſtacž, hdyz Ruſowſka ſnadž z Turkowskej wójni powjedże. Ruſki

khějor dopjelni swoje slubjenjo. Wón smějschi hubu pschihladowaſche, kaf Pruska 1866 Awstriju zbi. Wón tež so njehórschesche, zo so 1870 Němcy na Francózow walichu, wſchak poslednimi wot krymiskeje wójny sem njepſchejeſche. Němſki kancler pak swoje slubjenjo njedopjelni; pschetož wón na barlinskim kongreſsu do toho zwoli, zo je so Bolhařska do dweju dželov dželiša, kotaž mějſche tola po postajenju ruskoho khějora w jenej cyloſezi wobſtac̄. A cžohoda je Bismark tak cžinil? Wón 1875 ze strachom pôzna, zo je so poražena Francózsa zas zhrabała a duž chyſche so na nju walicz, prjedy hac̄ bu swoje wójniſke pschihotowanjo dokončiša. Tola z Petersburga zahrima: „Rjehnuj ſo!“ To Bismark Rúſowſkej njewoda a njezaby. A duž jej, hdyž wona z měrom ſwj. ſchęzepanskim europejsku Turkowſku pohrjebac̄ chyſche, tež inočne zahrima: „Rjehnuj ſo!“ Něk němſke a rufſke nowiny na ſo ſylnje ſwarja, a někotři měnja, zo traž khěſte rucze mijez nimaj wójna wudýri. Tak z kňawatkom drje to njepónđe, ale něſchtō ſo pschecy tola pschihotuje. To je tež z toho widžec̄, zo rufski wulkoſtniaz naſlědnik (kronpryne) kralowſkej dworaj w Schwejdowskej a Dánskej wopytuje a chce jej za Rúſowſku dobyc̄. A Bismark ſo po mōžnoſc̄i z Awstriju pschecželi, kotrūž je prjedy husto zjebał. Italska by drje na rufſkej stronje ſtała, dokelž by radu něſchtō wot Awstrije ſchlapnyka. A Francózg herak hijo na to ſakaju, zo bychu Němcy z někim wójnu zapocželi, potom bychu ſo wěſeži njepſchecželam Němcow pschibvali. A zo by to jara ſtraſchna wěc byla, to Bismark ſam naſlěpje wě, a budže tohodla Němku psched wójnu z Rúſami wobarnowac̄ wjedžec̄. Duž je wón danio jednoho ruskoho wulkoſtniſa (prynca) w Barlinje jara rjenje witac̄ dał, a generała pólnoho marſchalla z Manteuffela do Warschawy k ruskemu carjej poſkala. Manteuffel je pola pruſkoho, kaž tež ruskoho dwora persona gratissima — rad widžana woſoba. Tež němſki a rufski khějor běſtaj wóndy we Alexandrowje ſo w hromadu zefchloj. Zo ſendželska ze wſchej mocu ſchězuwa, tomu ſo džiwac̄ njetrjebamy, dokelž ani Němcow ani Rúſow znjesc̄ njemóže.

— Pruski protestantis muſ ſam wuznaje, zo je pschez mejſke zakonje, kotrež večchu woſeby na katholickich wotměrjene, cžejc̄ cžerpjel. Barlinske evangelske woſady mějachu loni 28,809 narodženjow; z nich njebu kſchicžených 11,791 džecži. 6246 tychle njekſchecžených zemrjechu hako nowotni pohani, a 5547 zwostachu žive. Najhórie je w pschedměſchecžanskich woſadach, hdyž kózde džewjate džecžo njekſchecžene woſtanje. Evangeliskich wěrowanjow bě w Barlinje 8943, z fotrydž 5800 za cyrkwiſkim zwěrowanjom nježadaču. Jenož 35 % mandželſtrow je ſo tež cyrkwiſch wěrowač dało, w pschedměſchecžach pak spada licžba na 25 %. Wot zemrjetých je jenož po kojca cyrkwiſch hrjebana byla.

Awſtria. Khějor je stare ministerſtwo rožpuſchcžík a nowe ministerſtwo powołał. Z tym je tež Awſtria ſchłódnomu liberalismu Boženje prajiſa a ſcžeglu k zjednanju ze ſwojimi ludami a, da-li Boh, tež z cyrkwiſu naſtpila.

Předstýda novoho ministerstwa je hrabja Taaffe, narodženy 1833, wot mlo-
dostce khežorowý pſcheczel. Minister prawa je Stremauer, krajneje wobory
Horst, wobaj hžo z puſchcenohu ministerstwa znataj. Dr. Biemialkowskij
je narodny minister za Polakow; pſched 30 létami bu wón krajneje pſcherady
dla t smjerczí wotsudžený, ale wobhnadžený. Minister ratařstwa je hrabja
Julius Falkenhayn, dobrý katholik. Další nowy minister je Dr. Pražák,
wiedziczer Čechow na Morawje. Wschitke cžeske nowiny jeho pomjenovanju
ze zjawnéj wjesołosczu a dowěru witachu. Zbytne města budža poždžischo wob-
ſadžene. Džela, kotrež na nowe ministerstwo czakaju, su wulke a ežežke,
nadžimy so, zo budže jim zrosczené! — Dale je khežor tež swojoho kancelerja,
hrabju Andraſhija, ze ſlužby puſcheczel. To je za awstrijskich Šlowjanow
spodobna powjescz, pſchetož wón halo rodženy Madzar hacž do ſurowoscze
Šlowjanow hidžesche, hacžrunje tež Němcow njeſubowasche. Joho nastupnik
budže po wſhem zdacu baron Haumerle. — 28. augusta wjecžor pobu khežor
w Prahy a bu wot wobydlerstwa z wulkej wjesołosczu a zahorjenjenosczu
powitaný.

Italska. Kaž so powjeda, dôsta ſvjatý Wótc wot ruffského carja
ſamoručzny list, we kotrejž wón swoju zwolniwoſcę wozjewjuje, z katholſkej
cyrkvi w Ruffskej a Pólskej mér ſčziniež. Tež turkowſki ſultani je wſhem
požadavkam ſvoj. Wótc wuhovil a po namiecze patriarchi Hassuna cyrkwiných
hōdnostarjow za armeniſku cyrkvi, po liežbje 16, potwjerđil, a wupraji ſvj.
Wótczej z woſebithym listom pſcheczo, zo by pſcheczelſtvo z nicžim wjac ſkažene
njebylo a katholſka cyrkvi w jeho krajach dospołneje swobody wužiwacž mohla.

Francózská. Schulfke zakon je napſcheczo katholikam ſu wotſtorčeni.
Pſchecziwnik Gambetta, senator Julius Simon, něhdyn minister, wuſtupi we
mjenje ſwobodnoſcę napſcheczo tutym zakonjam, hacžrunje je ſam njevěriw
człowiek. Tefame běchu hžo wot zapoſlancow druhéje komory pſchivzate a pſchiv-
dzechu na wubjerk přenjeje komory (ſenata). Tón zacžiñh najprjedy artikel,
kotrež jezuitam wucžicž zakazuje, a potom cykly zakon. Na to buſchtej wobě ko-
morje zamknjenej hacž do poždňjoho nazymja. Kaž je protestantska wjetſchina
jendželskeje přenjeje komory we ſchulfkých praschenjach zmyſlena, njechamý naſchim
czitarjam zamjelczecž. Tam bě něchtó pokhwalik, zo cheedža we Francózské ſchulu
cyrkvi z rukow wzacž. Tu pak minister lord Cairns na to wotmołwi: „Ja
měnuj, zo ſu powjescze z Francózskéje cžesczenohu ryežnika trochu zamoliše.
Jomu je ſo, kaž ſo zda, powjedalo (ſměch), zo ſtej tam zakonjedawacej zho-
madžiznje w mjenje ſwobodnoſcę (ſměch) krajej te prawo pſchicpělej, zo móže
na město nanow ſtupicž a džecžom po pſchemenjawnym spodobanju zakonjedawarja
rozwučenjo dawacž w ſtaſiwnach, w pocžinkach, w zasadach politiki, haj tež we
wěcach, kotrež ſo wulkich nabozinſkich praschenjow dótkaſu. My nimamy ſo do
toho měſhcz, ſhoto naſchi pſcheczelovo (ſměch) domach cžinja, kaž dolho pod tym
naſche intereffy nječežerpja (huſcžiſchi ſměch). Nejeh ſej woni po ſwojim dobrozdacžu

swójbu, wocžehnjenjo, hospodařstwo a policajstwo zarjaduja, to je jich starošej, ale pola Žendželcjanow je a wostanje swjata wěc: dom, prawo nanow a macžerow, tamna swobodność, kotaž je wažnišča hacz žana druhá: swobodność swójby. Věda tomu, kiz čeyl za njej z ruku sahnycz! . . . Čeſny ryczník derje wě, zo my pola nas wo ministru zjawnoho wucženstwa z joho wulkej radu, z joho professorami a pscheczelemi nicžo njewěmý. Wón njech so z tym spokojí." Tak jedyn swobodny muž ryczesche k nazhonjenym kniezam přenijeje komory, a woni, kiz so mało hdź we žiwienju zaſmijea, mějachu směchi z francózskimi kulturnymi wojowarjemi.

— Z hdzy napšeczo duchownym je kniežerstwo biskopam jich mzdu jara pschitročilo. Ze wšchěch městow slyščišč husto wo wusměščkach a hanjenjach, kotrež su so duchownym wot hrubych njewěriwych njebolakow stale. Schpatne nowiny jich k tomu naſchczuwaju.

— Ke kóncej tola hiſčeje něſhto tróſhniwe. Nunje so we Romje wo z bōžnych pражenju 46 katholickich missionarow jedna, kotsiž běchu z wulkoho domu „zwonkownych missionow“ (missions étrangères) wupóſlani a su we cuzych krajach, woſebje we Chinje, marträſkeje ſmiercze wumrjeli. Mjez nimi su 4 biskopja, 9 europejskich duchownych, 19 duchownych ze samych missionſkich krajow, 1 měſčjanosta, 1 wojak, 1 lekar, wjac katechetow, 1 wudowa a t. d.

— Njeje to wulkona wěc, zo ma naſcha swjata katholicka cyrké tež we naſchich časach hiſčeje wěriwych, kotsiž ze swojej krewju wěrnosć swjateje wěry wobſwědcza!

Schpaniſka. Schpaniſſki kral Alfonſ chce so zaſo woženicz a to z awſtriskej pryncessynu Khrystinu, kotaž je so toho dla ze swojej macžerju do města Arkachona, na francózko-schpaniſkich mjezach ležacoho, podala, zo by so tam z kralom Alfonſom widzila. To je so stało, pschetož Alfonſ je tam tež pschijek a staj so jedyn tomu druhomu lubiło. W novembri budže jejú kwas.

Rusowska. Z Tiraspola w chersonskej guberniji piſche so russim nowinam wo tutej zavěſcze porědkej holcnej zmuzikosczi: Psihi kapanju hrabny woda jednoho wojaka a woni so tepjesche. Zoho towarſchowje a družy wo kołostejach njewěrjachu ſebi tepjacому pomhačz, tež woni bychu zavěſcze zahyli. Po pucžu džesche pak pschipadnje mloda holca a lědma wo thmle njezbožu zaſlýšča, hntdom ſtoči do wody, podnuri ſo ſchtyrikroč a wucžahym z rěki wojaka, kotohož hizo za zhubjenoho mějachu. Wojak bu zaſ k živienju wubudženy, a wo zmuzilej holc piſaſche guvernjer carzej.

— Ruski car wotdžeržuje woſklo Warschawę wulke manövry z něhdje 40,000 mužemi. Po pucžowanju do Warschawę je pschede wšchem winu zavdało joho wotuſlenjo, Polakow doſpołnje z russim kniežerstwom wujednacž. Powſchitkomna amnestija by na to ſežhovała.

Turkowska. Po dolkim zapjerenju je ſkonečnje turkowſki ſultan do toho zwolił, zo by ſo po poſtajenju barlinskoho kongreſſa tež grichifomu kralej

kruch dotalnoho turkowskoho kraja dał. Z najmniejsza je tak węste, zo je nějaká deputacija k tomu postajena. — Turkowske kniežerstwo je dale bóle khudšche, tak zo swojich nižších krajnich zastojnikow ani zaplaćicj nijemože. Duż so wónano zastojnicz wojerjskoho ministerstwa spiecziču a nieżo wjach nijedzelaču. To pomħasche, woni zdú doftachu, ale jenož hacž — do haprleje.

Afīja. W zadnej Indiji w Birmie je straschnie pschieszhanjo kscheszjanow naſtało. Křjewje laczny młody sultan dawa wschédnje kscheszjanow zabijecz. Tamniſchi missionarjo podachu wo tym rozprawu do Roma, a bamž je to tež europejskim mócnoscjam wozjewit, kotsiž swoje rozhódne zakroczenjo pschislubichu. Proſchym Boha, zo by dny tohole straschnoho křjewjepſchelęza naſkich kscheszjanſkich bratrow a sotrow pschiróciž.

Amerika. We Havannje, hlownym měscze ſchpaniskeje kupy Kuby, je žołta zhymnica wudyrka. W juliju wumrje na tule khorosz 537 woſobow, a we preñim tydzenju augusta pschipadże 137 ludzi žołtomu morej.

Wſchelcizm.

„Žana žona nijemože do njebies pschinicž“, prajesche něhdyn žortniwych čłowjek. Wſchitko so džiwasche, tak wón na taiku myſliczku pschinidže. Wón pak wotmołwi: „Nó, to je cžiscze węste“, wza ſebi bibliju, wotewri ſwj. Žana a cžitaſche we potaj. wozjewjenjach na 8. stale: „Běſche ſwjata cžiſchina we njebiesach wokoło poł hodziny“, a pschispomni potom: „tak doſho žana žona, žana holca z měrom njerostanje.“ N.

Zedyn, kiž na ſwoj klobuk čaka a potom měcu namaka. Běſche něhdyn pschistojny čłowjek, kotrež, zo by ludzi ſpóznał, tam a ſem do korežmow khodžesche a pschi tym něchtio ſchklencow piwa wupi. Junu cjas pschinidže, zo by wotefchol, ale nadobo pytnje k ſwojomu njezbožu, zo ſu jomu klobuk pschemenili. Tu jo Boża rada droha. Schto cžinicž? ſebje ſamoho praschesche, cuzy klobuk tola wzacž nijemózesch, hewak ſnadž tebi hospodu wobſtaraja. Schtuduje a ſchtuduje a myſli ſkončenje: a schto dale, njech tež žona trochu ſvari, wostanjeſch, doniž wſchitey njerosteniu, něchtio tebi tola wostanje, zo by ſwoju hlou pschikrył. Hoſežo ſu ſo wſchity myſli, něko ſo tež naſch sprawny čłowjek zbehny a dohlada ſo, zo je, mjez tym hacž běſche čzakal, z joho klobuka joho ſamna měca naſtała. Bě mjenujcy zabyl, zo njebe w klobuku, ale w měcy ſej wuſchol. N.

Węste je węste. Woſobny kniez wopraſcha ſo jumu, hdvž běſche runje prawje wjeſolych, ſwojoho ſlužobnika: „Nó, Žano, ſchto měniſch, hdvž by cžertej ſo wuzdało po jenožo z naju pschinicž, kotreho drje by ſebi wuzwoliſ?“ „Koždy raz mje, luby knieže.“ „Alle cžohodla runje tebje, hľuph khadla?“ wopraſcha ſo tamny. „Tohoda, zo ja mož jomu hiſčeze cžeknycz, a Was ma wón hižo tak wěſtoho“, porazý knieza ſlužobník. N.

Naležnoće našeho towarzstwa.

Sobustawy na lěto 1879: ff. 259. Miklawich Žur-Kolla z Něbjelčic; 260. Madlena Vělkowa ze Serbskich Pazlic; 261. a 262. z Nowoslic: Miklawich Lebzha, Jakub Pjetčak; 263. Hana Henczec w Egeru; 264. Maria Henczec ze Schunowa; 265. Hanža Körjenkec z Ralbic; 266. Handrij Schotta z Malsec; 267. Miklawich Jawork, gymnasiast w Čerupce.

Doplacíla na lěto 1878: 550. f. Madlena Vělkowa ze Serbskich Pazlic.

Dobrovolný dar: ze Schunowa 40 p.

Cjesczeni sobustawy našeho towarzstwa, kiz swój pschinosčk na lěto 1878 (abo tež na předawšche lěta) hiščeje njezložichu, chyli jón skerje a lepje we swojej expediciji wotedadz.

Darh a daň za chrkej w Baczonju.

Nawdath kapital a dotal nahromadžena daň wuczniweshtaj 39,545 mark 62 p.

K cječeji Božej a k spomoženju dušichow su dale woprowali: ff. z Konjec 3 mark; z Ralbic ex voto 5 mark; M. P. 3 mark.

Hromadže: 39,556 mark 62 p.

Dar za chrkej w Žitawje.

K. M. P. 3 mark.

Dar za chrkwięzku w Hajnicach.

K. präses J. Luečaniki w Prahy 10 mark.

Hromadže: 1371 mark 11 p.

Džak.

Dokelž je so lěto minylo, hacž mje Bóh lubi Knjez z wóhnjom ežezech doma pytaſche, doroslam sebi z tuthym wschitkim mojim dobrocjerjam wutrobný džak prajicž. Woſebje pak sym pochnuth na někotrych z blizka a z daloka spomnicž, kotsiž su njeledžujuč na wotradženja mi njeopštejacych Boha dla závesče wjele na mni činili. Haj hdjez je nuza najwjetscha, tam je Boža pomoc najblížscha. Njebejški Wótc pak zwarnui wschitlích, kiz su mi dobre činili, psched tajkim abo podobnym njezbožom a mytuj jim po tuthym časnym běženju z wěčným žiwjenjom!

w Dobroſčicach, 8. augusta 1879.

Mihael Pjetčak,
klamar.

Wschitkim, kotsiž su pschi Božim woheńju w Ralbicach na farje a pola ſisodow — woſebje Bruskec a Čžoſkec — dželacž a wjetſche njezbožo wotwobrocziez pomhali, pschede wschém ſykawomaj z Róžanta a Schunowa wupraja ſo tudy wutrobný džak a „Baplačz Bóh tón Knjez!“

Na swjatoho Mateja, njedželu, 21. septembra, pónđe z Budyschin a po dopoldniſčich ſemſčach

procession do Filipsdorfa.

Cjischej Smolerječ knihicjicjezenie w maczicjnym domje w Budyschinje.

Katholicki pohledy

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.



Placi lětnje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towarzſwa SS. Cyrilla a Methoda w Brudyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Číslo 18.

20. septembra 1879.

Lětník 17.

Katholicka církve a kředži.

Ježus Kristus, boží założer církve, kříž swoje zjawné vuczerstwo z tymile ſłowami zapocząt: „Bóbzni ſu kředži“, kříž mijez džiwym, kotrež joho boží ſte poſlanjo dopokazaju, tež tónle ſtati, zo ſo kředžym ſviate ſezenjo předuje, kříž zjawnje wupraji, ſchtož kředžym ſo ſczini, zo chce wobhlaďowacž, hako by to jomu ſamomu ſo ſtało, Ježus je ſtaroſej za ſwojich „najmijenſiſtich bratrow“ církvi hako drohe wotkaſanjo zavostajſt. A církve je kředžym — cžiſcze po wotpohlađanju ſwojoho założerja — wěſte cžestne mięsto pſchipoſkaſala. Rozwuczace je w tym naſtupanju hžo jednore ſestajenjo poczecžowachych wuražow, kotrež ſwjeczi a církwinscy ſpiſowarjo kředžym dawaja. Woni ſich mienujia „bohatſtvo církve“, „podpjero romiſtvoho biskopa“, „kředžym kňiezow“, „kňiezowych bratrow“, „Bože wérne temple a woblicža“, „ſtawu Křystuſowe“, „nozy Křystuſowej, z kotrymajž tón kňiez ſ nam pſchilhadža.“ Jim kředži tak wysoko ſteja, zo bohatý ſ nim horje hlaďadž dyrbí, woni ſu pſchepoſkaſani, zo ſwét njemóže bjez kředžych wobſtacž, zo ſu bohacži kředžych dla ſtworjeni, zo kředžym njebeſte kraleſtvo ſluſha, a zo bohacži je ſebi z miloſćju kupicž dyrbja. Z tohoſe ducha kředžych cžecžowacž naſta církwinske wotkaſanjo, zo by, hdyž bě na jedyn kraj interdikt wuprajeny a tohodla tež wotemrjethm křeſtežanski pohrjeb zaſkaſany, wón tola proſcherjam kaž měſčnikam a putnikam pſchizwoleny byl. Woni buchu poważowani za Bohu poſwyczeńych, kředoba pſchida jim we woſzomaj církve wěſtu ſwjecžiznu! A hdyž Rom kředžym wotpočžinka popſcha pódla najcžecžowniſtich ſwjatnicow, hdyž cželo proſcherja, nižkoho, zacpětoho a zaſtorcženoſho runje do bližkoſcze najhorodſtne-

ſkich cyrkwiow, do kłodka bazilikow ſi. japoſchtołow Pētra a Pawoła (Campo Santo) hrjebaſhe, dha chyſche tež hiſcheje w ſmierci tych cęſeſzowac̄, kótryhō Bóh sam cęſeſzuje.

Tola cyrkej njeje ženje měniła, zo ſamotnje ze zwonkownymi cęſeſzem i wolu a wotpoſladanjo swojoho bójſkoho założerja dopielni, wona mějeſche we wſchēch čzach tež za ſwoju winowatoſc̄, nuzu kłudych po móžnoſci woloſec̄. Žej je „kłudoſho ruka Boža poſkładnica”, a ſchtóž bě cyrkwiſkoho ducha do ſo pſchiwzaſ, powažowaſche to za wulku cęſeſz, zo ſmě Bohu za joho kłudych na daní počeſzowac̄. To mjez druhim hac̄ na najrieniſcho dopokazaju wuſtarwi johanniterſkoho hoſpitala we Jeruzalemie z lěta 1181: „Kłudzi a khorí maju ſamón běły kłeb dōſtawac̄, a rycerjo johanniterſkoho rjada dyrbja ſo z czornym kłebom ſpoſojeſz.“ A fakt to naš hnuje ſkyſho, zo bu w kłoschtrje na ſwatej hańzinej horje poſla Zwolle ſpisat „kroczenja za Khrystufom“, Domaſch kempenski, runje tohoſla za prokuratora wuzwoleñy, dokelž mějeſche miloſeſzemu wutrobu!

We wſchēch čzach je ſo ſwetne a kłoschtrſke duchowniſtwzo ze wſchej ſwěru za kłudych ſtaralo. Tak, zo byh jedyn pſchiſklaſ z minijenoſho čzasa prajiš, bě přjedawſhi kłoschtr Heisterbach (nad Rheinom) we kłodnym lěce 1197 nuzu-čerpjachy wobydlerjow z wulkej woporniwoſc̄u podpjerak a druhdy za jedyn džení na 1400 kłudych naſyčowaſ. Tu hodža ſo katholſke kłoschtr a fabriki, tele kłoschtr nowotneje induſtriije, mjez ſobu pſchirunac̄. Katholſke kłoschtr ſo w čzach nuzy za týchach woteczinjeja, fabriki paſ ſo zaczinjeja a pſchepo-ſadža ſwojich wobydlerjow kłodej a wſchomu hubjeniſtwu. Dopomíče ſo jenož, fakt husto ſu w poſledních lětach dželo zaſtaſeli. Tež ſwoje pſcheczelſtwzo z wjerchami a bohatymi naſyčowac̄u minicha k lepschomu kłudych. Z bohatym miužom ſo poznac̄, jedyn praji, je talent, kótrohož dla budžes̄ ſo něhdy za-molwac̄ dyrbjeſz, ujeſyſli tele znajomiſtwko k tomu wužil, zo by bohatoho k miužem daram pohnuwaſ.

Dženjiniſchi džení chcedža ſkutkowanjo katholſkeje luboſeſze z tym zamje-ſowac̄, zo jej ſredki k darmiwoſci bjeru, jeje miloſeſzitve zjednoczeniſtwu nje-mózne čzinja a tu pſchez to naſtatu džeru ze ſwetnej ſchczedroſc̄u wupjelnic̄ pytaju. Podarime paſ to prócowanjo! Šwet budže za krótko ſwoju njemoc pſchipóznaſz a wuznaſz dyrbjeſz, luboſeſz paſ z klinia katholſkeje cyrkwiwe budže ſo pſchec̄ z nowa we pſchec̄ rjeňſkých twórbach poſkazowac̄, pſchetož jeje nje-wuſaknith kuzoł puzoli z „wěčnych horow“. Hdyž pruſki kral Vjedrich Wylem IV. ſo ſwojoho židowſkoho lěkarja wopraſcha, ežohodla wothſladanjo khorých, wot diakonisow wodzene, tak mało ſo ſchlachc̄i, mjez tym zo tola wuſtarwy, wot miloſeſzivých ſotrow zaſtarane, tak rjenje kęſeſz, wotmoſwi tónle žid: „Knežeſz kralo, tajkim wuſtarwam jenož tam howi, hdyž ſo rozaře ſpěwaja.“

3 Lujich a Sakskeje.

Z Budyschina. (S. N.) Schtož wulki serbski spěwanski swjedženj nastupa, kiz změje so tudy 1. oktobra wotdžeržecž, dha su k tomu hžom wšchě nuzne pščihoty sežinjene. Wón budže wobstejecž z koncerta, w kotrymž budže něhdž 70 spěwarókow a 80 spěvarjow spěvacž, ze swjedženíſkeje hoſčinu a z bala. Spěvacž budže so „nalečzo“ wot Sejlerja, z hudžbu wot Kocora. Schtož spěvanjo same nastupa, dha móže ſebi kóždy myſſlicž, zo so derje radži, hdžy prajimy, zo je k. wýſchſchi ſeminarſki wucžer Fiedleř ſpěvanske wuwučenjo na ſo waž. Kaž ſmy ſkyscheli, budža tež někotre měſchčánske knježny a mlodži knježa na balu ſerbſku reju rejwacž, kaž je ju rejvanska wucžerka knjeni Schellenbergowa pščipravila.

— Schtož nowowólbh do druheje komory nastupa, dha je za tón wólbny wokrjes, do kotrohož města Budyschin, Kamjenc a t. d. ſkyscheja, wobſedžer ſchkleicžerje w Pišanym Dole, k. Hildebrand, za zapoſlance wuzwolenh a to wofebje toho dla, dokelž so k konſervativnej stronje džerži.

— Wot 3. hacž do 13. ſeptembra wotdžeržowachu ſo we woſolnoſczi klóſchtra Marineje Hwězdy manövry. Pónidželu, 8. ſeptembra, wjecžor pščijedžechtaj jich dla tež kral Albert a prync Jurij do Kamjencu. Město bě rjenje wupyschene. Kral Albert wotstupi pola k. hamtskoho hejtmana Schäffera a prync Jurij bě ſebi w hoſčeniu „k ztotomu jelenjej“ wobydlenjo najal. Měſchčenjo wuhotowachu kralej rjany faktowy cžah a ſpěvarjo Tomu k ežefczi ſpěvachu. Maſajtra rano podachu ſo kral Albert, prync Jurij a prynceſyna Jurjowa, kotraž bě z Drežđan pščijekla, k wojerſkim manövram a to najprjedy do Rjebjelcžic, hdžez jich zwonjenjo zwonow a ſerbſke poſtrawjenja witachu. Kralej ſo ſchulſke holečki, kotrež běchu hako družki zwoblesane, jara ſpodbachu. K manövram bě ſo wjese ludži ze wšchěch ſtronow zhromadžilo a prynceſyna Jurjowa běſche ſo mjez tym do klóſchtra Marineje Hwězdy podala, hdžez ju tež luboznje witachu. Popołdnju wokoło tjoch ſo wýſoch knježa zaš do Kamjencu wróćíchu a na wobjed, kiz je po waſchnju wobibnych ludži na wjecžor, běſche kral Albert tež někotrych krajnych a měſchčánskich zaſtojnifikow pſčeproſhl.

Z Khróſcžic. Džen po ſwj. Marije naroda, 9. ſeptembra, běſche tež za Khróſcžich wažných a njezapomnith. Zoho Maſteſtoſcz, naſch najhnadniſchi kral Albert, kaž tež Feju kralovſtej Wysokoſcži prync Jurij a prynceſyna Jurjowa zwjefelichu naſchu wjes z njenadžithm wopytom. Maſwyschſchi knježa běchu rano wot Kamjencu do Rjebjelcžic pščijewſchi a tudy wot dužownych a ſchule powitani ſo na konje ſhyli, zo bychu manövram pſchitomni byli, kotrež ſo wot Rjebjelcžanskich polow hacž do Khróſcžic ſežehowachu. Wokoło Khróſcžic dokonja ſo hlowne wojowanjo, kotrež bu krótko pſched poſdnjom ſkóncžene. Mjez tym bě kralowſki „ſnědanski wóz“ do Khróſcžic pščijel a bu na zahrodu Adama Wingerera dorjezeny, hdžez bu blido za kralowſkich hoſči

a druhe za wojskich wysokich pschikryte. Z Joho Majestoscju kralom a z pryncem Jurjom a pryncessynu Jurjowej bēchu za kralowskim blidom tež hiszce minister wojnskich naležnosćow z Fabrice, general z Haugen a wotrjeſny hejtman z Beust. Poſnedawſchi wotjedze Joho Majestosz do Kamjenca, prync Jurij pač a joho nadobna mandzelska do kloschtra Marineje Hwézdy. — Khrósczich pač a wosebje wobſedzeř zahrody, w kotrejž so nasche najwyskicheſne knieſtwa w tajſej luboznej jednorosiegi a pscheczelnoſezi pokazachu, tamnoho žadnogo dnia zawiſeře njezabudu.

Sk.

Z Kanec. Nimalo ē wérje njepodobne so nam zeſda, hdvž so 10. ſep-tembra pola nas nowinka roſzcerjeſte, zo budže pſchipolnju naſch lubowanym kral Albert w Kanecach swoje pólne ſnedanjo džerječ. Pſchipolnju bē mróczno a deſhczit pſchekapowasche, duž zefatajachu blida na huno kublerja ē. Brankacžka. Zawěſeře ſázdy, kiz wo tym zhoni, tam khwatasche, zo by krala Alberta a prynca Jurja wohlađal a ſeju najpokorniſcho poſtrowil. Joho Majestosz kral pſchijech a pryncem Jurjom wokoło jedneje, a zwosta tu něhdze hacž do dweju. Potom wotjedze z wozom do Kamjenca, zo by so do Drežđan wróczili. Tónle džen wostanie nam Kaneczanſkim njezapomnity.

M. W.

Z Kulowa. We naſher wosadze mamy netk dweju ſerbſkeju wucze-rijow, ē. Jana Rósmija we némčanskej ſchuli a ē. Jakuba Hejdaua we měſciczanſkej ſchuli w Kulowje. My so kruče nadzíjamy, zo budžetaj wobaj młodaj knieſej swoju ſerbſku narodnoſcz z ejeſczu zaſtaſač a hajecz, kaž tež ſebi dowěrjene ſchulſke džeczi we wſchém dobrym, wosobnje we ſvjatej wérje, we kſcheczanſkim duchu woczahnyč. Bohu ē ejeſczi a starschim ē wjeſeliu. Hewak ſwětne wědomoſcze žanoho prawoho wužitka njeſchinjefu. — Zloſtnikaj, kiz ſtaj na 17. augusta (njedželu) wječor w jednaczhich hodžinach wohen we brózni kublerja Jakuba Wawrija (Rjekuſche) w Kulowcu założiloi, ſtaj wuſlédzenaj: běſhtaj dwaj 13létnej ſchulſkej hólcaj, Čzech a Lejnik z Tor-nowa, 4 hodžiny wot naſ daloko, kiz ſtaj na proſchenjo do Kulowa pſchiběžaſtoj. Doma so rozryęzujo rudzeſchtaj, zo je so jeno jena brózna z na-dobnymi žněmi wotpaſila. Schto ma ſwět wot tajſich lózych njeporadzenych džeczi hiſhce woczaſowac! — W naſher kulowskej wosadze wobenidze so ſwie-đen ſeſtneho wopominječza ſwiećenja cyrkwiabo fermuſcha přenju njeđelu oktobra, ſwiedżeř ſwj. rózarija pač druhu njedželu. Pſchey chyly thdžen wot přenjeje hacž do druheje njedžele (wot 5. hacž do 12. oktobra) dobuđu bratsja a ſotry arcebratſta ſwj. rózarija, kiz ē ſwj. ſpowjedzi du a we kulowskej cyrkwi ſwj. woprawieujo dōſtanu, pódla tež wotpuſkne paczereje ſpewaju, do ſpołny wotpuſk. Wſchitk bratsja a wſchitke ſotry, kiz ſu do arcebratſta ſwj. rózarija zapisani abo kiz chcedža ſo zapisac̄ dacž, pſcheproſcha ſo ē tutym ſwiedženjam. Tež budža přenju a druhu njedželu po předo-wanju pſchi ſwj. Marinym woltarju paczereki z wotpuſkami a brune ſka-puliry ſvjeczene.

S.

Z Drežjan. Džens thdženja wjecžor je po wjacnjedželnej khorosči a jath wot Božje rucžki ze sweta so minyl k. Gustav Reinhard, direktor wustawa za slepých, hačle 57 lét starý. Pod nim běžhe tónle wustaw hač na najrjenišcho rozkečél a služesche nimale wschém podobným wustawam w Europje za pschiklăd. Wón běžhe swojim slepym z prawym nanom, kij woſebje tež wo to so starasche, zo bych u ſo woni, z wustawa puſčezeni, samostatnje zeživiež móhli. Čeſčej joho wopomnječju!

Z chloho swęta.

Němska. Kaj běžmy w posledním číſle naſpomnili, tak je ſo ſtało: němſki khězor pſchijedže 3. ſeptembra do městacžka Alexandrowa (w rufſej Pöllſkej), hdež rufki khězor na tamnym dwórnischčžu na njoho čakalſche a joho lubozuje witacše. Schto ſtaj mjez ſobu ryžaloj abo wuradžowalj, to njeje znate. Zo je tónle zjězd wobeju khězorow němſke a rufke kniežerſtwo změrowaſ, to ſo njezda, pſchetož němſke a rufke nowiny hiſcheče pſchecy z jenajkej hórkoscžu na ſo ſwarja. — Na druhí džen, 4. ſeptembra, ſo němſki khězor z rufkimi rožžohnowa a ſo do Pruskeje wróci, zo by na manovrach, kotrež ſo we wokolnoſci města Kralowca (Königsberga) wotbžerža, džel braſ. — W Elbingu prajesche khězor duchownym, kij joho na dwórnischčžu witachu: „Pſchichodnoſež ſluſčha cyrkwi a kſchecčanſkej ſchuli.“ — W Pelplinje chvysche ſchědžiwy biskop z Marwic̄h ze swojim tachantſtwom khězora powitacž, ale kralowſki cžah nimo jědžesche, dokelž njemějſche poručené zaſtačž. Mazajtra doſta z Kralowca pſcheproſchenio, zo by ſo na kralowſkim wobjedže wobdzeliſ. Depeschne ſłowa ſu tele: „Teju Majestocži khězor a khězorka býſchtaj jara ſo zwieseliſloj, hdyn by hnadny kniež biskop jutſe popoſdnju w pječiſch ſobu k wobjedu pſchijel. Dwórný marſhall Perponcher.“ Kniež biskop, džiwajø na ſwoju wysoku starobu (wón je hiſcheče dwě lěcže starschi dyžli khězor) a na wobčežne puczowanjo, je ſo tomule čeſtnomu pſcheproſchenju zapowjeſcz dyrbjal. Tónle biskop móže ſo z woſebithym pſcheczelſtwwom pruſkoho krała khwalicž (wonaj ſebi dowěrnymi „ty“ rěkataj) a je w ſwojich mlodych lětach napſchecžo Napoleonej I. woſowaſ.

— W Achnje, w tutym staroſławnym měſcze, běžhe ſo w zańdženym thdženju wjeli katholſkých muži a žonow z daloka a ſcheroſa zeſiſhlo. Nic jenož katholſke zjenocženſtwa w Němſkej, ně, tež w Francózſkej a Belgiskej běchu ſwojich zaſtupeňnikow tam poſlale, zo bych u wo zbožo cyrkwie a tak wo zbožo čžlowjeſtwa wuradžowali. Tuta zhromadžizna ma za Němſku wulku wažniocž, pſchetož libeſalni, kотiž maya wulki a dołki jazyk, krótki rozm a žadny pomjatk, běchu kžu rožſhérili: katholſka ſtrona (centrum) njeje wjac pſchejena, a to budže ſo w Achnje pokazacž. Ale ſchtož kži, je tež faſhny profeta. Nic jenož naſchi rjeſowych zapoſlancovo w ſejmje běchu pſchejene, ale tež jich wuzwolerjo; a to ničo małkoho njeje na tajkej zhromadžizne, kaž ta w Achnje běžhe. Pſchetož wu-

čjeni a njewucženi, kucejo a pschekupch, burja a zemjenjo, studowacži a zaſtojnikojo, dželacžerjo a mischtrojo, duchowni a swětni knieža čjujachu toſamo, myſlachu toſamo, ryczachu toſamo, a to we wſchelakich wěcach, kaž: kaž maja ſo džecži derje kſchecžanſch wocžahnyč, hdyž je ſchula tał ſkažena a njeſtſchecžanſka; kaž ma ſo za duſhov zbožnoſcz staracž, hdyž kniežeſtvo dobrých paſthyrow do jaſtwow tyka; kaž ma ſo kſam njejhmanych nowinow a knihow napſchecžo ſtupacž; kaž dyrbja dobrí swětni duchownyč w jich japoſchtolſkim džele podpjeracž; kaž mohla kſchecžanſka a prawa wěrnoſcz czemny blud a hroznu złoscž pschewinyč; kaž mohle ſo wobſtejenja dželacžeri polepschicž; kaž mohli ſo burja z rukow ſichownikow wutorhuyč a t. d. Wjèle druhich wěcow bu hiſhceže wurađenych, we wſchitkim kniežeſte najrijeſcha pschecženoſcz, tał zo móžesche Dr. Windhorſt prajicž: „Sym pschijskoł, zo bych poſluchał a požadania ludu ſlyſhał a nazhoñu nětko, zo chce lud hiſhceže dale ſwoju staru gardu (centrum w Barlinje) zaſhwacž,” na kotrež ſłowa jomu wſchitce z hrimatcej ſlawu wotmokwicu. Zenož něſhto małoho, ſhtož tež nas Serbow zajima, z tych ryczow, kotrež ſo w Achnje džeržachu. — Schorlemer-Alſt, pschedſyda rataefscho wotdželenja na tutej zhromadžiznje, poda krótku rozprawu wo tutym zjenocženſtwje a ſpomni, kaž toſame něhdý jenož 16 burow za kožichu, kotrež ma nětko 15,600 burow hako ſobuſtaſow. Wone wikuje kózde lěto ze zamozěnſtwom (kapitalom) wot 400,000 hrinuow (markow) po 4%. Dale zaſtara wone buram dobrých a sprawnych ryczniķow (advokatow) a kedažbuje na to, zo ſo njebyhcu ſubka dželiſte. To je něſhto, ale nie doſež, rjekny Schorlemer, wjac ſobuſtaſow wotcžakujo. Taſk wjèle za ſerbſkih burow, nětk hiſhceže něſhto za jich žony a za wſchitke ſerbſke macžerje. — W nowšim čžaſu rěka: dom dyrbí ſchulū podpjeracž, a to je wopak. Toho dla je na swěze tał wjèle njeknicžomniķow; ſchula dyrbí dom podpjeracž, najprjedy ſtaj nan a macž a potom hafle wuežer džecžo wueži, kotrež najprjedy „mama, nano” woła. Toho dla, chcesch-li duſhne džecžo měč, kotrež dyrbí poſluchačž, potom wupraſhzej je prawje katechismus, ale to pěknje ſerbſki, njech ſchulinspektör na to ſvari, kaž chce; hlej toho je ſtat poſtaſiſ a móže joho zaſy wotſadžicž, ty paſ hako ſerbſka macž ſy ſchulinspektorka, kotrež je Bóh poſtaſiſ, a kotrež nictó haj Bóh ſam we ſwojej mudroſci ſotadžicž niemóže. A dokelž ſo nětko tež Serbja pöcznu fotograſowacž a molowacž dacž, dam ſkonečjuje hiſhceže dobru radu: ſerbſka macž njech ſo da ze ſerbſkim katechismom molowacž, ſerbſka holca paſ — njech je wjetſcha kaž macž — z pacžerjemi w ruci; tał wotſanjem ſotom dobrí kſchecženjo a pschi tym tež dobrí Serbja. N.

Awſtria. General Obadiež je ze ſwojim wójskom mijey nōwopazarskoſko wokrjesa pschekrocži. Turkowſch wojach ſo jomu njeſtſchecži wjachu, a duž je ſo wobſadženjo tuteje krajinu čjiſeže wo mérje ſtało. Z wobſadženjom nowopazarskoſko wokrjesa je paſ Awſtria, najſterje na ſchęzuwanjo madžarskich diplomatow, mijey Serbiju a Čzornu Horu klin zaſumyla a tał zhromadne ſkutkowanjo tuteju krobileju a ſamostatneju krajow zadžewala. Zjednocženjo

južnosłowiańskich ludów pśczez to do schereje dalołoscze stupi. Rusiowska paź z boka steji a z hněwnym wóczkom na Awstriji hlađa.

— Czornohórski wjérch Nikita (Miklawisch) pśczebywaſche wóny w Awstriji a bu wschudźom wot khezora, wójska a zaſtojnictwom z kralowſkej czeſcę witany.

Zendżelska změje zas wójnu z Afganistanom w Afiji. Přchetož lědma bě jendželski pōslanc ze ſwojimi ludžimi do Kabula, afganistanskoho hlownoho města pſchicžahnyk, hnydom měſčezenjo ſo z tym jara njespokojni wopokazowachu. Duž ſo 3. septembra zjawiſie napſchećzo nim zbežechu a wobſehnýchu wobydlenjo jendželskoho pōslanca. Wón ſo ze ſwojimi wojačami kroble wobaraſche, hacž Afganowje to wobydlenjo ſpalicu. Duž dyrbjachu je Zendžel-čenjo wopuſchećicž, jelizo ſo ſpalicž nochychu. Alle wſchitcy buchu wonka morjeni, mjenujec lord Cagagnari a něhdže 70 muži. Kaž najnowiſche powjescze pporjedaju, je afganiſki emir (kral) Žakub wo tymle zbežku do předka wjedžał, haj jón ſpečhował. Tale nowa wójna móže za jendželske poſtajenjo w Afiji rozſudna być. Hdy by za nich zlē wupadnyła, indiſke ludý bychu zavěſče tež pſchecžiwo nim stanęli, dokelž ſu z jendželskim knjeſtwom jara njespokojni.

Afija. Kaž franzóſke nowinę „Monde“ piſaju je ſo k. Gasparianu, armeniſko-katholicki prälat a z nim kloſchr na Libanje do ronisko-katholickéje cyrkwy wróćil.

Amerika. W połnociſkej Americy ſtaj zas dwaj wosobnaj muzej: Dr. H. B. Stover we Bostonje, wuwołaný lečař a ſpišaczel někotrych lečařſkich knihow, a John Siebold w Newarku, duchowny episkopalow, katholické wěry-wuznaczo wotpołožkoj. My junu čítachmy w jenych evangeliſkich nowinach: „Hdyž my katholikow k naſchej evangeliſkej cyrkwi pſchitupiecz widžimy, dha ſu to z wjetſcha tajcy ludžo, kotrychž katholicki rad puſcheža, mjez tym zo ſu nimale pſchecy runje naſchi najlepſi evangeliſcy kſcheczenjo, kotriž k naſchej boſoſzi katholické wěrywuznaczo wotpołoža.“ — Zawěſče trjedene ſłowo!

Wſchelcizm.

Wojowanja Awstrije wot 1494. Za tónle čas je Awstria měla 182 bitwow, 239 w hromaduzařenjow, 5119 wojowanjow wokoło twjerdžiznow, z kotrychž je něhdže połojca dobytych była. Wot 1495 hacž 1601 wójna nimale bjez pſcheterhnjenja traſeſche, wot toho časa hacž do džensa je pódla 160 wójnſkich lět jenož 116 měrnych lět. Na mužoch pſchisadži ze ſmierczu 261 generalow, 17,096 wýſkow a 1,068,574 wojaſow! kóſty wójnow njejſu wobliczene.

Wot 30 lět je z Evropy wuzjahnyk do New-Yorka wšichc do hromady pſchec 6 millionow ludži, z Němcow $1\frac{1}{2}$ miliona, z Zendželskeje a Frſkeje $2\frac{1}{2}$ miliona, a t. d.

Papjery k pisanju trjebaju na cijelj zemi 600 millionow ljudzi chineskeje, 366 millionow europejskeje a 1300 millionow arabiskeje papjery; 24 millionow pisaju na schtomove kopjena a t. d., a zbytk, nehdze 280 millionow w tu khwilu hischje žadneje papjery njetreba.

Wszelich ljudzi do hromady je na zemi po Behmu 1,439,145,000 schtyrnacze stow džewjecz a tsicyeži millionow sto a pječ a schtyrečzi tysac; Kolb pak meni, zo je jich wo połnych 100 millionow mijenje; po jeho wobliczenju ma Europa 313, Amerika 93, Australija $3\frac{1}{2}$, Afrika 780, Afrika 120 millionow; po tym wopšchija cijle wobydlerstwo zemje 1310 millionow abo injez 1300 hač 1350 millionow. Schtož werywuznacza nastupa, je po Kolbje 413 millionow kchescjanow a nehdze 900 millionow njekhescjanow, mijennych 210 millionow katholikow, 115 millionow protestantow, 80 millionow prawoslawnych (Grichow), 8 millionow pschiwišnikow drugich kchescjanskich wuznacżow; dale 7 millionow židow, 120 millionow muhamedanow a 770 millionow pohanow. Potajkim ani hischje schesty džel wszelich ljudzi njeje katholiski. „Žne su wulke, ale dželaczeri je malo!“

Darh a dań za chrkej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadzona dan wuzinjeschtaj 39,556 mark 62 p.

Ke cjeſeži Bozej a k spomoženju duschow su dale woprowali: K. pſchez k. kaplana Nowaka w Khróſcicach 2 m.; z Konjec 3 m.; N. N. z B. 20 p.; lětna dan zuateje hypothek 60 m.

Hromadže: 39,621 mark 82 p.

Darh za chrkej w Žitawje.

K. z Konjec 1 $\frac{1}{2}$ m.; — seitendorfska wosada 607 m. 32 p. (incl. 300 m. wot k. kanonika a fararja Jungi); grunauška wosada 100 m.; katholske kafino w Kukowje 80 m. 5 p.

Darh za chrkwickę w Hajnicach.

K. pſchez k. khróſc. kapl. Nowaka 1 $\frac{1}{2}$ m.; pſchez k. direktora Diensta 1 m.; z Konjec 1 $\frac{1}{2}$ m.; Hana H. ex voto 0 $\frac{1}{2}$ m.

Hromadže: 1375 mark 61 p.

Katholske protyki, modlitue knihi, pacžerje, Bože marty a swjecžatka

pſchedawa we wulkim wubjerku

knihiwjazańja K. Hochgesanga,
nětko na schulerſkej hasy 213.

Wot hrabinſkeje ſchönburgſkeje ekonomije we Wechſelburgu pytaju ſo 4 hródzne džowki a 1 wotrocžk. Džowki dóstanu 150 mark a wotrocžk 180 mark lětneje mzdy.
Služba nastupi ſo k 1. januarej 1880.

Wjeho dalsche zhoniſh w redakciji „K. P.“

Katholicki Posł

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.



Plaći lětnje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Swadowny c̄zasopis.

Wudawany wot towarzista Ss. Cyrilla a Methoda w Brndyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Cislo 19.

4. oktobra 1879.

Lětnik 17.

Swjate kſhiže pschi pucžach.

W katholickich krajinach je kſhvalobne waſchnjo, zo ſo do poſow a pschi pucžach swjate kſhiže ſtajeja. Runje w naſchim čaſu a w naſchim małym ſerbſkim katholickim kraju ſkoro pschi kózdyh pucžu jedyn abo wjach swjatych kſhižow nadenđzesch. Tohodla je ſpomožne, winy a wužitk tohole waſchnja tudy z krótka rozfſominacj.

Śwēt zaſkužbny mužam, kiž ſu za ſwój kraj a lud wjeli ſkukowali, pomniki ſtaja. Wón pomniki ſtaja tež k dopomnječu na wažne podawki, a je runje tam ſtaja, hdžez ſu ſo ſtaše. Schto paſ ſu wſchity zaſkužbni mužojo tohole ſwēta porno Tomu, kiž je nic jedyn, ale wſchitke ludy nic z čaſnoho, ale wěcznoho hubjenſtwa a wotroczſtwa wumožil? A joho ſmijerč na kſhižu, njeje wona najwažniſhi podawki cyłych ſwētnych ſtawiznow? Wſchitkim ſprawnym staroho zaſkonja wot Hadama hacž do bohobojaźnogo Simeona buchu pſchez tule ſmijerč njebjęſa wotemrjene. A hiſhčeze najpoſleni miffionar najpoſleniſhym pohanam tu powjesz ponjese, zo je Khrystuſowa ſmijerč naſche žiwenjo. Njeje tohodla pſchisprawne, tež tule Khrystuſowu ſmijerč z pomnikami czeſcžic, nic na jenym měſečę, ale wſchudźom, hdžez ſo jeje wozbožace ſejehwki pokazują, a na tele waſchnjo zjawnje wěru do Khrystuſa wuznawacž?

Swjate kſhiže ſtajecz rěka prawu wěru Khrystuſowu zjawnje wuznawacž. Su džen runje na ſwjatych kſhižach katholickie domy a dobre katholickie krajin znacž. Hdžez katholicka wěra njeje abo hdžez ma liwkoſc knieſtvo, tam ſwjatych kſhižow njenamakaſch. Liwcy, býrnje doſcz zamogičzi byli, je njeſtajeja, dokelž pſchez njejechadža na Boha dopomnjeni bycz; — a njeſkatholicki czeſcžo-

wanjo Božich martrów a swjeczatków pschibójstwo mjeniuja. Tola je traž to pschibójstwo, hdyz so pomnik kažkuli zašlužbnoho muža tež zwonkownie cžeſeſjuje? Kózde džeczo praji: To pschibójstwo njeje. A nima so runje tač ze swjatymi kſhižemi? Cžeſcz, kotrež jimi wopokazujemy, drjeweſ abo železej njeplacži, ale Bohu samoumu, kiž je wiđomnie we Khrystusu so na zemi žiewiš.

Cžohodla pač so tač huſto runje do polow swjate kſhiže stajeja? — Swěrni katholſcy kſheszenjo so z tymi njeſpojoja, zo swoje domy a cyrkwe z Božimi martrami wudebjeja, ale woni kaž do wšy, tač tež do polow swjate kſhiže stajeja, zo by cyła ſtvořba była jedyni wulki dom Boži, pschekraſnjeny ze znamieniemi naſchoho wunioženja, — kotrež naš džen wote dnja tež pschi wſchědnym džele dopomnjeja na njeſkóncznu luboſez Syna Božoho, „kiž je pschischoł zbožne cžinicž, ſchtož bě zhubijene.“ Wone naš napominaja, zo bychmy nic tač jara za te cžasne ſo ſtarali, ale wjese wjac swoje dželo Bohu poſwjeczili a zaſlužbne cžinili za wěcznu zbožnoſć. Pschetož kózdy ſtuk, kiž je z dobrym měnjeniom a ſo Božej cžeſczi cžinjeny, tón nam njeſe ſtoteré plody w njebjeſach. — Do polow ſu swjate kſhiže ſtajene: pola, z prócu a z potom woblicža wobdzělane, nam praja, zo cžasne ſczéhovki hrécha: próca, dželo a cžerpjenjo wot naš wzate njeji; swjaty kſhiž pač nam preduje, zo je hréch ſam pschewinjeny, a swjaty kſhiž je nam zawdawč, zo něhdý pschindže rjeňſchi cžas, kiž žanoho kónca njezměje, hdzež budže cyła ſcheroča zemja wobnowjena, hdzež próca a horjo wjac njebudžetej a hdzež změja njeuprajite myto pola Boha cži, kiž ſu hako swěrni wicžownic̄ Khrystuſowi po joho ſlowje a po joho pschikladže ſejerpnje ſwoj kſhiž za nim noſyli a wobſtajni byli hacž do kónca. Kaž naſhe swjate kſhiže krucze ſteja w njeviedrach a wichorach, tač dyrbimy tež my w njeviedrach a wichorach ſwojoho živjenja t. r. w horjach a cžerpjenjach kruczi a wobſtajni bycz; pschetož „ſchtóž je wobſtajny, tón budže krónowaný.“

Stari pohanajo něhdý ſwojich morwych Bohow do polow ſtajachu a ſo nim ſo wołachu, zo chchli jich psched ſchfodu zwarnowacž a zakitacž. Ale podarmo bě jich wołanjo, morwi Bohojo „maja wuſci a njeſlyſcha“. „Naſch Boh pač je w njebjeſach“, je žiwy Boh, kiž ſo za wſchitke ſwoje džeczi na zemi luboſeziwie ſtara a naš ženje njeopuschecži. Joho znamienja my do polow ſtajamy a ſměmy zavěſczi tu dowěru měcz, zo budže Wón za to w nadobnej měrje naſhe wobſedzenſtawa zakitacž a žohnowacž. Wſchak Tomu wichory a njeviedra poſluchaja a bjez Joho wole nam ſchfodžecž njemóžeja.

K tomule cžasnomu wužitkej pschindže hiſcheže woſebity wužitk z pacžerja, kiž duç nimo ſwjatoho kſhiža ſpěwamy, — njech je to tež jenož pobožne zdychowancžko abo króle katholſce poſtrawnjenjo. Wſchitko to za wěcznu zbožnoſć nam ſo wužitkej pschindže a tež tomu, kiž je ſwjaty kſhiž ſtajicz dał — woſobniye potom, hdyz žno joho cželo pod mjeňſhim kſhižom na kérchowje wotpocžuje. Wſchitko je wón wopuſhczí, joho dom a zamoženjo družy ludzo wobſyňu.

Hejzo pak hiščeže neščto na zemi jošo reča, dha je svjaty fščiž. Tón na njoho dopominja, a čeſčowanjo, kotrež svjatomu fščižej wchědnie eži, kiž nimo džega, wopokazuja, zavěſči jošo khudej duſki w čiſču, kiž sej ſama vjac pomhač njiemóže, woſoženjo a ſkónečnje wumoženjo wuſtukuje.

Duž dha rjane waſchnjo, ſvjate fščiže ſtajecž, njech dale bóle pſchibjera: k čeſčižowanohu Zbožniſka, k zjawnomu wuznawanju Doho ſvjateje wěry, k zbudzowanju njebhjeſkých pohtnućow, k cjaſnomu a wěcznomu ſpomoženju, k wužitkej žiwym a k wužitkej wotemrjethym! Njech ſu ſvjate fščiže ſwědkojo naſchoho čaſa, njech potomnikam powjedaja, kajku luboſcz ſu jich wótcojo měli k ſvjatej katholſkej chrkvi!

♂

3 Lujic̄ a Sakskeje.

Z Budyschina. Dokelž je w tu khwilu wulki njedostat̄ na wuc̄erjach za katholſke ſchule, woldžerža ſo wónzano pod pſchedyſtvoem k. wokrjeſnoho ſchulſkoho inſpektorja Dr. Wilda wuſtachne pruhowanjo kandidatow za ſchulſke zaſtojnſtw. K njomu bu pſchipuſhčených pječ ſeminarijstow, mjenujich: k. Ferdinand Schönfelder ze Seitendorfa (vikar we Miſchnje), Józef Grohmann z Woſtrowca, Józef Kurze z Könighaina, Pawoł Bergmann z Blumberga, Peter Hila ze Schunowa (Serb). Woni wſchitcyrenje tele pruhowanjo wobſtachu a dōſtachu z nich ſchyrjo cenzuru II. (jara derje) a jedyn III. (derje). Z nich wostanje k. Schönfelder ſchulſki vikar w Miſchnje, družy budža tež ſchulſcy vikarowje a to: k. Grohmann w Annabergu, k. Kurze we Woſtrowcu, k. Bergmann we hłownej ſchuli w Dreždjanach a k. Hila w Scherachowje.

— Kaž ſmy po ſwěrnych pſchihotowanjach ſo nadžijeli, tak je ſo wulki ſerbſki ſpěwanſki ſwjedzeň wubjernje radžil a naſhomu Serbowſtu dobru khwalbu pſchinjeſl. „Na lecžo“ ſpěwaſche ſo pod wjedzenjom k. Kocora ſamoho. Haſko ſoliſtowje wuſtupičhu k. Oſkar Fiedler, rodžený z Nejswacžidla, ſpěvař pſchi operje we Wratislawju, někotři knježa wuc̄erjo z Budyschina a ze wſow, haſko ſoliſtki pak někotre knjenje a knježnhy, tež tudomne a wonkowne. Poſlucharjo wſchelakim jednotliwym ſpěwam pſchikleſkowachu, tak zo dyrbjachu ſo někotre woſpjetowacž. Spěw trajesche wot 7. hodžiny hač do $\frac{1}{2}10$. Wobſchérny ſal a pſchibocžne lokale běchu pſchepjelinjene. Poſlucharjo běchu nic jenož z blízkoscze, ale tež z dalokich ſtronow; mjez hoſčzemi widzachm k. krajnhoho hejtmana z Beuſt, k. hamitskoho hejtmana ze Salza, k. cyrkwinohu radžicžela Dr. Schmidta, k. ſeniora Kucžanka, k. měſchježanoſtu Löhra atd. Po koncerce běſche hoſčzina abo zhromadna wjecžer, na kotrejž ſo tež někotre ſta ludži wobbzeli. Prěnju ſlawu wunjeſe pſchedyſda ſwjedzeňſkoho wubjerka k. Dr. med. Dučzman na wobeju kralow, pod kotrejuž ſeptarjom Serbja bydla, druhu k. Smoleř na Serbſtwo, kotrež bě ſo z nowa haſko „ſalonowe“ pokazało, kſecžu k. wychſchi ſeminarski wuc̄er

Ziedleć na komponistu k. & o c o r a, kotromuž bu pschi tym wěnc a wonjeschko pschepodate. Dalsche sławy płaczachu spewarjam a spewarkam, pschihotowarjam swyedzenja, k. Smolerzej jako wjednikej Serbowstwa, Delniolužiskim Serbam, němškim hoscžom, serbszej swójbje, kiz serbscy ryczi a serbsch skutkuje, k. Žmischej, serbskim schtudentam atd. Schkoda, zo pschi rozgđelenju hoscži do dweju salow a pschi jich unohoscži njebe mōžno, džel tych samych doskyshecz. Posledni wotdžel swyedzenja, bal, so tež lubjesche, wosebite spodobanjo namaka kecja serbska reja a dyrbjesche so na požadanoj pschihladowarjow dwójej wutwiescz. Kak došlo su reje traće, my njewěny a tohodla prajimy: Dajeże sebi powiedacj wo rejach, kaž wo cyłym swyedzenju wot tych, kiz su tu byli. Nam bě lubo, zo běchu tež katholscy wjesni Serbjia na tuton rjany swyedzeni pschischi. Tež my prajimy wschem, kiz su taſki džen mōžny scziniili, zjawný džak a pschejemy sebi, zo bychu so wulke spewanske swyedzenje z nowa hoscžischo swyecžile!

— Po nowym němškim sudniſkim zakonju, kotryž je 1. oktobra po cyłych Němcach do žiwjenja stupil, budže so kozdy, kiz chee we wěstej naležnoſceji skoržicž, prjedy na změrca (Friedensrichter) wobrocziež dyrbjecz, hacž ze swojej skóržbu na sudniſtro dže; pschetož tuton změrc ma porucžnoſcež, pschecžionikom zjednač pyczacž, kotraž chcetaj pschecžiwo sebi skoržicž. Mjenia postajemych změrcow jenož tak daloko wozjewimy, hacž wone tež katholſkich Serbow nastupicž mōža: fabrikski wobsedjer C. G. O. Weigang a mlynk-wobsedjer Wejlich w Budyschinje; ryczeř-fubler H. e. her za Delnju Klinu, Bozankech, Krakech, Lěton a Králowy Mlyn; gmejnski pschedstejer Mišgang za Hajnicu, Zahot, Budestech, Kózly, Schöjniczku; fubler C. H. Fahnauer za Bobolcy, Nowe Bobolcy, Hornju Klinu, Dženikech, Bělczech, Maſchow; ryczeřfubler Gieſner za Boranech, Nowe Boranech, Kschiwu Borschęz a Libochow; ryczeřfublerſki najeňk Wjéńk za Zdjeř a Brémjo; ryczeř-fubler baron z Udermann za Lutobcz, Bronjo a Nowe Bronjo, Kamjenjej z Hajom a Měrkow; ryczeřfubler Lehmann za Hornjow, Vörk, Maſkech z Nowymi Maſkescami a Hněwsecy; knježi rendant Kaiser za Rakech z Kaczej Korcžmu a nadróžnymi khěžemi, Kamjenjej, Jeſchecy, Nižu Wjes, Titt, Komorow a Trupin; ryczeřfubler Hedenus za Piezdaſszech, Koblisch, Dobranecy, Běczechy, Darin, Čeſchecy a Prahu; gmejnski pschedstejer Věrk w Khelneje za Khelno ze Schibeńczej Korcžmu, Radwoř z Hajom, za Mlynske Khěže a Čzorný Hodler; direktor Domšč za Dobruschju ze Starej Čyhelicžu, Pschiszechy, Skónecy a Dženikech; gmejnski pschedstejer Thiermann za Hornju Hórkę z Kwekodolem, Wulke a Maſke Debſech, Mnischowc, Lejno, Maſke Bobolcy a Čzorne Koſlich; gmejnski pschedstejer Žur za Sulszechy, Haslow a Baczoń; fubler Chrt za Jeſchecy, Wulku Dubrawu, Maſku Dubrawu, Khwacžicy a Dalich; gmejnski pschedstejer Büttner za Mały Wjelskow, Zeleny Dol, Wulki Wjelskow a Zajdow; ryczeřfubler Jeremias za Ratarjech, Hrubjelzech, Džehorech, Sczijech a Hornju Borschęz; ryczeřfubler Lindner za Horu, Böschic, Wětrow, Jasońcu, Lusež a Nowy Lusež; starnik Krausa za Piešwacžidlo, Koſlow, Dobroſchich,

Holeschow, Holeschowſku Dubrawku, Lomík, Líšku Horu, Schechow, Nowu Wjes.

(Přichodnje dale.)

Z Černec. Knjez schulski vikar Miklawšch Hila, kotryž dotal w Scherachowje wuczeſche, pſchinidže k nam za wuczerja.

Z Klóschtra Marinho Dola. Pjatki, 26. septembra, hrjebachu tu klóschtrsku knježnu Julianu Sontagec, sotru po swěcze znateje ſpěwarki Henrietty Sontagec, pozdžiſcheje hrabiny Roſſi, kij bě hýo 1854 w Americe na kholeru umrjela a ſo do klóſchtra Marinho Dola pohrjebacž dała.

Z Reichenau pola Žitawy. Njeboh fabrikant C. A. Breibich běſche tu hōjeńju založil, a ta bu 16. septembra — halo na dnju lětnoho wopomnječja joho ſwijereže — ſwjatočnje ſwjeczena. Schtož pak naſ ſchi tym najbole zajima, je, zo bu wothladanjo khorých katholískim miloſćiwym ſotram dowěrjene.

Z Königshaina. Hnadny knjez biskop F. Bernert, kotryž bě předy z křečežanskeje wucby w žitawſkej, reichenauſkej a seitendorffskej ſchuli pruhováš, pſchijedže, pſchewodžany wot k. can. cap. sen. Kucžanka, 27. septembra popołdnju k nam, zo vý nazajtra naſche nowe pohrjebniſchežo ſwjeczil. Wón bu po starodawnym cyrkwiſtum waschnju wot k. fararja P. A. Richtera a woſady ſwjatočnje poritany. Njedželu, 28. septembra, bě Boži dom hacž na najorjeniſcho wudebjeny a z pobožnymi hacž do posledneje měſtnoſcze na pjenjeny. Ze ſuſodnych duchownych běch pſchichli: seitendorffski k. kanonik a farar Junge, woſtrowczanski k. farar Müller a z Klóſchtra Marinho Dola woſaj kaplanaj: k. P. Benedikt a k. P. Joachim. Dopołdnja w džewječizh mějeſche hnadny k. biskop miſelčazu Božu mſchu a na to z wulkoho woſtarja jadriwu rycž na zhromadženu woſadu. Potom cžahnychu we ſwjatočnym čzáhu na nowe pohrjebniſchežo, hdžej bu wone pod wjele rjanymi a hnujacymi wobrjadami (ceremonijemi) ſwjeczena. Na posledku mějeſche hiſcheže k. ſenior Kucžank Božu mſchu. Wſcheje ſwjatočnoſcze bě hakle pſchipołdnju mało do jedneje kónce. Popołdnju ſwjeczeſche hnadny k. biskop za tuſam u cyrkji hiſcheže nowy woſtarík k amén za wulki woſtar.

Z Drežjan. Na 27. septembra zemrje po dlěſchej khorofczi derjezaſlužbny wuczeř katholíſkeje hlowneje ſchule k. Emil Koch. Wón narodži ſo 5. meje 1814 w Drežjanach, wophtowaſche gymnasium, potom ſchitudowaſche na duchownſtwo w Prazy, a pozdžiſcho k wuczeřſtwu ſo wobrocziſchi dôſta 1845 město w mjenowanej ſchuli. Hýo zańdženu zymu bu khorowatý, tola po jutrah woſtara na krótke tydženje ſwoju ſlužbu, hacž woſoko ſwjatkow z nowa khorowacž počza, tak zo ſo dlěſhi čjas na blízku wěſtu ſmjerč pobožnje pſchihotowaſche. Zoho pohrjeb běſche zańdženu pónidželu jara ſwjatočny. Cyrkwiſta a ſchulſta woſada bě derje zaſtupjena, tež wſchnoſež, wuczeřſtwo a wſchelake zaſtojnſtwa. Pohrjeb wjedžeſche k. ſchulſki direktor Anton Buł; w pohrjebnej rycži khwaleſche wón wuczenoſež, ſwěru a křečežanske zmyſlenjo njebočicžkoho.

3 chloho swęta.

Němska. Wojowanjo napscheczo katholskej cyrkwi traje w Pruskej hžo wjele lēt a dotal njeje hſchęze k mērej pschiscku. Wujednawa drje so bjez wopschestacža, ale ze strony Bismarkowej nic doſež swěrnje. Tón je drje sam wujednanjo zapoczął w nadzii, zo katholska cyrkvi k kſchizu poszła. Ale je so zjebał! A hdyž widzi, zo je katholska cyrkvi wulka moralna moc, kotrūž nje može zaprēcž, džiwa so a wojuje dale, kaž doško to pónidže. Hřiba tu tež sobu hraje. Ale poliſka nuznoſę̄ donuci joho k wobrotej.

— Šenježerskomu a schulskomu radžiczelej w Kólnje, Dr. Laueru, je dohladowanjo schulow wzate, — po poſtajenju nowoho kultusministra. — Dr. Lauer bě předy katholicki farar w Koblenzu a bu w lécze 1875 za katholicko knježerſkoho a schulskoho radžicžela pomjenowaný. Krótko po tym so swojoho měſchniſta wotrieknu a wza ſej Lutherſku žonu. W komorje za poſlancow centrum napscheczo tonu ryčesche, zo ſměl Dr. Lauer dlehe schulski dohladowat̄ (inspektor) za katholickie ſchule wostacž; a psched něchtio měſacami Kólnjanſcy katholiko písmo na ministra Žalka póſlachu, zo by woženjeny duchowny Lauer do druhoſho wokrjesa pschesadžený był, hdyž z katholickimi ſchulami nicžo njeby čziniež mił. Minister Putſamer je nětk tule proſtwu tak daloko dopjelnił, zo, byrnje Lauer tež hſchęze pschesadžený njebył, tola do katholickich ſchulow nicžo wjac ryčecž njeſmě.

Belgijska. Bohaval, belgiski ſenator, je wónanjo wumrjeł. Wón bě z jenicežkim hłosom wjetſhiny do ſenata wuzwolemy był. Hdyž bu nowy schulski zakon pſchecžiwo katholickej cyrkvi w ſenacie wuradżowaný, da so wón, czeſczy khory, na ſtólczku do ſenata donjeſcz a woteda ſwój hłos za liberalny zakon. Njebe-lí so tole ſtało, dha bě zakon začiſnijeny był a liberalne ministerſtwo bě najſtierje wotſtupicž dyrbjaló. Tak pak bu zakon pſchivzat̄ k zruđobje wſchęch dobrých kſchecžanskich starſhich. Bohaval pak, kotrōhož khoroszcz dale bōle pſchibjeraſche, žadaſche na poſledku tola hſchęze za ſakramentami katholickije cyrkwie; pſchetož hačo katholicki kſchecžan wumrječ je derje wumrječ. A Bóh tón ſenjez popſcha jomu hnadi, zo možesche ſakramenty katholickije cyrkwie dōſtacž, kotrąž žanoho njewotpoſaza, byrnje tež předy za ſwoje cykly žiwenjenjo jeje najwjetſchi njepſcheczel był. Někotryžkuli pak budže so praschecž: Čzohodla Bóh tón ſenjez tomule muzej předy wumrječ njeđa, hacž bu liberalny schulski zakon wuradżowaný; a ja na to wotmoſtwu: Bóh njecha ſmiercz hręſhnikowu, ale zo by ſo naſazał a k wěčnomu žiwenjenu pſchischoł. Tohodla jomu Bóh žiwenjenjo podleſhi; dale pak je Bóh tež do předka wjedžał, zo budža ſežehwki liberalnogho zakonja katholickej cyrkvi k ſpomoženju: pſchetož horſliwi belgisch katholiko nětk ſamii za ſwoje pjenjezy wo wſchitkich wosadach nowe katholickie ſchule założaja, hdyž ſwētnie křieſtvo nicžo rozmazowacž nima.

Awstrija. Pucžowanjo Bismarkowe do Wina je runje tak zajimawe, kaž wažne. Tón muž, kotrž bě Awstriju z němskoho zwjazka wucžiſhežał,

kotryž bě jej z pomocu Italianow najčežšche wojeřſke a politiske poražki pschihotował — wón pschebywashe w awstrijskim hłownym měsće hako hóscz hrabje Andraſhija a khežora Franca Žózeſa, wobdzíwanym a wobjuſtanym wot wienskoho wobydlerſtwa. Wón tu pschijedže zańdżenu njedželu wjecžor wokoło 10 hodžin. Z dwórnisħeja do hoſczenica jomu wjèle Němcow horliwje ſlawu wołaſche, ſchtož je ſo jomu wěſcie džiwnie jezdalo, dokelž ſo jomu tajka čjeſcz ſedy hdźe w Němcach dōſtanje. Ale ſchto tež je wjerečha Bismarka pohnuto, pscheczelſtwo Awstrije pytacž, kotrejj bě tola prjedy telko kſhiwdow nacžinjal? Naiſſerje bojoſcz psched Rusami a Francózami. Wón derje wě, zo by ſtajne na ſo hroźnje ežinenjo mjez Němcami a Rusami ſkoncžnje tola k hóſchomu wjedlo — k wójni, a tu by Rusam ſnadna wěc byla, Francózow na Němcow naſchizuwač. A Němcam wot Rusow a Francózow nadpadnjenym by drje ſmierzcz eženio bylo a cyła wěc mohla za nich jara złe wupadnječ, hdźy by pscheczela ujemela, a k tomu je Awstrija wuzwolena. Hacž paſ ſo w Awstriji toho w prawy ežas njedohladaju? Hacž maju ſo tam Němcam ežoho džakowacž? Hido je jich tam wjèle, kotiž ſo na tajke wulfke pscheczelſtwo z němſkim khežorſtвom hóſcha. Tola vederemo — budźemy widżecž!

— Wažna wěc je, zo ſu ežeſcy zapóſlanczy wobzankli, na wienski rajchſrath hicž a ſo tak zaſy na wurdźowanju krajnych naſležnoſćow wobdzelicž. Woni změja ze ſlowenskimi a dalmatſkimi zapóſlancami wjetſhini w rajchſrathu, je-li zo jim Polacy a tak imenowana autonomiſtſka ſtrona ſwerni wostanu. To ſo bórzhy poſtaže; pschetož rajchſrath ſo hižom 7. oktobra zapocžnije.

Zendželska. Wójny napſcheczó džiwinim ludam w Afriji a Africy, kotrež Zendželczenjo wjedu, maju tu zlu ſamotnoſcz, zo njemóža prawoho kónca namakač. Hewak je wójna pschez mér ſkončzena. W Afganistanu Zendželscy to tež měnjačhu, ale woni ſo zjebačhu. Wbohe poſlanſtvo, kaž poſledni króž powjedachmy, dyrbjesche ſwoju lohkověriwoſcz ze žiwenjeniom zapłacjicž. Zběžk w Kabule je njewjadec a bjez rozmýſlenja naſtał, dokelž wojaſch ſwoju mždu njedostawachu, ale wón ſo nětk z dobrym rozmýſlenjom dale wjedże. W Heracze, w cylym Kohiſtanje, wſchudźom nejpſcheczelowje Zendželczaňow kaž hriby ze zemje roſtu. Zendželscy njemóža wjac do předka a ſu wjefeli, zo dotalne poſtajenia nětk zdžerža, woſebje wažny khyberſki pschekhod, dónúž ſo k nim poſyljenja z Indije njedostanu. Po wſhem zdacžu budźe ežah Zendželežanow do Kabule druhā afganiſtſka wójna, kotraž ſo po wſhēch wojeřſkich prawidłach powjedże. A njech by tež Zendželska po czežkich woporach do Kabule zažahnyła, ſchto ma potom z tutym krajom ežinieč? K Indiſkej pſchidželicž je z lohka prajene — ale k přenjonomu wjèle, wjèle pjeniez khoschtuje a k druhomu by hněw Rusowſkeje na ſo wubudžiła. Duž dha najſſerje Zendželczenjo ſami njewjedža, kaž ſo za nich cyła afganiſtſka naſležnoſcz ſkončzi. — Po najnowſzych powjedžach je emir (kral) Žakub Chan Zendželczaňam ſkoncžnje tola żadany dopołaz ſwojeje ſwernoſcze podał. Wón imenujec pschijechu ze ſwojim synom a psche-

wodništviem do jendželskoho lěhwa we Kuschi. Jendželske wójsko ma do Kabula hýžo jeno 24 kilometrow (něhdje polsktwórtá míle) a móže tón pucz dokoniecž w třioch dnach, hdy by so na Afghanow spušczejíz mohlo. Ale runje w tym nastupanju dyrbi so jara na kędzbu bracž. Afghanowje su na Jendželčjanow bôle roznjemdrjeni hacž hdy předny a znejepokojuja jich na pokhodze bjez wpschestacža. W Kabule pak njeje wjac žadnoho porjada. Wrota města su zavřene. — Dležschi čas běchu Jendželčenjo hýž za zuškafferškim kralom Četewahom hnali, hacž njedawno joho z někotrymi ludžimi, kž joho hischeže pschewodžachu, w jenej wsh bje wšeho frjewje pschelečza jatoho wzachu. Z tym drje je w tu khwili wójna w połodniščej Africę wopschestała; ale tež tu věch so pokazuja, z kotrychž sudžicž móžemy, zo budže khétero czežko, dobrý a trajach mér zažožicž.

Darž a daní za chrkou w Bacžonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena daní wucžinjechtaj 39,621 mark 82 p.
K czežci Božej a k spomoženju dušhov je dale woprował: f. D. 2 m. 33 p.
Hromadže: 39,624 mark 15 p.

Darž za chrkwickžku w Hajnicach.

Dale woprowachu ff.: Franc Gíbert z Radworja 80 p., Hajchna z Khašowa 1 m., Petr Winar z Kamjencie 1 m., wucžer Jakub Kral w Radworju 1 m.
Hromadže: 1379 mark 41 p.

We wšichch expediciach „Posola“ a w kulinowje pola pschekupca Welsa je na pschedaň:

Nowa Jezusowa winica, z pschivajazanymi „Mjenshimi spěvarſkimi“ a ze stacijonskimi knizkami.

W najlepším pschynym zwiażku a najlepšej koži 6 markow, druhá tohorunja pschyna družina 5 m. 70 p.

Vjež spěvarſkých a stacijonských, kaž dotal, po 5 m. a 4 m. 75 p., ze złotym abo zelenym rězkom 4 m., niewiażane 3 m.

Tež wobstaraja so na požadanjo zwiażki w somocže a z drohotnymi zaňkami a wschitke druhé.

Hlowny sčad ma: Jakub Wjentka, zwóńk pschi tachantskej chrkwi.

W expediciach „Katholicko Posola“ móža so dostać:

1. Mjensche spěvarſke knihy za katholickich Serbow. Zradował M. Hórník. 100 stronow. Zwiażane za 60 pjenježtow.

2. Wobožný Spěvar.

Mjensche spěvarſke knihy z modlitwami. Za katholickich Serbow wobdzelał a wudał M. Hórník. 204 stronow. Zwiażane w placze za 1 mark, w koži 1 m. 50 p., w koži a ze złotym rězkom 2 m. Wobě knizch hodžitej so derje za schule a za młodosež.

Wot hrabiňskeje Schönburgskeje ökonomije we Wedhselburgu pytaju so 4 hródzne džowki a 1 wotrocžk. Džowki dóstamu 150 mark a wotrocžk 180 mark lětneje mzdy.
Služba nastupi so k 1. januarej 1880.

Wšcho dalsche zhonišč w redakciji „R. P.“

Katholicki Posol



Wudawa so
prěnju a třećeu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Studowy časopis.

Wudawany wot towarzſwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Cislo 20.

18. oktobra 1879.

Lětnik 17.

Alóštr Lenin a joho prěni abt.

Po cyklu Braniborskej njeje mijez klóštrami, kotrež bě tač njenovana reformacija zahnaša, ani jednoho, kotrež by ludej tač luby a znaty byl, kaž Lenin. Tomu bě tónle klóštr druhí Bethlehem, z kotrehož wokolnym starym Serbam žbóžnoſć so narodži a do kotrehož wjérži tohole kraja husto złote, woruch a maru noschachu. K tomu pſchiidže hisheče starodawne wěščenjenjo leninskoho mnicha P. Hermanna, kotrež pſchichodne podesidženja tuteje krajiny z tajkej wěroſćju powjeda, zo běchu wščhe pospytowanja wot polska ſta lét ſem podarmo, je za wumyſlenjo 17. lětſtotetka dopočazacé. Hisheče pſchech nadžija so lud toho dobroho, kotrež tele wěščenjenjo lubi, a powjeda ſebi tež pilnje, kaf bě ſo njeboh kral Vjedrich Wylem IV. we wjetšim towarzſtwje wopraschał: „Za czo dha woni tele wěščenjenjo maju?“ Po dležším mijelženju wotmolwi starý woješki wychiſhi: „Za hľupoſć!“ Kral tajke wotmolwjenjo poročowaſche pſchistajich: „My drje je njewerimy, ale joho ſo bojimy!“

Powſchitkomna bě potojkim wjehoſćz, hdyž po wuwołanju pruſkoho krala za němiskoho khězora z Versaillesa do Barlina 18. januara 1871 porucžnoſć pſchiidže: „Leninska cyrkej ma ſo wobnowić!“ Tač bě ſo Hermannove wěščenjenjo dopjelnilo:

„Et pastor Gregem recipit, Germania regem,
Priscaque Lehnini surgunt et tecta Chorini.

t. r. „Němich maja zaſ swojoho krala

„A leninske třeči ſo pozbehaja.“

Kaf bě tónle klóštr naſtał?

Běsche w lětu 1180, hako markhrabja Ota I. (1170—1184), syn Albrechta miedwjedža, k połdnichomu ranju wot swojoho hrodu Branibora hořtlu na zvěrimu mějeſche w hustym lěſu mijez wulkimi tymjeniſčězemi. Wo połdnjo ſo muzčny na jenej kupeč pod ſchescherjathm dubom lehny. Tu woſnje jednu jele-nicu widžesche, kotaž ſo bjez wopſcheſtacža na njoho dobywaſche. Duž ſo za njej puſčeži a ju ze ſchipom zatſeli.

Wotuziwni powjedaſche ſwojim ludžom tónle ſón. Wón bě na njoho wulki zacžiſč ſcziniš a chyſche jón tohodla rady wuložený měcz. Někotſi ry-ečejo měnjaču, tale wotležana, cízha měſtnoſć je wažna a by ſo k założenju jednoho klóſchtra derje pſchihodžala; druzy prajachu, Boh zo je jomu wožewiš, zo by tu napsheczo hiſcheze pohanskim Serbam ſylne hrodžiſčězo natwaril. Markhrabja rozſudzi ſo za ſtuk, kotaž by wobě wot-pohladani we ſebi wobzamknýl. „Hai,” wón zavola, „jedne hrodžiſčězo chci ſtajieč na tule měſtnoſć, z kotrejž bychu hloſy duchownych muži helskich nje-pſchezelow na wſchě ſtrony rozehnale a hđež bych ja ſam něhdy cízhe wot-pocžowacž mož hacž na ſudny džen.“

Wón założi klóſchtr, mjenowaſche jón po jelenich, kotaž bě wo ſnje wi-žač, Lenin, a powoła do njoho cisterciensow (ſedlacyh mnichow) z klóſchtra Siltinbacha (Sichenbach, Sichem) pola Eiſlebena. Bréni abt rěkaſche Sebold.

Serbia zwjefelichu ſo nad nowymi twarjenjemi, kotrež njebečhu hiſcheze ženje tač rjane widželi, džiwachu ſo njewuſtawacej piſnoſci mnichow, kotrejž abt ſriedža mijez nimi dželaſo z nicžim ſo wot nich njerozeznawaſche, hdyž khorí a potrebni za „knježom“ ſo prachachu. Tele rjane pola, tele čołnů na wodže, te ſpodžiwnie ſtukowanjo mnichow widžo mějaču Lenin za prawy raj Boži. Tohodla ſo rady mnicham pſchiblizowachu — a mnicha ſo zas zwjefelichu, zo taſku pſchezelinoſć mijez Serbam namakachu. Wjele Serbow dashe ſo wu-kſchicžicž. To pač hneč pohanskich popow na tónle klóſchtr wubudži, a woni wſchěch móžnych ſredkow naſožowachu, zo bychu rozſchérjenjo kſhesčzanskeje wěry mijez Serbam zamjezowali. To nam z lohka ſežehowacy podawſ wujasní.

Zmu běſche ſo prěni abt Jan Sebold z klóſchtra podač, zo by, kaž to husto cžinjeſche, we wokloňoſci Serbam přeđoval. Hdyž běſche ze ſwojim pſche-wodžerjom hacž k Bréčkam (Brüxke) pſchischoł a duhy dom ſej w jednej kheži w Namicach (hodžinu wot Lenina k dolhomu wježoru) wotvýchnył, zénđzechu ſo rybacy a ratarjo do hromady, zhoňiwschi, zo ſu tu mnicha, a dobywachu ſo z wjeſkami, widžami a ſekerami na tule khežu. Mnichaj, jich haru zaſtyscho, mějeſčtaj za naſspravnishe, ſo khwatkou na dompuč podacž. Ale cžrjoda cžeh-njeſche za nimaj do lěſa. Sebold zleže na jedyn ſchtom, zo by ſo w hustych haſzach ſhovaf, a pſchewodžer běſeſche do klóſchtra, druhich na pomoc wofacž. Serbia pač bórzy abta wuſledžichu. Zmu běchu mjenujenych pſchi na ſchtom ſe-zenju klicže ze zaka wupadnyše. Woni dub wobſtupja a abtej kazaſu, dele zleſcž. Tón pač chee jich z dobrými ſłowami změrowacž, lubi jim polo a holu, ale

wśho podarmo. Wśród tym bęchu druży mnichów z kłoschtra psichibężeli a na zdala stejo chcedźa swojego abta wukupicę a jedyn wot nich połnu móschnju pokazuje. Ale też to njeskutkowasche na roznjem drjenych Serbow. Woni dub powalichu, abta czwiliowachu a jedyn stoczi jomu skóńczne wótry nóż do wutroby. Druhim mnicham pak hrożachu, zo chcedźa też jich kłoschtr zapalicę.

Wobydlerjo kłoschtra bęchu we wulkim strasche a nieżoho dobroho so njezajjachu. Woni mějaču wsciu winu, Serbow so bojez, kij hischęce z wulkej zaſalkoszczy k pohanstwu dżerżachu, haczrunije bę jim hiżo dlehe dyżli 200 lęt kschesęzanſka wéra przedowana była. Schto dha chyli zapocząć, hdyn bydu wot nich jich pola, winicy, kħmelnich a sadowe zahrody zapuszczene a jich twarjenja spalene były? Duż wobzamkuju, słowa Bożego piśma: „Hdżeż waschoho požehnowanja nochcedźa, tam zetħħasże proch wot swojich nohów,” na so nałożić, a so pod zaſitom macjerje Bożeje zaś do kłoschtra Schemia wróćzic, z ktoroħo bęchu njezdawno wucżahnyli.

Z hołosziniwym wózkiem zestupicu mnicha wo poł noch do rjada a czejnejechu pó dwu z kłoschtra won, kħiż prjedy nich. Hdżż do dubrawy zaſtupicu, kotrejż swjatoczne śmierki bęchu jich husto k pobożnoſci hmułek, hlej, na dobo so lęs rozswietli. Ze świelkych mróželi na zemju dele so puščecji njebjieſta schaltnoſez a hłos bę kħischecż: „Hdżeż dha chceče? Wróćzecze so, nieżo njebudże wam pobrachowacż” a — minylo bę so tele wiđenjo. Zaś do noch zawalene — wsciu z mérrom steji.

Mnicha spadaju na kolena. Sami wot so zanjesu „Magnificat — moja dusza wulkoszczi toho Krystusa.” Wróćza so zaś do kłoschtra a wjedu swój straschny, wobżejżny, ale pjski tym zaſlužbniwy skutk dale k czejczę Bożej a kħwalbje swj. Marinej.

Wobraz, tónle spodžiwny podawki pokazowach, wijsaſche najprjedy w refektoriju (hdżeż mnicha wobjedowachu a wjeczerjachu) a pozdżischi po reformacji w cyrkwi. Na nim je laczonſki napis, kotorjż serbski rek:

„W lécze 1099 pod wótcem Robertom nastą rjad cisterciensow. W lécze 1180 sy ty, Lenino, założony pod wótcem Seboldom. Lebje natwari brani-borski markhrabja Ota, bę to w měsacu ħaprylu. Tu leži tónle markhrabja, wón wotpoczął we mérje. Tu leži abt-prior, kotoruż je ze wsciem prawom paradiż wotwierzeni, zabity wot njeſchelnoho słowjanſkoho ludu.

Wróćzecze so, nieżo njebudże wam pobrachowacż.”

Markhrabja Ota, kaž kħetse wo tymile zbeżku zaſħħışha, da 25 winikow wotprawicż. Taifka krutoſez Serbow zatraſhi a woni sebi wjac na tónle kłoschtr njerwjerjachu. Dub pak, kotorjż bęchu Serbia powalili, wosta k wopominjecżu na tónle njeskutk psched Namicami leżo, dónż jón nēhdże psched 70 lętami jedyn mlonk z Ferita njeponradny. Delni kōnc, kotorjż w zemi wosta, bęchu w zaſħħlym lētstoteku wukopali a na joho město młody dubik sadżili. Też so hischęce ta kħeža wę, w kotrejż bę sej abt Sebold poſledni krocž wotdychnyk, a so powjeda,

zo je na njej pschez wschē lētstotetki Boże pokleczjo wotpocżowało. Abt Sebold mējesche tež rowny kamieni, kotryž w lēcze 1707 hishcze stejesche. Serbja wo-stachu pał hishcze dležschi čas njeprzeczelovo kichesčanskeje wērų. To je z toho widżecž, zo bē bamž Čolestin III. w lēcze 1197 tachantskomu propstej Hendri-chej w Braniboru dowolił, zo smě na swjathych dnach biskopske wuznamjenja nosycž, zo by joho słowo wot Serbow cžim skerje pschiwzate było, cžim cześ-niščho so tež zwonkownie połazuje. Je potajkim w mēscze a to pschi sydle biskopowym hishcze spiecziwych Serbow było, wjèle wjac je jich w tamnej dźiwej krajinje bycz dyrbało, w kotrejž kłoschtr Lenin leżesche.

Hörje hacž stari pohanscy Serbia, zakhadżesche reformacija z tutym kłoschtrrom, wona jón cyle zahna. Dolhe časy stejesche kłoschtrska cyrkę rozpadana, hacž ju, kaž pschi przedku spominichny, netežischi němcki khězor Wylem wobnowicž da a to za 420,000 mark. Dopjelniko je so potajkim tamne stare wěšczenjo: „surrexerunt prisca tecta Lehnini t. r. wobnowjane su zaś stare krywy leninske.“ Hacž pał so tež tał khětse dopjelni, schtož wěšczenjo w poslednimaj rjadkomaj lubi:

90. Et veteri more clerus splendescit honore

100. Nec lupus nobili plus insidiatur ovili!??

(t. r. A po starym waschnju budže duchownstwo so swěćicž w cžeſci, a wjèle njebudže so wjac dobhywacž na woſobnu woſceńju).

Burske zjednoczenia we Westfalskej (w Pruskej)

su so za krótki čas mócnje rozschérjałe a maju tele lēto 15,600 sobustawow, mīez tym zo z woprědka jenož 16 kublerow so jim pschizamkných. Kóždy sobustaw tohole zjednoczenia płaczi lētnje 1 mark a dóstanie za to w kóždym mēsacu wukhadżacu nowinu: „Westfalski bur.“ Tele burske zjednoczenia wob-sedža jara tunje wóhniowe zawěſzenjo a tež zawěſzenjo psched kropowej schkodu. Dale moja swojich ręczników, kotsiž sobustawam darmo z radu pomhaja. Wob-sedža tež wujednawace zastojinstwa, zo bychu so zadżewale drohe skórzy, a pjenieżny wustaw, hdżež mōža za nizku dan wot sobustawow so pjenieży požczowacž, zo njebych su kubla rozkuskowate. Tele burske zjednoczenjo we Westfalskej je hžo wjèle dobroho wuskutkowało. Lichownikam a jebancam su so z nim durje psched nošom zaprasnyk. Tež hłada tele zjednoczenjo na dobre wozchěnjenjo burskich synow a holcow k dobrym hospodarjam a hospozam. Woſebje stara so za to, zo bychu burske dżowi ki wot młodoscze burske dżělo naukuhyk a wschitkeje drastneje pschi so zdałowaše. Tež swérne dopjelnjenjo katholickich winowatoſcžow spěchuje tele zjednoczenjo pola swojich sobustawow po tym prawidle: „Z Bohom a za Boha dyrbiſh žiwych bycz a tež zjawnje po tym skukowacž.“

T.

Liberalismus

zahubí wschudzom, hdźężkući kniejsitwo do budżete, ludi. — To nam dopokazuje, je-li zo na Němcy njedžiwamy, wošeby tež nětko „zjenočzenia Italska.“ W pjecz-
džesacžoch a schěsczžesacžoch lětach móžesche we wſchěch liberalnych nowinach
Zendželskeje, Němskeje a Francózskeje najhórsche kže a naczornjenja napšheczó
banžowſkomu kniejerſtwu cžitacž. „Kaž dołho hiſhceze banž swój kraju ma a je
swětny kniežicž, njebudže Italska ženje zbožowna,“ tak kſhiczachu liberalni a
njepšheczelowe cyrkwe. Tich wobstajnomu prówcowanju a wošeby pschez pod-
pjeru pscheradnogo francózskeho khežora Napoleona III. je so radžilo, italskich
wjeřichow z tróna postorczić a swiatomu Wótczej tħasclētne zherbowane kubko
katholskeje cyrkwe hroźnje rubicž.

Wot 9 lét je swj. Wótc „vatikanski jaty“ — a Italska je zjednočzena. Tola kajki rozdžel mjez předy a nětko! — Psched 30 létami bě Italska hiſhceze
najzbóžniſchi kraju cyłego swěta. — Poſlanc Massimo d'Azeglio móžesche druhim
europejskim krajam z hordoszeń prajicž, zo w Italskej nichtó z hłodom njemreje
— a nic jednoho njebe, kž by to přecž moħl. Khudoba bě tehdom w Italskej
nimale njeznata. A kaf je nětko po „italiskim zjednočzeniu?“ Nětko je Italska
pschez khudobu, hłód a nužu najbědníſchi kraju cyklu Europy. — Po kniejerſkich
rozprawach nětko w Italiji 400,000 džělacžerjow hłodu mrěja. W plód-
nej Lombardijskiej maja burja z wjetšha z hubjenstwom so bědžicž. Wjetshomu
dželej z nich staji so za lěto lědma junu mjaſo na blido. Wjesni ludžo dyrbja
so w někotrych krajinach ze žołdzim chlebom žiwicž, dokelž pscheniczym chleb je za
wſchědný lud tak žadny, zo jón jenož smjercži blízkim khortym dawajú. W kra-
jinje Ferrarie mreje džělacžerjo a rólnicy njedosaħaceje a njestroweje cyrobij
dla pomalku z hłodom. Italska potaſkim, tónle najplödníſchi kraju cyłego swěta,
njezamože wjac swojich wobydlerjow zežiwicž! Italscy dyrbja, zo býchu z hłodom
njevumrjeli, swój wótemu kraju wopušczejicž! — W lětu 1876 bě hižo pschez 60,000
woſobow wuczahnylo, a 6000 džělacžeri, syeži stajnje z hłodom so bědžicž, chychu
w hromadze do Alžirskeje hicž, a tam w czym kraju pytač, schtož jim domo-
wizna wjac njepoſtiča: chleb. W jenitkim lěčeje je Piemont 18,853 wupuezo-
warjow měl, Lombardijska 12,400, Venetijka 16,376, Toskana 4635, Emilia
2232. A to wſho bu 5. oktobra 1878 na parijskim kongresu pschez samoho
italskoho zapoſlance, liberalnogo barona Pippoli, wobtwjerdzene.

Zjawný to potaſkim dopokaz za wěrnoſć nasheje sadu: Liberalne ho-
ſpodařstwo w Italiji je lud zahubiło.

Njedžakowne džecži.

Powjeda so wo nanje, kž swojim džecžom wſchě swoje kubka, dom, dwór,
polo a t. r. pschepoda a kž wot swojich džecži so nadžijsche, zo joho zežiwja.
Hdyž bě khwilu pola swojego najstarschego syna pobyl, bě syn joho syty a praji:

„Mano, tu nóc je so mi hólcžatko narodžilo, a hóž je nětko Wasch stólc, ma joho kólebka stac; njechače dha t mojomu bratrej cžahnyč, kíž ma wjetšchu jstwu?“ — Hdyž bě khwilu pola druhoho syna pobyl, bě tež tón joho syna a praji: „Man ma radý cžopku jstwu, mije pak wot njeje hlowa boli; njecha dha wón t mojomu bratrej hic, kíž je pješar?“ — Man džesche, a hdyž bě khwilu pola tseczohho syna pobyl, bě tež tomu wobežejný, zo wón praji: „Mano, pola mije nutš a won thodža, kaž w holbjencu a Wy njemóžecze pschipołdnju změrom poležec, njechače dha t mojej sotse cžahnyč, ke khacze, kotaž zezadu měch-cžanskeje murje bydlí?“ — Starý nan wjetžesche, na cžim je, a praji pschi sebi: „Haj, to sežinju; ja chci so zebrač a pola swojich džowkow spytac; žónske džé maja njehtu wutrobu.“ — Hdyž pak bě khwilu pola swojeje džowki pobyl, bě wona joho syna a praji: zo jej žalostnije jara zlé cžini, hdyž nan ke mšchi abo hóž druhdže dže a po wysokim schodže dele dyrbi, pola sotry Hilžbjety zo njetrjeba po schodže khodžic, ta pschi zemi bydlí. — Zo njeby z nicžim mér kažyk, dashe starý nan po zdaczu prawje byc a zacžahny t swojej druhzej džowcy. A hdyž bě khwilu pola njeje pobyl, bě wona joho syna a dashe jomu pschez tsecžu wošobu prajic, jeje wobydlenjo zo je nimo měry wložne za muža, kíž je wicžniwy; jeje sotra, tótkowa, zo ma jara sucha wobydlenjo. Starý nan sam ménješche, zo je traž wérno, a poda so psched wrota t swojej najmłodszej džowcy Mladlenje. — A hdyž bě dwaj dnj pola njeje pobyl, praji jeje synk t swojemu džeděj: „Macz prajesche wežera t cžecze Hilžbjecze, za tebje zo njeje lepscheje pschebywanki, hac a komorcy, kajkuž nan ryje.“ — Psche tajku rycz schedžiwomu nanej so wutroba rozkocži, wón zlehny so do stóleca a wumrie. — Kér-chow joho pschija a bě napschečzo njomu milošežiwschi, hac joho schěscz džecži: wón dashe jomu cžishe spacz we swojej komorcy wot tohole cžasa. Tohodla so w pschislowje praji: „Man može ſkerje schěscz džecži zegiwig, hac schěscz džecži jednoho nana.“

3 Lujich a Sakſkeje.

Z Budyschina. Mjez duchownymi we Lujich je so w posledním cžasu wschelake pschemienjenjo stało. K. Hawschtyn Wuttke, kотryž bě wjac lét we Woſtrowcu a Königshainje za kapłana, je so zas domi do Schlezyskeje wróćil. K. Jan Hornig, kотryž pschez dwé lécze grunowsku faru administrowałaše, je za kapłana do Königshaina, dotalny scherachowſki t. kapłan Adolf Brendler za administratora do Grunowa, dotalny seitendorfski t. kapłan Ernst Keil za kapłana do Scherachowa pschischoł.

— Lětsa, 8. decembra, budje 25 lét, zo bu njevoblakowane podjeczo naj-zbóžniſcheje knježny Marije wot njeboh bamža Pia IX. za dogma katholskeje cyrkwe wuprajene. Na próſtwu mjele biskopow je swj. Wótc Leo XIII. wšichikim Chrystusawěriwym, kotsiz na tutym dniu a w sežehowacym tydzenju hódnje sakramentaj pokutu a wotkarja dóstanu a wotpuškowne modlitwy pobožnje wotspě-

waja, do społny wotpušť pſchizwolis, kotryž so tež tħudym duščam w cžiſču pſchivobročicž mőže.

— W poſlednim cžiſle běchmy zapocželi imena změrcow (Friedensrichter) wozjewjecž, kaž daloko katholickich Serbow naſtupacž móža. Dženja w tym zeznamu dalek pokraczujem: měſčanostka Dertel za Klamjenc a Schpitál; měſčanjski radžiczel Bewilogua za Halschtrow a Krjepjecy; rycerſkublerſki najeňk Wylem Möbius za Želcu, Nowe Město, Mały Woſyk, Nowodwór, Rjeradech, Wucžeky; rycerſkubler Biebrach w Lejnje za Lejno, Zhyech, Čaſech; gmejnſki pſchedſtejer Donat w Hlupońch za Bukowc, Hlupońcu, Kaschec, Žuricy; gmejnſki pſchedſtejer Herrmann za Khróſčich, Kanecy, Nufnicu, Prawocžich, Kopſchin; ryhtar Kral w Smjecžecach za Smjecžeky, Luh, Budwoř, Kupjel a Mosty, Wěteńcu, Miłocžich; gmejnſki pſchedſtejer a ryhtar Delencžka w Kukowje za Kukow, Staru Cyhelnici, Klóschr Marinu Hwěždu, Pancžich, Jawor, Swinjarnju; gmejnſki staršíhi Wenka w Serbſkich Pazlicach za Rjebjelzczych, Serbſke Pazlicy, Pěſkech; gmejnſki pſchedſtejer a ryhtar Scholka w Hórkach za Workley, Nowu Wjes, Hathy, Hraicu, Hórfi; gmejnſki pſchedſtejer a ryhtar Walda w Kalbicach za Kalbich, Nowoſlinc, Kóžant, Sernjanj, Łazk, Smjerdžacu; herbſki ryhtar Scholka w Konjecach za Konjecy, Schunow, Nowu Smjerdžacu; ryhtar Jurſch we Wotrowje za Wotrow; gmejnſki pſchedſtejer Scholka w Žežowje za Němske Pazlich, Žežow, Čornow.

Z Drežjan. K. präſes F. Stolle je we začuženym tydženju w kralowſkim hrodžiku Rehfeldze nowu kapalku swiecžil.

3 cyloho svęta.

Němska. Wólby zapóſlancow, kotrež so 7. oktobra staču, su nad wschē wočaſkowanjo dobrý wuſlēdk měle za katholicku stronu a za konſervativnych z cyka. Katholické centrum mějſeche dotal na ſejmje 89 ſobuſtawow, něko změje jich 95. Z cyka ma so dobytſtwo centra měricž nic jenož po liczbje nowych zapóſlanciſkich městow, ale tež po liczbje głosow, kotrež běchu za nje wotedate. We wschēch krajinach, hdzej katholickich wuzwolachu, je so liczba głosow za katholickich kandidatow zwjetſchiſa. Tęcze z 3 najwyjetſkich městow pruskoſto kraleſtwia, Kölne nad Rheinom, je po dohhotrajacym wojowanju ſkončzniſe tola liberalnych porażko, a je po 18 lětech přeni króč zas wot dweju ſwérneju katholikow zaſtupjene. — Tež Polacy pobudhu derje pſchi wolsbach. Polska strona mějſeche dotal na pruski ſejmje 15 ſobuſtawow, dženja ma jich 18. Polach du z katholickim centrom w cyrkwiniſkich naležnoſćach ruku w ruce a tohodla je tež jich dobytſtwo ſwérku witane. — Konſervativna strona je najbóle pſchibyla; doby do hromady 91 nowych zapóſlanciſkich městow. — Liberalne strony mějachu žałostnje wulku porażku a pſchisadžichu pſchez

100 mestow. Z toho je widzecz, zo konserwationna strona a centrum budzetej z kniezom na pruskim sejmie.

Awstrija. Baron Haymerle bu 7. oktobra k nastupnikej Andrašchijowemu ponienowanym. Wón nastupi swoje zastojinstwo pěknje w czichosczi, pſchetož powſchitkomna kedžbnoſež awſtriskich ludow je nětko wobroczena na rajchſku radu. — Wo nowym kanclerju baronu Haymerle so powieda: Wón bu w l. 1848 wot wjercha Windischgräza k ſmierczi wotsudzeny. Tehdom bě Haymerle wuežomce orientalskeje akademije, a bě runje w Meidlinku na prózminach. Na napominanjo Messenhaufra poda so tež wón z někotrymi towarzſhem, wſchitcy derje wobruijeni, na pucz do Wina; tu pak buchu jeczi wot wojakow, pſched wójnski sud wjedzeni a k ſmierczi wotsudzeni. Tu zaſtupi ſwobodny kniez Hübner k Windischgräzej, a widzescze, zo podpisuje wotsudzenjo k ſmierczi, fotrež by hroznje zrudžicž mělo joho pſchecžela, Haymerlowoho nana. Ze ſylzami we wocžomaj proſchesche tu za zabludzenoho ſtudenta — wojownika. „Młodženc zaſluži khostanjo, ale boždla zaſhwajcze joho žiwjenjo“, zawała na poſledku kniez Hübner. Wjerch Windischgrätz wosta njepohnutý a wotmolwi: „Wón je wójnskomu prawu pſchipadnyk.“ „Potom je njewinowaty,“ praji na to Hübner. Sežehowasche krótkie ujelženjo. Na dobo hrabny wjerch protokoll a ſukny jón do korba prajicy: „Nó haj, wón je njewinowaty“ — a nětežiſki minister bě wot ſmiercze wumozheny.

— Wotwrijenjo rajchſſkeje rady ſta so 9. oktobra w trónskej zali khězorskoho hrodu we Winje z wulkej ſwjatočnoscžu. Čeſch zapóſlanci běchu wſchitcy pſchitomni. Hdyž bě khězor na trón ſo ſynyz, pokry ſeby hłowu a pſchija wot ministra hrabje Taaffy napisanu trónsku rycz. W njej je woſebje wažne, ſhtož ſo na Čechow poczahuje. Khězor jich z woſebithymi rjanymi ſłowami witasche. Trónska rycz bě na wjele městach pſcheterhowana z woſlanjom „ſlawy“ a „hoch,“ woſebje hdyž khězor ryczesche wo pozběhoranju narodo-hoſpodarſkich intereffow; cyka zala wot ſlawywoſlania ſo zatſhasowaſche, hdyž khězor na koncu prajesche, zo Awſtria budže ſtajne ſydlishejo prawa a ſwobody. — Čeſcha ſu protest wotedali, w fotrymž wupraja, zo do rajchſſkeje rady zaſtupiwschi prawa čeſkoho kraleſtwa njepuſcheža. — Sejm zapóſlancow rajchſſkeje rady wuzwoli z 338 hłosami wot 341 hrabju Franca Coronini za pſchedſhy.

— Pólski hrabja Rafaſhewſki, fotryž je hido doſhe ſéta w Dreždzanach živý, ſwjecžesche pječzdeſatletny jubilej ſwojeje ſpiſowatſkeje džělamoſcze. Wulka ſwjatočnoscž bu jomu k čeſczi w Krakowje pſchihotowana. Zapocža ſo 3. oktobra z Bożej mſchu, fotruž ujeſeſche biskop. Z cugby wobdželi ſo na tymſe ſwjedzenju pſchez 10,000 woſbow ze wſchich kóncoſ ſwěta.

Bosnija. Z Marineje Hwězdy pola Banjaluki piſaju, zo chce ſo znaty prior tamniſchoho trappiſtowſkoho klóſchtra P. Franc z něhdže 40 ſobuſtwami tohole rjada na pſcheproſchenjo jednoho jendželskoho biskopa na kap dobreje nadžije w połodniſkej Africy podacž a w kraju Buluksfrów klóſchtr założicž.

Czorna Gora. Kaž so zda, hrozy wójna mijez Czornohórcami a Albancami. Czornohórcy checđa z moeu wobśadžicę Gusinje a Pławu, kotrejž je jim barlinski kongres pschijprajil. Njenadžich drje tale wójna wupuknje, pschetog Albancy zhromadžuju so we wulskich cjrjódach a khrobke hordo pokazuja, schtož pak Czornohórcy dolho njezinesu. — Rozkazowař w Bosniji a w Hercegowinje, wójwoda Würtembergski, bu na czornohórskich mijezach wot brigadnika Djura Petrowicza postronjeny a do Cetynje pschewodżeny. Wjerch hoſča wutrobiuje witasche a ruku jomu tchasesche. Wjeczor bě swjatočna hoſčina.

Rusowska. Po wsciem zdaczu nastawaju tu lepsche wobstejenja za katholsku cyrkę. W Pětrohradze ma rjad dominikanow starcy a bohaty klóschtr, kij ma wosadu z něhdze 25,000 dñschemi (z wjetšha Němcy, Francózhy a Italiam) wobstaracz. Kaž wschudžom, tak tež jow nihdze nichto wjac do tohole klóschtra njezastupowasche, duž bě tu w klóschtrje jenož 13 starých, braſhniwych konventualow, kotrejž zaſtaranoſt tuteje wobſcherneje wosady jara czeſko pada. Zapoczątu dha so jednanja mijez dominikanami w Awstriji a swjatym stolom. Rusowska je zwolniwa nowych dominikanskich měſchnikow pschijpuscheziež, tuczi pak njeſmiedža pôlſkeje narodnoſeje bycž; wona chce jim tež pjenjezy na pucž do Pětrohrada dacž. Tajkich awstriſkých dominikanow je hižo wjac do pomienowanego klóſchtra w tutym ruskim hlownym měſče wotefchlo.

Asija. W Chinje wukhadžaja hižo něchtco lět w měſeče Hongkongu katholske nowiny w jendželskej rěči; něktó buchu — dokelž bě to nuzna wěc — tež w Shanghaju katholske nowiny w chinesiskej rěči założene.

— Jendželski general Roberts je psched Kabulom afganiſke wójſko cíſce zbil a 12. oktobra pschipołdnju, pschewodžany wot emira (krala) Žakuba Chana, do Kabulu swjatočnje zacząnył. Dwaj regimentaj wobſadžeschtaj pôdlansku twjerdžiznu Balahissar a susodne hórfi.

Afrika. Městodžeržiczel kapſkeje kolonije wopytaſche za jatoho krala Zulufaſrow w joho wobydlenju. Z pomocu tokmacžarja so Cetewayo z městodžeržiczelom jara domérniye rozmolwieshe. Njeje pječza derje cžiniš, zo je z Jendželzanami wójnu zapoczął. „Chaka,” prajesche, „běſche syn jendželskoho knižeſtwa. Ja běch tež syn a poddan. Moj nan, knižeſtvo, pschiūdže, zo by mje za moje njeſkutki pokhostał. Ja hrabnyh tij, z kotrejž mje nabicž chyſche, a jón złamach. Tohodla sym cžim hórje pokhostany był. Njeſtym wjac z kramom, ale wěm něktó, zo su Jendželzenjo wulki lud; njezabijea toho, z kotrejž su wojovali. Sym spokojny we waskich rukach. Snadž mi dowoli wascha sławna kralowa, zo bych so wróćil do swojoho kraja, a pschijpołaza mi někaſke město w mojej wótežinje, hódež bych swój hród sej natwaricž mohl. Běda, zo njeſtym poſluſhny był tomu, schtož mi mręjo radžesche moi nan Panda; wón mje napominasche, zo bych z Jendželzanami ženje wójnu ujewiedł, ale z nimi žiw był we měrje.“ Hdyž Cetewayo wiđeſche, zo z nim jara pschijtojnje wobthadžaja, proſheſche, zo by ſebi ſměl powołać ſi žonam, kotrejž pola ſebje hižo

mějše, hiszpeje druhich 10 mandżelskich. Bojesche so, zo by traž nictó wo nje so njestarał — tak z najmniejsza prajesche, hacž pač je Łza abo wěrność ryczał, shtó to wě. Ceterawo je rjenie zroszony, wysoki, czorny, něhdże 50 lét stary muž, skoro 6 stopow dolgi, ramienjath; na wobliczu połazuje so dobrociwość, a joho zadżerzenjo je pschistowne. Hdyž bu na łódź (Schiff) jendżelskeje królowny „Boadicea“ dowiedżený, a wuwuczowanjo namornikow widżesche, so wilec jara spodziwajo zawała: „Dżens syn so z nowa narodził!“ Pschistup k njomu je w tu chwilu jenož zaſtojnifikam dowoleny.

Amerika. Nowiny „Republican“ w St. Louisu piſaju: „Hiszpeje w żadnym lęcze njebe na njeđelsach tak wjele protestantskich cyrkwiow zamknijnych, kaž w tymsle lęcze. Wot 15 presbyterianiskich cyrkwiach so jenož w sedmich cyrkwiach njeđelu kemsche dżerza. Katholiske cyrkwi su pač w lęcze a w zymje wschiſkie wotczinjene a jenač sylnie wophtane.“

Wschelcizm.

Najwjetšhe katholiske cyrkwi w swěcze. Najwjetšha cyrkwi na cykym swěcze je: Cyrkej swj. Pětra w Romje; w njej je městność za 54,000 ludži. Druha najwjetšha cyrkwi je w Milanje (Majlandže), wobpschija 37,000 ludži. Tercja je cyrkwi swj. Pawoła w Romje za 32,000 ludži, schtwórtka Römljanſki dom za 30,000, pjata cyrkwi swj. Petronija w Bologni za 25,000, lateranska cyrkwi w Romje za 22,000, „Notre Dame“ w Parizu za 21,000 ludži. Nowa cyrkwi w New-Yorku w Americh može 17,500 ludži wopshijecz. Dom swj. Schęzepana we Winje ma městność za 12,000 ludži. T.

Židža. Na swěcze je 6 hacž 7 millionow Židow; z nich pschińdże wjac hacž 5 millionow (něhdże 80 procent) na Europu, 200,000 na Afriku, něhdże 80,000 na Afriku a 1 hacž 1½ milliona na Ameriku. Z europejskich Židow je žiwych 2,621,000 (potajkim 50 procent) w Rusowskej, 1,375,000 w Awstriji, 512,000 w Němskej, 274,000 w Rumunskiej, 100,000 w Turkowskej, 70,000 w Hollandskiej, 50,000 w Žendżelskej, 49,000 w Francózkej, 35,000 w Italii, 2 hacž 4000 w Schpanijskej a Portugalskej, 1800 w Schwedowskej. Z němskich Židow pschińdże 45,000 na Barlin. Potajkim na hłowne město němskoho khežorſtwa wjac Židow hacž Žtolska, Schpanijska, Portugalska a Schwedowska do hromady, a nimale tak wjele, kaž cyla Francózská abo Žendželska.

Bože njewjedro w lęcze 1679. Njeboh senior Čeſla piſa: „Pjatř, 4. augusta 1679 wokoło tſjoch popołdnju zabi Bože njewjedro w Stróžiſče z dweju wołów a dweju konjow, kotrejž běſchtaj tamnymaj do prędka zapſchennjenej, z wobſedzerjom Janom Žencžom. Žencž, młody muž a hakle lěto woženjeny, runje žito dom wožesche. Joho nan Boszčij, kiaž z hólcem a holcu za wožom džesche, hnydom pschistupi, ale syn bě hižo njeboh. W tutym lęcze je z cyla wjele a czeſkich hrmanjow bylo.“

Katholiske predowanja w cyrkwięcy k Duchej swiatomu w Budyschinje. W zapiskach rjeboh seniora (wot 26. hapryla 1679) Czessle czitamy: „Njedzeliu, 12. januara 1687, pschiopoldniu w jenej bu na kerkow k Duchej swiatomu hrjebana Wortschla Symankowa (dokelž bě w mnischej cyrkwi bydlila, katraž tachantswu skuscha). Pohrjebne predowanjo mějesche w cyrkwi k Duchej swiatomu z klecki kapłan Jurij Rus, kaž bě wón to sam czinił pschez wjele lét a jeho prijedowniki bje wschoho wobzeżowanja z njekatholiskeje stroną.” — Tule cyrkje k Duchej swiatomu su psched něshto lětami zwottorhali.

Suhowski korečmar zabije knjezohu schosarja 1679. Suhowski korečmar a rychtar bě so ze schosarjom knieza z Nostic, ktryž z tachantswom Suh wobzedzesc, jednoho hata dla rozkoris. Schosar rěkašte Merečin, běsche nauknieny hornczér a hisczeje njezenjeny. Hdyž na wszech swiatych schosar z korečnym dom so wróczęsc, džesche korečmar mjelečo za nim, jeho zabi a do wody czišny. Hdyž pozdžischo młoczeń z hrodu dom džechu a korečmarja we wodze wuhsadachu, so praschachu: shto cziniš? wón wotmolwi, „zo je jomu wudra z paslemi czecka.” Potom njebu korečmar wjac widżany — a schosarowe czelo namakachu nazajtra we wodze. (Ze zapiskow seniora Czessle.)

Dwaj Sauli. Dweju Saulow — prajesche macz k Lenje — znaja bibliske stawizny. Saul staroho zakonja bě kral nad Izraelom a wumrje, khuschi dyžli proscheř, wszech synow, wscheje nadzije wurubeny, pschez swój samym mječ. — Saul nowoho zakonja pał bu z wojska w ludzacej sluzbje nawjedowar bóžstho ludu a wumrje, wot mnichich kaž nan lubowanym, najslawnišjeje smierze.

Schtó bě tónle druhí Saul? — woprascha so Lena.

Bě to japoschtoł Pawoł.

Z wotkel pał pschińdze sławny zapoczątk, bědny kónic přenjoho a na wopak hubjeny zapoczątk, zbóžniwy kónic druholo Saula?

Přeni Saul zabý na Božu čescz a natwari sebi sam dobyczeřské wrota; druhí Saul pał zabý na człowieku hordoseč a zawała: Nic ja, ale Boža hnada we mni wscho scutkuje.

Slowje k rospominanju. Je wěste, zo dyrbisich wumrjecz, ale njewěste, hdy, kaž a hde? (Swj. Bernard.)

W njezbožu ženie naobojanym, w zbožu ženie nadutym njebycž, je wěc, že kotrejž je wulka poccžiwosć trěbna.

Naležnoſće naſchoho towarzſtwia.

Sobystawy na lěto 1879: ff. 268. Hana Merečinkova z Dženusec; 269. Petr Delan na Židovje; 270. Jan Keton ze Sloneje Borscheže; 271. Miklawš Mětovski ze Sloneje Borscheže; 272. Hanža Scholezie z Budyschina; 273. präses J. Lusezanksi w Pražy; 274. Miklawš Rachel, stud. med. w Pražy; 275. Miklawš Delenczka w Šukowje; 276. Jakub Delenczka w Pražy; 277. 278. Jakub Kilar, stud. theol. we Würzburgu.

Česćjeni žobustawý našchoho towarzista, kij swój pschinostk na lěto 1878 (abo tež na přjedawšče lěta) hischeze njezložiču, chyli jón sferje a lepje we swojej expedicji wotvedacž.

Darh a dań za chrkej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wucžinjeſchtaj 39,624 mark 15 p.

Ke čeſeči Bozej a k spomoženju dusichow ſu dale woprowali: kupony (rentki, kamienieſte) 20 mark.

Hromadže: 39,644 mark 15 p.

Darh za chrtwiežku w Hajnicach.

Dale woprowachu ff.: Riemienowany z B. 2 m. z Koſlowa 3 m.

Hromadže: 1384 mark 41 p.

We wšichcch expedicijach „Poſola“ a w Kulowje pola piſčerupca Welsa je na pſchedan:

Nowa Jezuſowa winica,

z pſchiwjaſanymi „Mjeniſchimi ſpěwarſkimi“ a ze stacijonſkimi knižkami.

W najlepšim pſchijnym zwjažku a najlepſchej koži 6 markow, druha tohorunja pſchyna družina 5 m. 70 p.

Byz ſpěwarſkich a stacijonſkich, kaž dotal, po 5 m a 4 m. 75 p., ze žolthym abo zelenym rězkom 4 m., njevjaſane 3 m.

Tęž wobstaraja ſo na požadaniu zwjažki w ſomocje a z drohotnymi zankami a wšichcik druhé.

Šlowny ſtad ma: Jakub Bjenka, zwórk pſchi tachantskej cyrkvi.

W expedicijach „Katholickoho Poſola“ móža ſo dôſtač:

1. Mjeniſche ſpěwarſke knihi

za katholickich Serbow. Brjadował M. Hórník. 100 ſtronow. Zwyjaſane za 60 pjeniežkow:

2. Pobožny ſpěwar.

Mjeniſche ſpěwarſke knihi z modlitwami. Za katholickich Serbow wobdželał a wudal M. Hórník. 204 ſtronow. Zwyjaſane w placze za 1 mark, w koži 1 m. 50 p., w koži a ze žolthym rězkom 2 m.

Wobě knižce hodžitej ſo derje za ſchule a za mlodoſež.

Katholske protyki, modlitne knihi, paczerje, Bože marty a swječhatka
pſchedana we wulkim wubjerku

Knihiwjaſańja Š. Hochgesanga,
nětko na ſchulerſkej hafy 213.

Wot hrabinskeje ſchönburgskeje ökonomije we Wechſelburgu pytaju ſo 4 hródzne džowki a 1 wotrocžk. Džowki dôſtanu 150 mark a wotrocžk 180 mark lětneje mzdy.
Služba nastupi ſo k 1. januarej 1880.

Wſcho dalsche zhoniſh w redakcji „R. P.“

Katholicki Posł



Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětneje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy czasopis.

Wudawany wot towarzista SS. Cyrilla a Methoda w Sudyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Cislo 21.

1. novembra 1879.

Lětnik 17.

Pomjatne powołania na sąd Boži.

Husto so stawa, zo ludźo, kiż su bjez pschiczymy abo z czisteje złoscze wot śudników njewinowacze wotsudżeni abo wschelako pscheczelihi, zo so powołaju na Boha samoho, na joho najwyšschi rozśud. Taifich wopominjecza hodinych pschipadow poskiczeja nam stawizny dość na dość; haj, njeje z cyła trjeba ani do stawiznow hladacż, tajke sądy Boże móžesč kóždu khwiliu tež nětko na śněcze mjez ludžimi widźecż. Z mnogich taifich spodžiwnych pschipadow chcieli, luby czitarjo, z najmjeńsha tsi tu napisacż a powiedacż. Nó dha slyš:

1. Wulkomischtir templerjow, Jakub Molay. Po dolkich a krwawych bitwach běchu skhesczenje skóńczne tola město Jeruzalem dobyli w lécze 1099. Něsichto lět pozdžischo (1118) bu tam rjad templerski założeny. Wón mějesche za wotpohladanjo mjez druhim tež hajicż putnikow do swj. zemje (Palästiny), wojowarz napscheczo njewertiwym mosleminam a khorych wothladacz. Dokelż mějachu swoje hłowne sydło w blízkosci salamonowoho templu, rěkachu templerjo. — Tónle rjad nabý sebi hnydom z poczatka wulkeje ważnosče po celéj Europje, joho sobustawu běchu z najwyšsichoho zemjanstwa. Tak bu skóńczne nješmernje bohaty. — Dwě sczē lět pozdžischo francózski król Filip IV., z pschimienom Krasný, za tymle bohatstwom żadosezjive dychaſche. Duž bu wulkomischtir templerjow, Jakub Molay, stary to zemjan, do Francóziskeje pschiewabjeny, hako byču so tam na kschijzowu wójnu napscheczo njewertiwym hotowali. Nicžo złoho so njenadžijo pschindże wulkomischtir z cyłym bohatstwom swojoho rjady, z 150 tysacami czerwienych złotych a z njeſkraſnje wiele ſieborom.

Lědma bě wulkomischt w Francózskéj, tu postany kral Filip a wobſtoržowasche rjad dla wulkich njeſtutkow. Templerjo buchu jecži a wſchelako czwiliowani, zo bychú ſo pſchiznali tym zelhanym ſlukam, fotrež jím wumjetowachu. Haj 10. meje lěta 1310 bu pſched parijskimi wrotami na jedne dobo 54 templerjow ſpalenych. To je ſo hufcjiſho woſpietowaſo. Toho čjasa bě živý bamž Klimant V. Bě to drje dobrý, ale ſlabý muž. Bamžowſki hódnoscž bě dôftal z pſchicžinjenjom kraſa Filipa. Duž móžesche kral z nim czinicž, ſchtož chyſche. Kral joho donucži, zo by tónle rjad zahnaš, ſchtož ſo w lěče 1312 ſta. Hifcje bě živý Jakub Molay z tſjomi druhini pſchedſtajenymi ſwojeho rjada. Czíle ſchyrjo mužowje dyrbjachu kralowe zadžerzenjo ſchwalicž a za sprawne wuprajiež. Město žadanohu wuznacža pak praji Jakub Molay: „Sym hižo bližko ſmjerči, duž njecham kracž, dokelž ſa bywa czezech khostana, ale ja zjawnje wuznaju, zo je rjad templerjow pſchec ſwérný buł ſwj. wérje a czíſty wſchoho woblakowanja; to derje wjedžo wopriju z radoſežu ſwoje živjenjo.“ Nětk da kral ſchězepowc na kupje rěki Seimy natwariež a tħchle ſchyrjoſch muži ſpalicž. — Wěſth ſpiſowaczel powjeda wo tymle ſpalenju takle: Stejo hižo na ſchězepowcu po woła Jakub Molay bamža Klimanta V. a kraſa Filipa IV. pſched ſudný ſtol Boži za čjas jednoho lěta. W tymle lěče zemrjeschtaj wobaj Klimant a Filip. W tym bě porſt Boži!

2. Njeſprawnje wotſudžený wojaſ. Nětko dyrbju tebje, lubi cžitarjo, zameſcž do wójnskoho lěhwa; tu nařidžemy wojaſa, tři, njewinwacze wotſudžený, ſo woła na ſud Boži. Pſchetož nic jenož zemjenjo a bohacžki maju prawo na czeſež a dobre imeno a sprawnoſež, ale teſe prawo je Stworicžer ſwěta kóždomu daš, tež najkhudſhomu cžlowjekoj. Tónle podawſ powjeda nam Ferdinand Wylem z Efferow, nadobny, pobožny a do cyka wěry-hódný muž. W němſkim lěhwje ſo zabubnowa, placžesche teſe znamjo ſtraži (wasche). Tu ſtejſeſche runje wojaſ ze ſwojim pſchecželom a krajanom, a wotendžo ſ njomu ze žortom praji: „Nětko dyrbiumy zas wucžahnyčž; zo by tola radſho porjad pſchijchoš do naſcheje mždy, tři nam hifcje pſchec ſjewuplačeža!“ Nawjedowar, pſchipadnje tule rycž zaſkyſhiwſhi, hroznije na wbohoho wojaſa ſo rozhněwa. Da joho ſ ſebi pſchitwjeſež a pocža pſcheskyſhcež. Wojaſ ſo pſchizna, zo je to a to rjeſt — a pſchecžo by njevuznaſ? wſchak to njebe ničio zlo! Nawjedowar pak bě hinajſchoho měnjenja a wotſudži wojaſa — ſ ſmjerči. Wbohi wojaſ zaſkyſha z hrózbu njeſprawný wusud. Duž we duchu rozhněwaný zawaſa: „Dženſa za tſi njeđele w tutej hodžinje budžesč ſo pola Boha zamolwječ dyrbjecž mojeje krjewje dla.“ W ſchězehowaczej noči bu wojaſ bjez miſoſče wotprawjeny. Nawjedowar ſmjerſche ſo z wopředka tajſomu powołanju pſched ſudný ſtol Boži, a nazajtra cžiſeže na to zabý. — Tamna poſtajena hodžina ſo koncej bližesche. Tu ſtupi nawjedowar na kóžni móſt (Schiffſbrücke), zaſkopny ſo a padže do wody a namaka w njej ſwoju ſmjerč a ſwoj row. W tymſamym wokamſnjenju

stejše pſched ſudnym ſtołom Božim, zo by ſo zamolwiał z pſcheleczja nje-
winwateje krjewje. Sta ſo to w lēcze 1606.

3. Klimant Marija Hofbauer (z čeſkym mjenom: Dwořák). Tónle
zbóžnyprajený ſlužobník Boží narodži ſo w Tašvicach na Morawje poła-
žnojma w lēcze 1751 a wumrje we Winje 1820. Wón zaſtupi do rjada
ſvj. Alfonſa z Liguori, ſchtož je tał mjenowana kongregacija najswjetczijſhoho
Wumoznika abo Redemtoriſtow. Wón ſluſha ſt wonym mužom, kij běchu ſebi
najwijac zaſlužbow wudobylí wo zbudženjo katholíſkoho žiwjenja a zmiyſlenja
we Winje. Tohodla bě wot mnogich žohnowany, wot mnogich paſ tež z hídu
a zavíſcu pſcheleczhany. Žemu pſchiidže ſwětna komiſſija, zo by Hof-
bauerowe wobydlenjo pſchepytowaſa. Po ſkončenju protokolla praji přeni
kommiſſiar ſt Hofbauerej: „Wy dyrbicze ze ſwojoho rjada wuſtupicž abo Awi-
striju do cyla wopuſtečicž.“ Hofbauer wotmolwi: „Ta ženie ze ſwojoho rjadu
njeuſtupju.“ — Ma to zaſ kommiſſiar: „Wſchaſ mőzecže ſo dacž do ſwětňah
duchownych pſchesadžicž.“ Hofbauer: „To ženie njeſčinu.“ Ma to
poča kommiſſiar hrozyč: „Duz dyrbicze Awstriju wopuſtečicž.“ Wón wot-
molwi: „Radſho ſej to poſlednje wuzwolu.“ Tu ſo kommiſſiar wezípni wopracha:
„Ale, hdže paſ poúdžecže?“ Hofbauer: „Do Ameriki, jenož wo to
proſchu, zo by ſo to pſchez zymu wotſtorčilo, wſchaſ ſym hízo starý.“ Po
ſkončenju tohole ſudnoga pſchepytowanja, do kotrehož bě do cyla njeinwacze
zapleczeny, powoła ſo Hofbauer na wyschchoho ſudnika, tam w njebjeſach.
Wopracha ſo tohodla tých knjezow: „Maeže tu hiſheče neſchtō cžinicž?“ Woni
wotmolwicu: „Ničko wjac.“ — Ma to Hofbauer: „Neſchtō paſ ma ſo tu
hiſheče cžinicž.“ — „Schto to?“ prasheſe ſo přeni kommiſſiar. Tu po-
zbehny Hofbauer ſwoju ruku ſt njebjeſam prajich: „Poſledni ſud, ſud Boži!“
— Wobaj přeníſcej kommiſſarzej zemrjeſchtaj bórzy na to, z Božej ruceſtu za-
jatej, z nabkej ſmjeręſtu.

A nětko ſo ja cže prascham, luby cžitarjo, wumrjeſchtaj taj dwaj kom-
miſſarzej tohodla, zo bě ſo Hofbauer powołał na ſud Boži? Rječham to runje
prajicž, ale pſchech tola je to jara napadne. — Zemrje nawjedowař ſuadž toho
dla, zo bě jomu wbohi wojał ze ſmjeręſtu do předka hrozył? Rječham to prajicž,
ale pſchech tola je joho ſmjeretna hodžina ſpodžiwna. — Ményschtaj ſo ſuadž bamž
a kral ze ſweta w jednym lēcze tohodla, zo bě jeju Jakub Moloay požadala ſo
zamolwicž pſched ſudom Božim? Rječham to drje prajicž, ale wopominječja
hódná je jeju ſmjeręſtu pſchech. — Jedna wěc paſ je zavěſče wěſta: „Bóh
wječe ſóždu njeſprawnoſć, njech hnydom khosta abo poždžiſho,
njech cžaka we ſwojej doſhomuſloſci abo njech da hnydom ſwojej
krutej ſprawnoſci knježicž. Wěſte je, zo Bóh dobre woplačza a
že khosta, wſchaſ je Wón najeſprawniſchi!“

3 Lusatij a Sakskeje.

Z Budyschyna. Na 28. oktobra běsche tu installacija (nutšwiedženjo) nowoho probſta naſchoho kapitla. Po woli začožerja budyskoho najprjedy kollegiatnoho kapitla, mjenujich mischnjanskoho biskopa Bruna II., zemjana z Barta, dyrbí najwyjszsche t. r. probſtowske město kózdy čas jedyn z mischnjanskich kanonikow měcž. Wuzwoleñske prawo dosta ſto lét psched reformaciju ſakſki abo mischnjanskii kniežezſki dom a potajkim ſluſcha wone nětko ſakſkomu kraley. Dokelž pak bě w času Lutherowej reformacije mischnjanskii biskop z kapitlom k lutherſkomu wuznacžu pschedstupiš, bu wot toho časa kózdy krócz protestantski zemjan naſchomu kapitlej präſentirowany a dykbjeſche tajki tež pſchiwzath bycž. Probſtowskomu městu pſchiſkuſcheja hiſcheze pſchecy pola, kotrež pak ſo pſchenajimaja. Pjeniez ſo do Miſchna, z wotkelž kózdocžaſny probſt wěſty lětny pjeniez dōſtawa. Šlužbu tajki probſt z protestantskoho kapitla pomjenowaný nětko žanu nima a kózdy nowy wotrjeknie ſo tohodla pſchi installaciji wſchoho ſobuſtukowanja w zarjadowanju kapitla. Pſchez 300 lét hžo je tachant naſchoho kapitla najwyjszschi wjedzieſer Lužiskeje diöceſy hako džela miſchnjanskoho biskopſtwa; tachant Leifentritt bě přeni, kotoruž wot khězora a bamža titl biskopſkoho zastupnika we wobémaj Lužicowmaj ſo wudželi. — Nowy probſt je wjelezaſlužbny kniez ze Zehmen nad Stauchicami pola Riesy, pſchedsyda ſakſkeje přenjeje komory a kralowſki komorniſ. Wón bu džen pſched installaciju na dwórnishežu wot tachantskoho ſenclerja, k. assessora Seyferta, powitaný a na tachantſtwje potom wot k. biskopa=tachanta a wot duchownſtwa. Installacija ſtava ſo kózdy krócz w tachantowym bydle a potom je zbožopſcheczo a hoſćina, na kotoruž ſu najwyjszschi krajni, ſtaſych a měſtečzanſcy zastupniczy pſcheproſcheni. Probſt pſchiwzede ſebi tež dweju ſwědkow; to běſhtaj tón krócz k. statny minister z Nostitz-Wallwitz, kž je ſobu tež tachant mischnjanskoho kapitla a k. hanitski hejtman ze Salza-Lichtenau. *M. H.*

Z Kulowa. Morwý wotpuſt swjecži ſo we kulowſkej cyrkwi nje- dželu po dniu wopomnjenja wſchěch khudých duſchow, t. j. na 9. novembra. Wſchitey, kž k ſwj. ſpowiedži a na pomjenowanej njedželi we kulowſkej cyrkwi k ſwj. woprawjenju du, tež porucžane wotpuſkne pacžerje na měnjenjo swjateje cyrkwie (za jeje powyſchenjo po cykle zemi, za wutupjenjo bkludnych wěrow, za mér a pſchecženoſcz kſchecžanskich wjeřichow) pobožne ſpěwaja, doſtanu doſpołny wotpuſt, kotoruž ſo za khude duſche we čiſežu, za wotemrjethych lubych starſkich, bratrow, mandželskich a pſchecželow woprowacž móže. Khude duſche čeřpjeja wulke hoſće we pſtomjenach čiſeža za wodate, ale hiſcheze doſcz njezapokuſene hréchi; wone swojej ruci žaſoſežich a plakajen k nam zbehaju woſajo: „Smilcze ſo nademnu, k najmjeňſhomu wý, moji pſchecželoſvo, pſchetož ruka toho Knezeja je ſo mje dōtknyła!” (Job 19). Dyrbimy tohodla kbudym čeřipjachym duſcham na duchowne waſhniyo k pomoc hkwatač z wotpuſkami, pacžerjemi a dobrymi ſtukami, a pſchiležnoſcz

ł tomu mamy na 9. novembra we kułowskiej farśkej cyrkwi. Też budźa tam po przedowaniu na swj. Mariny w ołtarju paczerki z wotpußkami a kapulirą swjeczene.

3 Drežđan. Sakski sejm budże 3. novembra wotewrjeny.

— Srjedu, 22. oktobra, poda so ē. August Nowak do Blawna, zo by tamne kaplaństwo na so wzac. Dotal zaſtupowaſche ē. fararja Titlbacha, kij na wocji straſchnije ſchoriwschi něko z Bożej pomoci tola zaſ sam swoje zaſtojnſte džela wobstaracj móže. Knež Dr. theolog. Aloys Schäfer, kótrjž bē dotal w Blawnje kaplańi, wrócił so džens tydženja do Drežđan, zo by hako wojsmy kapłan pschi dwórskej cyrkwi woſebje džeczi we wjacorých drežđanſkich ſchulach w kſhesczanskiej wuczbyje rozwiczował. — Kraž ſkyskimy, chce farſki administrator w Miſchnie, ē. Józef Hillebrandt, so do Pruskeje wróćicž a w Koblenzu pólne kaplaňstwo na so wzac.

— Pónidzeli, 20. oktobra, swjeczeńſche tudomne „towarſtwo młodych katholickich pschekupcow“ tseczi swjedzeń swojoho założenia pod pschedsydwim pschekupca A. Schäfera. Hnadny ē. biſkop a wjèle duchownych so na tutej swjatočnoſći wobdzeli.

— Sobotu, 18. oktobra, rano po jednej miny so ze wſchěmi swjatoſciami na pucž do wěcznoſeże derje pschihotowanym zbožnje ze swęta wyſkodostojnym kniež P. August Arlt. Rjebozicžki narodzi so 22. decembra 1806 w Drežđanach a bu na duchownego wuſwyczeny 13. decembra 1834. Hdyž bē něchtco lět w Königshajnje a Seitendorfje kaplańi, dyrbjeſche khorwatoſeże dla na wumjeńk hicz a bē wot toho časa z wjehcha w Drežđanach we wſchej cíjichosći žiwij. Pszechy bē zwolniwych, we wſchěch móžnych duchownych džekach wupomhač. Něhdže wot poł lěta joho moch ze starobi hladajch wotebjerach, tak zo bē za njoho wulka dobrota, poſlednie dny swojoho žiwjenja pod swérnym a staroſciznym wothladanjom ſchertych ſotrow w katholickiej hójeńni pschebycž. Joho pohreb běſche pónidzeli 20. oktobra popołdnju $1\frac{1}{2}$ hodž. ua nowy katholicki kerkow. Pschitomny bē tež hnadny ē. biſkop Franc Vernert. Pohreb mějſche ē. konſistorialny präſes Fr. Stolle pod aſſistencu k. far. Titlbacha, präſesa kongr. Maaza a wobeju ſchulſkeju direkta. Drežnera a Bucka. R. I. P.

3 cyloho swęta.

Němska. Khežor Wyseu je pruski sejm 28. oktobra po swjatočnych Božich ſlužbach wotewrit.

— We zhromadžiznie evangelskeje generalneje synody prajesche minister kulta Buttikammer zo kniežerſtwu poważuje ſchulu za wuſtarw nic jenož rozwiczač, ale tež woczehnjacy, a zo dyrbí toho dla naboženſtwo wostacj ſredziszczežo a jadro cyloho wuwiczowanja. Kraž njeda febi móc na ſchulu wot nikoho wzac, ale ſotrowſke ſobuſkutkowanjo cyrkwi je rad pschivozmije. Pschi kruhy wotmyſlenju daczi cyrkwi, ſhtož jej pschiskuscha, njebudže wobſte-

jace wustajenia zahanjecz. Psihi praschenju, hacz ma so woczechnjenjo na za-
kkadje rozwuczenja stacj abo na zakladje wostacj, kotrejz wot wecznoscze wukhadza
a k wecznosczi wjedze, je minister za poslednje. Kazd dolho w zastojnstwie wo-
stanje, budze wschitko czinicz, zo by ludej najdrodzszej kuble zakhował: wero a
nabozenstwo.

Schtož skonczenjo „kulturnoho wojowanja“ nastupa, drje so hiscze
pschec wjele pisa, ale katolske nowiny z jednym hlosom radza, zo by so tola
katolski lud ze żadnymi przynymi nadzijemi nienosyl: cyka należnosz njeje po
prawym hiscze wjele do predka pschischka.

— Schcjuwanjo Nemicow napscheczo Rusowskej pschec dale so roz-
schérja. Russi wjedwiedz (bar) steji netko wosrjedz roja roznjemdrjenych
— scherschenjow. Ze wszech stronow na njoho so dobrywaju a borcejo joho
wobletaju a pschihladowat zadzirany so prascha, schto je wina tuteje
bitwy? Russi wjedwiedz dzesche zmierom swoju sczezku, a njeje nam znate, zo
by so dotal doltkij scherschenjowoho hnězda Bismarkowoho, zo by w tymle
hnězdze chycl nekaſkoho mjedu hladacz. Tale wulka ruskonemska zwada, ktraž
netko straschna bycz poczina, je cziscie ſhumſchtne nawleczena. Ruskonemske
pscheczelstwo zdasche so hacz do njedawna krucjische bycz hacz wortel. Tu w
jencyh russkich nowinach wuñdze nastawk napscheczo Bismarkej. Ma tónle na-
stawk walichu so Bismarkowe nowiny kaž džimva zwerina na preni popad po
dokhim posczenju. A kaž to we zwadach bywa, ſlowo dashe ſlowo, dónidze
tež k ſutkam, widzachmy Bismarka we Winje, k nadpadej na Russu pschi-
towarischku so wschitke žiwiele (elementy) napjelnene z hidu napscheczo Rusam
a Słowjanam, a džensa stejnyh srjedz džiwiyeje schcjuwanich nic hinal, hacz hako
by hido jutije wójna mjez Rusowskej a Nemskej wupuknycz mela. W Nemicach
wschitke nowiny biez rozdzela politiskich stronow pscheczivo Rusam njemdra,
awstriske paſmo židowskich nowinarjow njeje wot Bismarkowoho wopyta we
Winje z napscheczorusowskej zymnicy pschischko, lord Salisbury pręduje w Gen-
dželskej kſchiz pscheczivo Rusam a Madžarjo — mamyli jim listam wericz —
wóſja ſebi hido k wójnie swoje mječe. Wotpohladzno tajkho nepscheczelstwa
njehodzi so hinal wujaſnicz, hacz zo chcedza Russu z mocu narabicz, zo by
so na stajne schcjuwanjo rozhniewala a rozhudnie napscheczo tajkim najezdam
wustupila. Tohodla ſpewaju te khelusche na njepowalne pscheczelstwo prusko-
awstriske, tohodla ze zamysлом rozschérja, zo chce Rusowska nalečzo z dwemaj
wójskomaj wójnu zapoczecz wo Afganistan, zo chce w Europje mér ſlazycz,
tohodla ſwetej wotkrywaju, kaf je Bismark wutrobu schedzivooho khezora Wy-
lema wotwobrocziel wot pscheczelstwa k russomu carjej. Psihi tajkim džiwim
njemdrjenju, kotrejz Rusowsku ze wszech stronow wobdawa, wobstara tež wona
ze wschej swero — kaž so myſlicz hodzi — swój dom a rozhladuje so po
pscheczelach, kotrejz w tu khwilu jenož pola romaniskich ludow namaka, wo-
sebje pola Francózow a Italianow. Russka diplomacijia njeje z teje ſchule, zo

by wočjakała, dónž Bismark swoje džélo njedołonja. Že pał hischeže sylna nadžija, zo Słowjenjo na winskej rajchskiej radże pschecžiwo stajnomu schézuwanju ē wójnje ze wſchej mocu wustupja a z tym Europje mér zakhowaju, kotrehož tola tak nuzne trjeba.

Awstrija. W kniežej abo prěnej komorje rajchskieje rady bu wurađzena ad dressa liberalneje wjetšinu z 78 hloſami napſhęcžo 59 pschijata. W Awstriji potaſkim něchtu podobne wiđimy, schtož w Bajerskej, mijenujcy, zo je komora zapoſlancow za kniežerstwo, knieža komora pał napſhęcžo kniežerstwu.

— Henry Brett Ince, sobustaw jendželskoho sejma wopytaſche tele dny wuhersku sejmownju a njemało so džiwasche, zo so zapoſlanci psched zapocžatym wurađzowanjom njemoda. Haj hinajšchi kraj a hinajšche waſchnjo! W jendželskim sejmje so hischeže modla.

Czorna Hora ma zaſh wójnu. Njedawno bijeſche so czornohórſke wójsko cyh dženii z Albancami.

Francózka. Ministerstwo, kotrež je zbezkarſtym ryczam w o b h u a d ž e - n y ch k o m m u n a r d o w k h w i l u z m ě r o m p ſ c h i l d o w a ł o , n ě k t o so jich bojecž a pschecžiwo nim kruče wustupowacž poczina. Tak je parižski sud wobhnadzenoho Humberta, kiž je za čas kommuny paſik a ſmalik, w tyhle dnach ē 6 měſacznemu jaſtwu a k ſchtraſje wot 2000 frankow (nórtow) wotrudžik, dokelž běſche wondano w nowinach „Marsellaise“ hroźne, zbezkarſke rycze wotcžiſchęcž dał. Hewak bu wudawanjo „Marsellaise“ na dwě njedželi zaſazane. — Dale je minister znutſkownych naležnoſćow woběžniſ (Rundſchreiben) na wſchech präfektow poſtał, zo njeſmiedža žadne ſchęzuwanja, inapſhęcžo kniežerstwu zložene, czerpječž. A zo by pschi tym z dobrym pſchifladom do předka ſchoł, je dweju czerwjenemu měſchjanostow, kotrąž zbezkarſke rycze džeržeschtaj, zefadži. Zo by pał w tuſamu khwilu czerwjenych z něczim změrował, zefadži na dobo tež 23 kralowscy zmyſlenych měſchjanostow, kotrymž republikanarjo něchtu podobne wutkowachu. — Pschi tym pał tež bjež bōžnoſcž wotkoł so žerje kož ruk. Tak je so njeweriwe towarzſtvo założilo pod titlom „Propagation de la foi civile“ (k rožděrjenju civilneje wery). Hijož pschez thſac ludži je k njomu pſchitupiło a ſu swoje mjenia pschez nowiny „Marsellaise“ wozjewili. Tam pod čiſtom 1048 čítamy: „Ja žadam ze ſwojim synom Emilem, kiž 15. tohole měſaca ſchěſtnače lét budže, do waſchoho towarzſtwa zaſtupicž. Moj syn nje je hiſcheže k ſwiatomu wopravjenju ſchoł a tež ženje njepónidže. Mi je psched 17 měſacami žona wumrjela. Teje ſwojby dla njemóžach ju civilne pohrjebacž, ale ja ſo wjefelam, zo njeje ſo psched ſmijerežu ſpo wjedała. Moja žona bě ſwobodne zmyſlena, kaž ja. Zenož w poſledních dnach, dokelž bě jeje duh zeflabí... , chrysche ſo ſpowjedacž. Ja runje dom pſchitupiła, hdyž kniež, hacžrunje njebě woſany, do mojoho domu chrysche. Ja hym joho proſyk wotencž atd.“ — Njeje to straſhne wuznacžo? Schto! je móžno na na, kiž ſwojomu synu

njeda k swj. wopravjenju hicž, a tež swojej žonje na smiertnym ložu duchownoho tróščta njepospcheje! A tajich njekrašnikow je w Francózskéj po týsačach! A tacy tajençy praja, zo swobodnosć ſubuja! — Druhi pad. Tam tež pod číškom 1061 čítamy: „Ja k tutomu towarzſtwu pſchitupju, dokelž žadnu wot tych wucžbow njeverju, kotrež duchowni preduja. Ja jenož to wérju, ſtož w idžu, ſtož ſkyſhu, ſtož wobmaſacž móžu.“ Tak, mój luby knjeze! Wy tola wericze do swojoho rozmoma, do swojeje mudroſcze? A pſchecy tola njeje ničto ničjo wot njeju widža! — Njeju to žałostnje zrudne wobſtejenja? Hdžež paž njevera ſo tak rožschrera, tam wodžimi lud. Tohodla bójimy ſo zaž hroznoho pſchewrota w Francózskéj.

Shpaniska. Wichor ze ſylnym deſtežom je w krajinach Andeluſiji, Alſancje, Murciji a Maladzy wulke powodženjo zawiñł. Wjac wſow je číšcze we wodže ſtało, a dotal je hižo pſchecy týſac čłowijſkich čęlow namakanych. We wſy Muermas zatepichu ſo wſchitcy wobydlerjo hacž na fararja, kotrež na zwóñcu czechy.

Naležnoſeže naſchoho towarzſtwia.

Sobuſtawu na lěto 1879: ff. 279. Jan Pětrka z Hrubjelcic; 280. Handrij Guda z Hornjej Kinty; 281. 282. z Chróſcic: Věrť, Hana Stalina; 283. 284. ze Starzej Čyhelic: Petr Holka, Hana Ferschikowa; 285. Jakub Krawża z Jasenich; 286. Jan Mark z Wutolecic; 287. Maria Rebichovna z Bacžonja; 288. Miklawaři Duzzman z Budworia; 289. Maria Donatce z Blöžic; 290. kaplan J. Scholta w Chróſcicach; 291. 292. ze Smječteč: Jakub Pječ, Miklawaři Schula.

Doplatciſti na lěto 1878: ff. 551. Jakub Krawża z Jasenich; 552. Věrť z Chróſcic; 553. Jakub Pječ ze Smječteč; 554. K. Hanva z Riebjelečic.

Na lěto 1877: Jakub Krawża z Jasenich.

Dobrowolny dar: k. präſes J. Lusčjanſki 1,50 m.

Czecheni sobuſtawu naſchoho towarzſtwia, kiz ſwoj pſchinoſchku na lěto 1878 (abo tež na předawſche lěta) hiſhčeze nježložichu, chyli jón ſterje a lepje we swojej expediciji wotedacž.

Darh a daní za chrkej w Bacžonju.

Nawdat kapital a dotal nahromadžena daní wucžinjeſtaj 39,644 mark 15 p.

A czechci Božej a k spomoženju duchow je dale wopravil: k. N. z Worlce 1 m. 50 p. Hromadže: 39,645 mark 65 p.

Darh za chrkej w Žitawje.

Pſchecy k. kaplana Kubacha N. N. z N. 30 m.

Darh za chrkwičku w Hajnicach.

N. 1 m.

Hromadže: 1385 mark 41 p.

Czechci Smolerjec Inhičiſhčeženje w macziežnym domje w Budvyschinje.

Katholicki Posł



Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Placi lětnje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy czasopis.

Wudawany wot towarzista Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Rola.

Číslo 22.

15. novembra 1879.

Lětnik 17.

Narodnosć a nabožništvo.

Hijom mnoho je so wo tym pišalo a ryczoło, kaf ma so narodnosć ſi nabožniſtu a na wopak; tež w serbskich pišmach mózjech drobnostki wo tym čítacž. Tola nihdje njeſiu ſo hiſčče z krótka, wſchě ſem ſluſhace wažniſche wěcy zefajale a poſticežile, a to je wina, cžohoždla ſebi dowolany něchtia ſkowow wo tymle naſtupanju poſticež.

Koždomu je ze ſwiatoho pišma hijom ze ſchule znate, zo ſtworiczel boha-
zabyle čłowjeſtwo, kotrež bě ſebi zwaziło węzu hacž do njebjes twaričž, na
dobo rozpjereſchi ſcziniwſchi, zo kóždy hinač ryczeſche a žadym druhomu njerozymje-
ſche. Z toho časa je cyka ſyla ryczow a runje teſko narodow na ſwecže,
pſchetož teſkož ryczow, teſko ludow. Rozeznawamy džé z wjetſcha jenož po
ryczi, kafkeje narodnosće ſchtó je, a nichtó nikoho za Serba njezměje, kif serbski
njemóže. Rycz je we wſchěch čzasach koždomu ludu najdrožſche herbſtwo ſwojich
wótcow bylo a je najwažniſhi a hulč možl rjec jenicežki zwjažk, kotrež cyk
lid zjenocža. Pola naš z najmjeniſcha ſo podarmo po druhim zjenoczacym
zwjažku wobhladujesč, pſchetož we wſchěch druhich naſtupanjach drje je ſedý
žadyn druhí a pſchi tym hiſčče tak mały narod bóle rozpjereſheny. Z dobrym
prawom mózjeſche tohodla ſlawny Čzech Wjacław Hanka prajicž: „Narod nje-
zaúdže, doniž je rycz živa.“*) A ſchtó by njevježdał, kaf jara ſebi naſchi prje-
downich ſwoju rycz wažachu a ežeſzachu, hdyž ſame krawne bitwy za nju
bijachu? A wěmy tež dale, zo doſho kſhejčanskeje wěry pſchijecž njechachu, ale

*) „Narod nehasne, dokud jazyk žije.“

radščo w swojich bkludach wostachu, dokelž němcy missionarojo předowachu jím w cuzej, haj njeprčeczeljskej ryczi. Hakle za sij. Cyrilla a Methoda a za swj. Venča, hdyž so Serbam křečečjanška wéra serbski předowac̄he, pščijachu tež woni z radoſtnej wutrobu „wjeſole powjeftwo.“ A w tamnych čjaſach, hdyž swječi mužojo z woprawdze japoſchtolskim duchom naſchim hřeče pohanſkim wótcam wjeſele ſejenjo wo naſchim zbožniku Ježu Křižče a joho swj. wérje do Lužicow pščinjeſehu, hac̄ do dženjiſchoho dnja ſtej ſo serbska narodnoſcz a křečečjanſke nabožniſtvo ſtowarſhilej, po nečzim zbratſilej a tač rjec zrostlej. Wězo je křečečjanſtvo kaž wſchudžom druhdže tež pola Lužicjanow ze ſwojej duchownej mocu a ze ſwojim njebjefskim ſwělkom narodnoſcz pozbehnýlo. Rycz a waſchnjo pſchemeničku ſo z čjaſom po nowej wucžbje, haj wſchitke tež hewak mało wobkedybowane wobſtejenja doſtachu z najmjeiſcha křečečjanſku draſtu. Zo je tomu wo prawdze tač, mōžemy džen ſote dnja widžec̄ a křižec̄. Ze starodawnych čjaſow drje nam lětopiſy (kroniki) mało wo tym powjedaja, ale czim wěry hōdijschi ſwědk je nam naſcha droha maczeſſežina. Serbja ſu byli a ſu z najmjeiſcha z wjetſcha — to ſměry křoble prajiež — hřeče ſejenſta pobožny lud a to nic jenož w Božim domje, ale tež we wſchědnym žiwenju. Cuze nowiny ſkorža husto a čaſto, zo je zjawne žiwenjo ſo křečečjanſtwa bjez mała čiſce ſotrijeſko, zo ſo w zhrademadžiznach, towarſtwach a bjeſadach ſwojeje wěry haſbuja. To je zrudnje, jara zrudnje! Ale je pola naſ ſchto lepje? Tež jow ſo cuzy njeckhmaný duch zadręwa a by ſnadž mnoho ſchkody načzinił, njebył ſi ſerbski lud jako burski lud konservativny a njebył ſi ſo tač kruče ſwojich dobrých waſchniow, kotrež ſo w cykle ſyłe rjanych prajenjow počazujia, džeržał. Zo bych jenož na někotre pſčiſkady ſpomnił: z Boha rjane žito, w Božim mjenje, a „Boži“ pſchi wſchěch možnych ſlowach, kaž Boži deshečik, Bože ſlónicžko w Boži domęjk dželše, Bože njevjedro; ſchto by njevjedžał, tač ſerbska hoſpoza do ſwječenje wody džerži, pſchi kotrych ſkladnoſczech ſo ſwječena ſwěčka zaſwěčza? Šchtó w Serbach wažne dželo w Božim mjenje njezapocžina a z „Bohu džaſkowanu“ njeſkónčza? Haj, je to kóždomu prawomu katholicej radoſcz, hdyž widži, tač ſu Serbja nic jenož w domje, ale tež na polu a honu, na pučzach a ſejezkaſach pomniki hórkęje ſmjercze naſchoho zbožniſa abo ſwječata ſwiatych Božich poſtajili, zo by pučzowař, kiz nimo čehnje, ſo dopomiňl, zwotkej je pſčiſhōl a hđe je joho prawa domizna. Tole wſcho a wjele druhich drobnostkow, kiz bychu ſem ſluſhale, wſchaf zjawne dopočazuje, zo je naſch lud hřeče ſebi ſtaru pobožnoſcz ſwojich wótcow wukhowař. Ale tola njehodži ſo jene praſchenjo zamjelczeſz. Šu Serbja tež hřeče ſe w duchu a we wěrnoſci pobožni? A na to njehodži ſo pſčeco a wſchudž „haj“ wotmołwiež. Z čjaſom ſu mnohe prajenja jenož do hórkych ſlowow ſo pſhemeničke a džesathy myſli ſebi pſchi „Boži m njevjedrje“ ſkerje na wſcho křiba nic na Boha. Abo ſchto hakle dýrbi ſo rjec, hdyž ſo poſtrowjenja nic jenož njerodnje, ale tež čiſce ſkóncowane a njezrožymlivje

wuprajeja. Tam zawěſeże žana pobožnoſćž njeje a jow dyrbjał zaſy duch naſchich wótcow wotucžicž, kotsiż ſu ſebi zawěſeże tež na to myſſili, ſhto cheedža z „wjerſej ponihaſy“ a t. d. wupraječ, dokelž ſu tele poſtronowy za-wiedli. W tymle naſtupanju wſchak nabožniſtwo naſchu narodnoſćž mócnje podpyjeruje, a hdyž ſo rjenje wote myſčę a wot myſčpora witaja a „budž khvalen Ježus Chrystus“ prajeja, tam njetrjebaſch ſo boječ, zo budžesč cuze, hoće ſómle pſcheslyſcieč dyrbječ.*). Runje tač njeħodži ſo wo tač njenowauhých Božich martrach na polach a na wſach a wo kſhižach na kérchowje praječ. Tu je ſo bohužel we ſwojim čaſu wjele němcowało a runiež je tón, kiž je tajki pomnik ſtajicž dał, druhdy ſedmia ſam rozmijał, ſhto ſu jomu tam napiſali, němske dyrbjeſche bječ, a to po mojim zdacžu tohodla, zo býhmu to z najmiejſcha wſchitc czitacž njemóhli. Tola wo tym je hižom protyka „Krajan“ mnoho piſała, Bóh dat! na naſch wnžitk; z najmiejſcha ſu rozmomiſhi tola do toho pſchiſhli. To by z krótka wo někotrych wěckach bylo, kiž drje ſo wſchēdnuomu mužeji njevažne zdadža, kiž pač maja wſchē zjeno-ćene a prawje wuſwiedźene mócnym wiſliw a móža wjele dobroho ſkutkowacž.

(Pſchiſhodnje dale.)

*) „Mahlszeit!“ dyrbisč pola Němcow rjec, jelizo cheesč trochu „zdižlany“ bječ. Hacž w tymle ſłowu pola ſtrowjenja woprawdze žadyn zmyſl teži, njewěm. Ale „bildunka“ dyrbí bječ

Bóh ſwoju macž njeda za ſmęch męcz.

Něhdy ſe ſkafarzej Fabasej muž pſchiūdže, kiž mějeſche na nozy jara zku-ramu; běchu ſo injemujcy hrozne waki do njeje daſe a te ſo zahnačz njeðadžu. Wſchu prouču žno bě ſej ſkafar brał a tež dženſa ſwoju móžnoſćž czinjeſche — ale podarmo. Napoſledku khory ſam prajeſche: „Kenjez ſkafar, dajcže ſej bječ, njeſptytuječe ničzo wjacy; ja žno ſej najſkerje tuſe ramu ſobu do rowa ponjeſu.“

„Džiwna wěc to woprawdze je“, „džesche ſkafar, „ſym žno někotružku ſamu hójſt, ale tajkele bolace ſym hiſtceže čaſ ſiwijenja njewidžaſ. Seže mi powjedali, zo ſeže w Schpaniſkej ſwoju ramu dóstali, ale na kafje waschnjo?“ „Haj, to cheu wam dženſa powjeſcz“, khory wotwroſti, „a tež to, cžohodla wona nježije. Běſche w ſeče 1793, tehdom w francózſkim wójsku ſtejach a dyrbjac̄ do Schpaniſkeje ſobu na wójnu. Běchmy tſjo z jeneje wſy a wſchitc doſez jara Boha zabyc̄imi. Něhdy w cžihej do horow iſhowanej wſy jemu wjele czescženu macž Božu nadierdžehmy, kiž bě tam woſrjedž wójnskich cžijódow na ſwojim ſamieútnym podložku pſchi cyrkwi hiſtceže njewobſkodžena woſtała. Duž jenomu mojeju towařichow na myſle pſchiūdže, zo cheem y pobožnymi wjeſnjanam klubu do njeje tħeleč, a mój druhi towařich — ſo wótfse woſchce-riejo do toho zwoli. Ja pač ſo tajkeje hréſhneje radu nabojach, ſej na ſwoju macž pomyſlich, a towařichomaj woſradžach. Ale wonaj ſo mi ſmęjeſhtaj a moju radu zacpęſchtaj. Prěni towařich ſej tħelbu natyk, ſo měrjeſche, wu-tħeli a trjechi do čžoła; druhi pač do wutrobna. „A nět! je na tebi rjad“,

rěkaſche. „Ja ſo njechach wowca mjenowacž dacž, tſchepotajo wzach tſelbu do ruky, wocži zaczinich a trjedich . . .“ „„Do nohi“,“ lekar ſam pſchistaji. „Haj, do nohi, runje tam, hdyž mam tu ranu. Potom zaſ dale czechnjechmy; jena ſtara wownka paſ, kij bě wſchitko widžala, nam praji: „Wy na wójnu czechnječe, ale ſchtož ſcze w naſchej wſy dokonjeli, to wam žanoho zboža njeponjese!“ Mi pocža naſchoho njeſutka ſzel bycž, a tež mojimaj towarſhomaj wjac na žort njebeſche.

Wjedžor ī ſwojomu regimentej pſchiidjechmy a za neſchtu dnow njeſtche-ćela wuhladachmy. Mi derje njebe, hdyž do bitwy džech, a zaſ a ſej, runjež njeradu, na macž Božu w cžichci wjescy pomyslich. Wſcho paſ derje wotběža, my bitwu dobuchmy. Njeſtchecžel czechasche, a runje kommando pſchiidže, zo dale za nim hnacž njeſměny, — hacž ſo wot horjeka z jeneje ſkaly tſeli a moj towarſh, kij bě ſo prěni do ſwiateje Marije měrik a do czoła trjedil, padže. Něk bě ſam a tež runje do czoła trjedeny. Mje a mojoho druhoſho towarſha hrózba woběža; moj na ſo pohladachmoj a žanoho ſlова ſej njeprajachmoj.

W noch wonka pod hołym njebjom porno ſebi ležachmoj a za cyku noc wóczka zandželicž njemóžachmoj. Cechy wocžaknycž, dónž moj towarſh na minje njezarheži, a chech yomu prajicž, zo dyrbi pacžerje ſpěvacž; dokelž paſ wón změrom wofta, ſej tež ja nježo prajicž njevěřiach.

Nazajtra rano njeſtchecžel z nowej mocu na naš czechnjeſche. Prjedy hacž ſo bitwa zapocža, mje moj towarſh za ruku wza prajich: „Džensa je na mni rjad; ty budž wjesoły, zo ſy hubjenje tſeliš.“ A joho ſlово ſo dopjelni. Tón džený dyrbjachmy my cžekacž. Žno khétru khwilu cžekachmy, moj towarſh a ja hiſheze žaneje ranu njeſtchachmoj. Nadobo paſ z jeneje hrjebje na ſmierci ramjeny ſchpaniſki wojak, wſchē ſwoje mocu hromadu zebravſchi a kaž by hiſheze w poſlenich wokomiknenjach neſchtu nuzne dokonjecž dyrbjal, na naš tſeli, a moj towarſh, do wutrobra na trjedeny, padže. Wón ſo w ſmierci ſtyſku na zemi wjesci, a za kniezom žadasche. Czi paſ, kij wokoło njoho ſtejachu, z ramjenjemi ſežahowachu, a wón dyrbjesche njeſtchachmoj ze ſweta hicž. Potom woftajſhi njoho dale cžekachmy. —

Něk paſ běch ſej wěſty, zo tež mje Boži ſud njezminje, a ſej tohodla wotmyſlich, zo chec ſo prěnjomu měſhničej, kofrohož naděudu, ſwojoho njeſutka wuſpowiedacž. Tola žanoho njenadeňdzech. Zaſy běch w nektrejzkuſi krawnej bitwje ſobu pobyl a cžily woftaſ a moja bojoſež, ale z njej tež moje dobre wotmyſlenjo ſo zhubi. Ma ſwój njeſutk, na želnoſež a pokutu ſej wjac njeſtchachmoj. Ale hdyž domoj czechnjechmy, dyrbjesche hiſheze na ſchpaniſkih wjescach njedaloko tamneje wſy mi wſchitko zaſ na myſle pſchiicž. Njevěm, ſak je ſo to cžiničo: jedyn z naſchich wojaſow bjez ſwojeje winy do minje tſeli a trjedi mje do nohi. „Wy na wójnu czechnječe, ale ſchtož ſcze w naſchej wſy dokonjeli, to wam žanoho zboža njeponjese.“ A woprawdze: mojej to-

warszawej bieżącej w wojnie wstałej, a ja so ranieny dom wróćzich. Rana pak so z wopredka nie fufka straschna bycz njezdabsche, a wojskli lekarz mie z tym trošchtowasche, zo żuo za něskto dnow zas zažije. Kaf jara pak so won džiwasche, a kaf so ja nastrózach, hdvž so tele hrozne waki pschiwdaču, kotrež žadyn lekarz zahnaćz njemóže.

Dwadyżi lět żno mam tajkule nohu, sym wjeho spytal a nicžo pomahało njeje. Hacż pak mam runje slabu nadžiju, zo sej dospołne wuhójenjo wot Boha wuprośchu, dha tola pschecžiwo Bohu morkotacż njeśměm a tež njemor-kotam; pschetoż tele bolace bě mojej duschi k spomożenju. A mam krutu dwěrū, zo pschez Božu huadu derje wumru, na zaſtupnu proſitwu Teje, kotruž sym něhdys za ſměch měl.”

-k.

3. Lujicj a Sakſkeje.

3. Budyschina. Kaž so nam w pschecželnym liceje z Prahi piša, su w serbskim seminaru czile ſtudenczi (Serbia su bōle napadnje ežiszczeni): Bohosłowieczo w tseczim liceje: Jurij Kummer z Łagla, Franc Löbmann ze Scherachowa, Alexander Hartmann z Chemnich; w drugim liceje: Jakub Bart z Šukowa; w prěnim liceje: Gottihelf Verndt z Kloſterfreiheita, Franc Čzornak z Budyschina; dale gýmnasiastvo we wosmej rjadowni: Miklawš Biedrich ze Smjerdzaceje, Julius Junge z Wostrowca, Michał Cyž ze Schunowa, Filip Rězař z Vělczeč; we sedmej rjadowni: Ota Kleiber z Różanta, Miklawš Žur z Worklec; w pjatej rjadowni: Pawoł Kaiser z Löžnič, August Ebermann z Altstadt, Anselm Rožinger z Dreždjan, Pawoł Hensel z Freiberga; w ſchwórej rjadowni: Michał Wjesela z Kulowa, Józef Heinze z Hajnichen; w tsecznej rjadowni: Ernst Hausmann z Königshaina, Jakub Nowak z Kaſchec, Jakub Rynčž z Chróſczej; w druhzej rjadowni: Anton Kasper z Freiberga, Jurij Kral z Radworja. Potajkim je 25 seminaristow a mjez nimi 12 Serbow.

3. Wutoljic. Na 10. novembra popołdnju ſpalí ſo tu ežiceje do prócha a popiela žiwnoſez tyſcherja Žana Deleńki, wobſtejaca z domiſkoſo, hródze, bróžnje a kónrje. Kaf je Boži woheń wuschoł, njeje hiſczeje znate.

3. Klóſchtra Marineje Hwědy, 6. novembra. Wejera do połdnja bu tu w naſtej cyrkwi pječz nowickow ſwiatocžnje zadrasczenych: Helena Sofija Schröderec z Kyowſthala pola Schęcęzina; Borbora Angela Ruderischec z Krugsreutha w Czechach; Marija Serafina Endlerec z Neuſorge w Czechach; Hanža Pawlina Haſchkec ze Šuſchec; Marija Theresija Wołec (Krempeč) z Wotrowa. Šwiatocžne „zadrasczenjo” ſta ſo pschez viſitatora k. propsta Dr. Gifelta pod aſſistencu wjacorych cuzych a 4 klóſchtrſkich duchownych a w pschitomnoſzi nowoho klóſchtrſkoho bohota, k. Hanuſcha z Poſern nad Połczincom. Tsi prenje buchni w marinohwěždanskim holežim wuſtawje wočechnjene a dwě poſledniej ſtej Serbowey.

Z Drežđan. Sejm bu 5. novembra popoldnju w jenej w trónskej zali kralowskoho hrodu swiatocžne wotewrjeny a to z rěčju, wot Joho Majestosćje krala džeržanej. Komorný kniez ze Behmen bu zaš za pschedsydu přenjeje komory pomjenowany, krajny staršchi Hempel za pod-pschedsydu, budyski měščjanosta Löhr a pótajny radžiczel hrabja z Könneritz za pišmarjedžerjow. W druhéj komorje wuzwolichu žitawskoho měščjanstu Haberkorna za pschedsydu, cwikawskoho měščjanstu Streita a Dr. Pfeifera za podschedsydow.

— Na 30. října wumrje tu, hake 44 let starý, professor Dr. Arnولد, wucžer na vižthumskim gymnasiju. Tomu hždo dawno na dyh padasche, a duž dyrbjesche so w posledních njedželach wucženja zdžeržec. Trochu strójski pschejedžesche so poměnjeny džení krótki čas z dróžku. Tu bu pak na dobo wot Božej rucžki jaty a suny so morvý swojej mandželskej do ruky. Joho pohrjeb sta so 1. novembra pod wobdzelenjom všchech gymnasialnych wucžerjow a schulerjow a wjeli znathch a pscheczelow na zwonkovny katholski křehov. Wón bě dobrý wěriwý křečežan, wo čímž joho živjenjo a pišma swědeža. My spomniny jenož na feuilleton, njedawno w „Germania“ wotcžíšcežany: „Ein gefährlicher Autor.“ Čescz joho wopomnijecžu!

Z chłopo swęta.

Němska. Wólby do pruskeje zapóſlanskeje komory su, kaž je znate, z wjetšha konserватivne wupadnyle, a pschech tola so tu zdasche, jako mělo so jej liberalne znamjo na čzoto sczísczečež. Chychu mjennujen nacionalliberalnho zapóſlanca z Bennigsen za přenjoho pschedsydu wuzwolicž. Skradžu, a to tež wot Bismarka, je so za tule wólbu wjeli dželko. Nacionalliberalnomu pschedsydu měščesche jedyn swobodnokonserwatívny we wosobje hrabje Bethuš-Huc jako přeni podpschedsyda na volk stajeny bycz. Pschech to dyrbjesche w tutej komorje srěnja strona nastacž, kotaž by jenož to wobzamkacž měla, schtož by kniežerstwo chylo. Džakowanu proćowanju a pschejenoscji konservativnej, katholskeje a pôlskeje strony njeje tele podrywace dželko so radžilo. Za přenjoho pschedsydu bu 30. října z 218 hlosami konservatívny z Koeller wuzwoleny, z Bennigsen dôsta něhdže 60 hlosow mjenje; za přenjoho podpschedsydu nacionalliberalny z Venda z 220 a za druhoho podpschedsydu sobustaw centra (katholskeje strony) swobodny kniez z Heeremann z 215 hlosami. Dživno je, zo njebežhu nacionalliberalni žadnoho kandidata ze swojeje srjedžin postajili, a zo bu jim pschech zjenocžene hlosy jich pschežiwnikow jedyn nacionalliberalny pscheživo jich woli jako přeni podpschedsyda pschinuzowanu. Alle konservativne strony běchu měnjenja, zo ma so pschedsydwo z najsylnischich stronow wuzwolecz, a konservativna strona ma 108 sobustawow, nacionalliberalna 104 a centrum 97. — Centrum chyše z wopředka kólnianskoho zapóſlanca

Reichenberger džiwajo na jeho doškolétné žohnowane škukowanjo hako kandidata za druhe podpshedsydstrovo postajicž; wón pak so swojeje staroby dla (71 lét) za tule cjeſcž podžakowa, a tak bu za tele cjeſtne město swobodny kniez z Heeremann pomjenowany. — Něk je sejm swoje dželo zapocžał. Hacž wón popomha chrlwinski mér nawróćzicž, schtó chchł to wobkrucžowacž? Nadžejmy pak so toho; zo konserwatívni z centrom a Polakami pšchi wuzwoleñju pshedsydstra sweru w hromadže džechu, to bě dobre znamjo. Trónska rěč wupraji na kóncu nadžiju, zo budże we wsčech znutskownych naležnoſežach pruskoſko ſtaleſtwa mér knieſicž. Hacž pak ma tež „kulturne wojowanjo“ skónečene bycž, njeje wuprajene. Zo bu jedyn ſobuſtaſ centra do pshedsydstra wuzwoleñy, je znamjo méra.

— Na 4. novembra poſrjebachu w Barlinje generała Podbielskoho, kotrehož bě Boža rucžka zajala. My znajemy jeho imeno z lěta 1870, kdež wón wsčednje na kralowu Augustu z krótkimi ſlowami piſasche, ſak wěcy wokolo Pariza ſteja. Tónle nowy zrudny podawſ, kotrež na nahlu ſmiercz statnoho ministra Bülowa ſejehowasche, je wjeſcha Bismarcka cyloho zrazyl, jeho khorosz žhortschil a jeho z bojoſcžu pshed ſmiercžu napjelnik. „Sonn- und Fe-Courr.“ k tomu piſche: „Bismarck, tónle wulki muž, kotrehož so nicžo njeſchima, kotrež ſebi ze zymnej krjewju na krwawe wójny myſli, wón zblědnje kaž ſlaba žónska, když ſo wo ſmiercži zarečži. Zaboli jeho ſchto, wón je w ſtrásce a dýrkoce, a tola njeje žadyn hypochondr (kajkohož čłowjeka w myſlach lute khoroszče ſcherja); ale wón ſo ſmiercze boji. W jeho ſwójbje ženje nichtó na ſmiercz njeſpomni, nichtó wo wumrjecžu njerěčži. Když bě wjehc tele nazymjo w Gasteinje, dha tycchachu jeho cjeſke myſle na bližku ſmiercž. Wón w noč husto zakſchicža, dokelž ſo jomu džijesche, zo mrěje. Samo we wjesokym Winje njemóžeshe ſwoj ſtrach pshed ſmiercžu pſchecu pſchewinycž.“ — Tale ſtarozna wróćzi nam mócnje na pomjatku podobnu vojoſcž něhduskoſko ſtatnoho ſenclerja Kauniža. Tež Voltaire, tón wuſmějcheč, bě wot njeje trapjem.

Austria. Adressa konſerwatívneje wjetſchin y zapóſlancow bu wotedata miniftrę hrabi Taaffi, kotrež ju khežorej poda. Adressa je w krafnym piſmije wuwyđena a do czerwienoſomotowych deſkow zwijazana. W tychle dnach ſta ſo wobnowa pshedsydniftwa ſejmowym, kofraž ſo najprjedy jenož na 4 nje-džele wuzwoli. Kaž bě nadžija, bu dotalne pshedsydniftwo (Coronini, Smolka, Grebel-Lonnay) zaſy wuzwolene. Po kniežerſkich powjesczach budże delegacija (kofraž zhromadne naležnoſcze khežorſtwia, tež wuherſke, wuradža) kónc tohole mějaca do Wina powołana.

— W Pražy wuſwjeczí pshed něſhto dnami ſwjeczach biskop Brucha 65 lét staroho wudowca, Schumanna z imenom, na duchownoho. Jeho džowka je hifchę ſiwa. Wón bě předy w Wrótslawju konfiforialnym zaſtojnič. Prénju Božu mſchu budže na hrodze Johannesberg džeržecž, kdež wrótslawski wjehc-biskop w tu khwili pſchebýwa.

— Prěnja protestantska cyrkej w Tirolskej bu 2. novembra w Innsbrucku swieczena.

Schpaniška. Njewjeſta krala Alfonſa, awstrijska arcwójvodžina Khr̄ſtina, je ſwoju dobrocziwoſć hac̄ na najrjeſiſho dopokazała. Wona je mje-nuječ krala proſyła, zo by jej u werowanjo ſo we wſchej czichosći ſtało, a zo bychú tak zalutowane pjeniezy wbohim p o w o d Ŝ e n y m pſchiwobrocžene byle. — Njezbožo w krajinje Murciji, Ameriji a Alkancje je wjele wobſcherniſche a wjetſche, hac̄ je ſo z wopředka za to mělo. 1700 ludži je ſwoje živjenjo pſchiſodžilo, a ſchłoda wobliči ſo na 75 millionow frankow (nórtow). — Kral Alfonſ je ſo ſam do powodženych krajinow podał, a wſchudžom joho lud z wulfet wjeſoſczu witaſche. Sobuželni ludžo wjele za wbohich powodženych nawdawaju; jedyn wobydleč alikantski je ſam 8 millionow realow (1,600,000 mark) pſchiſpěl.

Belgijska. Z tohole kraja nam dobre powjeſeče pſchiſthadžeja wo katolickim hibanju za kſchecžanske ſchule. Baſpancy poczinaju ſtawač a z druhimi tež ruku na džélo zložic̄, dwě tſecžinje wſchēch woſadow maju ſwoje ſchule, a za léto budža nimale wſchē z nimi zaſtarau. Njeje žadnoho fararja, kij by wſchitko njeſpytał, kaf by ſchulu założił, njeje žadnoho katolíſkohu muža, kij by njewjedžał, ſchto je ſwojej wérje, ſwojoum Bohu winoſty, zo by kſchecžanske zmyſlenjo w Belgiskej zdžeržane byc̄ mohlo. Woporniwoſć je ſpodžiwanja hódna. Zemjenjo, měſčejenjo, bohacži ludžo woſobne daru pſchinoſchuja, ale je dželacžeri, ſlužownych holcow a kſhudých, kotsiž ſtokróč wjac dawaju! Znaja ſo kſhudži čzeladnícy, kotsiž ſu ſwoj pjeniez, kij ſebi za 20 lét wulutowachu, k darej poſkicželi. Duchownstwo wſchudžom z dobrým pſchiſkladom do předka dže. Su duchowni, kij na ſwoje małe woſbedženſtwo požcžuju, kij wino a knihe pſchedawaju a ſo z tym najnužniſhim ſpoſoſa. Tajke duchownstwo, tajſi lud njenóže z nicžim pſchewinjenym byc̄. Powieda ſo, zo je kralovſti dvór pſche tajke hibanjo wſchou zaſtróžany a zo zakonu wot 1. juliya 1879 woſžaruje; Leopold II. je wot ſwojich ministrow hroznije zjebany był. Wysche toho džení a bóle ſo tež cžervjena revolucija rožtřerja. Haj, ſchtóž wěſik ſyje, tón wichor žneje!

Tendželska cžiſhcži na pſchewjedženjo porjedženjow w Małej Aſiji a ſo poczinja, halo by čheyla kſchecžanow zaſitowac̄, kotsiž ſu wot Turkow potkocženi. Ale we wérnoſci hce, zo by ſwoj wliw rožtřerila a ſo do turkowskich naležnoſćow měſčec̄ mohla. Zo by ſultan jej poſluchał, hrozy, zo hce joho hewač zefadžic̄. Dale žada ſej Tendželska wot Turkowſteje jedyn pſchiſtař (Haſen) w Čzoruhm morju njedaloko ruſtoturkowskich pomjezow. Ale k čomu? Wécy w turkowskim khežorſtwje njelubja nam hiſhcze žanohno měra.

— Cžaſh ſo měnja a ludžo měnja ſo w cžaſach, tele pſchiſkovo ſo tež wérne wopotazuje na něhdy tak wojownym lordu Beaconsfieldu. Zoho loňſki pſchiſpitk pſchi bankeče londonſkohu lordmayora (měſčezanosty) budže za- weſeče kóždomu hiſhcze w dobrým pomjatku. Zoho rěč bě tehdom jara wo-

jowna. Wo jednu wójnu wjac abo mjenje, na tym jomu njezależesche. Psihi létućkim bankecze lordmayora njebě ani sledo po někajkej wojsownosczi. Wón ręczy jenož wo zakhowanju mera. A Jendżelska ma k tomu po swojej wojnie w Aziji a Africy wschu winu. Wón pał załoſtnje jara napscheczo woprawdzie toſci zhręſchi, w swojej ręczy mienjo, zo su wójnske operacije we srzedźnej Azji wjedle k wobnowjeniu jendżelskoho wliwa. Kabul leži tak rjec psihi samych po mjezach indiſkoho khežorſtwia, joho wobknjezenjo ujeznamienja wobknjezenjo Afganistana. Pokazuje ſo někto za prawdu, zo je afganiski emir (kral) Zakub Chan ze zbezkom napscheczo Jendżelczanam był zrogemjany, a general Roberts dyrbi joho někto jatoho dżerzej. Někto ma ſo Bali Mohamed za emira wuwołacz. Tón budže drje poſluſchna pschiprawa w jendżelskich rukach. Ale Afganowje budža Zakuba Chana za swojego emira poważowacż ežim bóle někto, hdyž joho widža haſko wopor jendżelskeje namoch. Schto pomha Jendżelczanam emir, kotorož nichto njeſchiſpóznaje? Hdyż jendżelski wojak stacž budże, tam zdjerži ſo jendżelska moc; za jendżelskimi bodakami (bajonettami) kónči ſo tež moc emira, wot Jendżelczanow zaſadženoho. To wschtiko derje wě Beaconsfield, wě to ežim lepie, dokelž ſo nowe wólbzy bliža, kiz maja dalschi wosud joho knieženja rožsudziež, a z toho ſo tež někak wiſwětlicz hodži joho luboſcz k mèrej.

Turkowska. Sultan běſte wóndano nowe ministerſtwo poſtaſit, kiz bě Ruſam jara pſcheczelniwe. Jendżelska ſo na to rožněwa a pôſla wójnske kódże (ſchify) do turkowskich wodow. Sultan z toho ſo najſkerje naboji a pſchitomne ministerſtwo zaſ rozpustiſeži. — Dokelž Czornohórę poczachu z brónju Guſinje dobywacż, poruczji naſtrózany sultan, zo by guſińska krajina hnydom bje wóchoho zadžewka była Czornohórcam wudata, a psihi tym tež wjercha Nikolu proſchesche, zo by ſo wóchoho njeſcheczelſtwa zdjeržał.

Rusowska. Dóndże w thyle dnach wažna powieſcz, zo je hrabja Schuwalow, ruſki poſlanc w Londonje, wotſtu pił. Khežor joho ze ſlužby puſtceži na joho próſtwinu, pſchispóznajo joho zaſlužby a wudželi jomu rjad Wladimira prenjeje rjadomniye. Zo hrabja Schuwalow wopuſtceži swoje město haſko poſlanc w Londonje, bě drje hižom dawno znate, ale myſleshe ſo, zo hiſceže někajki čas w Londonje woſtanje, dokelž ruſke kniežerſtwo dyrbi ſebi pſchecž, zo by tam měla zaſtupnika tak wobrotnoho a nazbonjenoho, kajkiz je hrabja Schuwalow. Woſtupjenjo hrabje Schuwalowa zbudžuje ežim wjetſhu ſedzboweſez, dokelž je ſo jendżelski poſlanc w Pětrohrodze, lord Dufferin, njenadžicy w Jendżelskej poſazał. To by potajſim znamieniło naſhwilne pſchetorhnenjo diplomaſtikich jednanijow. Podarwi poſledních dnow njebych ſe zaměſcie taſtu mōžnoſež wuzamkate.

Połodniſcha Amerika. Kaž je znate, je wójna mjez Peruaniami a Chilenjemi. Bitwa, w kotrejž peruanſka kódž (ſchif) „Huascar“ zahinj, traſeſche 6 hodžinow. „Huascar“ wojowaſche napscheczo cykonomu kódžtu Chilenianow, admiral Grau a wſchitcy wyschisci padnychu. Chilenjanj zajachu z

mužstva 70 wošobow a ranjenych. Powjescz wo zahinjenju „Huscaru” je Peruanci jara zrudžila, ale jich wójniwoſcz je hischeze taſama. Hnydom buſhtaj dwaj millionaj markow napisanej k uakupjenju noweje lóđe.

Wschelciznij.

Widliczki poczachu Serbja hafle po 16. lětstotetku trjebacz. W tymle času jědjeſche francózski kral ujaso, hdyž bě ſebi je z nožom rožkrač, hischeze z porſtami. Žendželczaň Czorziaň, kotrej na koncu naſpořinjenohho lětstotetka po Štaſkej puczowasche, njemóžesche ſo dodžiwacz „njewidžanomu waſchnju, z widliczkami jěſcz, dokelž to njeběch hischeze w žadnym kſchelczaňskim kraju widžał, hacž jenož w Štaſkej. Ta ſam ſyui ſo k tomu pſchiwuczík a dom ſo wróciwiſchi dale tak ežinič, ežohoždla běch hukto ſměch ludži, a mój pſcheczel, rěčník Wawrjenc Whitealler bě mi wudmo „Turcifer (widliczkar)“ nařadał.”

Najwyschšej wěži (tórmaj) na ſwěcze budžetej bjez poſhiby wobě wěži archbiſkopſkeje cyrkwe (domia) w Kölne nad Rheinom; pſchewyſchujetej hido netko wěž ſwj. Miklawſcha w Hamburgu, kiz méri 144,20 metrow (meter ma $1\frac{3}{4}$ kóheža) wo 1,50 m. Hdyž budžetej tutej wěži dotwarjenej, budžetej měricz 160 m. Wěž münſtra w Straßburgu méri 142 m., Cheopſowa pyramida 137 m., wěž ſwj. Schęzepana we Winnie 135,30 m., wěž ſwj. Martina w Landshucze 132,50 m., wěž münſtra w Freiburgu 125 m., wěž biſkopſkeje cyrkwe w Antwerpenu 123,40 m., we Florencu 119 m., wěž ſwj. Pawoła w Londonje 111,30 m., a wěž tačantſkeje cyrkwe w Budyschinje 93 metrow.

Schulſka mſodocz. Katholické a evangelske cyrkwinſke a ſchulſke pſchedſtejerſtvo wot Ramauſhorna w „Bodenſee-Zeitung“ ſtarſich, zaſtaraczerjow a z cyka wſchēch derje zmyſlenych we woſadže proſhy k tomu ſobuſkutkowacz, zo by ſo ſchulſka mſodocz wjeczor z ežafom do ſtatſchikloho domu wróciſla a ſo wſchōho učenoſho woſkołoběhanja a harowanja zdžeržała. To by drje tež hde druhdje nuzne bylo! Hacž do nowiſchōho ežasa njeſmědžachu ſo w katholickich Serbach džęczi po woſzwonjenju ſwj. wjeczora wjac na wſy widžecz dacz.

London, Statistiſka. Londonſki pſchiſtaň (Hafen) widži wſchēdnie 1000 lóđi (ſchifow) z 9000 namórnikami (matroſami). W Londonje je wjac katolikow hacž w Romje, wjac Schottow hacž w Edinburghu, wjac Irow hacž w Dublinje a wjac Židow hacž w cykle Paſalſtinje. W pſcherěku ſo w Londonje kóžde lěto 28 jendželſkich mil nowych haſow natwari a 9000 nowych khežow ſtaji. Póſt wobſtara lětneje 238,000,000 líſtow. W policijskich registrach namakaſh 120,000 woſobow, kotrej ſu z pſchiwuczenja złoſtnich, a jich liczba z kóždym lětom pſchibjera; wjac dyžli tſeczigna wſchēch njeſkutkow z cykle Žendželſkeje ſo w Londonje woboruńże. Hoſćençy a korežny, hdy bychu pódla ſeby ſtajene byle, bychu dołhoſcz měle wot 74 jendželſkich mil.

Wojeriſtvo. Rusowſka ma w tu chvíli 3,045,800 wojaſkow (2,446,100 ſtejacoſho wójſka a 600,000 zaſtupneje reſervy), Francózſka ma 1,723,000

muži linijsje, 1,208,000 krajneje wobory a 300,000 zaſtupneje reservy, Něm ſka ma 2,004,300 wojaſkow (1,076,200 linijsje, 307,200 krajneje wobory, 620,900 zaſtupneje reservy), Italska 1,375,300 muži (698,000 linijsje, 310,000 krajneje wobory, 367,300 zaſtupneje reservy), Awſtrija-Wuherſka 1,194,318 wojaſkow (800,000 linijsje, 299,318 krajneje wobory, 95,000 zaſtupneje reservy).

Emir Abd-el-Kader je we Damaskuſu 72 lét starý wum rjeſ. Wón narodziſ jo w lécze 1807, a wojowaſche dolhe léta a husto z wulkim zbožiom napscheczo Turkam a Francozam. Woſebeje Francozowie mějachu z nim czeſke džélo, dójz joho jatohu njewzachu. Wón pobu najprjedy na forcę (małej twjerdžiznje) Lamalque, potom na hrodze Pau a hſchecze poždžiſho na hrodze Amboiſe. Napoleon III., hdvž khěžoricz počza, joho wobhnadži a swobodnoho puſčezi, hdvž bě Abd-el-Kader ze pſchisahu ſlubil, zo nochce ženje wjac napscheczo Francózam wojovacž. Wón poda ſo najprjedy do Briffy a zaſyhdli ſo po zemjerženju, z kotrymž bě tele město w l. 1855 doma pytane, w Damaskuſu. Khwili pſchebywaſche tež w Konſtantinoplu. Hdvž w Syriſkej w l. 1860 Druhowje stanachu, dha wón mócnje zakitoraſche tamních kſchecjanow, za czož jomu khěžor Napoleon wulki kſchijz czeſteſneje legije poſla. W l. 1863 pucjowaſche po Egipckej, wobhladaſche ſebi twarjenjo ſueckeho kanala a wopyta Mekku. Hacž do ſmiercze dōſtawalaſche wot francózskeho kniežerſtwa létneu pensionu wot 100,000 frankow. W posledních létach dashe mało wot ſo kſchecž, a tež poſlednia rufſo-turkowſka wójna nje-wutorhny joho z czechohoho žiwjenja. Dwé joho holcy běſchtej w ſwojim cžasu do miłosćiwiých ſotrow zaſtupilej.

Staroba někotryh zwěrjatow. Mjedwiedž (bar) je mało hdv pſchez 20 lét starý, tež po ſ je jenož hacž do 20 lét živý, wjelk tež 20 lét, liscká mjez 14 hacž 16 lét. Lawy wyſokéje staroby nabudu; law, kotromuž běchu Pompen narjekli, dosahny 70. lěto. Šrenja staroba kóczkow je 14 lét, wjewjeřčkow a zaſiacow 7 hacž 8 lét. Elefanty dosahnu, kaž ſo dopokazacž hodži, wyſoku starobu wot 400 lét. Alexander Wulki, hdvž bě indiſkohu wjeřcha Poruſa pſchewinyl, wza jomu tež wulkoho elefanta, kotryž bě kroble kraſa zaſitoval, da jomu mjezo „Ajaž“ a poſwjeczi joho ſlonečnomu bohu, pſchi kaftejž ſkladnoſci jomu napis pſchipowisny: „Alexander, Župitrowy syn, poſwjeczi Ajaž ſlonečnomu bohu.“ Potom elefantu puſčezi. Tónsamón elefant bu po 354 létach živý zaſ popadnjeny. Swinje ſu hido starobu wot 30 lét doſahnyše. Žedyn kón je hido do 62. lěta živý byl, tola hewaſ 20 hacž 25 lét. Schamelow husto 100 lét starých naděndžes. Tež jelenje ſu doſko žive, wowcy ſu paſ mało hdv dlěhe hacž 10 lét a kruwy z rědko pſchez 15 lét žive. Psirody pſchepytowat Cuvier ma za to, zo ſu wjelrýb (Wallſiſche) pſchez 1000 lét žive, delfin y paſ 30 lét. We Winje wumrje w orjoſ (hodlej) 104 lét starý, tež rapaki pſchinjeſu hacž do 100 lét. Žiwjenjo kołprow (Schwan) je ſo z wěſtoſežu na 300 lét woblicžiſo.

Darh a dań za chrkej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal na hromadżena dań wicžinieštaj 39,645 mark 65 p.

W czeſeſzi Bozej a f spomoženju dužhow su date woprowati: ff. Mjenjenowani pszech khrózjanſkoho kaplana f. Nowaka 15 m.; pszech ralbičjanſkoho kaplana f. Škalu z Nowoſcie 3 m., z Ralbic 1 m.

Hromadže: 39,664 mark 65 p.

Darh za chrkej w Žitawje.

Kulowſka wosada pszech f. fararja, duchownoho radžiczerja f. Schneidera 46 mark; dale: katholſka wosada w Pirnje (tsecža poſylka) 20 mark; katholſka wosada w Seitendorfje (druha poſylka) 151 mark 94 p.

Darh za chrlwiežku w Hajnicach.

ff. njedželſki pređai f. Schönberner w Budyschinje 1 mark.

Hromadže: 1386 mark 41 p.

We wſchęch expedicijach „Poſola“ a w Kulowje poła pszechupca Welsa je na pschedan:

Nowa Jezusowa winica, z pschiwjaſanymi „Mjeniſhimi ſpewarſkimi“ a ze ſtacijonſkimi knijkami.

W najlepſhym psychnym zwiaſku a najlepſher koži 6 markow, druha tohorunja psychna družina 5 m. 70 p.

W jek ſpewarſkich a ſtacijonſkich, taž dotal, po 5 m. a 4 m. 75 p., ze złothym abo zelenym režkom 4 m., njevjaſane 3 m.

Tęž wobstaraja ſo na požadanojo zwiaſki w ſomocje a z drohotnymi zankami a wſchitke druhe.

Glowny ſkład ma: Jakub Wjenka, zwórk pschi tachantskej chrfki

W expedicijach „Katholſkoho Poſola“ móža ſo dōſtać:

1. Mjeniſche ſpewarſke knihi

za katholſkich Serbow. Zrjadował M. Hórnik. 100 stronow. Zwijazane za 60 pjenježkow:

2. Pobožny ſpewar.

Mjeniſche ſpewarſke knihi z modlitwami. Za katholſkich Serbow wobdělał a wudal M. Hórnik. 204 stronow. Zwijazane w placje za 1 mark, w koži 1 m. 50 p., w koži a ze złothym režkom 2 m.

Wobě knižen hodžitej ſo derje z ſchule a za młodofcž.

W expedicji „Poſla“ ſu na pschedan nowe ſwjecžatka z wotpuſtnymi ſerbſkimi modlitwami:

1. Chrystus na kſchizu, z modlitwami za khorých a mréjachých, 4 p.

2. Ežeczenjo ſwiatoho Józefa, 4 p.

3. Jezusowa wutroba, 2 p.

4. Wutroba ſwiateje Marije, 2 p.

Prijedy wudate 4 ſwjecžatka ſu hiſheje na ſkładže.

Džens za tsi njedželi wutidže

Krajan,

katholſka protifka na pschedupue lěto

1880.

Katholicki Posol



Wudawa so
prěnu a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Sluđowy časopis.

Wudawanji wot towarzista SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michal Rola.

Cislo 23.

6. decembra 1879.

Lětnik 17.

Narodnoſć a nabožniſtvo.

(Pofrakčowanjo.)

Wot týchle bôle wschédných wěcow wobroczmy ſo k rócznym čžasam. Wo advenež, hodach a wo swjatych tſjoch kralach ujehodži drje ſo niežo wažniſche prajicž, ſchtož by jen o ž ſerbske bylo, tola wucži pola naš ruimpuđich džecži ſerbski pacžerje ſpěwacž a Bože džecžo trôſchtuje wbohe ſyrotki z rianymi hraſkami a z luboznými ſłowami, z kotrymiz je njebo macžerka pěſtonjo a koſcho lubje wobjimac̄he. Nječ tež w cužych krajach „tſjo kralojo“ hiſčeže z ranjskich krajow do Betlehema khodža, naſchi tſjo kralojo ſpěwoja ſwój starodawny ſerbski khěrluſch po ſwojím waſčinju.

Wonka je větr ze ſněhom dozakhadžał, wulki a mały róžk ſtej ſwój čžas wotbykoj, ſlonečko ma hižom wylie a nam bliže Boži domęžk. Tak bliži ſo w Božej twórbiſe rjenjski čžas mlôdnoho naſečza, w cyrkwińskim lécze pač najſwjecžiſcha jutrownicžka. Swěru pschihotuja ſo prawi Serbjo na tónle najrjenjski ſwiedženj cykloho lěta — měnu — we ſwiatym poſcze. Abo njeje to rjenje, hdvž hoſpodat wſchěch lubych ſwojich a cželadnych z wjeczora, hdvž je ſo zaſwiecklo, zhrromadža a z nimi rózwe abo rózarje ſpěwa wopominajo tamne ſłowo naſchoho zbožníka: „Hdžež ſo dwaj abo tſjo w mojim mienje zhrromadžeja, ſym ja ſriedža mjez nimi?“ A ſmy-li ſo nětk z modlenjom a z poſčenjom na jutry prawie a hođnje pschihotowali, ſměmy ſo tež wutrobnje wjehelicž na tamny džen, hdvž Bože ſlonečko tſi krócz z radoſcu poſkocži. Njeje čžiſče nowy duch a nowe živjenjo w tebi, hdvž hižom z ranjskim ſwitanjom, hdvž purpurowe zerja ſhabdžeja, po wſchěch honach naſcheje ſužich khwalbny khěrluſch ſerbskich ſchijerjow a ſame něme konje wjesele hrjehotac̄ iſkýchſich? A ſchtož by popoldniu doma woſtač̄ chęk? Kſchijerjo džé nimo čžahnu a ſchtož by radý na čžornuſka, z jutrownym gratom a z módroběſežtřwjenym hantom wupuſchenoho, nježhla- dował? — Hižom po kerčowje jehaja a na rowach zaſtaſauji, hdjež w Božim

měrje spia lubi drozy, kiz so něhdy z nami wjeselachu. — O, zo bychú so tež rjane processiony tež wschudžom a pschedy k Božej cžeſćzi wotbyvalé a tole rjane waschnjo, kotrež su nam našchi spěwani a nabožni wótcjo telko lětstotekow we žlých a straſčných čaſach wukhovali, tež na wěti našchim potomnikam ze samſnej swérku zavostało!

Tola njeſtmy ſebi wotmyſtili wſchitke nabožne waschnja ſerbſkoho ludu nadrobnje wopisac̄, dokelž hewak bychym hiſhceže wo ſwječenju domow a twařenjow, bočinuň a zela, wo kvaſach a kſchežiznach a mnohich druhich ſtaſtnoſćzach ryczeč dyrbjeti. Ze doſež, zo cžeſeženi ejitarjo, kotsiž to runje tak derje kaž my znaja, wjedža, ſchtu nienimy, a našch wotpohľad je dopjeljeny, jelizo budža wo nabožnych waschnjach ſebi ſami dale myſtilic̄ a ſledžic̄ a potom je tež w prawym waschnju wobfedžbowac̄ a cžeſežic̄.

Kóždy, ſchtó je ſo trochu po ſwojej domižnje rozhſadował a kraj a ludži wobledžbował, derje wě, zo ſo nabožne zmyſlenjo a waschnja w jenej abo we wjac̄ wosadach wob džen kaž wjedro w haprýlu njeněnjeja, ale zo to ſéta doſho traje. Runje tak ma ſo tež pola naš: lětstotek ſu ſo dyrbjale minyc̄, předy hač je wšho to naſtało, ſchtó tu džensa widžimy. Kaf je ſo to mělo, wueža naš ſtaſizny. Ale bohužel nam njenőže nichťo, kaž ſlawny Palacký*) ſwojim Čecham, wulkeje zańđenoſće naſchoho ludu psched wocži ſtajic̄, zo bychym ſo nad ſtukami ſvojich předowníkow wokſhewic̄ a po jich dobrých pſchikkadach dale ſtukowac̄ móhli. Tola z kaž wulkej zrudobu ſwojej wóčey wot njepſchězenoſće a pſchekory, kotrež bě starých Serbow zahuba, wotwobročamy, z runje tak wulkej radoſću móžemy na ſtukti zhladowac̄, kotrež je pobožnoſć a nabožnoſć naſchich katholſkych wótcow dokonjała. Abo ſchtó je naši tak rjane a wulkotne domy Bože natwarili, z wonka a z nutſka wupyschit a hač do naſchich čaſow zdžeržať? Njeſtu jow zas našchi předownícy ſwoju dobru myſl, woporniwoſć a wutrajnoſć hač nanaſkraſniſho wopokazali? Njeſtu tež nětzjiſti Serbijo wot nich wuknu, pſchiležnoſć ſ podobnomu ſtukej je blízko. Njeſtu ſo tež nětk luboſcę k ſvjatej cyrkvi z luboſcžu k wótenej domižnje zje-noči, zo by za ſto lét, hdyz hžiom nichťo ani naſchoho njenia znac̄ njebudže, hiſhceže naſhe ſtukti wo nami ſvědečiſte. — Ale my Serbijo mamy hiſhceže jenu wažnu winu, zo domy Bože cžeſežimy. Wſchudžom druhdže chcežda „woſobni ludžo,“ ſo ſwojeje narodnoſće haſbujo, najradſcho němſki ryczeč — najſterje tohodla, zo bychú tež poſkazali, zo ſu ſerbſki zabyli, němſki pak hiſhceže njenawukli —; jenož w cyrkvi ma našcha lubožwuežna a cunja macžerna ryc̄ hiſhceže ſwoje dobre prawo. Jow ſtýchimy ſvjate ſezenjo a Bože ſtovo we ſwojej rycži, jow klinča hiſhceže džensa jednore ale ſwojeje ſtaroby dla nam wſhem jenak ſube a ſpodobne kherlusche, kiz hžiom psched lětstotekami pobožnych kenscherjow pohnunwachu. Ale z luboſcžu k Bohu a joho ſvjatej macžeri njeſpokojich ſo Serbjo z rjanymi domami Božimi we ſwojej wosadže, ale pytachu tež we wukraju, ſchtó hiſhceže we wótežinje njenějachu. Šchtó njeje hiſhceže wo tamnej pobožnej žónſkej z Moroſlic ſtýchala powjedač, kotrež ani pucža njewjedžo prenja ze Serbow do Krupki k ſw. Mariji džeſeſte? A z toho čaſa khodža našchi krajeno lěto hako lěto dwójcy z wulkim processionom do Krupki, ſerbſke kherlusche zanoſchujao a ſerbſke pacžerje ſpěwajo tam, hdžez hewak ani ſerbſkoho ſlowežka njeſkyſiſh. We ſamej cužbje ſu naſchu ryc̄ cžeſežili a Serbam ſerbſkoho pře-

*) Franc Palacký, † 1876, jedyn z najſtatutnijich mužow naſchoho čaſa, ſpisa mjez druhim „Staſizny naroda cžeſkoho“ a zbudži Čechow wosebje ze ſwojej wutrajnej dželawoſcžu k nowomu živjenju.

darja džerželi, kij je došč husto hakle našchi rycž ze zamyskom wulknył. Tola schto pytam wo daločim kraju, schtož many woſrjedž Lujicy? Wy wſchityc znajecje Rózant*) a joho kraſnu cyrkę, kij ze ſwojej wyſokiej węžu, kotrež je po cylej katholſkej krajinie ſcheročko a daločo widzecž, wſchętch mucžnych a ſpročnych pucžowarjom f ſwiatej Mariji kiwa. Schto mohł nam wupowjedacž tamne tysacy džirow, kotrež je jow bójſka wſchomoc po próſtwie naſcheje ſrjeđicjerki ſkutkowaka a hiſcheje ſkutkuje? Ale schto mohł nam tež wopisacž tamne rjane a lubozne legendy wo róženčanskej ſwiatej Mariji? Schto njeznaje rjenſhi wěnc kherluſhōw a po kherluſhōw, kotrež ſu macžeri Bożej čiſte kniežun a pobožne žonske žańdženych čaſow ſpewale? Schto njeje hiſcheje we ſwojej najuitkowniſcej wutrobie hnuty był, hdyž do krasnho domu Božego proceſſiony ze wſchętch ſtron a kónow ſerbſkeje Lujicy ze zmahowacymi khorhowiemi ſo ſkhadźnja, zo bychu Boha kwalili a pſchez zaſtiupnu proſtwu ſwiateje macžerje Božeje joho miloſež wo pomoc proſhli? Miž z najmjeiſcha by tak bylo, halo bychu naſchi pobožni a bohobožazni mótojo ſami zaś z rova ſtanili a jow ſwojich džakownych potomikow ze wſchętch wosadow zjednoczili.

Kak wuzey je nabožniſtwo a woſebje pobožnoſež f ſwj. Mariji z narodnoſežu zrostka, hodiž ſo tež z toho ſpóznačž, zo tež pola tamnych Serbow, kotijž hižom na tři ſta let katholſcy njeſtu, ſo hiſcheje džensa ſwj. Matice po kherluſhō n. pſch. „Pſchadla je Maria ſudžaſku“ atd. ſpewaju.

Skončinje, předy hacž hiſcheje we wobſtejenjach najnowiſchoho čaſa poſrežimi, zwroſtawaja nam hiſcheje někotre ſlowežka wo ſerbſkim wuſtawie, měnju wo ſerbſkim ſeminariu w Pražy. Něhdj ſtudowacu ſerbſch mlodženicojo we wſchelatich kloſchtrach na duchowniſtwo; i. 1707 paſ załožiſtaj dwaj budyſkej kanonikaj, bratraj Schimonec z Čemjeric, ze ſwojimi pjenjezami w Pražy wulki dom, ſerbſki ſeminar, a zwostajiſtaj bohate fundacie, zo bychu tam ſerbſch mlodženicojo ſo na ſerbſkich duchownych pſchihotowacž mohli. Schtož dce woſomnicž, ſelko za kraſnych duchownych je z tohole wuſtawa za hižom wjac hacž poſdru ſta let wuſhlo, zo bychu ſerbſſe wosady zaſtarali a Serbow w jich macžernej ryczi rozwuežili, tón rady pſchida, zo ſtaj tamnej nadobnzej kniežaj hiſcheje dženja dwaj z najmjeiſchich dobroczelow naſchoho ludu a zo je tež jow nabožniſtwo narodnoſež móćenie podpjerowało. Pſchi tym njech je tež z krótka na naſche piſmuowſtwo ſpomijene. Tež tu widzimy, ſo ſu katholſcy ſpiſaczelovo bjez mała (Czornak, Holbit) ſami duchowni byli a zo je ſerbſki lud ledy ſchto druhe čitacž mož kliiba nabožne knihi. Dwoſlamy ſebi jenož na njeſmertnoho Michała Waldu ſpomicz, kotrež ſtare ſerbſke kherluſhe jezbéra, nowe ſam zestaja a mnohe pſcheloži a nie jenož celyu čriju nadobných knihow, ale tež jenož halo rukopis ſerbſki ſlowniſ ſawostaj; pođla Waldu paſ njeſmenný pſchede wſchěmi na Teclina (Měta) zabycž, kotrehož „Polazowanja“ — Róženčanske knihi — ſu wopravdžity poſkad. Wo nowſhim čaſu powjedacž nochcemy ſo nadžijejo, zo naſchi čeſečjeni čitarjo hižom najważniſche wjedža.

(Poſrązowanjan.)

*) Cuzý kniez, njezapomnith Žrout, je nam krupežanske ſtawizny ſerbſki ſpisal. Ale ſchto nam taſſe wobſherne wo Róženče napiſhe? Njeſimy wopravdžye czubnich we wótczinje?

3 Lujicy a Šakſkeje.

3 Budyschina. „K. P.“ ſwojich čitarjow hiſcheje junu na to ſledžbnych čini, zo je ſwj. Wótc Leo XIII. na proſtwu wjele wéritivych a wjac bi-

skopow a na pschednoskej pismawiedzjerja kongregacie wotpuškow a swj. powo-
stankow wot 20. septembra 1879 k 25-létnomu jubileju swjatočnogo
wozjewjenja wucžby wo njewoblaſowanym podječju swj. Marinhm
dospołnym wotpušk (tak so tež kudsonim duſham w cziſczeniu pichinobrocicjz može)
wſchitkim spožegiſ, kotsiž na bližšim swjedženju njewoblaſowanego podječza swj.
Marije (8. decembra) abo na jenym dniu joho oktavy hodnje so wuſpojedawſchi
a woprawiwschi jednu cyrkę abo zjawnu kapalku wopytaju, a so na hamžowe
měnjenjo pomodla. Tón wotpušk hodži so jenož jedyn frócz dóstacž.

— Katholſka protyla „Krajan“ je wuſchka. Wobſcherniſhu rozprawu
wo njej podamy w pichichodnym čiſle.

— Na 27. a 28. nov. mějachu w katholſkim seminaru čiſle kk. kandidatorje
wucžerſta swoje wólbokh manske pruhowanjo: Franc Anders, pomocny
wucžer w Nowych Dreždjanach, Hermann Brauner, wucžer w Schunowje,
Franc Dursch, wucžer w Schönfeldze, Filip Kammier, wucžer w Freibergu, Jan
Kopmann, pomocny wucžer w Starých Dreždjanach, Józef Lipicj, pomocny
wucžer w Lipsku, Max Schmiedek, pomocny wucžer w Königscheinje a Karl
Wjenka, wucžer w Khróſcžicach. Woni wſchity tele pruhowanjo derje
wobſtachu.

— W 309 městach a wsach budyskoho wucžnomoho wokrjesa, kotrež z bu-
dyſkoho hamtſkoho hejtmanſtwa wobſteji a w ketrymž 97,188 čłowjekow bydlí,
su w 70 městach a wsach ludowé ſchule. W Budyschinje pod měschežanskej kolla-
turu je 6 ludowych ſchulow z 41 klasami a w Biskopicech su 3 ſchule z 19 klas-
ami. Hewaſ je w tuthym wokrjesu hiscze 75 ſchulow (69 evangeliſkych a 6 ka-
tholſkych), wot ketrych 2 pod tachantskej, wſchě druhę pak pod minifterſkej kolla-
turu ſteja. — Licžba ſchulerjow bě ſo z lěta 1878 wot 15,046 hacž do 15,406
pichisporifa. Tuthych wucžesche 163 wucžerjow w 304 klasach a to 14,390 w
evangeliſkych a 1016 w katholſkych ſchulach. 10,292 džecži běchu němſfeje, 5114
džecži pak ſer bſkeje narodnoſeje. Někto je wſchitkých klasow 308 a wucžerjow 167.

3 Brumjowa. K nam bu zańdženu sobotu, 29. novembra, hrjebana
baronka z Ročow, rodžena hrabinka Stolberg-Stolberg e c. Wona na-
rodži ſo 1842 w Brumjowje, a wumrje 24. novembra t. l. w Potsdamie, hdež
bě poſledních pječi měſacow w hóſetni k swj. Józefej wot miloſćivých ſotrow
swěru wothladana byla. Zawoſtaj po ſebi zrudnoho mandželskoho a malu
džowcžiczkę, Mariju z mjenom. R. i. p.

3 Aukowa, 23. novembra. Džensha swjeczesche naſcha katholſka bje-
ſada ſwoj wofim žakoženſki swjedžen. Wyske knj. kaplana Sparle běchu
tu hoſczo pichitonni: knj. Michał Cžesla, pichedſyda jaſeníčanskéje bjesady,
woſom ſobuſtawow ſpěvaſkoho towarſtwa „Fednoty“ z Khróſcžic, tež tójskto
žonských běchu pichishe. Jenož dwaj zbožopſchejacej listaj běſtej dōſkley,
mjeniujich wot wſhodotoſtonoho knjeza ſeniora J. Kuczantka a wot k. P.
Wjacławia Toiſchera z Ojecka, kotrež buſtej po wotewrjenſkej ryezi
čítanej. Po pječiſtih wotewri k. Michał Piech ze Swinarije z katholſkim po-
ſtrowienjom zhrademžiznu a powita najprjedy hoſczi, rozeſtaja potom wažnoſcz
tohole dnja, a tak bu bjeſada wot wſhodnoho muža pod wulkim prōcowanjom
žakožena, ketryž ſebi tohodla zaſluži, zo joho w dobrým wopomnječu džeržimy,
tak jo bjeſada hodži pichirunacž z malej roſtlinku, kotrež je k wulkemu ſchtemej
wotroſtka, z družimi bjesadami ſo ſpſchecželiſka a zo je jeje wothkós tež hacž k
wuſchomaj swj. Wótca do Roma dójchoł, tak zo ſmy dwójnych te zbožo měli
japoſchtoſke požohnowanjo dóstacž. Ma to bu ſoho ſwjatoſeži „ſlawu“ wu-
njeſena. Potom zańjeſechu horjeka naſpominjene ſobuſtawy „Fednoty“ wowcžerjow

njedželny spěv: „Das ist der Tag des Herrn“. Wschelake druhe spěvy, serbske a němske, wotměnjachu so z pschednosčkami, woſebje wustojnje wupěwa so: „O sanctissima“, schtož so wšchemu wubjernje lubjeſche. K. kapłan Vincenc rozstoji w dležszej ręczi, kaf je tónle džen woprawdze knjezowý džen za naſchu bjesadu. Wón napominaſche k pschezjenosczi a k pilnomu wopytowanju zhromadžizow, kaf dyrbimy tež z wonka bjesady swoju swj. wěru ze słowami zakitowacž, a poſtaj zzhromadženym za pschitkab jenoho bura w Tirolſkej. Tež k pschitomuym žonſtim běſche k. ręczniuk jene napominanečko ſobu pschinjeſt, za kotrež ſu jomu mužojo džak winoježi. Zo bychu toſa joho ſlowa dobru rolu namakale! Wón ſkonečni ſwoju ręcz ze „ſlawu“ na žonſke. — Knjez kapłan Sparla wopominaſche wulku luboſcz a proču, pod kotrejž bu bjesada k tajkomu kežewej dowiedżena, kafiuž proču ſtaj woſebje dwaj čeſcjenaj muzej nieloj, kif pak tu pschitomaj njeſtaj. Preňi, njeboh J. Wawrič z Keane, kofrohož horjacu a ſkutkowacu luboſcz wón nadrobnischi rozkladze, druhi k. P. Wjacław Tojscher, kif z runje tajkej horliwoſcžu bjesadu podpjeracše a hřichče netko na naš wſchednie pschi woporie Božeje miſčé ſpomina. K. piſma wjedžer Jakub Bryl ręczesche wo tym, kaf ma ſo naſche wjefelo nic ſamo na dženſnischu wjecžor poczahowacž, ale wjele bóle na tu wulku hnadu, zo ſmy džecži swj. katholiskeje cyrkwie, dokelž, hdý bychmy katholikowje njebyli, my bychmy tež dženſniski rjany towarzſhym wjecžor njeſeli. Wón woſebje maceřjam praji, zo maju ſvoje džecži hžom w přenjej mlodosči w ſwj. wěrje kublačz, tuſamu w jich mlodých wtrobach hajicž, chcedza-li, zo bychu jich džecži hžom tudy na zemi zbožowne byle a něhdý w njebjeſach ſo wěčnje zradowacž, mohle. Skonečnje pschitomuym naſpomni, kaf móhli dženſnischu wjecžor z rjanym ſkutkem luboſče ſtrónowacž, hdý bychu zberku za žitawſkich, w duchownej nuzy ſo namakach wěrybratrow ſezinili, schtož ſo tež ſta. Mały dar, 14 hriwnow (mark) bu nahromadženy. Dokelž běchuy w žinjencskim poſedženju 58 hriwnow 4 p. nahromadžili, dha dženſnische ſkładowanjo tročtu kudsonje wupadže. Tola tež mały dar, z dobrej wtrobou wotkloženy, ſo Bohu lubi. Pschedsyda jaſenčanskeje bjesady ręczesche wo wažnoſcži pschezjenoscze w bjesadach, pschetoz tak zacžerimy naſyvečnischu ſwojich pschecžiwnikow. Něk běch uſchelake pschitipki a ſlawy wunjeſene, kaf n. psch. na hnadnaho k. biskupa, na krala Alberta, na duchownych knjezow budyskoho tachantſtwa, na k. kapłanow Waltera a P. W. Tojschera, na katholiske bjesady a ſkonečnje na towarzſtwo „Fednotu“, kotrejž ſobuſtawy ſebi tudy ſwoj zjawný džak zaſkuža, zo nam pod wjedženjom k. Kubauki tónle wjecžor porjeſtſhichu. Njech tež jich towarzſtwo pschecy dale roſče a kežje, kaf to w jich mijenje k. Kubauka naſchej bjesadze pschejeſche a ſkonečnje rjany ſerbsku „ſlawu“ na tuſamu wunjeſe. K. kapłan Sparla wjedžesche ſtawiznu, w žinjencskim poſedženju započatú, mijenjucy wo ſwj. kraju dale, tamón kročz wo ſwj. rowje, džens wo Chrystuſtowym kſchizu. Wón wupraji ſkonečnje ſwoju wjeſoſcž na rjanych ſerbskich waschnjach, woſobnje na čeſcjenowanju kſchizowanoho, hdž k. joho wopomijecžu k pućam Bože martry ſtajamy. Dalshe zabawjenjo trajesche hač do 10 hodžin. Njech ſlowa, dženſa ſtjſchane, dobru, plódnu rolu namakaju, katholiska bjesada pak pod Božim žohnowanjom roſčž a dale pschibjeraj! To daj Bóh! J. B.

Z Drežđan. Na 1. njedželi adventa běſche tu w dwórfkej cyrkwi, kaf je to ſchtyri kročz za lěto poſtajene, ſerbske předowanjo. Na tajkim dnju ſtaj tu dwaj ſpowiednikai za tých, kif chcedza ſo w ſerbskij ręczi ſpowiedacž, mijennych ſerbski předař z Budyschina a k. ſuperior (farar) Jakub Bok, kotrejž ſerbow hžo mot lěta 1854 halo ſpowiedník zaſtará. ſpowiednych ſerbow pak

je wosebje wot toho časa mjenje, hdvž bu železnica do Kamjenca hotowa, po kotrejž so naschi Serbja huščijcho domoj podawaju a so w swoich wosadnych cyrkwiach spowiedaja. Tola je někotromužkuli młodomu čłowiekej z wozjewienjom a z džerženjom serbskoho przedowanja wuzitne napominanjo date, zo njebi w Dreždžanach a za Dreždžanami na swoje pschitskchnoscje zabýval. „Bhromadne swjate wopravienjo“ psched wulkim woltarjom so tež pschech wozjewia, ale tak so wone hižo wot dwacejži lét wjacj mjenowacž njehodži, dokelž so wot wotwistnych a skuzownych ludži žadacž njemóže, wosebje hdvž maja dalo ko do Dreždžan, zo bychu w cyrkwi zahé dosež byli a potom wschitn tež hacž do Božeje uschē psched przedowanjom zhromadnje na swjate woprawienjo čzakali. K tomu so, dokelž džé su tajke dny tež němcy spowiedni, kóžde poł hodžinu swjate woprawienjo wudželuje; duž pschitslupuja tež Serbia, (kž na draseže hacž na někotre žónske wjacj hako tajey spóznač njeſu!) hdvž su so wuspoviedali. Z toho wuhadža, zo je jich pschi zhromadnym swjatym woprawienju jara mało a cži někotsi po swětowej měschczanskej móðze zwoblekani, kotaž so pola nas z njeprawom nemška mjenuje. Tola tute wobstejenja so pschemenicž njehodža. Najvažniſche je, zo naschi Serbja katholſkej cyrkvi swěrni woſtanu a zo swjate sakramenty wopravdže hódnje dóstawaju, njech je doma abo w czubie, njech je pschi pschiležnosć serbskoho przedowanja abo w drugich čzashach. Kaž tónkrózny předat spominaſche, je ſo tſicycži lét minylo wot zawiedzenja serbskoho przedowanja w Dreždžanach. Wone buchu hacž na jene, kž mějeſche k. Buč, wot duchownych z Budyschina wobstarane; prěnje džeržesche k. Žur, tehdom vikar, potom nastupi k. kaplan k. učzank, dale njeboh k. Nowak, někotre razý 1858 a 1859 njeboh k. Pjeh hako zastupnik, na to zaſy k. k. učzank hako farař, a skónečnje nětžiſci farař.

M. H.

— Pónđelu džeržesche serbske katholſke towarzſtwo „Fednota“ w swojim loſalu létuſku hlownu abo generalnu zhromadžiznu, na kotrž běſche 33 sobustawow pschitsklo. Wona bu wotewrjena a wjedžena wot pschedsydy k. registratora Saringa. Na dženíſkim porjedze bě najprjedy porjedzenjo wobustawow abo statutow; te budža w bližjich čzasi cžishečzane a z nich móže kóždu Serb w Dreždžanach, kž wo to rodži, towarzſtwo a joho wuzitnosć spóznač. Tak budže towarzſtwo, kž ma nětko poſta sobustawow, wěſeže hischeče pschibéracž. Prěni schtowrót kóždohu měſaca je nětko zhromadžizna jenož za mužſkich; te druhé razý moža tež mandželske sobustawow sobu pschincž. Wo kóždym posedzenju abo zhromadženju pak ſo protokoll napishe, zo moža njeſchitomne sobustawu kóždu čzas zhonicž, ſchto je ſo w towarzſtwo spomnjenja hódné ſtało. Po pschirvazču porjedzených statutow bu zliczbowanjo cyloho léta pschedpołożene a na to bě nowa wólba pschedsydſta abo präſidia; dotalni buchu z nowa zwoleni: k. Saring, pschedsyda, k. Domancja, poſtaſnik a k. Glauſch II. protokollant abo piſmawjedžer. Skónečnje ſkladowachu sobustawu hischeče dobrowolne darh za dobre wotmyſlenja, we tym tež za cyrkviczkú w Hajnicach. Zhromadžiznu wopytaſhtaj tón króz tež k. superior Buč a k. farař Hórník z Budyschina.

— Tu wumrje 20. novembra hrabja Karl Wolfgang z Ballenſtreim, majoratny kniez nad Plawniowicami, Rudu a Biskupicami w Schlezyſkej. Bon běſche wosebje pschez swoju wulku darniwoſć napſhéczo kudym a potřebným znathy. R. i. p.

Z cyloho swěta.

Němska. Kaž je znaće, zapocja ſo „kulturne woſowanjo“ w Badenskej

każ na pruhu, a potom hałku bu do Pruskeje pśchenjefene. Nětko fu joho w Badenskej hiżo syęgi a sam wjelwójwoda wupraja w trónskej ręczi nadżiju, zo jo wężeje poradzi, należnoścze katholskeje cyrkwe k powstajtownej spokojo-noszczy wurunacż. Pruska budżę ju traż sejżehowacż.

— W Barlinje bęschtaj njedawno dwaj w o s o b n e j w opytaj. Maj-przedy pśchiję z Wina russki wjeliki kniaż nasłednik (tronprync) Alexander. Jego wopyt mējesche drje staru pścheczelnioścę mjez němskim a russkim khęzorstwom wróczęz. Dale pobu tam też dānski król ze swojej mandżelskej. Wón nječe Barlin dotal hiszczę żenje widział, a duż joho wopystej węstu wažnoścę pśchi-kładżaja.

Awstrija. We winskej rajchskiej radźe so nětko wo to jedna, hacż ma so awstrijskemu wojskowemu ministrej dotalny wojskiski porjad na dalskie 10 lét pśchizwolicż. Prawica, ministerstwu podwolna, a lewica, jomu so spje-częaca, stej nimale jenač sylnie. Zo by pak ministrej wola so stała, dyrbiaż wón dwę tsečzinje wšichc hłosow za so mēcz, schtoż pak budżę cęzka weć, dołekz lewica, z Němcow wobstejaca, chce swoju nażdatu wažnoścę z něcim tak prawje jaśnie pśched swětom pokazacż. Ale hodži so, zo někotri mudrisci lewicarjo za ministerstwo hłosowacż budzą, pśchetoz czista błažnoścę by była, nětko wójsko pomjenińcich, hdyz je w tu khwili wschudżom powietsczeja.

— Hrabja Taaffe pothadza z jenidżelskeje swójby, kotaż bę so w Irskiej zażydla a jow węcznię za staru (katholiku) wéru wojowała. Jedyn hrabja Taaffe wojowasche za katholiki kralowski splah Stuartow, joho syn padże we wójnje za prawa katholickich Irčzanow. Po wupschimanju katholskeje cyrkwe w Irskiej cęzny Taaffec swójba a namaka khowantu w Awstriji, hdżej jeje sobustawn wjścich zaſtojnistrov dosahwychu. Były hrabja Taaffe wojo-wasche napscieżo Turkam, bę wuwołany general a khęzorski komornik. Na wjeczor swojego žiwienja poda so do Jenidżelskeje, zo by tam ze słowom a piśmionu hajit prawa potłoczenych irskich katholikow. 89 lét stary wróczę so do Awstrije, hdżej zemirje. Nětežijski minister je joho potomnik, a nadžijanu so, zo budżę prawa katholskeje cyrkwe runje tak zaſtupowacż, każ joho nadobni přjedowniczy.

Sħpaniska. Kwas kraſa Alfonſa XII. z awstrijskem archwójwodku kħry-stinu je so z wulkej swjatočeju stan.

Rusowska. Russki khęzor jędziesche po železnicach 1. decembra do Młoskwy a tu chęchu revolucionarjo, kotrychż je w tu khwili w Ruskej dość na dość, joho czaħ roztħelicż. Ale woni mējachu skujownikow czaħ za khęzorowy, a duż na tón swój nadpad sejminch. Něčto wozow, z węcam i naſkađenych, na fruchi rozlečja, ale wot ludzi njeje nichčo žiwienjo pśchiſadżit. Posledni nadpad na russkoho khęzora sta so lětja 2. apryla.

Amerika. W bitwje spola Iquique bu zjenocżene wójsko peruanke a bolivijske porażene. Chilenjanu dobychu namórski město Iquique.

Wjehelcżiznij.

Statistik. Statistiski bureau (hamit) wozjewja tule zajimawu rozprawu wo rozmnożenju wobydleſtwa w Němcach wot lěta 1816:

1816 mējachu Němcy 24,831,396 a po najnowšim zlicżenju 42,727,360 wobydlerjow.

Pruska

mējesche 1816: 13,706,978

=

= 1875: 15,022,390

Bajerska	m��jesche	1816:	3,607,036
=	=	1875:	5,022,390
Sak��ska	=	1816:	1,194,010
=	=	1875:	2,760,586
W��rtembergska	=	1816:	1,410,684
=	=	1875:	1,881,505
Badenska	=	1816:	1,005,899
=	=	1875:	1,507,197
Elsa��s=Bothringaska	=	1816:	1,280,664
=	=	1875:	1,531,804

Grozne njezbojo je so w tychle dnach pola Gwifawu sta  o. Tam so w br  ckenbergstich podkopiach, na 1000 koh  gi hukobokich, z  e pluny (gazy) rozbombnichu a d  ewiec   d  esat z wjetsha mlodych d  elaczeri morichu. Podkopi same pak njejso pokoncowane a du   mo  e d  elo k  zdy c  as so za   zapocze  .

Nale  nosze na schoho towarzstwa.

Sobustawu na l  to 1879: ff. 293. Petr H  ashka ze Hajdowu; 294. a 295. z Khr  e  ic: Michal Wawrik, Petr Dornik; 296. Petr Schilak z Hortow; 297.-301. z Wotrowa: Jakub Dzislawk, Michal Cy  , Jakub Buf, Michal Br  auer, Petr C  umpiela; 302.-307. z Kulowa: duchowny radziec   a farar Franc Schneider, kapelan J. Worejek, kapelan P. Lipiec, Merejzu Comak, Maria Grofic ze Schotcifta, Khata Schejdzie; 308. a 309. z Kulowca: Michal Wawrik, Han  a Mattek; 310. a 311. z R  emcow: Jakub Kral, Albert Comak; 312. Jan Scholta z Nowej Wsy; 313. a 314. z Dubrjenka: Jakub Hawsch, Michal Domaschka; 315.-316. ze Salowa: Jan H  ajka, Miliawsch, Libich, Michal Balic; 318. wuc  er Jakub Scholta z Ko  zini; 319. a 320. z H  jka: Jakub Jur, W  orochla Nowotnicki; 321. a 322. z Nachlowa: Jurij Scholta, Madlena R  olina; 323. Petr Zarjek z Wysokie; 324. Jakub Kilank z Novoslic; 523. Jakub Majot-Kubanica z Halbic; 326. Jurij Schwenda z Kultowa; 327. Michal Wolent z Kultowa; 328. P. Benedikt Chejnowsky w Klocitruje Mariinym Dole.

Doptacie na l  to 1878: ff. 555. Miliawsch T  orsz z Ko  ziniue.
Dobrowolny dar za towarzstwo: f. b. z Q. 1 m. 50 p.

Darh a dan za chrk  ej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadzena dan wuc  iniejszej 39,664 mark 65 p.

K czesci Bo  ej a k spomo  enju du  ichow su dale woprowali: Njemjenowanu (ex voto) 3 m.; dan w starzych a nowych knizkach 733 m. 82 p.
Hromadze: 40,401 mark 47 p.

Darh za chrkwickzku w Hajnicach.

K sen. J. K. 10 mark.

Hromadze: 1396 mark 41 p.

Dar za swj. Wotca wot f. h. ze Serbskich Pazlic 15 mark.

We wszech expedicijach „Katholskoho P  oska“ je za 25 p. d  ostac  :

Krajan,

katholska protyka za Hornju Lu  zicu na pschestupne l  to
1880.

W o s k ,

c  istu a rjanu, n  ehdze 200 puntow, ma na pschedan  

Miliawsch Scholta we Wotrowje.

Rjedzeli, 30. septembra, buchu w **katholskej towarzni** w Budyschinje tele c  iska wulsofowane: 141, 40, 92, 77, 146, 67, 47, 30, 167, 184, 138, 123, 11, 196, 189.

C  ilic   Smolerjec Lniic  zic  c  enje w maczic  nym domje w Budyschinje.

Katholoski Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.



Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy c̄asopis.

Wudawanj wot towarzista Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Róla.

Číslo 24.

20. decembra 1879.

Lětník 17.

Narodnosć a nabožništvo.

(Skónčenjo.)

Jenož wo nowinařstwu njech so słowečko praji. Psched schtyrcheži abo pječđesat lětami běchu katechismus a biblijske stawizny nimale jenicka čítanka w serbskim domje, pschetož wo nowinach drje bě nechtóžkuli povjedač slyščak, ale wiđač drje džehaty žaných njebe zabywšchi hake čítač. A — džensa je nowinařstwo prěnja wulkomoc po cyklum swěče a schtóž ju najwuschilnišcho načoječ wě, tón knježi. Snadnje hodži so z toho zeznacž, kelko móže nam njepscheczelowa dželawočez a nascha samšna liwkočez tež w tymle nastupanju schlodžecz. Tohodla pschimachu so tež z čašom katolikojo tejele duchowneje brónje a tež naschi Serbja njewostachu za druhimi narodami, ale pósłachu „Katholoskoho Póšla“ do nasýchich woſadow. Kelko dobroho je hižom za svjatu wěru tak derje, kaž za Serbowstwo skukowač, njehamy rozsudžecz, ale proshymy nic swoje dla, jenož swojich čítarjow, serbskoho ludu dla, zo bychu nam czi, lotsiž so na to wuſteja, husto a hnydom wo wšichc naležnoſćach nasheje wěry dopisowali a zo by kozdy, komuzkuli so hodži, nasch čašopis čítač. Pschetož jenož tak — ze zhrromadnymi mocami — budže nasch „Posol“ rjeňšcho a za- jímawšcho wuhotowaný po Serbach puczowacž a wšichcim swojim lubym čítarjam najnowsche nowinki povjedač móć.

Tola prjedy hacž so z čítarjom rozžohnuju, chcu hishcze na jenu wěc, katraž je tak prawje znamjo najnowschoho časa, z krótká spomnicž — měnju — towarzista. Njepscheczelovo nic jenož nasheje swj. cyrkwe sameje, ale cykloho křesćjanstwa su so kruče zjednočili, zo bychu tamny „stolp wěrnoſće“ po-

stocząli. Abo njeje to dość, hdyż je hiżom na dżesacż millionow „śwobodnych murjerjow”, kiż nicż dale njechadża khiba sebi wszech za wotrocżkow podczisnejż a sami nad nimi kmeżicż? Młt drje wěmy, zo so to ani lęta ani k lętu hiszczęje njestanje, my też derje wěmy, zo je nasch Zbóżnik prajit: „Na tule skalu chcu swoją cyrkę twarież, a helske mocj jeje nje psczewinu”, ale my też to wěmy, zo je Boża pomoc jenoż z tym, kiż so też sam proćuje. A skto je nětk sprawniščho a psczihodniščho: zo kózdy sam na swoju ruku so na tak mócnoho a wuwieżenoho nje psczecżela zważi abo zo też my ze zhromadnymi mocami z nim wojnijemy? Brajeże sami, lubi čitarjo! hacż potajkim prawe towarzystwa, hdyż mőže a smě kózdy po swojich duchownych a materialnych mocach swojich „towarischow” rozwieżecż a zahorjecż, zbudżowacż a pohonjecż, podpierowacż a posylnieć, woprawdże wulkoho wužitka njezměja, hdyż so to wscho we wérnej a cjiſtej luboſcji k Jezuszej a joho swj. wérje a napsczeczo bližszhomu stawa? Tola, prashamij so, hdy a tak budża też serbske towarzystwa takle zbożownje skutkowacż móc? Po mojim zdacżu potom, hdyż so wscheje nje psczecżienoſeże — to je wszech Słowianow a wosebje naschich Serbow naj-hroznishe waschnjo było a bohužel so hiszczęje zhubiło njeje — wotrjetnywski, ani na powołanjo ani na zamożenjo ani na swoju woſobu, ale jenoż na wulkotnu węc samu, kiż je wszech woporow hódna, džiwajo w prawej kschecżanskiej luboſczi zjenocza. Kołbaſnicy a druhe ſwjedźenje, hdyż mohli so ludżo zawiſelicż, ſu zaſchle, ſtara towarzinhoseż je nimale wotemrjela a jedyn so druhoſho zdaſuje a tola chcedża wschitcy wjeseli hromadże pobycż, dokelż to je człowiekej do wutroby zaſchęzpjene. Dyrbjali pał naſche towarzystwa woprawdże zabawne a nie wostudle bycż, ma serbska rycż w nich hlowna bycż. Abo mőže mje zjeno-ezenſtwo zawiſelicż, hdyż so haſo cužbnik we wótežinje cžuju, mōža ſnadż eże cuže ſpewy hnucż a tróſhtowacż a k rjeñſhim skutkam za lubn wótežinsku Lužicu zahoriceż?

Wjese wuknjeniy wot Němcow, — pſchetoż jedyn lud dyrbi wot druhoſho wuknijez — wuknij tola też swoju rycż runje tak cjeſczejcz kaž woni. Jenož potom mőžemj so też w tymle naſtupanju lepskich čaſow nadzijecż, za kótrymiz w noch a wo dnjo žedžimy. Jenož serbske towarzystwo mőže Serbam tycż, cuže zahinu, dokelż körjenja nimaja, kaž mložna kwełka na wupalenym pěſku. Ale kózdy dyrbi pomhacż: sktož sam towarzystwa założicż a wjescż njeje, mőže z naj-mjeñſcha do njoho zaſtupicż. A Bohu džakowano! dyrbimy prajicż, w nowſhim čaſu ma so też w tymle naſtupanju z naſchej węcu lepje. Boh dał, zo by so hiszczęje poſlepſhiło!

Smy potajkim z kótką widżeli, tak nabožniſtwo a narodnoſež w ſtawiznach a waschnjach, we zjawnym a ſwójbnym žiwenju, w piſmowſtwje a towarzystwach zwisujetej a so podpierujetej. Skoro ſamo so nětk rožmi, zo dyrbi kózdy prawy katoliki Serb swoju narodnoſež też hiżom ſwiateje wěry dla ſebi wažież a runje tak kózdy wěry wótežinc a narodowe nabožniſtwo ze ſłowom a ze ſkutkom

czescicę a spęchowacę. Tohodla su tež wulcy mužojo wschęch czaſow tak cziniſi a woboje zjenoczili.

Komuž pak so to cjiſce jaſne a sprawne zdacę njecha, tón prashej so swojeje wutroby. Njeby snadž najžadlawiſchi njedžak był, hdj by džeczo z dobrej woſu kublo swojeju starscheju rozbroyilo? A njeſtej traž nabožniſtwo a narodnoſć wazniſchej a drózſchej dygli wschę swętne bohatſtwia, kiž móžem hischęe dženſa miecz a jutſe hizom njemiecz? Chcemy dha so jenož tejele hubjeneje zemje džeržecę a so ženje k ničomu wychſhomu, duchownomu pozbehnyęz? Niczo hódnischi a kraſnischi nam naſchi wótcojo zawostajicę njemiožachu, hacž nabožniſtwo a narodnoſć, naſcha ſwjata winowatoſć je, wobej jenak njezranjenej psichodnym narodam wukhowacę, zo bychu nam něhdj wini njedawali. Naſch cjaſ khwata hlađajec do pređka a ſchtóž so njecha powalici dacę, dyrbi so hizom z czaſom na kędžbu bracę. Duž zefupajmy ſo kruče kaž jena murja pschecziwo njepſcheczelſkomu naſalej a ſtajmuzuzomu njechmanſtu njepſchewinjomu zadtewk. Žow pak dyrbja woſebje czi, kotsiž ſu nadacziſchi a wſtejnisiſhi a kotsiž maja wjac ſklađnoſće, wſchém druhim najlepſchi pschikkad dawacę, zo bychu ſczechowacę móhli: dokež „ſłowa pohnuwaju, pschikkad cjaħnu.“

Pomału ale ſtajnje, zwaha ale wutrajinje dželajmy a proujmy ſo, pschetož jenož wutrajnoſć ſama móže wſchę zadtewki a pschecziwinoſće pschewinycę.

Schtóžkuli potajkim ſebi z cyklej wutrobu žada, zo bychu tež w najpozdžiſchič czaſach naſchi džakowni potomnicy ſpewacę móhli: „Węch-li w kraju bohumilnym dufše czerſtwe w cjele cžilym, myſle jaſne, dželawoſć, pobožnoſć a wjeſołoſć; to je Serbow hódný narod, mjez Serbami statok mój!“ tón njech tež hnhydom, pschi ſebi ſamym poczinajo, wſchę tamne naſpomnjene ſredki ſweru nałożuje.

Ale wſcha naſcha próca by podarmo była a naſche ſłowa bychu po wěſtiku kaž pluwy rozplunyle, njechał-li Bóh luby kniez naſche dželo žohnowacę. A duž ſkoncjiomy ſwoje rožjimańčko z tym wutrobnym zbožopſchecjom na nowe lěto, kiž nam takrjec do rukow hlađa: Bóh, „kiž wſchém kwětkam wukejcz dowola, tak zo ſo nic jenož wulke, kaž róža abo Victoria Regia, pschynje wupinaju, ale tež małe a ponijne ſijałki luboznú wón rožscherjeja“, chęt tež naſhomu małomu drje, ale ponijnomu a bohobojaźnomu ludu rjeñſche czaſy woſradzieč a dželo wſchęch wěrných wótczincow tež w nowym lěcze žohnowacę. A tak tež budże, jelizo tež my na ſwoju winowatoſć njezabudzem. Tomu daj Bóh zbožo!

3 Lužic a Sakskeje.

3 Budyschina. Nowa katholiſka protyla „Krajan“ wosprawnja derje ſwoje imeno, hdjż je pschede wſchém po ſwojim wopſchijeczu katholiſka a potom woſebje naſežnoſće naſchoho kraja a luda wopomina. Najwjetſhu khwalbu

zaſkujuje ſebi powjedaniczko „Hanau“ wot redaktora, kotrež wobraz kſcheczanskoſtoho žiwjenja w serbskej ſwojbie poſticža. My ſmy ſebi wěſczi, zo budže we wjele domach tele powjedaniczko wot wulkich a małych zaſy a zaſy cžitane. Druhi naſtafk rěka: *Słowo pſchećzivo měſchanym mandželſtwam.* Ze to jara trěbne ſłowo, kotrež pſchi wſchitkum krutym klinku wérne wostanje; wone pač nochce žanu parſchonu ranicž, najmjenje tych, kiz w měſchanych mandželſtwaſ derje katholſke džecži wočahnu, ale zacjiliuje jenož powſchitkowje ſchfódnú wěc. Wjele wužitny je netko pſched nowym lětom tež ſceži naſtafk: *Za Drežđan!* Wón ryczi wuſtojnje pſchećzivo čahaju na burske ſlužby pola Drežđan. Po tuthych wobſchernych naſtafkach njeje lětha wjele měſtna za „Drobnostki“ woſtało; ſchtož pač tam je, móžemy tohorunja wopominjenju porucđecž. Duž, lubi katholſch Serbja! njezakomđež ſebi nowu protyku kupicž. *M. H.*

— Na 7. a 8. dnju t. m. běſche w tudomnym ſeminaru woſebita ſwja-
točnoſež. Seminarſki direkтор k. Blumentritt a wýſchſchi wucžer k. Berg-
mann ſwječeſchtaj w pſchitomoſeži nětčiſtich a předawſtich ſchulerjow (nětko
wucžerjow) tohole wuſtawa ſwoj ſlěborny z aſtojnski jubilej. Najprjedy bě
dopofduja rycžny aktus; po wotſpěwanju pſalma mějeſche k. Dr. Grolmus,
wýſchſchi ſeminarki wucžer, ſwjedzeňski rycž, dale pſchejachu z krótschimi rycžemi
zbožo k. kantor Engler w mjenje předawſtich ſchulerjow, potom k. Schönberner
a ſeminarki Neubner. Na to wotmoſveſchtaj z dleſtej rycžu wobaj jubilaraj.
Hako znamjo džaka a luboſeže pſchepodachu předawſki ſchulerjo rjane meble
(iſofa, ſtôlc) a tež nětčiſtih (blido atd.). Potom bě ſwjedzeňski wobjed za
ſeminarifow a za wucžerjow, kiz běchu na ſwjedzeň pſchitſli. Wjele něhdusich
ſeminarifow a wjele pſchećzelow z blízka a z daloka poſlachu telegrammy a liſty.
Wjeczor wot ſedmich běſche ſwjedzeňſki kommers w ſalu katholſkeje towarzſhie
na garbařſkej drožy. Tak ſwjedzeň za wobeju jubilarow wjele ſpodobanja
namaka. Za k. direkторa bě wopominječo 8. decembra hſcheče wažniſche, pſchetož
tehdom bě 25 lět, zo bě duchowniſki ſwječežnu doſtał. Tohodaſ ſomu tachantsch
duchowni hakle tónle džen zbožo pſchejachu a tež wopominjeński dar pſchepodachu.
Bóh zdžerž doſke lěta wobeju k. jubilarow za ſpomoženjo cyrkwe a ſchule we
woběmaj ſakſkimaj diöceſomaj! *M. H.*

— W běhu zaſdenoho lěta ſo ſo w naſchim kraju zaſ 5 nowych kathol-
ſkich ſtacijow zaſložile, hdjež ſo wot nětka katholſke Bože ſlužby džerža. Su-
to 1., Oschac, lětnje 2 króč z Hubertusburga; 2., Königſtein, 15 króč z
Birna; 3., w kupjelach Elſter (Halschtrow) w Vogtlandze, w lětnim čaſu
měſacie 2 króč z Chemnicy a Plawna; 4., Thammenhahn pola Wurczej
z woſebitnym kapłanom w hradowſkej kapalce a 5., w nowonatwarjenej kralow-
ſkej kapali w Rehfeldze pola Altenberga. — W ſakſkim kraleſtwje ſo nět na
75 blakach katholſke Bože ſlužby wotdžerža, wot nich je 38 ſtacijow z porjad-
nymi ſemſchemi a ſtajnym duchownſtвom a 37 ſtacijow z wurdadnymi Božimi
ſlužbami, mjenujcy 21 ſtajnych ſtacijow a 2 miſſionskej we Lužiſkej diöceſej a
17 ſtajnych a 35 miſſionskich we drežđanskej, mjez nimi 2 we wukraju, mjenujcy
w Greizu we wjerchowſtrwe Reuſ a w Altenburgu we ſakſkum mójwodſtvoje
Altenburg. Z Bożej pomoci a pod podpjeranjom kſcheczanskich duſchow drje
budžetej ſo tež bórzy w naſcher diöceſej tej dwé znatej ſtaciji, Hajnici a Bacžon,
ke kotrymajž ſo hižom dleſki čas pjenjež hromadža, zaſložicž móć. Mjech jenož
Bóh w nowym lěze prawje wjele darmiňych wtrobow zbudži! *K.*

Ze Špitala. Na džen njewoblaſowanoho podjecža bě ſo 25 lět minylo,
zo bu naſch čeſežowany a lubowaný knjez farař za měſchnika wuſwjezeny. *A*

wosada mješte wschu winu, zo swojomu přenjonomu duschipastyrjej tutón swojedzéní tak swjatocžny pschihotowa, hacž to jeje slabe mocy dowoleja. Pschi Božich službach rozeſtaji woskaczanski k. kapłan Sparla we wustojnej a hnujacej ryczi, tak wjele ma so młodufška wosada Bohu dżakowacž, zo ma zarjadowane Boże služby, tak wjele k. jubilarej, tiz so cyłe swojej wosadže wopruije, a tak może jubilar z dżakom k. Bohu pohladacž, tiz je jomu w połnej strowosęzi tutón dżen doczkačaz dał, na kotrej te nadobne wobdzelenjo wosadnych a druhich Serbow jomu te swědczenjo dawa, zo so joho sprvone skutkowanjo we měšćinie wjele ważi. K poczeczowanju k. jubilara pschiiedże tu k. probst Dr. Eisełt, tiz we mjenie hnadleje knjenje drohu o krasniu ryzbu pschepoda, P. Vincenc, njebjelczanski, woskaczanski a brunjowski k. kapłan; swj. dżen zadżewasche, herwał by wobdzelenjo fufodnych duchownych nadobnische bylo. Šekulomska kath. Bjesada bě k. kublerja Pjecha ze Swinarnje, jaseniczanska k. Domanju z Khroścziec wotpóslała, kotrejz we mjenie serbskich kaſinow pozłoczeny, mjeđzanty swj. Ktijz ze serbskim napisom jubilarej pschepodaſchtaj. Też kamjenscy wosadni, schulske džeczi a tudomniſche kaſino wobradziczu daru, kotrej budža k. sararjej lubozne pomnjecza na wosadnu luboſež a dżakownoſež.

K.

Z Wotrowa. „Wittichenauer Wochenblatt“ piſche: „Masche pruske kniežerſtwo swéru wotradža, so do dalokich krajow pschecža howacž, njech je to do połnocneje abo połodniſcheje Ameriki, do Guiney w Africh abo do Australiije. Schtóż pak chce na wschę wono wuczahnyč, ton budž z najmjeñsha tak mudry, kaž kubler C. we Wotrowje. Jomu bě so wjele powiedalo wo rjanych němſkich wosadach w arkansaskej dolinje w połnocnej Americy. Prjedy hacž swoje kublo we Wotrowje zeflebori, chyčhe ze swoimaj wocžomaj widżecž, hacž su węch w Arkansasu wopravdże wschę tak złote, kaž běchu so jomu wopisale. Duż dha so poczatk otobra t. l. na jenej hamburgskej paroſódzi do Ameriki pschecži a po železnich do Arkansasa. Dokelž pak so jomu tam němſke wosady ani fuſka njeļubjachu, hnydom so zawróezi a bě 20. novembra zaſ doma we swoim lubym, rjeñſkim Wotrowje. Wucž je drje joho 200 toler khoschtował, ale wón je sebi swoj mér, swoju spokojoſež a swoje rjane kublo wobkhował. Nětk dha něchtó praj, zo naschi serbskich burja rožoma nimaju! Woni su mudriſhi a rožladińſhi, hacž by so iſto toho nadžał!”

Z Ćwikawy. Hijo w poslednim čiſle běchmy z krótka piſali, zo je so w njedalokich brückenbergliskich podkopłach wulke nježbožo stało. Džewjecždžesat muži bu morjenych, cyłe swójby zhubbichu z tym swojich ježiwjerjow. Hroźny bě napohlad tych z podkopów wunjeſenych cželów, kotrej w jenej komorje rožpołożichu. Na prawo a lewo ležachu tu na skomje cžela a běchu z płatom zaſwodzete. Wótra cželowa wón napjelniesche rumnu měſtnoſež. Tu běchu pkoſjenja mjaſo hacž na koſce ſotpaliſe, tam jenož na czerwieni poſmudžile. Jedyn domiacy prascha jo za lubym, kotrohož je pschiadžiſ; pkaſ so wotzejma, a iſto je widżecž? Pak hlowa, wot pkoſjeniom cžiceže wopalena, pak wobliczo z bołoſciwymi cžahami, pak nop, hacž na samu koſę ſpaleną, pak bjezwocžo roždute a na bruñ wobarbjene. Źakoſczejch žónska ruch ſama pôdla cžela swojego mandželskoho a džeczi plakaju psche swojego nana. Wutroba moħla z bołoſcju rožcocič! Hacž dotal njeje so dopokazacž hodžilo, zo je jedyn z tych morjenych z něčim tole nježbožo zawiñſ. — Po wschę Sakskej za zaſwostajenych tychle morjenych dželacžerjow pjenjezy zberaju, a kſchecžanska luboſež je hijo wjele nadobnych darow narwała.

3 cyloho swęta.

Němska. Druha komora pruskoſke ſejma je do toho zwolila, zo ſmě pruske kniežerſtvo ſchtyri dotal privatne železnich za kraj kupicž. Še to barlinſko-ſčeczinſka, magdeburgſko-halberſtadtska, kōlnſko-mindenſka a hanoverſko-altenbergſka železnica. Hacž dotal mějſche Pruska hžiom 6099 kilometrow krajnych železnicow, nětko ma z tymi ſchtrimi nowokupjenymi 10,000 kilometrow (7 kilometrow je 1 milo).

— W Horniej Schlezyſkej knieži hłód a wulkā nuža a wſchelake khoroscze z toho nastawaju. Taž ſo na pſch. w Solarnje pódla delnjo-životnoho thufu tež jétra poſkazuja. Tu, taž ſo piſa, je 78 „hadelumpow“ a wiſe ſmolerjow, kiž cyte leto po kraju ežahaju a ſo w zymie z mało pjeniezami a roztorhani a minozh tež khorowaczi dom wróća. We wſh Wolſchi ſkhorjechu woſinjo ze ſwójbh khežkarja Hanaka na delnjoživotnyh thufs. Niedostatna jedz bē to zawiñla. Poſledni zbytk wodžanych neplow bē ſwójbh hžiom zjedla, mału hromadku jeczmienja — te poſlednie, ſchtož Hanak hiſcze k jedzi mějſche — wón pſcheda, „zo by deſki fe kaſchczej ſwojeje džowki kupicž mo hł.“ — Němska khežorka je za tychle nuzucjerſpach 1000 mark darila a khežor je poruczil, zo vychu ſo 40,000 mark pjeniez, kotrež běchu ſo pſchi ſkładnoſci joho złotoho mandželskoho kwaſa w Schlezyſkej nahromadzile, tež k lepſhomu tuthych ludzi nałożile. Tež hewak po wſhem kraju za nich pjeniez y hromadža.

— Pruski ſejm wuradžuje w tu khwiliu zakon, kotrež drje nas runje ujenastupa, tola pał wěrnu ſobuzelnoscž wſchęch wukrajanow z khusnym wo-budleſtwom wubudzicž dyrb, kotrež je z nim woſebje potrjehene. W někotrych krajinach je hžiom wulka hórkoscz ludzi pſchewzała. Po tymle zakonju budže kózdy khostany, kotrež bjez dowolnoſcze wobſedžerja w kholnach (w lesu) jahodki zbera abo hriby a zela pyta abo po kholnach (po lesu) ſo pſchelhodžuje. Šchtož ſu dotal wſchitcy ludžo za prawo, jim wot Stworicjerja spožczenie, wobhlađowali, na ſloneczku a w leſnym kholdku ſo pſchelhodžowacž, w Bożej ſtworbje ſo wobſchewjecž, to ma na dobo wot dobroho spodobanja wobſedžerja leſa wotwiſowacž. Khusđi ludžo, kiž ſebi dotal w zymie něſhto karow ſuchohu drjewa z kholnow dom zwrožachu, kiž mějachu w lečeze ze zberanja jahodkow a hribow mału zaſlužbu, budža pſchichodnje wobſedžerjej leſa ežicze do wole a moch pſchepodac̄ji. Haj, ſchtož ſebi duhy po puczu z ūki kwetku wotſcheczijpije, abo z ferłow halžku wotlameje, zo by ſebi ju na klobuk tyknł, abo hdyž měſceženjo ſo w lečeze w kholnach do kholodka synu, wſcho to budže khostane! Nadižimy ſo, zo tónle zakon w komorje zapoſlancow nuznu wjetſchinu nie-namaka!

Amſtrija. Druha komora winskeje rajchſkeje rady je drje z wjetſchinu hlosow wojerſki, na džesacž lét trajacy zakon pſchizwolita, ale tale wjetſchina hiſczeze wulka doſcž njeje, dokelž dyrbitej ſo dwě tſeczinje wſchęch zapoſlancow za zakon wuprajicž, jeſli ma placiſicž! Prěnja komora je jón za dobrý požnaka, duž zakon zas do druheje komory pſchindže a móže wona tehdź ſwoje ſloneczne měnjenjo wuprajicž. Ale ta po wſhem zdaču zas za zakon njebudž, dokelž nětežiſcha němska ſtrona je pſcheczivo ministerſtu jara njeſcheczelscy zmyſlena. W tym padže, taž ſo piſa, by hrabja Taaffe ſwoje poſkanię za ſloneczne powožował a by wotſtupiſ, a hodži ſo z někajſej wěſtoſczi do předka prajicž, zo by potom cžeski zapoſlanc, hrabja Hendrich Elam-Martinic był naſtupnik hrabje Taaffy.

Zendżelska. Zendżelczanam wjedże so psched Kabulom zlé, hacjrunje běchu hač do njedawna hischeže do sweta trubili, zo jich generalowje w krótkim času wšichc zbezkarjow sporaza, kofiz so we wulstich syłach zezady nich pokazowachu, kaž bych u z njebies spadali. Zo móžachu so njeprzeczelowje w tajkej mnogohezí zorganisowac, ma so tomu pschicpeč, zo je afganjski lud wšichkónrjenje z hórkoszemu napjelneny napshcezo Zendżelczanam, a zo radu wšcho podpieruje, schtož napshcezo nim změruje. W poslednimi powiesciami z Afganistana bě zašy jemu cyh London znejspokojowanym. Generalaj Hugh a Arbutson dostaſtaj rozkaz, zo byshtaj njedźinajo na straschnie zymne wichory a snězne zařeje wýchiny hórkoskohu pschekhoda Schutergardana wobſadžiloj. General Roberts běche na khwilu wotřeznieny wot wšchoho zjenoczenja a rychle do zadu postupuje k Schutergardanu zavostajiwski jenož posadku w Balahissaru (twjerdžizne pola Kabula). W Schutergardanje chce swoje lehwo rozpołožic. Wýchiny wokoło kabulské doliny buchu wot Afgancow z mocu wzate. Robertsowe wójsko je wjele ludzi pschihadžilo a hischeže straschnje czerpi. Elefanty, kotrež mějachu Zendželzenjo w Afganistanu, su wsche do hromady zahimyli.

Rusowska. Wo nadpadže na ruskoho khězora piša jedynu wocžithy swědk tule rozprawu do moskowskich nowin: Kaž bě postajene, wopuszczeži khězor 1. decembra w noch dwanaestich simferopske dwórnischéžo, ale czah z khězorskimi zmachami, ze 14 wożow a 2 lokomotivow wobstejach, bě poł hodziny prjedy wotjēl. Zbožowny pschipad pał chysche, zo khězorski czah tónle czah dōszczahny, a potom prjedy njoho jědžesche. W czahu ze zmachami bě 50 ludzi. Hdyž bě posledni czah wot moskowskoho dwórnischéža něhdže połtsecza kilometra zdaleny, na dobu sylnje zapraszny, wožy poczachu so czumpacz, jedyn wož so powroczi, dwaj pał překr pschez koliju so sunjeshtaj. Hdyž běchu ludžo z wożow wusłoczili, widzachu zjawnie sledoženju jenož wobuchnjenja. Wobuchnjenjo bě do zemje džeru, 3 kóhczi hukobu, 9 kóhczi dolku a 11 kóhczi scheroku wudrělo. Ludžo njebuchu wobškodženi. Tónle podawk bě wjele ludzi a polecajow w hromadu zehnał, a woni wýchity swoje njespodobanjo nad tajki nadpad wólte wuprajachu. Statny ręcznik a pschepytowach ſudnikowje pschijedžechu w noch dwemaj. Tu so wupokaza, zo bě nechtó tam dynamit zarzy a jón zapalil, zo by pschez dynamitowe rozbuchnjenjo khězora moris, hdyž tón nimo pojedźe. Alle tón zlóstnik je so zapozdžil. Grot, z kotreymž je so dynamit zapalil, su hórzhy wusłedžili, wón do jeneje bliżejke bróznuje wjedžesche. Kaž ſufodža powiedzachu, bě tónle dwórcz w septembri tohole lata włody muž, kiz so za samarowskoho měschęzana wudawasche, za 2500 rublow kupił. Šufodža widzachu jeho w pinch rycz. Wón powiedasche, zo chce tónle rjany pěši pschedawac. Tak bě podzemski khód, 66 kóhczi dolki a połdra kóhcza scheroki, wukopal a z cyhelemi wusłazak, schtož bě so najslérje tohodla statko, zo by jo khód njezawalil. Wón hacž ke koliji železnich wjedžesche. Wobydlenjo zlóstnika bě khudobne. We domje wostajena draſta dopokazuje, zo je tam wjac ludzi dželało. Tež zbytki poslednijeje wjeczerje so hischeže namakachu. Nadpadnika ani joho prawe imeno njeſtu hischeže wusłedžili.

Naležnoſcze naſchoho towarzſtwia.

Sobustawy na lato 1879: ff. 329. Hana Jenikec z Budyjchina; 330. Jan Czorlich ze Bdzierje; 331. Jan Petr Merčink z Hrubýelic; 332—335. z Koniec; Michał Holbit, Mikławich Bul (Michalk), Jakub Matka, Jakub Bul (Piech); 336. Petr Bräuer z Halbic; 337. Petr Kurjat ze Schniowa; 338—345. z Khrósezie: Hana Kóznicek, wuezir Jakub Pietaš, Maria Czjzowa, Maria Wientowa, Michał Serbin, Jakub Barjent, Jakub Brusť,

Michał Nowotny; 346. 347. z Worklec: Jurij Piekař, Madlena Budarčka; 348. Jakub Sopa ze Sulščec; 349. 350. ze Smječtec: Michał Petka, Jakub Džišlav; 351. 352. z Čajec: Hana Kottina, Jakub Kummer; 353. Hana Lipicžova z Kozaře; 354. M. Králová z Žasenich; 355. Milianová Kubica z Hor; 356. 357. z Novéje Wjetli: Jurij Košta, Jurij Kilani; 358. M. V. z Wudworce; 359. Maria Nowakow z Boščic; 360.—363. z Khrósežic: Maria Wroblowa, Michał Košta, Michał Schwejda, Michał Lutash; 364. Maria Horbančec ze Sulščec; 365. Khatia Piechec z Pozdec; 366. Jakub Kubica z Koſlowa; 367. 368. z Kalbic: Michał Čzöckfa, W. Sch.; 369. Hana Rachelecz z Lazka; 370. 371. z Konjec: Jakub Král, Petr Čornat.

Dobrowolny dar za towarzstwo: Š. J. z B. 50 p.

Darh a dan za chrkej w Bacžonju.

Nawdaty kapital a dotal na hromadžena dan wucžinjeschtaj 40,401 mark 47 p.
Ko čeſtej Božej a k spomōženju dušchow su dale woprowati: kniežna Maria Bukec z Khrósežic 3 mark.

Hromadže: 40,404 mark 47 p.

Darh za chrkej w Žitawje.

500 mark wot starscheju za luboho njeboh syna z proſtwa: Knieže, daj jomu węčzny wotpocžink! — Pszech k. kaplana Scholtu: 1 m. 50 p. z Worklec, 10 m. njenienowana z Prawocžic, 1 m. Maria Bukec z Khrósežic. — 140 mark pszech redakciju „Schles. Bonifacius-blatt“ w Striegowje.

Darh za chrkwičku w Hajnicach.

100 mark wot starscheju za luboho njeboh syna z proſtwa: Knieže, daj jomu węčzny wotpocžink!

Hromadže: 1496 mark 41 p.

We wszech expedicijsach „Katholſtoho Poſta“ je za 25 p. dostač:

Krajan,

katholſta protyka za Hornju Lužicu na pſhestupne leto

1880.

W expedicijsach „Katholſtoho Poſta“ móža so dostač:

1. Mjeniſche ſpěwarſke knihi

za katholſkich Serbow. Zrjadowal M. Hórnik. 100 stronow. Zwijažane za 60 pjenježlow:

2. Pobožny Spěwar.

Mjeniſche ſpěwarſte knihi z modlitwami. Za katholſkich Serbow wobdzelał a wudał M. Hórnik. 204 stronow. Zwijažane w placze za 1 mark, w koži 1 m. 50 p., w koži a ze złotym ręzkom 2 m. Wobě knižen hodžitej so derje za škule a za młodoboſć.

Zjawný džak.

Z božim njewjedrom so mi lětsa w lěčzu mój dom wotpali; z pomocu Božej pak sym sebi jón zas natwaril. Zo je so mi to tak hórzy a derje radžilo, mam so woſebje džakovac̄ hnadnomu klóſchtrſkomu kniežtſtwu a wschelakim dobrocžerjam z Kalbicžanskeje a Njebjelčanskeje wosady, kotsiž mi pjenježy a draftu darichu a fory cžinachu, tiž mi samomu móžne njeběchu. Praju toho dla wschitkim tymle dobrocžerjam tudy zjawný džak a „Zaplacz Bóh tón Knejez!“ džesac̄ króz chčk Bóh tón Knejez jím wschitko zas dac̄, schtož su mi darili.

Jakub Knopf, khežkar w Schunowje.